

KAPKŮV
ILLUSTROVANÝ
PRŮVODCE
PO
KRÁL.
ČESKÉM.

PRAHA ♥ ♥ ♥

== hlava král. Českého.

TISKEM A NÁKLADEM
DR. ED. GRÉGRA V PRAZE.

Kafkův illustrovaný

PRŮVODCE

PO KRÁL. ČESKÉM

s jehož vydáváním teprve započato, rázem dobyl si oprávněného místa v literatuře svého druhu. Vskutku jsme neměli dosud cestovní pomůcky tak praktické, která by při své stručnosti byla tak obsažnou a správnou — a zároveň každému přístupnou cenou, která svou láčí vskutku překvapuje.

==== Dosud vyšly: ====

Díl I. *Cesko-saské Švýcarsko*. S mnoha ilustracemi a mapkami. Cena 50 kr. = K 1.—.

Díl II. *Krkonoše a Jizerské hory*. S mapami, plánky a vyobrazeními. Cena 50 kr. = K 1.—.

Díl III. *Šumava a Pošumaví*. S mapami, plánky a četnými vyobrazeními. Cena 60 kr. = K 1.20.

Díl IV. *Posázaví*. S mapami, plánky a s vyobrazeními. Cena 50 kr. = K 1.—.

Díl V. *Okolí pražské*. S mapami, plánky a četnými vyobrazeními. Cena 70 kr. = K 1.40.

Díl VI. *Brda a Podbrdí*. S mapami, plánky a vyobrazeními. Cena 60 kr. = K 1.20.

Díl VII. *Pojizeří. Prachovské skály*. S mapami, plánky a vyobrazeními. Cena 60 kr. = K 1.20.

Díl VIII. *Smrčiny a Karlovarské Hory*. (Karlovy Vary, Mariánské a Františkovy Lázně). Cena 70 kr. = K 1.40.

Díl IX. *České Středohoří*. S mapami, plánky a vyobrazeními. Cena K 1.60.

Díl XVIII. *»PRAHA«, hlava král. Českého*. S podrobným velkým kolorov. plánem, přílohou a mnoha vyobrazeními. Cena K 2.—

XVIII.

PRAHA,

hlava království Českého.

Sepsal

JOS. KAFKA,
adjunkt musea král. Českého.

S plánem města a četnými ilustracemi.

PRAHA.

Nákladem a tiskem dra Ed. Grégra.

H6/92
2022

PŘEDMLUVA.

Knížka přítomná není psána pro průměrného turistu, jako většina průvodců pro naše hlavní město dosud vydaných, nýbrž určena jest pro našince, především pro české venkovany a Čechoslovany, dále ovšem i pro Slovany vůbec, kteří vidí a hledají v Zlaté Praze naši vždy něco více nežli obyčejné hlavní město menšího království.

Kdežto na jedné straně vynasnažují se tu proto českému venkovu, jenž v Praze vyhledává své středisko obchodní, oporu pro svou výrobu hospodářskou i průmyslovou, podati *rádce praktického* pro různé ty potřeby denního, všedního života, posvěcují druhý díl průvodce svého *ideální snaze poznání Prahy* v její historickém a kulturním nimbu, poznání Prahy v obraze, jakou jest i jakou bývala. Vynasnažují se před svědky zašlé slávy osvěžiti v paměti velkou a krásnou Prahy minulost a před svědky moderního pokroku a národního povznesení povzbuzovati lásku a nadšení pro přítomnost i její budoucnost.

Obírám se tu Prahou samotnou, neboť okolí její zevrubně probráno jest již v díle V. (Okolí Pražské), takže jen tu a tam některý předmět, jenž s Prahou neodlučně souvisí, tuto z okolí jest přibrán.

Za přispění při sestavování českých pramenů nákupu vděčím laskavosti českého obchodnického spolku »Merkur« v Praze.

Spisovatel.

Praha.

Její poloha a spojení.

Málokteré hlavní město tvoří tak přirozený střed země, jako královská naše Praha.

Ležít bezmála v uzlu všeho českého vodstva, neboť jen několik mil pod ní stýkají se dvě hlavní řeky české Vltava s Labem, které až na nepatrné výjimky všechno vodstvo země svádějí, aby jediným proudem ze země naší je vyvedly.

Jako paprsky na všechny strany světové rozbíhají se odtud hlavní zemské silnice i dráhy a nezbývá než aby také vodstva použilo se vydatněji jako přirozeného spojení obchodního, k čemuž přípravy se činí.

Praha sama polohu má nejvyš malebnou mezi pahorky, jež věncí údolí stříbropěnné Vltavy, kteráž poloha dávno vynesla jí pověst jednoho z nejkrásnějších měst Evropy. Krásu tu zvyšují zajisté měrou nemalou malebně na pahorcích těch rozložené stavby monumentální. Pohled, jaký po té stránce poskytují Hradčany, marně jinde hledá sobě rovna a rozhled, jaký přes celé město poskytují výšiny Petřínské neb hradu královského, je jistě uchvatný svou rozmanitostí, velebou přechetných chrámů a věží i tím mohutným pásem Vltavy, jež města pražská dělí.

I po stránce dějinné hájí Praha po staletí svůj primat jako metropole západního Slovanstva a starobylé středisko kultury české.

Avšak i přírodní poloha Prahy nevšedně je zajímavá. Ležít ona ve středu několika útvarů geologických. Sama spočívajíc na křemencích a břidlách útvaru silurského, krytého písky a hlinami diluvialními a alluvialními, dotýká se kraji svými na Petříně, u Libně a Vysočan útvaru křídového,

na druhé straně pak v bezprostřední blízkosti vystupují prahory (Ladví, Zbraslav, Černokost. výšiny); útvar silurský svou vápencovou vysočinou přiléhá ku Praze bezprostředně na straně smíchovské a z Prahy není daleko ani v obvod útvaru kamenouhelného u Kladna.

Je proto Praha i po této stránce často vyhledávána až i z daleké ciziny jako středisko poučných výletů geologických tím spíše, že v museu král. Českého sneseno z těch útvarů veliké bohatství nejznamenitějších nálezů.

Útvary ty poskytují Praze také hojné a výborné stavivo, jímž jsou tu opuky bělohorské a cihly z hlín diluvialních, znamenitý dlažební kámen z křemenců řevnických a granitů konopištských, pro dlažby mosaikové buližníků a mramorů a t. d.

Praha druhdy vyznamenávala se i velikým množstvím zahrad a sadů. Ty mizí všude pohříchu dost nápadně, jen Malá Strana s Hradčany zachovávají si v tom směru starý půvab, k němuž druží se po této stránce i nejedno vlídné a vzácné kvítko volné přírody a švitorná družina ptactva.

Oddíl I. Praktický rádce.

1. Pokyny pro příjezd, ubytování, stravování a zaopatření vůbec.

a) Pražská nádraží.

Praha nemá dosud *ústředního nádraží*, v které má býti proměněno nádraží Františka Josefa, do něhož nyní již větší počet tratí ústí. Celkem soustřeďují se tratě železniční v Praze ve 4 hlavních nádražích:

1. V nádraží státní dráhy v ulici Hybernské (vstup) s východem po příjezdu do ulice Havlíčkovy tratě:

- a) *spol. státní dráhy od Podmoklí* (Drážďan) s odbočkami od Čes. Lipy, Uštěku, Verneřic, Třebenic, Libochovic. Teplíc, Biliny, Velvar, Zákolan, Oužic atd.
- b) *spol. státní dráhy od Čes. Třebové* (Vidně) s odbočkami od Náchoda, Litomyšle, Jičína, Bečvar, Váp. Podolí, Chrudimi, Heřm. Městce, Borohrádku, Hroch. Týnce;
- c) *dráhy Bušlěhradské od Chebu* (Karl. Varů)-Chomútova-Žatce.

Pobočné stanice pro severní tratě nalézají se v *Holešovicích-Bubnech, Bubenci a Brusce*, pro východní v *Libni*.

2. V nádraží západním na Smíchově:

- a) *tratě dráhy západní* od Brodu n. L.-Domažlic-Plzně s odbočkami od Protivína, Rakovníka, od Klatov, Písku (Horažďovic-Sušice), Eisensteinu, Mar. Lázní, Chebu a Tachova, Rakovníka, Mladotic a Bečova, Blatné a Strakonice, Rožmitálu;
- b) *tratě dráhy Pražsko-Duchcovské* od Multavy-Loun s odbočkami od Hospozína, Postoloprť a Mostu, Teplíc.

3. V nádraží Františka Josefa

- a) *tratě dráhy západní a pražko-duchcovské*, jak ústí v nádraží západním (při č. 2.);
- b) *tratě dráhy Františka Josefa* od Cmuntu (Vidně) a Vyšš. Brodu-Budějovic (Lince) s odbočkami od Hor. Cerekve, Jindř.

Hradce, Bystřice, Ražic, Písku, Horaždovic. Želnavy, Prachatic, Volar. Vimperku atd.

c) trať *státních drah* z Čerčan-Jílového a Dobříše přes Mořany a Krč.

d) trať *dráhy severní* od Čes. Lípy, Turnova, Liberce, Želez. Brodu. Tannwaldu, Děčína (přes Všetaty)-Litoměřic s odbočkami od Mšena, Warnsdorfu.

Mezi nádr. západním a nádr. Frant. Josefa nalézají se dvě stanice městské: *Vyšehrad a Kr. Vinohrady*.

4. V nádraží severozápadním

a) trať *dráhy severozápadní* od Mittelwaldu (Žamberk, Hradec Králové, Osek) s odbočkami od Něm. Brodu. Jihlavy (Vídň), Brandýsa n. L., Libavy, Trutnova, Vrajetu, Čes. Skalice, Čáslavi-Závratce, Sedlce-Kutné Hory, Častolovic-Solnice;

b) trať *jího-severoněm. spoj. dráhy* mezi Libercem, Josefovem-Jaroměří, Hradcem Král. atd.

Nádr. severoz. má pobočnou zastávku v Karlině a zastávku v Libni.

Zařízení nádražní.

Toileta. Zařízení nádražní jsou v Praze dosud neúplná. Cizinec, jenž po delší jízdě chce se umýt a šat svůj do pořádku uvést, najde k tomu skrovné *místnosti toaletní* na nádraží západním a Frant. Josefa. Kdo tudíž nemá v úmyslu při krátkém pobytu někde se ubytovati, mějž nejnutnější potřeby toaletní s sebou.

Pro uschovávání zavazadel. jež nechce cizinec do města nositi neb voziti, není na pražských nádražích zvláštních místností oficielních: nicméně převezme je v uschování za poplatek 20 h. za kus a den dveřník (portier) nebo jeho zástupce v t. zv. *šatně* či *garderobě*.

Pro přenášení zavazadel v obvodu nádraží (do vagonů a k povozu před nádražím) zřízení jsou *posluhové* v bílých modře pruhovaných kamizolách, kteří k vlaku se dostavují a povinnosti té za poplatek 20 hal. dostojí.

Východ. Při vystoupení z vlaku třeba opustiti nádraží zvlášť označeným východem, kde dveřník odebírá jízdní lístky, pokud pozbyly platnosti.

Daň potravní vybírá se v nádraží státní a severozápadní dráhy; Kdo vystoupí v nádr. Frant. Josefa neb v nádr. jiném platí daň potravní až na čáře.

Zřízencům daně potravní třeba ohlásiti potraviny dani podléhající dle váhy; co by se zatajilo, podlehá pokutě. Na požádání třeba zboží dotýčné zřízencům okázati. — Kdo jede však na některé předměstí, zaplatí jen daň transiitní, musí však udati ulici, kterou Prahu na čáře potravní opustí a pak jen v úředovně dotýčné ulice zapravená daň se mu navratí, nikoli však po uplynutí 24 hodin.

Občerstvení v nádraží po příjezdu hledati možno v místnostech restauračních, které všude nalézají se při traktech, jimiž se do odjíždějících vlaků vstupuje. V nádraží státním možno to jen návratem z ulice Havlíčkovy do ulice Hyberské, v ostatních přechodem v budově do jiného křídla.

Před nádražím.

Příjezd cizinců očekávají před nádražím *povozy*, *nosiči* a *nosičky*, *posluhové s vozíky*, všude poblíž jsou stanice pouliční dráhy. Povozy jsou jednokoňové (drožky) a dvoukoňové (fiakry) i platí pro ně tyto sazby;

	dle času	pro drožky	fiakry
<i>od nádraží</i>			
do první čtvrt hodiny*)	K. 0:80	K. 1:20	
» » půl hodiny	» 1:20	» 2:—	
za každou další čtvrt hodinu	» 0:40	» 1:—	
<i>v obvodu města mimo nádraží</i>			
do první čtvrt hodiny	» 1:40	» 2:20	
» » půl hodiny	» 1:80	» 3:—	
za každou další čtvrt hodinu	» 0:40	» 1:—	
<i>za čekání při zpáteční jízdě</i>			
za každou čtvrt hodinu	» 0:40	» —:—	
» » půl hodinu	» —:—	» 1:—	
<i>od 10. hod. večer do 6 hod. ráno</i>			
o polovinu sazby více	» —:—	» —:—	
<i>na hořejší Mal. Stranu (od Nerudovy ul. a Chotkovy sil.), Hradčany, do Ruben, Holešovic, Žižkova a pevnosti Vyšehradské příplatek.</i>	» 0:40	» 0:60	
<i>Za větší zavazadla za každý kus</i>	» 0:40	» 0:40	

Drahám pouličním, jež nalézají se v městské správě, platí se za 6 stanic 10 hal., za více než 6 stanic 20 hal. — Směry drah viz v oddílu II., kde od jednotlivých nádraží dle nich řídí se průvodce městem.

Posluhům :

- a) ženám s číslovánými nůšemi platí se za obyčejná menší zavazadla 40—60 hal. kamkoli do města;
- b) mužům s čísly na čepicích platí se za dopis a lehčí zavazadla do váhy 10 kg v obvodu Starého a Nov. města a Malé Strany až k Nerudově ulici 40 hal., za zavazadla do váhy 50 kg 80 hal.; taktéž ze severozáp. nádraží do Karlína, z nádr. záp. v obvodu Smíchova, z nádr. Františka Josefa do předních partií Vinohradů a Žižkova;
- c) téměř z obvodu Star. a Nov. Města, Josefova a Malé Strany na Hradčany, do Karlína (za viadukt) za 15 kg 60 hal., za 50 kg 1 kor., taktéž z nádr. Frant. Josefa do vzdál. partií Vinohradů a Žižkova;
- d) téměř z obvodu Star. a Nov. města, Josefova a Mal. Strany na Smíchov k hotelu u arciv. Štěpána a na Vyšehrad za 15 kg 80 hal., za 50 kg kor. 1:20
- e) téměř z obvodu Star. a Nov. Města, Josefova a Malé Strany na Smíchov za hotel u arciv. Štěpána (k záp. nádr. nebo odtud zpět), jakož i na Vinohrady a Žižkov za 15 kg kor. 1:20, do 30 kg kor. 1:60, do 50 kg 2 kor.

*) Každá započatá čtvrt- nebo půl hodina počítá se za celou. Směr cesty má právo cestující vytknouti. Čas počítá se od chvíle objednání neb opuštění stanoviště.

Sazba za jízdy drožek a fiakrů dle vzdálenosti.

Z míst, kde povozy stojí

Tam aneb zpět	na Starém a Novém městě a v Josefově		na Malé Straně		v Karlíně až k Invaldovně		na Smíchově		v Král. Vinohradech		na Vyšehradě		v Žitkově		v Bubnech	
	drožka	fiakr	drožka	fiakr	drožka	fiakr	drožka	fiakr	drožka	fiakr	drožka	fiakr	drožka	fiakr	drožka	fiakr
Do Bubenče	2 —	3 —	2 —	3 —	2 —	3 —	2 80	4 —	2 80	4 —	2 80	4 —	2 80	4 —	1 —	1 80
K Císařskému míjnu . .	2 —	3 —	2 —	3 —	2 —	3 —	2 80	4 —	2 80	4 —	2 80	4 —	2 80	4 —	1 —	1 80
Do Hvězdý	4 —	6 —	3 20	4 60	4 —	6 —	3 20	4 60	4 40	6 40	4 40	6 40	4 40	6 40	3 20	4 60
Do Košíř až ke Klamové zahradě	2 —	3 —	1 60	2 60	2 40	3 60	1 —	1 80	2 40	3 60	2 40	3 60	2 80	4 —	2 40	3 60
Na Letnou	2 —	3 —	2 80	3 80	2 60	3 60	2 80	4 —	2 80	4 —	2 80	4 —	2 80	4 —	1 40	3 60
Do Libně až k zámku . .	2 40	3 60	2 80	3 80	2 40	3 60	2 80	4 —	2 80	4 —	2 40	3 60	2 40	3 60	2 40	3 60
Do Nuslí	2 40	3 60	2 80	3 80	2 80	3 80	2 80	4 —	2 80	4 —	2 40	3 60	2 40	3 60	2 80	4 —
Na Pankrác	2 80	4 —	2 80	4 60	3 20	4 60	2 80	4 —	2 80	4 —	2 40	3 60	2 80	4 —	2 80	4 60
Do Podolí	2 80	4 —	2 80	4 60	3 20	4 60	2 80	4 —	2 80	4 —	2 40	3 60	2 80	4 —	2 80	4 60
Do Stromovky	2 —	3 —	2 40	3 60	2 —	3 —	2 80	4 —	2 80	4 —	2 40	3 60	2 80	4 —	1 40	3 60
Do Voššan	2 —	3 —	2 40	3 60	2 40	3 60	2 80	4 —	2 80	4 —	2 40	3 60	2 80	4 —	2 40	3 60
Do Vršovic	2 —	3 —	2 40	3 60	2 40	3 60	2 80	4 —	2 80	4 —	2 40	3 60	2 80	4 —	2 40	3 60

I. Veřejné plesy a reduty pro jízdu tam aneb zpět

1. Uvnitř města Prahy a Vyšehradu, a z Prahy do Novoměstského divadla
2. Z Prahy do předměstí Buben-Holešovic, Karlína, Smíchova, král. Vinohradu a Žižkova .
3. Uvnitř uvedených předměstí
4. Ze Smíchova do Karlína, král. Vinohradů, do Žižkova, Buben-Holešovic a ve směru opačném
5. Z Karlína do král. Vinohradů, Žižkova, Buben-Holešovic a směrem opačným
6. Z král. Vinohradů do Žižkova a Buben-Holešovic, též ze Žižkova do Buben-Holešovic a naopak

drožka	fiakr	
	K	hal.
2	—	3
2	80	4
1	60	2
3	60	5
2	80	4
2	80	4

II. Pohřby

s povinností jeti nazpátek k domu smutku.

2. Z Prahy na Volsanský, Karlínský, Vyšehradský, Malostranský a Bubenský hřbitov
2. Z Prahy a z Karlína, král. Vinohradů, Žižkova a Buben-Holešovic na Smíchovský hřbitov u vinice Malvazinky . .
3. a) z Buben-Holešovic na Bubenský hřbitov .
b) z Karlína na Karlínský hřbitov .
c) ze Smíchova na Malostranský hřbitov v Košířích .
d) z Vinohradů a Žižkova na Volsanský hřbitov .
4. Z některého předměstí na některý z ostatních hřbitovů .

drožka	fiakr	
	K	hal.
2	80	4
4	—	6
60	2	60
2	80	4

Při jízdách dle vzdálenosti, do plesů a redut neplatí se za čekání do 10 minut ničeho, při čekání delším za každou čtvrt hodinu drožkáři 40 hal., fiakrovi za každou půl hodinu 1 kor.

Posluha má právo mzdu jemu připadající předem požadovati. na požádání jest povinnen odevzdati *zaručovací známku* se svým číslem a datem dne. Způsobí-li škodu, má se to oznámiti během 48 hodin předsednictví spolku. jemuž posluha náleží; spolek poskytne proti průkazu známky náhradu až do 100 korun. Za čekání po udělení rozkazu do 5ti minut neplatí se ničeho, při delším čekání za každou započatou čtvrt hodinu 20 hal.

Zasýlatelé. Pro větší zavazadla a náklady jest vhodno objednatí si předem zasýlatelé. Z českých firem doporučujeme:

Karla Holana. Rybná ul. čis. 18	Jos. Srnce, Karlín, Král. tř. 9. (tel. 830).	(Tel. 1294).
F. Kocourka nást. Havlíčkovo nám. 32 (tel. 191).	Al. Stuchlíka nást. Havlíčkovo nám. 35 (tel. 614).	
J. J. Seidla, Kralodvorská ul. 19	Frant. Štastnýho, Václavské náměstí 42.	
Em. Scháněla. Vodičkova ul. 10	K. Gregora, Žižkov, Trocnovská (tel. 879).	ul. 81.

Průvodčí cizinců nemají své stanoviště u nádraží. Najde je cizinec v jednotlivých hotelech nebo konces. průvodčí na stanovištích jejich (odznak černá čapka s písm. C.) na Malostranském nám. a u pražského hradu. Sazba za osobu 1 kor., pro společnost kor. 1.20 za hodinu, za půl dne v zimě kor. 3.40, v létě 3 kor., za den bez ohledu na roční dobu 6 kor.

V městě.

b) Ubytování.

Pro delší ubytování doporučuje se najmouti *pokoje s nábytkem v soukromí* (průměrně za 24—40 kor. měsíčně; oznámení upevněna bývají na domovních dveřích. Výpověď je čtrnáctidenní (1. neb 15. v měsíci). Možno také najmouti posluhu, aby byl vyhledal, ohlednouti se v insertech denních listů nebo požádati některý ubytovací ústav: »Oiketerion«, Příkopy 17, konc. kanc. Lilienfeldova, Příkopy č. 2. Také některé hotely pronajímají pokoje na měsíce za výhodných podmínek (Monopol), rovněž i pension Fingerův. Kdo navštívil mesto pro zábavu, vyhledá si hotel ve středu města na Václavském nám., na Příkopě, Ferdinandově třídě neb na Poříčí, kdež ostatně je také (na Václavském náměstí a na Poříčí) řada prostředních hotelů, jež hlavně obchodní a živnostenské kruhy vyhledávají. Také na předměstích Smíchově, Žižkově, v Karlíně, na Vinohradech i v některých jiných čtvrtích města jako na Malé Straně lze levně bydleti v menších hotelích neb zájezdních hostincích. — Ceny za pokoj jsou různé; doporučuje se dle prostředků pohotových voliti levnější neb dražší hotel a v každém případě cenu pokoje, zvláště pro delší pobyt předem si vyjednatí.

Nejpřednější české hotely.

Arcivévoda Štěpán, Václavské nám. 9 (telef. 876), 85 pok. Od 2 K výše. Elektr. osv. Rest. a kav. zahrada. Jídla dle lístku. (telef. 1698). 39 pok. od 1.40 do 6 K. Snídaně 80 hal. Menu od 1 K výše. Couvert 3 K a výše. Pense dle ujednání. Lázně.

Císař Rakouský. Poříč. č. 5 (telef. 2285). 80 pok. od 2 K do 10 (s 2 post.) Světlo 40 h. Snídaně 60 h. Obědy dle lístku, couvert 3=6 a 8 K. Menu pro cestující K 1.20. Lázně.

Monopol, Havlíčkova ul. č. 5 (u stát. nádr., telef. 1251). Vytahovací osob. Lázně. Parou top. chodby. Od října do května pokoje na měsíc od 30 K.

Royal (dříve hot. u nádraží). Havlíčkova ul. č. 5. (u stát. nádr.)

Saský Dvůr. Hybernská ul. 10 (telef. 1808). 80 pok. Výtah. Elektr. osv. Zimní zahr. Lázně. Table d'hot. Pok. 2—8 K, s více loži 20 K. Světlo K 0.40—1.20. Obsluha 60 hal. Snídaně 1 K. Pense 7—20 K.

Černý kůň na Přikopě č. 28 (telef. 1965). 120 pok. Elektr. osv. Lz. Table d'hôte o 1 hod. Couvert 3 K. (Do nedávna v rukou čes. přešel v ruce cizí).

Oblíbené české hotely.

Ceny za pokoj do 3—4 K bez obsluhy. Obědy od 1 K nebo dle lístku. Po případě couvert dle volby.

Nové Město.

Baroch. Těšňov (u severoz. nádr.) Město Vídeň. Hybernská ul. č. 8 20 pok.

Šebek. Poříč č. 13 (telef. 1900). Zlatá husa. Václ. nám. 40 pok. 2—3 K se světlem. Lože ve spol. pok. K 1—1.60. Otop 60 hal. Cíd. obuvi 20 h. Strava dle lístku.

Staré Město.

Platýz. Uhelny trh č. 7. (26 pok.)

Malá Strana.

Stará Pošta. Maltézské nám. č. 8.

Smíchov.

Arcivévoda Štěpán. Kinského tř. 45. 8 pok.

Žižkov.

Myška. Husova tř. č. 8 (telefon 1015). 14 pok.

Vodák Č. Karlova tř. 45.

Suchý V. Karlova tř. č. 55.

Blaník (A. Walterová). Husova tř. 65.

Holešovice.

Metropol. (Fr. König). Bělského tř. 584.

Levnější české hotely.

Pokoj do 2.50—3 K bez světla a obsluhy. Obědy do 80 hal, až 1 K nebo dle lístku.

Nové Město.

Na Košíku. Václavské nám. 12 pok. do 2.40 K. Obědy 80 hal.

U tří kosů. (Kejř Fr.). Křemencová ul. 11.

Pacovská A. Sokolská tř. 523.

U zlatého bažanta. Poříč 18 pok.

Staré Město.

Starý Ungelt. Týnský dvůr.

Holešovice.

Kutílek Jos. Belcrediho tř. 479.

Vinohrady.

U Libuše. Havlíčkova tř. 84. 30 pok.

Orfeum (K. Šindelář). Palackého 10 pok. (obyč. zadány členům crfea). Obědy 60—70 h.

Hotely garní.

Nové Město: Weinertův hot. g. Malá Strana: Marianiho H. g.
Václavské nám. 24 pok. po 2 20 Karmelitská ul. 80 pok. Elektr.
K. Obědy dle lístku. | osv.

Pensiony a pensionaty.

Pro osoby cestující zařízen jest v Praze jediný jen:

Mezinárodní pension Fin- K denně. Týdně 50-60. Při delším
gerův. Městský sad 1. Pokoj se pobytu nebo větších společno-
stravou (tříkrát denně), přiborem, stech o 100/0 levněji. Beze stravy
světlem a teplem od května do 4 K s 1 lož., 6 K s 2 lož. za
října 8, od listopadu do dubna 10 noc.

Pro dívky, jež do Prahy dávají se do škol neb na vychování, doporučují se pensionaty:

Český pensionat pro dívky. loha 60 K. Přihlášky nejméně na
Žitná ul. (pod protektorátem král. 5 měsíců. Plat 100 K měs., 1 K
hlav. města Prahy), zvláště pro za použití piana. Prospekt na po-
dívky z vyšší dívčí školy a při- žádání.
pravky její v Praze. Pečuje také **Československý pensionat J.**
o vychování. Zápisné 6 K. Zá- Jakubičková. Karlovo nám. 26.

Hotely nejlevnější a hosfince zájezdní.

Nové Město.

U Sýkorů. Karlovo nám. č. 7.
Na Košíku. Václavské nám. 58.
U zlatého bažanta a u Zl. husy
viz 11.

Staré Město

U Kuchyňku. Poštovská ul. 27
U Štupartů. Štuparská ul. 14.
U Valsů. Poštovská ul. 23.

Malá Strana.

Nová hospoda. Pod Bruskou č. 7.
U zlaté lodi. Lužická ul. 27.

Karlín.

U města Hamburku. Královská
tř. 45.

Libeň.

U města Štrassburku. 10 pok.

Smíchov.

Na Knížecí. Švarcenberkova tř.
27. 14 pok.
U Kominíčků.
U vévody Přemysla. Kinského
tř. č. 9.
Plzenka. Švarcenberk. tř. 6 pok.

Vinohrady.

Na Cikáncce. Jungmannova tř. 24.
U Lva. Jungmannova tř. 108.

Žižkov.

U České koruny. Prokopova tř.
27. 9 pok.

c) Stravování.

Stravování po domácku zavedeno jest jen v pensionech. Jemu poněkud blíží se stravování v místnostech rest. České školy ku-
chařské: **Domácnost** v Lazarské ul. (shromaždiště někt. českých
klubů). (Menu od 1.40—2 korun). Večeře pro 10 os. od 3 K a čaj.
večírky od 2 K couvert. Kávové svačiny dle obj. Od toho, kdo
bydlí v hotelu, vyžaduje se obyčejně, aby se tam také stravoval,
nebo aspoň jednou denně jedl.

Stravování v hotelech dle kategorie stoupá za snidani od 40 hal.
do 1 K, za oběd od 70 hal. do 1 K, za menu od 1.20—3 K, za table
d'hôte od 2 a 3 K. Dražší dle lístku. Jak patrně, možno dle volby
i v hotelech levně se stravovati.

Kdo neváže se na hotel, obyčejně v tomto jen snídá nebo ve-
čeři. Večeře výhradně dle lístku.

Snídaní vyhledává cizinec často rád levněji a také k vůli hojným časopisům v kavárně (viz kavárny), kde stojí káva bílá 26 až 30 hal. bez pečiva, čaj 40—50 hal., čokoláda 40—50 hal. a pod.

Obědvati možno v Praze velmi levně, již také za 50—60 hal. Tyto ceny udržují se hlavně v některých restauracích pivovarů, kdež stravovatelství zvlášť bývá pronajato. Požadavky za tu cenu nelze ovšem míti valné. Obvyčejná průměrná cena za slušný občanský oběd je 70—80 hal. (zřídka 1 K) ve většině restauraci, kde zároveň obědy a večere se nabízejí. — Ve větších restauracích obědvá se dle couvertu za 1·20, 1·40, 1·60 až 2 K. Radíme každému, kdo do takových restaurací zavítá, aby ptal se po couvertu či menu, neboť jinak ji dle lístku jídelního a to přijde velmi draho.

Kdo chce levně a dobře se najísti, vyhledává renomované jídelny pražských uzenářů.

Zákusky po 20 hal. lze mimochodem pojmísti v »Quisisaně« na Václ. nám.

České hostince a restaurace.

Není možno ani žádoucí podati zde úplný přehled hostinských místností, podávám výběr dle toho, čeho cestující vyhledává.

Přední české a reprezentační restaurace.

Menu (couvert) 1·20—1·60 (ev. 2 K). Pivo obvyč. plzeňské a některé pražské. Jídla dle lístku v cenách občanských.

Brejška plz. rest. Spálená ul. 47
Oblíbená přesnídávka, tak zv.
porotní obědy po 1·20 K, hostiny
svatební a jiné.

Choděra, plz. rest. na Ferdinand.
tř. s četnými odděl. místnostmi.
Oblíbená přesnídávka. Hostiny
svatební a p. Četné schůze spol-
kové, schůzky po divadle.

Měšťanská Beseda. Vladislavova
ul. Obědy od 1 K a podle l. Sály
pro veř. shrom., svat. a jiné
host., koncerty a zábavy.

Národní Dům, na Král. Vinohr.
se zimní a letní zahr., kavárnou
rest., tělocvična Sokola. Kon-
certní a plesové sály, svat. a
jiné hostiny.

Petzold. Malá Str. Radeckého nám.
Plz. pivo.

Praus. Václ. nám. (roh Mariánské

ul.). Oblíbená přesnídávka (od
36 h.); plz. a kulmbašské pivo.
Couvert 2 K o 6ti chodech. Od-
děl. míst. pro 30 osob.

Šlechtické kasino. Celetná ul.
Více odděl. místn. Plz. pivo.
Kouvert od 2 K. Dle lístku ceny
přiměřené. Schůze česk. spolků.

**Repres. rest. prvního pražského
pivovaru**. Ferdinand. tř. 4. (ve-
dle Nár. Div.). Obědy a la cou-
vert. Ceny dle lístku občanské.
Odděl. místnosti pro schůze
spolkové.

Zofín. Velký zahr. rest. se sály
koncertními a tanečními. Pravi-
delné koncerty v týdně i ve dny
sváteční. Hostiny svatební a sla-
vnostní. Plovárny a lázně. Cou-
vert 2 K. Dle lístku ceny málo
vyšší nad průměr.

Renomované plzeňské restaurace a pivnice.

(Doporučují se též pro přesnídávku a večere).

Bigalská. Jerusalemská ul.

Brejška. Spálená ul.

Donát. Spálená ul.

U Dvou kosů. Panská ul.

Gráf. Komenského nám.

Choděra. Ferdinand. tř.

U Ježíška. Spálená ul.

U Ježků. Žitná ul.

Jiráť. Ferdinand. tř.

Kolář (šlech. kasino). Celet. ul.

Mahulík. Křemencová ul.

Možný. Vinohr. Tylovo nám.

Němeček. Vinohr. Rubešova ul.

U Pinkasů. Jungmàn. nám.

Procházka. Belcrediho tř. Hole-
šovice.

Praus. Václ. nám. (roh Marian. ské ul.) Sochůrek. Kopmanka. Templ. ul.
 U , nelů. Mal. Str. Tomášská ul. Teissig. Spál. ul.
 Truneček. Vinohr. Blanická ul.

Oblíbené restaurace a pivnice pražských pivovarů.

U Fleků, Křemencová ul. Zahr. Rs. Smíchovský piv. akciový má svou
 U Labutě. Poříč. Velká zahr. rs. velkou rest. při pivovaru na
 zimní salony, četné koncerty a Smíchově, u Glaubiců na Malé
 zábavy. Str. a j.
 Pražský piv. v Holešovicích má U Šenfloku, oblíbené černé pivo.
 repres. rest. v Hol. na Maninách Václavské nám.
 a ve Ferdinand. tř. č. 4. (vedle U Tomáše, oblíbené černé pivo
 Nár. div.) v piv. rest. na Malé Straně.
 U Primasů. Václavské nám. Skro- Vinohradský piv., Feslová a za-
 vná zahr. Rs. hradní rs. u pivovaru.

Pivnice a sklady oblíbených venkovských pivovarů.

Česko-Budějovické. Hotel Metro- Bohušovické. Rs. sl. Falbrechtovy.
 pol u Stát. nádr. Vodičkova ul.
 Pardubický porter. Pivnice a sklad Třeboňský ležák. U Pokorných,
 Poštovská ul. 279. v Ječné ul. Sklad. Jungman. tř. 3.

Doporučení hodné restaurace s obědy od 60 hal. do 1 K.

Gráf. Komenského nám. (U býv. Němeček. Vinohr. Rubešova ul.
 Slepé brány.) U Pokorných. Ječná ul.
 Hnilica. Vinohr. Klicperova ul. U Primasů. Václav. nám.
 Hübsch. Vinohr. Karlova tř. Royal. hotel. Havlíčkova ulice
 Košík. Václav. nám. u stát. nádr.
 U Labutě, Vinohr. Havlíčk. tř. Štrobach. Sokolská třída.
 Měšť. Beseda v Praze, Vladislav. Truneček. Vinohr. Blanická ul.
 ulice. Zlatá husa. Václav. nám.
 Nár. Dům. Vinohr. Korunní tř.

Restaurace, kde lze dobře obědvati za 50—60 hal.

U Bachorů. Pivovar. Žitná ulice. U Rozvařilů. Pivovar. Poříč. Chan-
 U Bucků. Piv. Poříč. Chantant. tant.
 Na Cikánc. Vinohr. Jungman. tř. U Sladkých. Perštýn.
 Černý Pivovar. Karlovo nám. U Sýkorů. Karlovo nám.
 U Fleků, pivovar. Křemencová ul. Šlechta. Vinohr. Havlíčkova tř.
 U Hopfenštoků. Vodičková ul. U Štajgrů. Vodičkova ul.
 Na Knížecí. Smíchov. U Štupartů. Štupartská ul.
 U Kornelů. Jungman. tř. v Praze. Na Valdeku. Vinohr. Purkyňovo
 U Medvídků. Perštýn. nám.
 U Myslíků. Myslíková ulice. Vochomůrka. Těšnov. (u severoz.
 U Palmů. Karlovo nám. nádr.) —
 U Reitknechtů. Jindřišská ul. (Mnoho a levně.)

Zahradní restaurace.

Při četných renom. restauracích v městě zřízeny jsou zahrady, t. j. prostranství více méně stromy zastíněná. Skutečná zahrada je Lhotkova (rs. s kav. a cukr.), nároží Václav. n. a Vodičkovy ul., jinak nejbliže na ostrově Žofinském a Střeleckém, Štvanici, u Obč. plovárny a u řetěz. mostu pod Letnou, na Letné, v Král.

Oboře (2 rest.), na Feslové a u pivovaru na Král. Vinohr. v zahr. Kanalské, v zám. zahr. v Nuslich, v Klamovce v Košířích, v Panoramě u Bruské brány, Plizenka na Smichově, na Nebozízkou (lanová dráha na Petřín), Kopmanka v Templové ul.

Renomované vinárny.

Specielně pro česká vína.

Mělnické (Beřkovičké): Kniž. Ferd. Lobkovice. Havlíčk. nám. 5., kníž. Jiřího Lobkovice, Malá Str. Vltavská ul. 17.

Mělnické: Haupt. Královodvorská ul. 2. Binder, Vinohrady, Karlova tř. Viktorin: Vinohr. Purkyňovo nám. 7. Kramer. ul. 2. Staré M. Poštovská ul. 48. — **Zernosecké hr. Sylvy-Taroucy** — v paláci na Příkopě č. 12.

Specielně pro dalmatská vína.

Boškovič Juraj. Vinohr. Jungmanová tř. Proti museu.

Didolič Brača. Vinohr. Jungman. tř. 11, Perštýn 5, Dlouhá tř. 34, Karl. Král. tř. 3, Smichov Palackého tř. 756, Žižkov Husova tř. 50.

Lisánská vinárna. Vinohrady, Karlova tř.

Lukšic a Dragičević. Vinohr. Hálek. tř. 6, Smichov Kinsk. tř. 15, Malá Str. nám. č. 25.

Specielně pro kalifornská vína bratři Kornelu.

Binder. Vinohr. Karlova tř.

Specielně pro španělská vína.

Bodega. Ovocná ulice.

Vína všeho druhu.

Baroch. V. Těšnov č. 10.

Bejček. Smichov Kinsk. tř.

Binder: Starom. nám. pod loub. Renom přesnídávka. Zákaz kouření.

Cífká, sklep v Příkopě 28. Lahůdky.

Gürtler. Václ. nám. 28.

Herbst. Vinohr. Palack. tř. 10. Praha Jindřišská ul. 9.

Chmel. S jídelnou uzenářskou. Vinohr. Havlíčk. tř. 30.

Karas. Perštýn 10.

Knížek. Vinohr. Tylovo nám. 17.

Kučera Ferd. Ferdinand. tř. 21.

Oblíbené jídelny uzenářů.

Círk I. Eliščina tř. 9.

Červený Frant. Karlovo nám. 12.

Dlouhý J. Celetná ul. 8. (Vývoz šunek).

Exner C. Karlín Král. tř. 68 a.

Chmel Ant. Vinohr. Havlíčk. tř. 2, 14. (Šunky, salámy a j.).

Chmel J. Spál. ul. 48.

Kubias z Vamberka. Václav. nám.

Kutílka V. nást. Cr. Zvěřina Jindřišská ul. 31.

Luftr Václav. Jircháře 4. (taliany).

Macháček V. Palackého ul. a

Charvátova ul. Taliany.

Malý Dom. Na Můstku 10. Spál. ul. 46. Paštiky.

Nepomucký Boh. Perštýn 3 a Žitná ul. 23.

Pacák Fr. Vinohr. Palackého tř. 14 (uzenáče a párky).

Štěpánek J. Vinohr. Palack. tř.

Uggé E. (taliany). Rybná ul. 36.

Zvěřiny Fr. nástupce J. Jeřábek. Celetná ul.

Oblíbené české kavárny.

Akademická, Vodičkova ul. 15.

Arcivévoda Štěpán. Václ. nám. 37.

Boulevard, Václavské nám. 6.

Corso. Na Příkopě.

Červený Orel. Celetná ul. 21.

Česká koruna. Karl. Král. tř. 52.

Česká ústřední. Ovocná ul. 17.

Friedlandrova. Vinohr. Vávrova tř. 5.

Hlavova. Vinohr. Purkyňovo nám

Karel IV. Žitná ul. 1.

Melzrova (dříve Deminova). Vínohr. Žitná ul.

Metropole. Václ. nám. (roh Vodičk. ul.)	Růžičkova. Smichov. Barrandova ul. 76.
Národní. Školská ul. 26. (Vodičk. ul.)	Slavie. (dostaveníčko před divadlem). Ferdinand. tř. 1.
Národní Dům. Vinohr. Korunní třída.	Tůmova. Lazarská ul. 4.
Novoměstská. Myslíkova ul. 23.	Union. Ferdinand. tř. 24.
Pařížská. Žitná ul. 19.	Viktorie. Malostr. nám. 25.
Renesanční. Příkop.	Sport. Komenského nám.
	Slovanská. Vinohr. Palackého tř.

Obliíbené závody cukrářské.

Hamza Erhard. Ferdinand. tř. 6. (nyní Knops).	Müller. Mal. Str., ulice k mostu.
Jauris J. Žitná ul. 50.	Plecháček a Juppa. Celetná ul.
Jiránek (sušenky). Sadová tř. 11.	Reimann J. Linhartské nám. 4.
Konjs. Karlín Královsk. tř.	Stutzig (nyní Köpf a Jäger) Václ. nám. (něm.).
Maršner (orientálské cukrovinky). Ferdinand. tř. 37.	Votruba K. Ferdinand. tř. 10.

Útrata v Praze.

Stížnosti, že by Praha byla dražší než jiná sídelní města evropská, jsou jen jednostranně oprávněny. Co se týče ubytování, dlužno přiznat, že toto není levné a kdo chce levně vyjít, že musí se spokojit se skrovnou měrou pohodlí. Zdražují ubytování hlavně četné a dosti značné příplatky za posluhu, světlo, otop, jakož i zpropitné a p., jež žádá pokojská, portier, sklepník, domácí sluha; tyto příplatky k obyčejné ceně pokojové činí snadno 2–3 K, takže cena za pokoj činí snadno 4–5 K i když vyjdeme nejlevněji. Odporčuje se proto bedlivě sledovati náš rozvrh hotelů a udané ceny; při hotelech levnějších i tyto příplatky dopadnou levněji, takže lze vyjít na den na ubytování i se 2.46–3 K. Snídaně a přesnídávka nejsou nikde drahé; obědy lze voliti dle ceny od 50 hal. do 2 a 3 K i výše, ač tolik možno poznamenati, že obědy po 80 hal. až 1 K jsou jednodušší než na př. v Berlíně, kde za stejnou cenu dostane se menu, za něž v Praze platiti nutno K 1.20–1.60. Nicméně lze v námi odporuč. rest. za uvedené ceny býti uspokojen. Kdo vyhledává dobrou a levnou večeři, navštív buď jídelnu uzenářskou nebo někt. rest., kde obědvá se za 50–60 hal. Takovým způsobem stačí na stravu denně také jen 2 K při jídle 3krát denně a 3 K při jídle 5krát za den, ač ovšem snadno v prvním případě může strava státi také K 3.30, v druhém případě 5 K i více. Lze dle toho v Praze na byt a stravu vyjít při skrovných požadavcích se 4.40–5 K. při poněkud větším pohodlí však průměrně se 6–8 K, jinak potřebi na den pro osobu aspoň 9–10 K.

d) Lázně a plovárny.

Lázně zařízeny jsou ve všech větších hotelech. V soukr. domech ve větších bytech moderních domů; také v pensión Finger (1 láz. 1.20 K). Veřejných lázní je šest. Platí se za lázně salonní 2 K. parní neb vanové I. tř. 1 K, II. tř. 70 h., III. tř. 50 h.; v předplacení levněji. Otevřeno od 1. dubna do 30. září denně od 6 hodin ráno do 8mi večer, v zimě od 7 h. r. do 7 večer, ve svátek do 2 h. odp.; parní lázně obyč. v pátek neb v úterý a v pátek jen pro dámy.

a) **Nové Město.**

Eliščiny lázně. Eliščina tř. 30 (u mostu; spojení drahou elek.).
Irské parní lázně. I.—III. tř.
Nové lázně. Na Struze (poblíž ostr. Žofinského) č. 2. Parní a vanové.
Žofinské na ostrově Žofinském u Nár. Divadla, nej příjemnější při krásných sadech, spojené s láz. slatinnými a uhličitými (viz zařiz. léčebné). Cenník lázní na mostě.

b) **Staré Město.**

Královy lázně. Poštovská ul. 3 (u kamenného mostu Karlova).
Friedlándrovy lázně. Divišova ul. (pod kostelem). S restaurací. Parní a vanové; I. a II. tř.

d) **Smichov.**

Lázně, parní a vanové v Přemyslově ul. 7.

e) **Karlín.**

Piering-Donátovy lázně parní a vanové. Král. tř. 94.

V létě zřízeny jsou plovárny obecně přístupné.

Při ostrově Žofinském. Plavčí mistr. Kabina I., II. neb III. tř. 40—70 hal.

Při ostrově Střeleckém dle třídy 36—60 hal.

Občanská plovárna pod Letnou se zahr. rest. blíže voj. plovárny. Plavčí mistr.

Vojenská plovárna pod Letnou u Retězové lávky. Plavčí mistr.

Také pro osoby civilní (dámy i pány).

Lidová plovárna u Křižovníků městské humanitní lázně).

Lidová plovárna pod Vyšehradem. Plovárna Smíchovská v l. od Pálavského mostu,

Plovárna Karlínská při ostrově Štvanici.

e) **Pomoc lékařská.**

V náhlých případech onemocnění neb úrazu na ulici neb ve veřejných místnostech je po ruce

záchranná stanice (telefon. č. 727.), jejíž lékaři první pomoc poskytnou a dle potřeby dopravu do nemocnice neb jiného ústavu léčebného opatří. Pomoc v obvodu města Prahy je bezplatná, žádá-li se o příspěví, zejména vyslání povozu za obvod města, třeba zapraviti poplatek dle ujednání.

Nemajetným poskytuje se rada lékařská bezplatně na české polyklinice a klinikách universitních při všeob. nemocnici.

Česká univ. polyklinika. Vodičková ul. »u Hopfenštoků« čis. 6. Pro nemoci všeho druhu (prof. dr. J. Thomayer) ve všední dny od 1 do 3 hod. dopol. — Pro nemoci chirurgické (prof. dr. F. Michl) ve ve všední dny od 8—10 hod. ráno. Pro nemoci oční (prof. dr. Deyl) ve všední dny od půl 11. do půl 12. hod. dopol. — Pro nemoci dětské (doc. dr. K. Švchla) ve všední dny od 3—4 hod. dopol. — Pro nemoci ženské (dr. J. Franta) v úterý, ve čtvrtek a sobotu od 8 do půl 10. hod. dopol. — Případné operace vykonávají se zdarma. Pražští chudí obdrží na stvrzenku od otce chudých z příslušné čtvrti a studující na listek z Krumbholzova nadání i léky zdarma.

České kliniky universitní. Kde jinak není udáno všeobecná nemocnice:

Klinika prof. Eiselta pro nemoci vnitřní od 9—11. hod.

Klinika prof. Maixnera pro nem. vnitřní od 9—10. dop., pro choroby krku a nosu od 4—5 hod. dopol.

Klinika prof. Maydla pro choroby ranlékařské od 9—11. h. dop.

Klinika prof. Janovského pro nemoci kožní a příjčné od 9—10. hod. dop., od 3—4. hod. odp.

Klinika prof. Schöbla pro nemoci oční od 8—10. hod. dop. U téhož v bytě v Ječné ul. č. 25 n. jakožto u zemského očního lékaře od 2—3 hod. dopol. Zde přijímají se také přihlášky k bezplatným

operacím v zemském operačním ústavu. S operacemi počíná se v pol. měsíce dubna. Přihlášky od ledna.

Klinika prof. Pavlíka pro nemoci ženské od 9–10. hod. dop.

Klinika prof. Kaufmanna pro nemoci ušní, nosní a hrtanové od 8–10. hod. dop. Karlovo nám. 35.

Klinika pro nemoci kojících, narozenců a kojenců (v českém oddělení zemského nalezince u Karlova č. 8.) od 2–3 hod. odp. Chudé matky na řádný průkaz do-

stanou léky a potravu pro kojence zdarma.

Klinika psychiatrická prof. Kuffnera pro choroby duševní a nervové (zemský ústav pro chorobyslné). Kateřinská ul. 30, Od 9–11. hod. dop. mimo neděle a svátky jen na průkaz o nemajetnosti.

Klinika dětská (ambulatorium na křižovatce v ulici Viničné č. 5), ve všední dny od 9–10. hod. dop., od 2–3 odp., v neděli a svátky od 9–10. dop. Na lístek od otce chudých vydávají se i léky zdarma.

Veřejné ústavy zdravotní v Praze v předměstích, zřízené pro příslušníky země neb mocnářství, Prahy a okolních obcí neb určitých okresů jsou následující:

C. k. všeobecná nemocnice pro nemocné se zhojitelnými neb lékař. ošetř. vyžadujícími chorobami. Z venkova nejlépe hlásiti se prostřednictvím obec. úřadu s přílohou lékařského vysvědčení. Nemajetní mají se vykázáti vysvědčením chudoby a průkazem příslušnosti. Majetní mohou býti ošetřováni za poplatek 6 korun denně v I., 4 kor. v II., za 102 hal. pro příslušníky pražské a v Praze pracující dělníky a za 1'68 hal. pro příslušníky mimopražské v III. tř. Platí se za 15 dnů napřed.

Nemocnice Frant. Josefa pro dívky na Karlově nám. zdarma a za plat. Denní plat 2 kor. za 14 dní napřed.

Česká dětská nemocnice prozatímne jako dětská klinika č. k. české univ. ve Viničné ul. č. 5. definitivně v nové budově u Karlova.

Děti od 1 do 14 let bezplatně a za plat 2 K. denně.

Nemocnice u Alžbětinek ve Slupech pouze pro ženy s chorobami chirurgickými neb vnitřními. Léčení bezplatně na doporučení příznivců ústavu nebo po představení u primářů.

Francisco-Josephinum, ústav pro zaopatrění slepců, zř. českou spořitelnou na Smíchově (při Bělohorské silnici). Ústav pro příslušníky z Čech na patřičnou žádost s doklady bezplatně.

Městský chorobinec pražský na Karlově pro příslušníky pražské bezplatně, pro jiné osoby majetné, stížené chorobou nezhojitelnou za popl. v I. tř. 4 kor. (pro pražské přísl.) — 5 K. (pro nepřislušné, v II. tř. 2–3 K., v III. tř. K. 1'20–1'60.

Král. čes. zemská porodnice u sv. Apolináře. V oddělení *platném* ošetřují se ženy dle tříd: v I. tř. 6 K., v II. tř. 4 K., v III. tř. 2 K. denně. Při vstupu platí se taxa za dítě, jež má býti přijato do zemsk. nalezince v I. a II. tř. 400 K., v III. tř. 240 K. Cizinky neplatí této taxy, neboť jejich děti do nalezince se nepřijímají. Na *kliniku porodnické* přijímají se ženy s průkazem příslušnosti za poplatek K. 1'05 denně (jenž u chudobných se odepíše). Osoby, jež (nejdéle 4 měs.) konají službu kojných, mají nárok na bezplatné zaopatrění dítěte po 6 let,

Královský zemský český blázinec ve Slupech přijímá nemocné z polit. okresů Benešov, Brod Český, Brod Německý, Čáslav, Hora Kutná, Hořovice, Chotěboř, Chrudim, Karlin, Kladno, Kolín, Lanškroun, Ledec, Litoměřice, Litomyšl, Mělník, Mýto Vys., Pardubice, Pelhřimov, Poděbrady, Polička, Příbram, Rakovník, Roudnice, Rychnov, Sedlčany, Slané, Smíchov, Tábor, Vinohrady, Zámberk. Za účelem přijetí požádán buď místní obecní úřad neb při-

slušné okr. hejtmanství k provedení potřebných kroků.

Královský český zemský náleznice na Karlově č. 8, s filiálkou v Karlíně pro nalezence, jež jsou příslušníky rak. uh. říše.

Soukromý ústav pro výchování chudých slepých dětí na Hradčanech č. 105-IV. Chovanci přijímají se v červenci na základě vydané vyhlášky v stáří 8—12 let bezplatně nebo za plat dle dohodnutí.

Klárův ústav ku zaopatření a zaměstnání dospělých slepců na Male Straně 131-III. pro slepce v stáří 14—50 let, již přijímají se

buď bezplatně (na účet některé nadace) nebo za plat 360 K. ročně, jenž v případech zvláštní chudoby snižuje se na 180 K.

Ústav hluchoněmých na Karlově nám. pro výchovu hluchoněmých dětí. Roční popl. 400 K., jenž po případě se zmírní dle průkazu majetnosti.

Ústav pro idioty spolku paní sv. Anny na Hradčanech č. 57-IV. přijímá chovance majetné za plat 600 K. ročně (ve čtvrtlet. lhůtách a na čtvrtlet. výpověď) a za poplatek 50 kor. za nářadí jednou pro vždy.

Soukromé ústavy léčebné v rukou lékařů českých jsou následující:

Ústav pro vědecké léčení vodou MUDra Vratislava Kučery v Reznické ul. č. 14. Uhličité koupele, parní skříně k napařování těla, částečné i celkové koupele vanové, polévání, sprchy, světelné lázně elektrické atd. Ceny procedur od 1 K do 4 K (za světelné elektr.).

Léčebný ústav operativní, orthopaedický a pro léčení elektrinou MUDra Jos. Skrbka v Kateřinské ul. 521-II. Poplatek od 10 K denně výše; léky, obvazy a mimoř. výlohy zvlášť; zvláštní ošetřovatelka 36 K na 1/2 měsíce.

Léčebný ústav orthopaedický

MUDra K. M. Schwarze na Václavském nám. č. 837-II. Léčení tělocvičné ve spol. hod. 12 K měsíčně, v hod. zvláštn. dle úmluvy. Ošetření v pensionátu ústavu 140 K měs.

Sanatorium JUDr. Černého pro léčení nemocných rakovinou a lupusem, Františkovo nábřeží č. 6. Telef. 2009. Léčení dle nové arsenikové metody bez operace. Prospekty na požádání. Léčení ambulatorní od 9—10. dop. a od 2. do 3. odp.

Sanatorium gynaekologické Mdra V. Rubešky. Václavské náměstí č. 70.

Lázně léčebné zařízeny jsou v Praze při lázních Žofinských a sice

Lázně slatinné a uhličité. Bez láz. taxy a jiných poplatků. Ceny v brožurce »Lázně slatinné

na Žofině« 10 h. Ordinující lékař Mdr. V. Preininger.

Renomovaní lékaři speciální, jichž pomoci často zvlášť se vyhledává, jsou hlavně asi tito: (číslo v záv. značí dop. neb odp. hodiny ordin.)

Pro nemoce dětské: Haasz Ant. (Česká dětská klinika), Klika C. I. Ovocný trh č. 15 (9—10, 2—6). Souček Boh. Žitná ul. 3 (3—4).

Horák, Vodičkova ul. 23 (8—10, 1—3), Janovský Vít. II. Hopfenštoková ul. 5 (3—4), Pečírka Ferd. Malé nám. 1 (7 1/2—9, 1—4).

Pro případy chirurgické: Maydl Kar. Bred. ul. 11 (3 1/2—4 1/2). Michl Fr. I. Betlém. nám. 2 (8—9, 3—4).

Pro nem. nervové a psychiatrii: Babor Jos. Jircháře č. 2 (9 do 12, 2—5). Haškovec Lad. Ferdinand. tř. 43 (9—10, 3—4). — Thomayer Jos. Václavské nám. 72 (3—4).

Pro nem. kožní etc. Déri G. Melantrichova ul. 6 (9—1, 5—8),

Pro nemoce močové, ledvinové a p. *Alfred Hoch*, Petrské nám. č. 1. (telefon. 2656). (Ord. 8—9, 1—4).

Pro choroby nosní, hrtanové a p.: *Frankenberger Ot. II.* Palackého ul. 5 (9—11, 2—3). *Horných Jar.* Štěpánská ul. 59. *Janačka Ferd.* Ferdinand. tř. 27 (11—1, 3—4). *Kaufmann Em.* Žitná ul. 2 (11—1).

Pro nemoce oční: *Deyl Jan.* Spálená ul. 51 (9—10, 2—4). *Schochl Jos.* Ječná ul. 25 (3—4).

Pro porod a gyn.: *Funda J.* Myslíkova ul. 22 (8—9, 2—3). *Ježek Jan.* Skořepka 8 (3—4). *Rubeška V.* Václ. nám. 70 (3—4). *Schwing K.* Sokolská ul. 8 (3—4).

Pro nemoce vnitřní: *Eisell Boh.* Spál. ul. 3 (1—2). *Maixner Em.* Ferdinand. tř. 25 (3—4). *Pešina M.* Smetanova ul. 8 (2—4). *Thomayer J.*, Václ. nám. 72 (3—4).

Lékaři lázeňští: *Komrs L.* Palackého nábř. (v létě Frant. Lz.). *Preininger Vlad.* Linhartské nám. 2 (8 9, 1—3, lázně Žofinské). — *Rožánek Ot. III.* Mostecká ul. 42 (12—2, 4—5, v létě ve Frant. Lz.). *Komenského nám.* (v létě v lz. Sv. Kateřiny u Počátek).

Lékaři zubní: *Baštýř A. I.* Ferdinand. tř. 9. *Baštýř G. I.* Perlová ul. 10. *Koulník Václavské nám.* 72 (9—12, 2—5). *Kulhánek A.* Ferdinand. tř. 18 (9—11, 2—4). *Nessel Ed.* Ferdinand. tř. 17 (8—12, 2—5). *Šimer, Ferdinand.* tř. 21. *V. Tomášek, Žižkov,* Husova tř. 791 (4—5). *K. Váter, Žitná ul. 2.*

Léčení tuberkulosity: *Richter Karel.* Vršovice (8—10, 1—3). 11. stanice elektr. dráhy počítaje ze Spál. ul.

Službu ošetrovatelskou opatřuje několik následujících institucí:

Ženský výrobní spolek český doporučuje ošetrovatelky nemocných, jež odbyly zkoušky na první škole ošetrování nem. pro službu denní za 1 K a stravu při službě 12tihod., pro službu noční za K 1'60 a pro službu na měsíční plat za K 20—60 nebo týden. plat 6—14 K.

Spolek Červeného kříže, Žitná

ul., jemuž majetní platí za den K 1'60, za noc K 2'20, za den a noc K 3'20, na venek za K 3'20 denně.

Kláster šedých sester (Bartolomějská ul.) propůjčuje řeholnice k ošetř. v Praze i na venkově. Odměna vyměřuje se podobně jako u spolku Červ. kříže.

f) Ústavy peněžní, bursy, konsuláty, úřady, pošta, telegraf, telefon.

Banky, ústavy úvěrní, spořitelny, záložny a zastavárny úřadují o jednoduché frekvenci od 8. neb 9. hod. do 1—2 hod. odp. nebo v dvojité frekvenci od 8—9 a 3—5.

České banky a ústavy úvěrní:

Česká banka průmyslová. Na Příkopě 35.

Hyp. záp. na podniky obchodní a průmyslové. Obchody bankovní a směnečné. Komission. prodej cukru a železa. Při ní „diskontní družstvo“, jež zabývá se eskontem faktur.

Český úvěrní ústav. Na Příkopě 13 (telefon. 745 a, b, 2065 a, b). Obchody bankovní a směnářské. Úvěr členům.

Hypoteční banka království Českého ve vlastním paláci. Havlíčkovo nám. 11 (8—2). Zápůjčky na nemovitosti v annuitách splatné.

Pražská úvěrní banka. Ovocná ul. 15 (telefon. 745 a, 2065 a b).

Zemská Banka král. Českého ve vlastním nádherném paláci na Příkopě. (9—1, telefon. 452, 689 a, b, 690 a, b, c). Úvěr komunální,

meliorační, železniční, stavební, Obchody bankovní.
Živnostenská banka pro Čechy a Moravu ve vlastním novém paláci na Příkopě (proti Prašné

věži). Vklady na pokl. pouk. spoř. kn., běžný účet, girové účty, oddělení pro prodej cukru a obchod s uhlím v Ústí n. L. (9—12, 3—5, telef. 53, 225, 939.

Německé banky a ústavy pražské jsou:

Česká banka Union. Na Příkopě 31 (telef. 2007 a, b, c, 134, 2008, 2009, 2006, 2000 a, b); odd. pro prodej cukru a komiss. prodej miner. olejů, petroleje, benzinu, svíček, clov. cukru, siranu hlinitého, prodej stříbra z dolů příbramských. **Česká eskomptní banka** na Příkopě 39 (telef. 49) s odd. pro prodej cukru. **Hospod. úvěrní banka pro Čechy.** Celetná ul. 33. (telef. 45 a—g, 767).

Z cizích bank a ústavů mají v Praze filiálky:

Rak. úvěrní ústav pro obchod a průmysl na Příkopě 10 (telef. 2000 a, b, 2002 a, b), jenž pojišťuje losy a slosovací papíry proti ztrátám kursovním. **Rakousko-Uherská banka ve Vídni.** Bredovská ul. 5 (telef. 1873). **C. k. priv. banka pro země rakouské** ve Vídni (Länderbanka), Hybernská ul. 4. **Anglo-rakouská banka.** Hybernská ul. 5 (telef. 13 a, b) 214) a **Vídeňský bankovní spolek** na Příkopě 29 (telef. 721 a, b, 739).

Spořitelny a záložny.

Česká pošumavská záložna. Eliščiná třída 11. **První obč. zál. v Holešovicích-Bubnech.** Bělského tř. 692.

Česká spořitelna (v rukou něm.) se živnostenskou zál. Ferdin. tř. 7. Řed. (telef. 683 a, 683 b, eskomptní kanc. tel. 269. 8—2. **Spořitelna vinohradská.** Vinohr. Purkyňovo nám.

Lidová Banka. Václavské nám. **Svatováclavská záložna.** Karlova ul. 33.

Malostranská zál. Malá Strana. **Úvěrní ústav majitelů domu v** Ulice k mostu 26 (tel. 873). 8—1, 3—5. **král. Českém.** Ferdinand, tř. 24.

Městská Spořitelna pražská. Rytiřská ul. 536 ve vlastním paláci. Zál. komunální a hypoteční, úvěr stavební, zálohy na cenné papíry a eskont směnec. **Úvěrní spolek.** Václavské nám. 71.

Národní záložna. Lazarská ul. 15. **Úsporní a záložní spolek c. k.** Občanské záložny: Karlin, Král. tř. 17., Libeň č. 324., Malá Str., ulice k mestu č. 54., Smichov, Kinského tř. 29. Vršovice, Barákova ul. 170. (Viz též První obč. zál.). **pošt. úřadu v Čechách.** Jindřišská ul. 11.

Obchodní záložna. Spál. ul. č. 38 (9—12, 3—5). **Všeobecné záložny:** v Praze. Ovocná ul. 19. v Karlíně, Královská tř. 29 v Žižkově (první všeobec. z.). Prokopovo nám. 9.

Okresní hosp. záložny: Karlin, Král. tř. 32, Sníchov. Václavské nám. 802. Vinohrady, Karlova tř. 29. **Záložny řemeslnické a živnostenské** v Praze (zál. řemesl. pražských) Vladislavova ul. 20, v Žižkově (řemesl.-živnost.) Husova tř. 70, živnost. při České spořit. Ferdinand, tř. 7., na Smíchově (živnostenská), Svarcenberkova tř. 5.

První obč. zál. v Praze. Palack. ul. 1. (8—1, 3—5). **Záložna Vinohradská.** Vinohrady Palackého tř. 22.

Úvěrní spolek. Dlouhá tř. 34. **Záložna soukr. úředníků.**

Zastavárny.

- C.k. půjčovna a zastavárna u Půj-** Zastavárny při záložnách zří-
čovny č. 10 (8-2); Malá Strana, zeny jsou při zál. Obchodní.
Maltezké nám. Staré Město, První obč. v Praze, občanské
Perštýn č. 12. Král. Vinohrady, a všeobecné v Karlíně, malo-
Palackého tř., Karlín (v Schön- stranské a občanské na Malé
hofu), Smíchov (Palackého tř. Straně, při svatovácl. a všeo-
č. 336. (Tel. 1087) a, b, c). becne zál. v Praze (adresy viz
První pražská zastavárna. Jung- v oddilu předešlého). — Půjčují
mannova tř. 19. Filialka Vino- na cenné papíry, skvosty a cenné
hrady, Palackého tř. 1, Smíchov, předměty vůbec.
Palackého tř. 1. (8-2).

Pojišťovny.

- První český c. k. priv. ústav** První česká všeob. zajišť. banka
proti škodám z ohně a krupo- V Jámě č. 5. (od 8-2 1/2).
bití. Vladislavova ul. 1646 (8-2).
Slavia, vzáj. pojišť. životní, po- První česká všeob. akc. spole-
žární a krupobitní). (8-2). Ha- čnost pro pojištění na život.
vličkovo nám. 23. Vodičkova ul. 33.
Praha, spolek kapitálu a ducho- Rolnický vzájemně pojišťovací
dy vzáj. pojišť. Ferdinandova ústav. Žitná ul. 53. (8-12, 2-5).
tř. č. 9 (8-2).
Pražská městská pojišťovna. Zemský pojišť. fond cís. Frant.
Staroměst. nám. 32 (nový palác Josefa. Malostranské nám. č. 3.
stavi se na tomtéž nám.). Od Zabezpečuje rentu do 1000 K ve
9-12, 3-5, telef. 554). Pojišťuje stáří neb při předčasné nezpů-
pouze v polic. v obvodu praž- sobilosti k výdělku.
ském proti škodám z ohně a
skla proti rozbítní.

Assekurační spol. cukrovarníku.
Panská ul. 10.

Z cizích ústavů pojišťovacích mají v Praze zastoupení: Allianz (pojišť. na život a důchody) Václ. nám. 34. Assicurazioni Generali (proti škodám z ohně a krupobiti) ve vlastním paláci na Václav. nám. — Dunaj (škody z ohně a krupob. a pojišť. na život) Ferdi-
nandova tř. č. 10, Foncière (proti šk. z ohně, krupobiti, úrazu, při dopravě, proti vloupání a pojišť. na život), Václ. nám. 57. Franco-
Hongroise, Jungmannova tř. 20, Gisela (pojišť. výbavy divkám), Jungmannova tř. 14., Kotva (na život), Hyberská ul. 34, Phoenix
Jungmannova tř. 39., Providentia, Jungm. tř. 39., Riunione adria-
tica di Sicurta (šk. z ohně a na život), Městský sad 17. Spolek
průmysl. ku pojišť. proti nehodám tělesným, Havlíčkovo nám. 7.
I. Uh. všeob. pojišťovací společnost, Mariánská ul. 16. Universale
Jindřišská ul. 12., Úřednický spolek pojišť. (rak.), Liliová ul. 8.
Víd. pojišť. spolek, Hyberská ul. 7. Víd. ústav ku pojišť. ka-
pitálů a duchodů, Hyberská ul. 7. The Gresham, Havličk. nám.
24. Lipský ústav pojišť. (proti šk. z ohně), Ferdinand. třída 39.
The Mutual (na život), Václ. nám. 53. New-York (na život). Na
Přikopě 17 a Nord. Brit. and Merc. Insurance Company (proti
ohni), Havlíčkovo nám. 20.

Bursy

- Bursa na cenné papíry a zboží** vličkově nám. č. 31, kdež nalezá
(v poledne) (kursy papírů v den- se též rest. Kursy plodin v den-
ních časopisech i ve výkladních ních časopisech. Hlavní bursa
skříních směnären) a v úterý a v pátek od 9-11, jinak
Bursa plodinová, obě ve vlast- denně od 2-3.
ním bursovním paláci na Ha-

Směnárny.

Kdo chce měniti své papíry neb mince ve směnárne, tomu doporučujeme směnárnu Živnostenské banky, České banky průmyslové na Příkopě 35 a Českého úvěrního ústavu neb Pražské úvěrní banky (addressy na str. 22), jinak je českých směnárníků pořádku Gruss Chr. (maj. R. Mikš) Uhelný trh 5, Novák Ot., Ferdinandova tř. 6. V. Štech, bank. záv. čes. »Pražský Merkur«, Jindřišská ul. 7. Štěpán Fr. V ulici Žitné č. 6. Na Příkopě, na Václav. nám., Ovocné ul., Celetné ul. a na Poříčí jsou směnárny ostatní.

Konsuláty.

Konsulátů zřízeno v Praze dosud jen pět:

Konsulát Spojen. států severo-amer. Bolzánova ul. č. 1., úř. od 10—1.	Konsulát francouzský. Malostr. nábreží č. 3., úř. 10—12, 3—5.
Konsulát anglický. Štěpánská ul. 69.	Konsulat německý. Havlíčkovo nám. č. 1., úř. 10—1.
	Konsulát švýcarský. Sadová tř. 2. úř. 9—12, 3—6.

Úřady.

Úřady samosprávné zastupují v Praze: výbor zemský, obecní správy měst pražských a obecní i okresní zastupitelstva karlínské, vinohradské a smíchovské.

Výbor zemský: oddělení konceptní, odd. pro stavby vodní, odd. pro stavby pozemní, silniční a mostní a odd. pro zem. stavby železniční. Malá Strana, Sněmovní ul. č. 4. Úř. hod. 8—2.	Malé nám. č. 1. (živnostenský, školní a zdravotní referát, taxa vojenská a ubytovací kancelář); Stará rychta v Rytířské ul. 18 (popisní úřad a vojenský referát, vrchní řed. chudinského ústavu s ústavem pro bezplat. opatření práce a služby);
Archiv zemský v museu král. Českého na Václavském nám. úř. hod. 9—2.	Tržnice v Rytířské ul. 10. (elektrické podniky, správa tržnice, městský stavební úřad, výzkumná stanice pro zkoušení vod i potravin, berní úřad pro II. a V., čtvrť, ředitelství obec. plynáren. Provaznická ul. č. 13 (kanalisační kancelář).
Král. Česká zems. účtárna a král. čes. zems. pokladna. Malostr. nám.	Lávka Novotného č. 201—I. (vodárenská kancelář).
Zemský insp. stravoven (Eugen Lenz). Vinohr. Korunní tř. 2.	Malé nám. č. 11 (fysikátní kancelář).
Městské úřady samosprávné hl. města jakož i úřady s přenes. působností: magistrátní sousředeny jsou dílem v radnici staroměstské (starosta, presidium magistrátu a rady městské; hospodářský, stavební, popisní, osobní, berní referát, kancelář assanční, archiv městský, berní úřad pro I., III., IV., V. a VII. čtvrť; pokladna čelední), dílem rozděleny v domech:	Tylovo nám. č. 2—II. Kancelář ob. náplavek pro Nové Město.
	Nádražní ul. 265—VII. Kanc. ob. náplavek pro Holešovice.
	Havlíčkovo nám. 36 (úřad vážný a tržní).
	Týnský dvůr: administrace nájmů c. k. potravní daně.

Úřady politické soustředěny jsou při c. k. místodržitelství a c. k. polic. komisařství v Praze. Král. Vinohrady, Žižkov, Smíchov a Karlín jsou kromě toho sídly c. k. okr. hejtmanství.

C. k. místodržitelství. Malostr. Policejní komisařství na Star. nám. č. 18. Úřad. hod. 8—2.

Stavební a hydrotechnické odděl. v Karmelitské ul. č. 19, (8—2).

Účetní oddělení. Malostr. nám. č. 27 a ul. k mostu č. 38. (8—2).

C. k. zems. školní rada. Letenská ul. č. 4 (8—2).

C. k. zemský zemědělský inspektorát.

C. k. lesní dozorcí úřad.

Zdravotní oddělení.

C. K. pollic. ředitelství v Poštovské a Bartolomějské ul.

Policejní komisařství na Star. Městě (Poštovská ul. 314), v Josefově (Janské nám. 885, na hoř. Nov. Městě (Štěp. ul. 554), na dol. Nov. Městě (u sv. Jindřicha 845) na Malé Straně (Dražické nám. 65), na Hradčanech č. 108, v Karlíně (Vítкова ul. 266), na Vinohradech (Palackého tř. 852), na Smíchově (Kinského tř. 68), v Bubenci, v Bubnech-Holešovicích (Tivoli č. 568), v Žižkově (515), v Libni na státním nádr.

C. K. telegrafní koresp. kancelář (filialka) v Růžové ul. č. 1.

C. K. sklad školních knih v Konviktské ul. 292.

Úřady soudní v Praze jsou soudy zemské, soudy okresní a soud obchodní.

Vrchní zemský soud pro král. České. Malostranské nám. č. 27 (8—2).

C. k. vrchní státní návladnictví. Malostr. nám. č. 27. (8—2).

C. k. státní zastupitelství. Václ. nám. č. 38 (8—12, 3—6).

Zemský soud.

Oddělení pro rozepře občanské a civilní. Celetná ul. a Ovočný trh (8—2);

odděl. pro zál. trestní. Karlovo nám. (8—2);

c. k. pražský depositní úřad. Celetná ul. 36 (8—2);

c. k. zemské desky a úřad knihovní. Ovočný trh 18 (8—2).

Obchodní soud. Hybernská ulice č. 8 (8—12, 3—6).

C. k. okresní soud ve věcech

obchodních. Celetná ul. 38 (od 8—12, 3—6).

Okresní soudy:

St. Město a Josefov. Celetná ul. 36.

pro hor. Nov. Město a Vyšehrad. Jungmannova tř. 12.

pro Mal. Stranu a Hradčany. Malostr. nám. 30.

pro dol. Nov. Město a Holešovice-Bubny. Soukenická ul. 11,

pro přestupky. Celetná ul. 36.

Okr. soudy jsou dále na *Vinohradech* (Palackého tř., v Karlíně (vedle Variété), na Žižkově, na Smíchově.

C. k. dražební síň pro nucené dražby a prodeje z volné ruky. Přístup od 8—12 a od 4—8 hod. Celetná ul. 36.

Úřady finanční v Praze sídlí hlavně v komplexu budov, jež čelí do ulice Hybernské, na Josefské nám. a na Poříčí.

C. k. fin. zemské ředitelství. Josefské nám. č. 3. (úř. h. 8—12, 3—6).

C. k. fin. okres. ředitelství. Na Poříčí č. 4.

Úřad pro vyměřování poplatků. Poříčí č. 4. (Úř. h. 8—2).

C. k. důchodkový úřad. Poříčí č. 4. (Úř. h. 8—2).

C. k. kolkovní úřad. Hybernská ul. č. 1.

Evidenční zpráva katastru daně pozemkové. Poříčí č. 4.

Archiv map katastr. Malá Strana, Karmelitská ul. 7.

C. k. Zemská hlavní pokladna. Malostranské nám. č. 27. (Úř. hod. 8—2).

Berní správa (administrace) pro I., III., IV., V. a VII. část Prahy. Náprstkova ul.: II. pro II. a VI. část Prahy. Spálená ul. č. 6.
 Vrchní inspektorát fin. stráže. Josefské nám. č. 3.
 Hlavní celní úřad. Hybernská ul. č. 1.
 Finanční prokuratura. Husova tř. č. 11. (Úř. hod. 8—2).
 C. k. tabáková režie. Hlavní sklad: Hybernská ul.

C. k. loterní úřad. Kozí plácek č. 748. (Úř. hod. 8—2).

C. k. Cejchovní inspektorát pro Čechy. Havlíčkova ul. č. 7. (Úř. hod. 9—2).

C. k. cejchovní úřad v Praze. Havlíčkova ul. 7. (Úř. h 8—2).

C. k. úřad puncovní a měna zlata a stříbra. Haštalská ul. 2. (Úř. hod. 8—2).

Pošta, telegraf a telefon.

Ředitelství pošt a telegrafů v Praze sídlí v Jindřišské ul. 909. Pošt. a telegr. úřady nalézají se v Praze:

a) Nové Město.

Hlavní pošt. a telegr. úřad. Jindřišská ul. *telef. centrála I. a III.* (pro abonenty přes č. 1000; hlavní telegr. stanice; pokladna c. k. pošt. řed. a hospod. úřad c. k. řed. pošt. a telegr.

Filialka c. k. pošt. a telegr. úřadu *Sokolská tř. 1791, Mikulandská ul. 122, Karlovo nám. a Žitná ul. 560. Eliščina tř. 2084, nádr. severoz. dráhy. nádr. státní dráhy,* Hybernská ul.

b) Staré Město.

Filialka c. k. pošt. a telegr. úřadu s II. centrálou telef. (pro č. 1—1000 abonentů). Malé nám. 138.
 Filialka pro soudní účely. Celná ul. (zemský soud civilní).

c) Malá Strana.

Poštovní úřad. Malostranské náměstí 259-III.
 Telegrafní úřad v budově místo-držitelské.
 Filialka pošt. a telegr. úřadu. Chotkova ul. 530.

Telegr. a telef. podř. úř. Radeckého nám. 35.

d) Hradčany.

Pošt. a telegr. úř., telefon. Lorentánská ul.

e) Josefov.

Filialka pošt. a telegr. úřadu, telefon. Křižovnická ul.

f) Vyšehrad.

Pošt. a telegr. úř., telefon na Hrádku č. 1710-II.

Filialka pošt. a telegr. úř. Vyšehr. tř. č. 2.

g) Holešovice-Bubny.

Pošt. a telegr. úř., telefon. hovorová. Bělského tř. (roh Belcrediovy tř.) č. 690.

h) Král. Vinohrady.

Fil. pošt. a telegr. úř., telefon na nádr. cis. Frant. Josefa.

Pošt. a telegr. úř., telefon. Palackého tř.

Filialka (neerární), Komenského ul. 190.

Filialka (neerární), Korunní tř.

Pošt. a telegr. úřady jsou dále též v Karlíně, na Smíchově (Smíchov město a filialka), na Žižkově (s neerární filialkou v Karlově ul.) a v Libni.

Žluté skříně na ulicích určeny jsou pro obyčejné dopisy a menší tiskopisy neb vzorky. Větší tiskopisy neb vzorky nutno vkládati do větších skříní na pošt. úřadech. Mezi Malou Stranou a N Městem zřízena jest **pošta pneumatická** a sběrací skříně na ulici natřeny jsou *červeně*. Platí se za koresp.

lístek 20 hal., s odpovědí 40 hal., za zálepku 30 hal., rovněž i za obálku na dopis 30 hal. Dopisy nemají býti těžší 10 gr. a mají býti pružné. Vybírají se ze skřínek každých 20 min. a doprava děje se od 7 hod. ráno od 9ti hod. večer každých 5 minut. Jinak platí se za dopis jednoduchý při místní dopravě 6 hal.

Instituce pro živnosti, průmysl, obchod a zemědělství.

Zemědělská rada pro král. České. Václavské nám. (Úřední hod. 8—2) s technickou kanceláří, stanicí pro zkoušení semen a a strojených hnojiv.	Okresní nemocenské pokladny: Praha, Smečky č. 27 (úř. h. 8—3), Karlín, Jungmannovo nám. 11, Smíchov, Komenského ul. 996, Král. Vinohrady, Karlova tř. 580, Žižkov, Miličova ul. 11.
Obchodní a živnostenská komora. Purkyňova ul. č. 6. (Úř. hod. 8—2).	C. k. živnostenský inspektorát. Karlova ul. 900 (v domě Svato-václ. záložny).
Vývozní kancelář komory uděluje inform. v obchod., celních a doprav. zál. cizoz. firmách a nák. pramenech, spolehlivých zástupcích pro vývoz atd.	Vývozní spolek pro Čechy, Moravu a Slezsko. Spálená ul. 24. Informační kancelář pro dovoz i vývoz.
Úrazová pojišť. pro král. České. Poříč. 1075-II.	Stálá výstava a tržnice řemeslných výrobků (přístup bezplatný). Uhelny trh.

g) Časopisy, oznámení, plakáty, pomůcky knihové a literární, knihovny a čítárny.

České časopisy při svých administracích vyvěšují denní list a nejnovější zprávy: *Nár. Listy* v Mar. ul. č. 3., *Politika* na Václ. nám., *Hlas Národa* a *Kurýr* v Jindřišské ul., *Radikální Listy* v Mikulandské ul., *Zlatá Praha* na Karlově nám. (Knih. J. Otty).

České insertní kanceláře přijímající inserty do všech časopisů jsou: *Všeobecná insertní kanc.* na Příkopě v Bazaru; *ins. kanc. Jana Grégra* Jindřišská ul. a *ins. kanc. J. Aubrechta* Příkop č. 2.

Divadla a zábavy oznamují se jak v denních listech (rubrika: *Dramatické umění* a *hudba*, v insertní části: *koncerty* a *zábavy*), tak i plakáty, dílem na budovách divadelních, dílem ve vozech pouliční dráhy a na návěstních tabulích: český návěstní ústav zřídil pro ně zvlášť oddělené návěstní tabule.

Jízdní řady drah v Praze ústících kromě na nádraží vyvěšeny jsou na návěstních tabulích Rennových některých ulic, tak v ul. Havlíčkově a na Florenci, za novým Němec. divadlem, u lázní Friedlándrových (Divišova ul), v Hálově tř. Vinohr., pod viadukt. Vyšehrad.

Pohodlněji poučí nás Vilímkův jízdní řád, Bellmannův kurýr (po 20 hal.) nebo Rezkův Cestovní rádce.

Adressář král. hl. města Prahy a **Almanach král. hl. města Prahy** přístupny jsou v rest. hotelů, v kavárnách a restauracích na požádání.

Památnosti Prahy vyobrazeny jsou v albu J. Kafky »*Praha Královská*«, jež vazané koupiti lze v každém knihkupectví za

2-40 K., kdež také fotografie, kolorované obrazy a p. upomínky lze si opatřiti. Pohlednice s pohledy pražskými u papírníků; žádejte hlavně úhledné Wiesnerovy (také v knihupectví), nebo Čechovy a světlotiskové Bellmannovy.

Okolí Prahy zevrubně popsáno jest v V. díle tohoto průvodce (za 1-4 K.), jehož ostatní díly různým krajinám Čech jsou věnovány. Pro geologické výlety do okolí Prahy doporučuji: *dr. Fil. Počty*: geologické výlety po okolí Pražském.

Z děl literárních, jež o Praze v jednotlivých částech s hlediska historického neb uměleckého pojednávají, doporučiti jest:

Malebné cesty po Praze od Edv. Herolda a J. Heraína. Díl I. Vyšehrad. Díl II. Malá Strana.	Hvězda.
Ze Staré Prahy. Kulturně historické obrazy od Jos. Svátka. Cena 5-80 K.	Prašná věž od arch. J. Mockra.
Z Prahy a z Čech od K. B. Mádla (Kostel sv. Jiří, Prašná brána, Hvězda, Fresky v Týn. dvoře).	Stará Praha. Aquarely Václava Jansy s výkl. J. Heraína.
Belvedere. Od arch. Balšánka.	Staroměstský rynek. Od arch. J. Heraína a J. Teige.

Veřejné knihovny a čítárny.

Císařská knihovna univerzitní (přes 230.000 sv.). Denně mimo svátky a prázdniny od 9-1 a od 3-8, v pondělí a ve čtvrtek jen do 6. Čítárna přístupna každému. Domů knihy jen příslušníkům university. Staré tisky a knihy se oceňují a kupují.	denně kromě pondělí od 9-12, v zimě též do 5-8.
Knihovna vys. škol polytechnických. V něm. polytechnice. Husova tř. od 9-12.	Knihovna obchodní a průmyslové komory pražské. Purkyňova ul. Přístup na požádání u sekretariatu.
Knihovna musea král. Čes. Václ. nám. Denně kromě svátků od 8-1, ve středu od 3-6. Čítárna každému přístupna. Domů knihy jen členům společnosti. Staré tisky a knihy pokud zastoupeny nejsou, se kupují. Knih. zal. r. 1818. Obsahuje též knihovnu Palackého a Šafaříkovu, oddělení rukopisů koresp. a liter. pozůstatostí, starých českých tisků, rytin, hudebnin a map.	Knihovna Král. české společ. nauk. Celetná ul. kromě členů přístup každému slušnému na požádání denně od 4-5.
Knihovna průmysl. musea Náprstkova. Betlémské nám. Přístupna uvedeným neb doporučeným denně od 9-12 a v pondělí od 2-7, členům býv. amer. klubu dam ve středu a v sobotu od 2-7.	Čítárna českého obchodního musea. Plodínová burs. Senováž. ul. denně každému od 9-1.
Knihovna musea uměl.-průmyslového. Rudolfinum. Čítárna	Knihovna rady zemědělské pro král. České (33.000 sv.). Václ. nám. 54. Čítárna ve středu a v sobotu od 9-1.
	Knihovna Jednoty pro povzbuzení průmyslu v král. Českém. Rytířská ul. 31. (11.000 děl ve 40.000 sv.). Denně od 4-8, ve svátek od 9-12.
	Knihovna městská obecní. Spál. ul. 36. Pro obyvatele pražské denně od 9-1, ve středu od 9-12 a 2-6.
	Čítárna akademická. Mikuland. ul. 4. Přístup mají posluchači vys. škol. a členové sp. pro vyst. akad. domu.
	Čítárna ženského výrob. spolku. Resslerova ul. č. 19-40. Přístup mají

paní a dívky všech stavů byti nebyly členy spolků; čítárna v neděli a ve svátek od 9—12. Čítárna lidová. V mincovně. Staroměst. nám.

Knihovny obecné; v Karlíně Jungmannovo nám. 14, *na Smíchově*

Komenského tř. 10, *na Vinohr.* Národní Dům, *v Žižkově* Basilej. nám. 9.

Okresní knihovny učitelské: v Praze Jungmannovo nám. 20. *v Karlíně* Jungmannovo nám. 12, *na Smíchově* Husova tř. 15, *na Vinohradech* Karlova tř. 29.

Knihovny soukromé, spolkové neb odborné.

(Přístup členům neb hostům na požádání neb doporučení.)

Knihovna kláštera augustian-ského u sv. Tomáše. Mal. Str. Josefská ul. 8.

Knihovna kláštera křižovnické-ho. Křižovnické nám. 3.

Knihovna kláš. Strahovského (z nejslavnějších knih. klášter-ních). Strahovské nád. 2.

Knihovna knížete Lobkovicze. Malá Str. Vlaská ul. 19.

Knihovna knízat Kinských. Staroměstské nám. 16.

Knihovna kapituly metropolitní. Hradčanské nám. 10.

Knihovna lékařského sboru do-ktorů s čítárnou. Celetná ul. 16.

Knihovna uč. spolku Komenský. Rudolfovo nábř. 4.

Knihovna spolku architektů a inženýrů. Vladislavova ul. (Mě-šťanská Beseda.

Knihovna fysiokratické společ-nosti. Václavské nám. 16

Knihovna českého klubu příro-dovědeckého. Klementinum III.

Knihovna Besedy typografické. Smečky.

Půjčovny knih a hudebnin.

Kytka. Malá Str. Ulice k mostu 3. **Urbánek** Fr. Ferdinand. tř. 4.

Voleský. Vinohr. Palackého tř. **Wetzler.** Ferdinand. tř. 36.

Ústavy vzdělavací.

Venkov, vyhledáváje učeliště pražská, nezřídka z nezna-losti věci, zvláště pokud se týče dívek, zadává mládež ústavům odnárodnujícím, kterých v přehledu svém neuvádíme.

C. k. česká universita Karlo-Ferdinandova. Zápisy v říjnu a v dubnu) a úř. zál. vyřizují se v kanceláři univ. Celetná ul. 20. *Fakulta filos.* má hlavní ústavy v Klementinu (Karlova ul.), úst. přírodovědecké na Slupi (Vy-šehrad, částečně ještě na Kar-lově nám. 21.) *Fakulta právni-cká* v Karolínu, Ovocný trh 3. *Fakulta bohoslovecká* a seminář arcib. Křižovnické nám. č. 4. *Fakulta lékařská* má ústavy své na hoř. Nov. Městě (ul. Kate-řinská), při všeob. nemocnici a t. d.

České vys. školy polytechnické. Zápis v říjnu. Kancelář v bu-dově na Karlovu nám.

C. k. akademie umění v Praze Rudolfovo nábř. (jednotlivě ate-liery v Král. Oboře na výsta-višti). Jednorocní příprava 4 a spec. školy.

Konservatoř hudby. Rudofinum (škola instrumentální 6, škola varhanická a pro skladbu 3, šk. pěvecká 4 ročníky). Podmínky sděli ředitelství.

Gymnasia: c. k. akademické na Ná-břeží Františkově; c. k. vyšší na Nov. Městě, Žitná ul. a druhé v Truhlářské ul., na Malé Straně, v Novodvorské ul., na Vinohra-dech v Hálkově tř.

Realky: c. k. vyšší v Ječné ul. c. k. vyšší na St. Městě, na Malé

Straně, v Karlině, Vinohradech a v Žižkově.

Realná gymnasia v Praze v Křemencově ul. a na Smíchově.

Soukromá střední škola dívčí spolku Minervy (gymn.). Štěpánská ul. 8.

Obchodní školy: Českoslov. akademie obchodní v Resslově ul. (3 ročníky). Pražská vzor. obch. škola českosl. obch. besedy. Čeletná ul. 22. — Vyšší obch. a pokr. prům. škola dívčí. Resslova ulice.

Průmyslové školy: Umělecko-průmyslová šk. Rudolfovo nábr. — C. k. státní průmysl. škola. Pošovská ul. (odděl. strojnické, stavitelské a chemické o 4 ročn.). — Městská prům. pokr. škola pro dívky. Nábr. Rudolfovo č. 82. (škola ruč. prací, škola liter.-obchodní). — C. k. prům. škola na Smíchově. — Průmysl. škola pokrač. pro dívky v Karlině. — Pokračovací kurs pro dívky na Kr. Vinohradech.

Odborné školy: Škola sladovnícká. Mariánská ul. č. 4. (1 rok), — Škola lihovarnická. Karlovo nám. — Škola podkovářská civilní v Karlině.

Ústavy učitelské: C. k. ústav ku vzděl. uč. v Panské ulici. — C. k. ústav ku vzděl. učitelek na Rejdišti. — Soukr. ústav ku vzděl. učitelek u sv. Anny v Ječné ul. (s práv. veřej.).

Školy hospodyňské: Večerní hospodyňská škola pro dívky pracující, zřiz. spol. Záštitu, Půjčovni ul. 2. (Kurs pro vaření jednoduché stravy domácí 2 měs., záp. 2 K a za večeri denně 20 h.). — Škola kuchařská spolku „Domácnost“. Lazarská ul. — Kuchařská škola soukr. na Vinohradech, Palackého tř. č. 12.

Vyšší dívčí školy: Vyšší dívčí šk. s přípravkou ve Vodičkově ul. — Dívčí obchodní a průmysl. pokrač. škola žens. výr. spolku. Resslova ul. 1949 (odborné: obchodní, kreslicí, jazykový, literární a ruč. práci).

Viz též pensionáty. —

Soukromé školy obchodní: Ad. Eckerl. Václavské nám. 26. —

K. P. Kheil. Myslíkova ul. 3. — Nap. M. Kheil. Ferdinand. tř. 38. — Ad. Nocar. Hybernská ul. 4. — J. Rančák. Karlova ul. 4. — Vlad. Skřivan. Růžová ul. 8. — Quido Teissler. Štěpánská ul. 33.

Přípravky vojenské: Setníka Funka. Nábřeží Františkovo č. 6. Set. Janouškovce. Elišč. tř. 10-0, J. Herdiny. Jerusalemská ul. 5.

Umělecké školy soukr.: K. Liebschera. Skolská ul. 26, V. Jansy, Mal. Strana Věhrdova ul. 5.

Vyučování jazykům: anglicky; R. Jones. Smečky 15. J. Váňa, Vodičkova ul. 15.; francouzsky: Fáběrova Anna, Křemencová ul. 4., de Quoi Anna, Vinohr. Komenského ul. 14. Thierot A., Křakovská ul., Váňová, Vodičkova ul. 18.; franc. a angl. The Berlitz school, Jindřišská ul. 10. rusky: Váňa, Vodičkova ul. 15.

Šití šatů a školy střihačské: Ak. ústav K. Berouškové, Vodičk. ul. 32, první dámská akad. Kateře Kavanové, Ferdinand. tř. 25. M. Patzeltová, Spál. ul. 23. M. Pokorná, Žitná ul. 30, M. Šemberová, Václ. nám. 7. Střihačské školy pro pány, Václ. nám. 7. pro dámy, Myslíkova ul. 15. — Krejčí akademie. Melantrichová ul.

Krasopisné a těsnopisné školy: Prof. O. Grünfeld, Příkop u Spinků. O. Drahorád, Jáma 4. D. Adler Ryt. ul. 24.

Vyučování v psaní na stroji: J. Löschner, Václ. nám. 7.

Hudební ústavy: Piano (též zpěv neb housle): Čech Karel Vinohr. Divišova ul. 4. Českosl. Klavír. akademie Mariánská ul. 2 a. Kaan z Albertu. Smichov Jeronýmova ul. 2. J. Liebert Žitná ul. 38. M. Prokšová Liliová ul. 7, ze Slavkovských Karel Havel. ul. 19. Staněk S. A. Pštrosová ul. 5. Šebor K. Vinohr. Balbín. ul. 35. Citery: Meyer Fr. Žitná ul. 8. J. Šolc Soukenická ul. 8. Zpěv: Libenský V. Václ. nám. 15. Lukeš J. Křemencová ul. 16. Pivoda Fr. Vodičkova ulice 38. Zikešová-Paršová, Dlouhá tř. 47.

Soukromé industrialní školy: Horácková M. Vinohr. Klicper.

ul. 2. Hamerská K. Jungm. nám.	Školy dramatické. Dr. šk. druž-
14. Jandlová A. Jungman. nám.	stvo Nár. divadla, Tylovo nám.
1. Králíková K. Václ. nám. 6.	4. Lukes, Křemencová ul. 16.
Littlová Em. šl. Spálená ul. 48.	Pštrosová — Kupková. Pštros.
Pecháčková, Holeš. Sladkovsk.	ul. 19. Zikešová-Paršová Dlouhá
ul. 136. Zelenková M. Jungman.	tř. 47. Kreibigová A. Dlouhá tř.
tř. 7.	30. Dvořáková S. Purkyň. ul. 1.

Různé poznámky.

Zpropitné. Kromě zpropitného, o němž byla řeč při ubytování (str. 18) a jež obnáší pro pokojskou průměrně denně 40 hal., za 3—5 dnů 1 K, za 8 dnů 2 K, pro sluhu 20—40 hal., a za každou komissi 40 h., pro podomka 40—60 hal., avšak jen když dopravuje zavazadla nebo jiné potřeby obstarává. V restauracích platí se zpropitné hlavně nadsklepníku, jenž bere plat, nejméně 4 hal., jinak 2⁰/₀, v slušnějších místnostech 6, při větších obnosech 10 hal. V kavárnách v pivnicích, byť jen jedna sklenici nápoje se požila, platí se 4—8 hal. zprop. Drožkáři a fiakristé zpravidla též žádají zpropitné; stačí fiakristu 20 hal. při jednotlivé jízdě, 60 hal. při polodenním a 1—2 K při celodenním zaměstnání; jede-li se dále do okolí, je zvykem za kočího rád platiti.

Na pouličních drahách dávají se konduktérům 2 hal. (řídčeji 4 hal.) zprop.

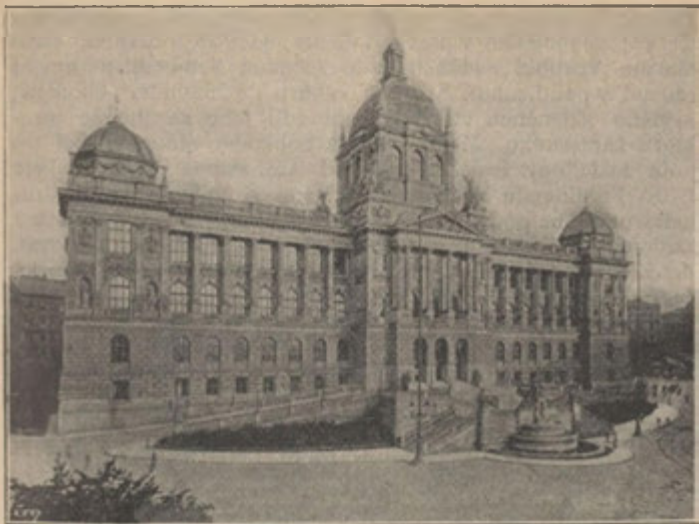
Kde jedná se o průvod v kostelích neb jiných místnostech stačí obyčejně 40—80 hal., jen děje-li se návštěva v čase neobyčejném 1—2 K.

Silniční mýto čili dlažebné vybírá se na hranicích městských a sice 8 hal. z povozů jednosprážných, 16 hal. ze dvospř., což platí cestující povozu používající.

Domovníci v soukr. domech mají při otvírání domů v noci nárok na zprop. 10 hal. do půlnoci a 20 hal. za osobu po půlnoci.

Veřejné záchodky zřízeny jsou na některých frekventních křižovatkách u musea na Václ. nám., pod Letnou, u sadů na Poříčí, v prodloužené Hybernské ulici, na náměstí Radeckého na Malé straně, u Národního divadla, na Uhelném trhu, na Senovážném, Josefském, Karlovu a Václavském náměstí.

Služební personál doporučuje se obecenstvu na výpomoc při upravení toalety, čistění obleků a obuvi, jakož i k uschování malých balíčků neb částí oděvů. Za takovéto služby platí se 8 kr. Poplatek za kabinu 1 třídy 8 h., 2 třídy 4 h. — Kromě toho nalézají se ve všech veřejných sadech záchodky k bezplatnému použití pro pány.

Museum království Českého.

2. Prameny poučení a zábavy.

a) Musea, památnosti historické a moderní, pomníky a desky pamětní. Hřbitovy.

Musea a sbírky veřejně přístupné.

Museum král. Českého. Václav. nám. v monumetální budově, postavené nákl. země za 4 mil. korun dle plánů archit. J. Schulze (zevnějšek viz stavby moderní.)

Přístup: Volný ve středu a v sobotu od 2—6 (v zimě do 4 h.) a v neděli od 9—12. Jindy kromě středy a soboty za vstupné 60 hal. od 9—1 (v zimě jen v pondělí a v pátek): s průvodčím za vstupné 1 K ve středu a v sobotu od 9—12, v pondělí, úterý a v pátek od 3—5, odp. Změny v časopisech a na postranních dveřích hlav. vchodu. Satna za osobu 10 hal. Průvodce tištěný 60 hal.

Ve vestibulu se skvělým sloupovím ze švédské žuly satna; v l. k správci domu (1. dvěře) a vchod (2. dvěře) ke kanceláři musejní a síním zasedacím, k místnostem České Akademie a musejního archivu; v pr. (oboje dvěře) vchod do

čítárny a knihovny; v chodbě na pravo úřadovna Matice České; schodištěm v pravo dolů na nádvoří k archivu zemskému. Vestibul ozdoben bude sochami Schwanthalerovými (dosud v pantheonu). Středem vzhůru do hlavního schodiště, krytého skleněnou střechou; zábradlí jeho ze žlutého mramoru kararského. Mezi oblouky bohatého sloupoví kol do kola medailony českých králů od Ant. Poppa (od Vratislava I. do Ferdinanda V.); nad hlavicemi sloupoví ve výši druhého patra na podstavcích bronzová poprsí mužů o museum zasloužilých; proti vchodu od l. k.pr.: Fr. A. hr. Kolovrat, hr. Klebelsberg, Frant. hr. Sternberg a Václav Chlumčanský (vesměs od Ant. Poppa); v pravo (od zadu ku předu): Jan hrabě Kolovrat Krakovský a A. Veith od Boh. Šnircha, J. Sv. Presl a hr. Neuperk od A. Suchardy, Rud. hr. Kinský a Václ. Hanka od A. Suchardy; v l. (od zadu ku předu): Hanuš hr. Kolovrat Krakovský a Jáchym Barrande od B. Šnircha, Jan Krejčí a J. S. Vocel od J. Stránského, K. M. Zippe a dr. Koch-Vaňka od J. Vlčka; průčelí nad vchodem obzazeno bude v pozdější době.

I. Souterain obsahuje z místností veřejně přístupných v hod. úředních *Archiv zemský* král. Českého.

Archiv zemský. Úřed. hod. od býval. appelačního soudu (1548—(9—2). Chová: *korunni archiv* (1150 1783), akta býv. úřadu nejv. pur-orig. a kopii), býv. *stavovský ar-*krabství, staré knihy pozemkovéchiv od r. 1541—1848 (63 quaternů) od býv. patrimoniálních úřadů a *reversy zemské* od r. 1541—1848 c. k. okr. soudů v Čechách (asi1250 kusů), *protokoly sněmovní* od 10.000 kusů), genealogická datao r. 1785, starou *stavovskou registra-*o šlecht. rodinách (30.000 kusů),*turnu* od roku 1725—1786, berní role opisy listin z dom. i ciz. archivůod roku 1650—54, 1682—86; akta (asi 200.000 kusů). — Po ruce jest:t. zv. terezianského (r. 1757) a jo-*sefinského katastru* (1785), akta-*ručná* knihovna historická.

II. Přízemí obsahuje v pr. knihovnu s čítárnou (v pr. v chodbě úřadovna Matice České), v l. úřední místnosti musea, archiv musejní a místnosti České Akademie.

Knihovna musea král. Českého (viz str. 29) zal. r. 1818. hr. Kašparem ze Sternberga, rozhojňena později hr. Kolovratem Krakovským, sbírkou rukopisu a tisků Václ. L. Chlumčanského z Přestavík, bibliothekou Frant. Ant. hr. Kolovrata Libštejnského atd. Slovanské oddělení založil v ní Jos. Dobrovský. Sněm král. Čes. zakoupil knihovnu Šafaříkovu, a Obč. zál. v Karlině knihovnu

Palackého. V knihovně je odděl. rukopisů, korespondenci a liter. odkazů, starých českých a slovanských tisků, německých a latinských inkunábulí, rytín, hudebnin, map, obrazů atd.

Archiv musea král. Českého obsahuje hlavně originaly, nebo opisy listin vztahujících se ke král. Českému počínaje od XII. stol. celkem přes 52.000 kusů. Kromě toho je tu sbírka znaků české

šlechty (3.365 kusů), genealogická sbírka hr. Rud. Vratislava z Mitrovic (14.940 k. pro 4.085 rodů), sbírka autografů, sbírka pečeti (přes 60.000 k.), knihy král. ko-

mory a vrchního purkrabského soudu, archiv Sternbergsko-Manderscheidský, arch. litomyšlský a materiál topografický.

III. V prvním patře ve středu do předu „*Pantheon*, nejndhernější místnost budovy se skvostnou bání skleněnou v průměru 11 m, zasahující do hlavní kupole budovy. Obrovské lunety nad galerií zdobený jsou obrazy: Václ. Brožíka »Komenský vykládá své spisy« (v čele k Václ. námi.), V. Brožíka »Založení české university« (směrem ke schodišti), Fr. Ženíška »Přemysl oráč« (v l., nehotovo) a Methoděj (v pr. nehotovo). Ve cviklech klenby obrazy Vojt. Hynaise: Inspirace, Umění, Hudba a Věda. Nad krby spatřují se poprsí císař. Františka Josefa I. a císař. Alžběty v kararském mramoru od A. Wagnera. Umístěny tu Schwanthalerovy bronzové sochy Libuše, Přemysla oráče, Sv. Václava, Přemysla Otakara II., Elišky Přemyslovny, Arnošta z Pardubic, Jiřího z Poděbrad a Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic, jež pořízeny byly A. Veithem pro Slavín, jím založ. a nedokončený u Liběchova. Ulity jsou z děl, jež po bitvě u Navarina z moře byla r. 1827 vyzdvížena. Také tuto není jejich definitivní místo i budou přeneseny do chodeb druhého poschodí a vestibulu. V pantheonu umísťují se nové sochy mužů o národ a vlast zasloužilých, je tu již Fr. Palacký od A. Poppa, a hr. Clam Martinic. Z pantheonu vstupujeme do chodby, jež věnčí schodiště a ve čtyřech výklencích po straně zdobena je skvostnými obrazy Jul. Mařáka čtyř hradů: Hradčan, Karlštejnu, Křivoklátu a Zvíkova. Výklenky v čele proti vchodu i vedle pantheonu vyplněny jsou pamětními deskami mramorovými. V I. patře umístěny jsou vstupujeme-li v pr. do sálu č. 1. sbírky: 1. Starých rukopisů a tisků; 2. mincí a medailí; 4., 5., 6. předhistorické archaeologie, 7. a 8. historické archaeologie, 9. českých předmětů ethnografických (česká selská síň). 10. moravských, slezských a slováckých předmětů ethnogr. s částí cizí ethnografie. 11. Herbář. 12. botanického oddělení, 13–17. mineralogického oddělení.

Sál 1. Sbírká starých rukopisů a tisků obsahuje výběr předmětů toho druhu z knihovny a archivu musejního v chronologickém pořadí v 68 skříních. V 1–4. *gratulatory* z 15. a 16. stol. s krásnými initialami. — 5. *Nejstarší listiny* z časů Jana Lucemburského. 6. *Nejst. lat. rukopisy* mus. knihovny. 7. *Mater verborum*, encykl. lexikon z 1. pol. 13. stol. 8–13. *Latinské rukopisy* s krásnými miniaturami. 14. Zlomky čes. *alexandreidy* a něm. listiny z časů Jana Lucemburského. 15.

Mariale a Orationale prv. čes. arcibisk. Arnošta z Pardubic; **rukopis královédvorský** r. 1817 a **legenda o sv. Jiří** r. 1887 nalezená. Ve skř. 16—23. střídají se latinské rukopisy s českými, mezi nimi ve skř. 20. zápis jeden s **pečeti Žltkorou** a ve skř. 21. jedna z nejstarších čes. listin: **list Jana z Vartenberka** z r. 1380, v skř. 22. Zlomky z kroniky Pulkavovy a v skř. 23. 3 ruk. proslulého **Tomáše ze Štítného**. 24. rukopisy předchůdců Husových. 25. **Spisy Jana Husa**. 26. Dopis **Jana Žižky z Trocnova**. 27. Staročeské překlady (bible a j.) s krásnými miniaturami. **Staroč. právnické rukopisy**. (Rožmberská kniha, horní právo Václava II.). Ve skř. 29—34. střídají se staroč. ruk. s lat. mezi nimi v 30. t. zv. **krumlovská bible**, **zlatá bula Karla IV.**, v 31. trojanská kronika a list. pražsk. cechu sladov. z r. 1466, kterou cho-mutovskému dovoluje se nositi prapor se sv. Václavem, v 32. **Dalimilova kronika**, **Smilův Flásky**, „**Rada otce synorů**“ a zlomky staroč. bible a p. V 35—37 **české inkunabule** (staroč. passional v 35, pražská a kutnohorská bible v 37), V 38-42. **České rukopisy a prvotisky**. mezi nimi v. 39. nový zákon z r. 1497. **bastlejská kompaktata** z r. 1513, Černýho kniha lékařská z r. 1517, 40. **spisy, dekrety jednoty bratrské**, **Petra Chelčického sířiry**, v 42. **missál olomoucký**, 43. **Česká Kronika V. Hájka z Li-bočan**, norimberská bible a j. vzácné tisky české. 44. Akta Sixta z Ottersdorfu, disputace pravdy se lži Ctibora z Cimburka, Musica J. Blahoslava a j. 45. **Kniha Tova-čorská** a zemský řád král. Čes. z r. 1550. 46. **Česká kosmografie** z r. 1554., filosofie Rodovského z Hustiřan. 47. **Herbář Mathioliův** z r. 1562 a herbář Zalužanského, Gradual solnický. 48. **Králická bible**. 49. **Spisy Daniela Adama z Veleslarína** a j. 50. **Paprockého Diadochus**, cesta Křišt. Haranta z Polžic, v pamětníku podpis Ty-cha de Brahe; 51—52. České a jiné tisky a listiny, mezi nimi v 51. listiny z doby předběloh. s pod-

pisý Slavaty, Martinice, Fabricia a 30 direktorů, a v 52. obnovený rád zemský Ferdinanda V. i pa-tent zimního krále Bedřicha. 53. Vynikající díla **Jana Amose Ko-menského**, nad nimi listiny s pod-pisy Lichtenštejna, Valdštýna, Gu-stava Adolfa a Tillyho. 54. V ru-kopise církevní dějiny Pavla Skály ze Zhoře, Paměti Vil. Slavaty, Denník Karla ze Žerotína, Paměti a prostopravda Mik. Dačického z Hestlova, 55. Rukopisy **Balbína**, **Pešiny z Čechorodu** a **Jana Beckov-ského**. 57. **Spisy Josefa Dobrov-ského**. 59. Výběr spisů **J. Kollára**, **F. L. Čelakorského**. 60—62. Vý-běr spisů **Jos. Jungmanna** a **Fr. Palackého**. 63—64. Sbirka čes-k. nár. písní a skladeb českých sklada-telů. 65—68. Podpisy vynikají-cích mužů. — Na stěnách sálu podobizny vynikajících mužů, mezi nimi **Jos. Dobrovského** od Kadlika, **Fr. Palackého** od K. Purkyně, J. Jungmanna, Balbína. K. J. Erbena a p. Na čelné stěně k pantheonu Sadellerův pohled na Prahu; mezi okny rytiny, z nichž zvláště zaji-mají obrazy **upálení Mistra Jana Husa**, obrazy **bitvy na Bílé Hoře**, dobytí Prahy Švédy r. 1648, a po-dobizny vynikajících osob z dob husitských, bělohorských i pozděj-ších. Na čelné stěně k sbírce mincí obraz sněmu král. Čes. ze 17. stol. Mapa král. Čes. z r. 1518, nejstarší nástěnný kalendář z r. 1517, ně-keré rodokmeny a tableau česk. panovníků do Ferdinanda V. Po stranách vedle dveří stojí hermy dvou předních básníků **Svatopluka Čecha** a **Jar. Vrchlického**.

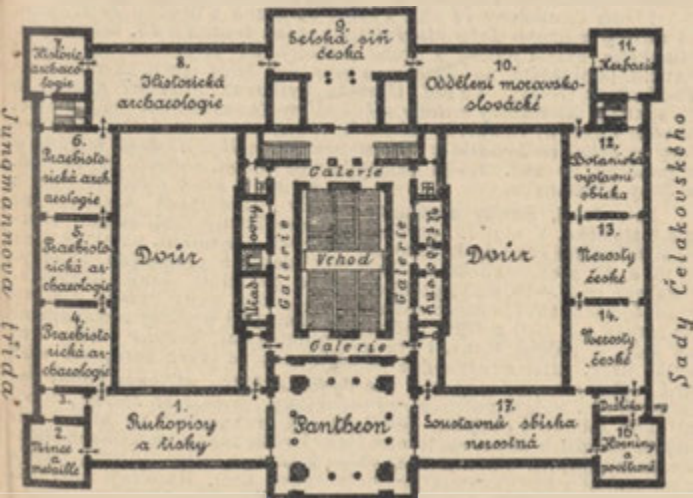
Sál. 2. **Sbirka mincí, medailí, pečeti a pečetidel** v 9 skřiních. 1. **Zlaté a stříbrné mince** z 1. st. př. Kr. až z 1. stol. po Kr. **De-nary** od časů Boleslava I. do Přemysla Otakara I. (935—1215). **Brak-teaty** Přem. Otakara I. 2. **Pražské groše, parří, dukáty** Jana Lucem-burského. **Mince z jednottl. min-coven českých**. Od Ferdinanda I. do r. 1611. 3. Mince od r. 1611—1656 (Matyáš II., mince stavů če-ských a moravských, Ferdinand II. a III.). 4. Mince z 1. 1656 až 1760 (Leopold I., Karel VI., Marie

Terezie). 5. *Mince Slíků, Rožmberků, Eggenbergů, Valdštejna, Jana z Pernštýna* a medaile Buriana Trčky z Lípy, *jetony stříbrné různých pánů a měst, běžné mince biskupů olomúckých*. 6. *Medaile korunovační a pamětní peníze*. 7. Různé nálezy mincí z Čech a Moravy. 8. Starší i novější matrice mincí a medailí. 9. Originální pečetidla čes. měst, rodů šlechtických a cechů. V nárožích si ně znázorněno *mincování na starých strážkách mincovních*.

Na stěnách: *zvětšené modely čes. mincí, hesla českých minco-*

vníků a minc. úředníků, řády, patenty a listiny, obrazy fotogr. a podobizny mincovnictví českého se líkající, 14 obrazů nejstarších českých pečetí a podobizna hr. Fr. Sternberga, největšího příznivce sbírky.

Sál 4—6. **Sbírka předhistorické archaeologie** počíná v sále 4. sbírkou nejstarších nálezů z dob *člověka diluvialního* z Lubné u Rak. a Generalky v Sárce (1), pak z *nejstarších sídlišť předhistorických* na Rívnači u Roztok (2), v Sárce (3), na Klamorné u Mnich. Hradiště a v Radimi u Peček (4), v okolí

Sv. Václavské náměstí

Půdorys prvního poschodí.

Čáslavi a u Kněževsi (5), na Levém Hradci a Černém Volu u Roztok (6), v cihelnách podbabských (7), v Třebovli u Kouřimi (8), Vepřku u Velvar (9), v Přemýšlení u Prahy (10), na Slánské Hoře (11 až 12) a u Knovize (13—14). V poststanních skříních u okna a mezi okny doplňují tuto sbírku ukázky kamenných nástrojů a zbraní a sbírka nádob z různých sídlišť a z hrobů se skrčenými kostřami.

Dále jsou tu vystaveny (ve skř. 15—22) *hromadné i ujedlněle nálezy bronzové* z Jince (15), Jiz. Vtelna (16), Svijan (17), nálezy zlata ze Lžovic (18), Rydče (v okně), a četné jednotl. nálezy bronzů z růz. nalezišť. Dále *nálezy uměl. předmětů z hrobů a kostřami skrčenými* (skř. 23—30), zvlášť z Velké Vsi u Předboje (23), z Velvar (24), ze 100 hrobů u Unětic (26—27), mezi okny z Bylan a j.

Ve skř. 31—43 obsaženy *nálezy z mohyl*, zejména ze starších u Velké Dobré (34) a Kbel (25) a skvostný nález od Milavče u Domažlic (41). — Na stěnách; mapa nejstaršího osídlení v Čechách a obraz mohyly v Hemerách u Bechyně.

V sále 5. pokračují v skř. 1 až 6 *nálezy z mohyl* a následují v skř. 7—38. *nálezy z hrobů popelníčových* a ve skř. 39—54 *nálezy z hrobů s kulturou galskou či též la Ténésou*. Ve skř. 55 až 60 vyložen skvostný nález z Hradiště Stradonického, jehož obraz na stěně nad ním se spatřuje.

V sále 6. uloženy ve skř. 1 až 14 *nálezy z hrobů doby císařství římského*, zvlášť nálezy z přebohatého pohřebiště na Třebické u Dobřichova (7—14). Ve skř. 15 až 22 spatřují se *nálezy z doby stěhování národů*, ve skř. 23—30 *nálezy ze starších hradišť a sídlišť* a konečně ve skř. 31—38 nálezy z doby křesťanské.

Sál. 7.—8. **Sbírky archaeologie historické.** V sá. 7. (nárožní) spatřují se *drě staročeské lékárny* z 18. a 17. stol., nádoby a nářadí lékařské ze 17.—19. stol., gotický hmoždýř bronzový, cinové nádoby na dryák z l. 1700 a 1723, nádoby ze skla a pálené hlíny, i dřeva, velká dřev. galerie nevšedně pěkné řezby z r. 1617 a globus všehomíra. — V sále 8. počínáme prohlídkou mohutné *skupiny husitských zbraní a štítů*, vedle nichž umístěny *nápisy o kompaktech* pocházející z býv. kostela Božího Těla na Karlově nám. Dál spatřuje se tu *sbírka mečů* od 11. do 18. stol. (mezi nimi meč Gustava Adolfa, meč, jimž státo bylo 11 účastníků povstání bělohorského); poblíž sbírka *ostruh* 10. a 11., 17. až 18. stol. Následuje *sbírka kuší a samostřelů* z 15.—17. stol. vedle *suita šípů a hrotů* (některé vybrané ve skřině mezi okny, kde také viděti 3 kukle sokoli); mezi skřiněmi skupina ozdobných *sudlic a brnění* (drát. košile); následuje menší *sbírka brnění* a v nástěně skřině *přilbic* a větší *sbírka honosných zbraní* ze 16—18. stol.

(mezi nimi puška dětská cis. Jos. II., růžky na prach, pistole a p.); *skupina sudlic a halaparten, parti-zán, spontonů, hákovnic* s dvěma vzácnými *pavezami kutnohorskými* z doby Vladislavské. V nástěnné skřině *zbraně orientální* mezi nimi šavle srbsk. gener. Stěp. Kničanina z r. 1850) Násl. *sbírka mečů a kordů honosných* ze 17. a 18. stol., k nimž druží se také některá *mučidla a meče popravní*, ve skřině mezi okny *udidla a třemeny koňské*. Následuje *sbírka korových památek* (mezi nimi křestní misy z proslulého nálezu olomouckého z 12. stol., věčná lampy mosazná z Brůdku ze 17. stol. a vzácná *truhla z 13. stol.*, z král. hrobky na Hradčanech), *sbírka zámku a kličů* (goth. zámek z hradu Zvíkova), *bronzoové nádoby* a ozdoby (aquamanile, kaditelnice, křížky, olovená deska z rakve Břetislava II.), *nástroje měřické a hodiny* (nejst. norimb. kapes. hod. ze 16. stol.) *zvon z poč. 15. stol.* a *sbírka řezbářských předmětů* ze slonové kosti. Násl. *sbírka zlatnických předmětů*, památky gremia zlatníků pražských, amethystové pečetidlo Jana Lucemburského, mezi okny *sbírka prstenů* se vzácnými prsteny románskými a gotickými, *konvice* z doby Rudolfské ve tvaru koroptve, *nážd. král. Alžběty, stříbrný pohár Šafaříkův, granátové šperky*, násl. *sbírka drobností* ze slon. kosti se *sbírkou tabáček*, kamenná *hlava Jižkova* ze Star. Tábora, *jehlice* z rakve král. Kateřiny uherské, dcery Jiřího Poděbrada, *sbírka hracích karet*. Velká *sbírka předmětů z pálené hlíny* (ve 4 skřiních, na 60 kusů českomor. majoliky, lékařnické nádoby, kachle, dlažice z hradu Rábí, z kláštera Ostrovského u Davle); násl. *sbírka skleněných nádob* (české sklo broušené ze 17. a 18. stol., *čestný pohár Jungmannův a Šafaříkův* od ruských spisovatelů). Skvělá *sbírka hudebních nástrojů* (piano Mozartovo). Na konec *sbírky vyšívaných památek a krojových součástek*, vejře, střevíce), *portál z pál. hlíny* z Pardubic a j.

Sál 9. Česká selská síň. V šesti pavillonových skříních přístěnách znázorněno několik světnic z různých krajů českých s nářadím i figurinami v krojích: z *Litomyšlska, Plzeňska, z Turnovska a Mladoboleslavska, ze Středních Čech, Domažlicka (Chodska) a Blatska* (z jihových. Čech). Ve volných skříních vyloženo vyšívané práce, holubinky, šněrovačky i různé drobnůstky z krojů, v nejbližší skříní znázorněných. Při stěnách nářadí a nábytek vykládaný i malovaný, v nástěnných skříních součástky krojové, nádoby atd.

Síň 10. Selská síň moravsko-slezsko-slovenská — v pozadí jejím zatímte etnografické sbírky cizozemské. Ve středu síně znázorněny kroje moravských *Slováků, Hanáků, Slezanů a Slováků Uherských* buď v interieurech obydlí, buď s pozadím staveb veských. Ve vedlejších skříních pak vyšívky (zvláště vzácné koutnice), slovenské a horácké majoliky a jiné památky a ukázky lidové práce.

Sál 11. Herbáře přístupné ku vědeckým studiím v hod. úředních. *Všeobecný herbář* 45.000 druhů v 300.000 ex., založ. hrab. Kašp. ze Šternberga. V II. posch. *sbíрка tajnosnubných* (12.000 druhů), *Helferova sbírka východoindických rostlin* (5000 ex.) a *český herbář* (2100 dr. ve 20.000 ex.).

Sál 12. Botanická sbírka: semen (skřín 1, 2, 3a), *plody* (skř. 3b, 4—12), *dřeva* (skř. 13—22), *kůry* (23a), *kořeny* (23b a 24); *tajnosnubné* (modely hublesních a typy lišejníků. 25 a 26a); *látky rostlinné*, technologicky upotřebované (26b, 27, 28). Mezi okny kmeny stromovitých kapradin a palem, pamětihodná *Maxmillanea* (Viktoria) *regia*, plodové laty palem, liliovité stromy *Xanthorrhoea* z Austrálie a na okně krásné průhledné morfologické *praeparaty* od prof. dr. B. Šl. Jiruse.

Sál 13. Sbíрка nerostů z Čech, srovnaná dle *útvárů geologických*: *nerosty z prahor* (skřín 5—11), *nerosty silurského* (12—14), *z útvarů kamennouhelného a permského* (14

až 16), z útvaru *třetihorního* (17 až 23) a z naplavenin diluvialních i alluvialních (23 a 24). V nástěnných skříních (1—4, 25—28) nejskvostnější exempláře, jmenovitě znamenité *berylly* z Písku, *amethysty*, *hyalith* z Valče, vápence křemeny, *vavellity* z Třenic u Čerhovic a p.

Sál 14. Sbíрка nerostů z Čech, srovnaná dle *nálezů*: *Cinnwald* (skř. 5—6, zvláště *cerussit*, *azurit*, *Scheelity*, *Stolzity* a *Wolframity*); *Krupky a Slavkov* (skř. 6—9, ryzí měď, krásné cínovce, skvostný skorodit, neobyčejné apatity), *Jáchymov* (skř. 10—12, skvostné *argentity* a *sternbergity*, vzácná *sbíрка* *Proustitů* a *pyrargyritů*, vzácný *Rittingerit* a *Schröckingerit*). *Výprty*, *Michelsberga* *Olovi* (skř. 13). — *Stříbro* (skř. 14—15, také *Merklin*, *Rudolfova* a j. nal.). *Hodovice*, *Ratiborice* (16, také *zlato z Dobré Vody*); *Stará Vožice* (16—17, také *Kut. Hora*, *Káin*, *Milešov* a *Příbram* (18—24), skv. a úplná *sbíрка nerostů příbramských* (také *nálezy z Jedové Hory u Hořovic*).

Sál 15. Sbíрка broušených dráhoukamů a polodrahokamů s modely největších *diamantů*; v nástěnných skříních *sbíрка zpracovaných stáří*.

Sál 16. Sbíрка hornin dle soustavy petrografické a *sbíрка meteoritů* (třetí *sbíрка* svého druhu v říši Rakousko-Uherské, vykazuje 110 pádů se 124 kusy ve váze 74 kg). Uprostřed „*železo Bohumilické*“. Nad skříní oditek povětrone „*Purkrabí loketský*“.

Sál 17. Soustavná všeobecná sbíрка minerálů. (Číslování od hl. vchodu). Skř. 1—4 a 65—68 při stěnách obsahují vzácné kusy pro podívanou, zvláště ryzí *stříbro* z *Kongsbergu* a *antimonit* z *Japanu* (1), velké *křišťály* (1, 2), skvostné *amethysty* z *Brasile* (2), *fluority* z *Anglie* (4), *azurit* ze *Chessy*, *želez. květ* z *Eisenerzu* (65), *malachity* z *Urálu* (65, 67) a t. d. Skř. 5—7 obsahuje *prerky* (ryzí *zlato*, *diamanty*, *electrum*), skř. 7—15 *sírníky* a pod. sloučeniny, skř. 16—24 *kysličníky* (zvlášt

krásné achaty, topasy, amethysty, skvostná řada haematitů z Elby); skř. 24—26 *sole haloidové* (kamenná sůl v krásn. kryst.); skř. 27—35 *dušičnany a uhličitaný* (sbírka hlazených mramorů, krásné azurity a malachity); skř. 35 až 38 *síraný, sloučeniny chromu, wolframu, molybdenu* (bohatá sbírka barytů). Skř. 38—39. *Sloučeniny hliníku, železa a boru* (skvost. magnetity, zvláště krásné Alexandrity a chrysoberylly); skř. 40—44. *fosforečnany* a pod. sloučen. (skvostný columbit, velká řada apatitů, vzácný roselit, skv. chalkolithy; skř. 45—49. *Zás. kře-*

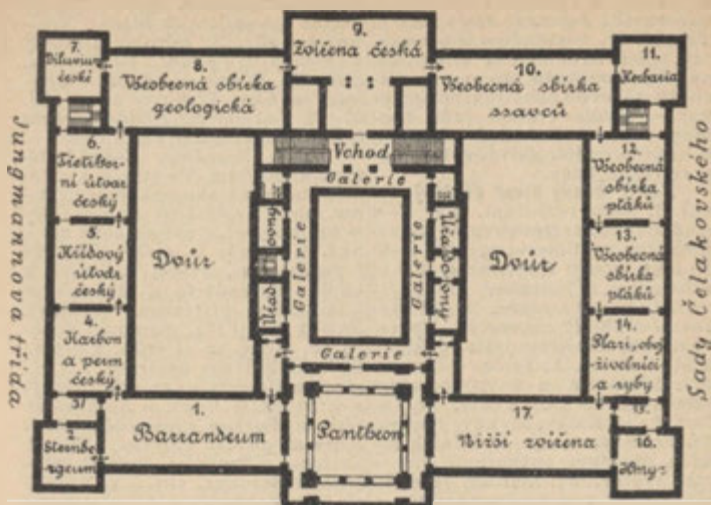
mičitaný. (Skvostná rada topasů a turmalinů, krásné idokrasy); skř. 49—54. *Orthosilicaty* (pěkná sbírka slid); skř. 55—58. *Metasilicaty* (krásné lazurity, nefrit a jadeit. smaragdy, berylly a aquamarin); skř. 58—61. *Polysilicaty* (krásné živce, měňavé labradority, titanity); skř. 61—63. *Vodnaté křemičitaný* (krásné zeolity, skvostné růžové apophylithy); skř. 64. *Ustrojně sloučeniny* (jantar, smůly, uhlí, ozokerit a p.). — Mezi okny velkolepé krystaly kuchyňské soli a vápence a modely největších nalezených valounů zlata a platiny.

Vystoupíme odtud na chodbu vedle pantheonu a dáme se touto ke schodišti, kde stihnem schody (v pr.) do druhého poschodí; stěny schodiště zdobený jsou obrazy *Jul. Mařáka* v pr. uprostřed *Vyšehrad*, vedle něho v l. *Budeč*, v pr. *Levý Hradec*, na protější stěně uprostřed *Říp*, v pr. od něho *Tetín*, v l. *Libušín*. V protější větvi schodiště umístěno rovněž šest obrazů Mařákových; hledíme-li shora: v l. uprostřed *Poděbrady* se *Šternberkem* v l. a *Krumlovem* v pravo, v pr. klášter *Sázavský* s *Hasištejnem* v l. a *Brandýsem* v pr.

II. V místnostech II. patra umístěny jsou sbírky zoologické (sál č. 9—17) a geologicko-palaeontologické (sál č. 1—8.). Radíme započítí sálem č. 1., k němuž dostaneme se chodbou v pr. okolo hlavního schodiště.

Sbírky zkamenělin.

Sál 1. Barrandeum. V předsíni trilobita *Sao hirsuta* (6), skř. 9 až velká *geologická mapa Čech*. 28. *Brdský stupeň* (etage D. s vrst. V sále sbírky zkamenělin útvaru vami d_1 — d_5). Vzácné zkameněl. silurského, věnované museu *Já-* z rud železných (9). unicum: *Harechymem Barrandem* a doplněné *pides Grimmi* (9), vzácní trilobiti sbírkami jinými jako sb. opata z rokycanských kuliček a svato-Zeidlera, prof. dr. Ot. Nováka, dobrotivských břidelic (12—13), největší český trilobit *Asaphus* in-bizna *Barrandova* od *Sichana* a gens (15), vyvoje trilobitů *Trinucleus* a *Dalmanites* (16—17), zkameněliny z Nučické rudy železné (20—21), kolonie Zippeova z Brusky u Prahy (22) a kolonie vrstev kralodvorských (26—28). Skř. 29—45. *Liteňský stupeň.* Zkameněliny z břidelic graptolithových (29) a vápenců hlavonožcových. Velké orthocery a vyhlazené vápence na skřiních. — Skř. 46—53. *Koně-*

Sv. Václavské náměstí

Půdorys druhého poschodí.

prusský stupeň; zkameněliny z černého mramoru lochkovského (46) a z bílého neb červeného vápence koněprusského (nejčistší vápno), hlavně velké množství brachiopodů (47–50) a korálů (51). Skříň 54–61. **Bránický stupeň.** Zkameněliny z hlizovitých vápenců bránických (výborné vápno hydraulické), první ryby (54), tentakulitové vrstvy (59) a hlubočepské vápence (60–61). — Skř. 62 až 63. **Hlubočepský stupeň** břidlice s prvními zbytky rostlin (63).

Sál. 2. Sternbergeum. Základní sbírka hr. *Kasparem Sternbergem* snesená a originaly k jeho dílu »Flora der Vorwelt« obsahující. Poprsí zakladatele z kararského mramoru; též umístěny tu *originaly k pracím Cordovým* (9–10) a vzácné *nálezky členoroců* z út. kamenouhelného v Čechách (11–12).

Sál 3. (Pracovna nepřístupná).

Sál 4. Český útvar kamenouhelný a permský; rozložení jich znázorněno *mapami v skř. 1. a*

15., kde též celkové profily jsou vyloženy. V dolní části skříní vystaveny otisky a zbytky rostlin a zvířat, význačné pro jednotlivé pánve kamenouhelné: *žacléřskou* (1–2), *mirošovskou* (2), *liseckou* (3–4), *radnickou*, (5–6) *rakovnicko-kladenskou* (7–9), *merklínskou* (10), *plzeňskou* (10–12), *přílepskou*, *žebračskou*, *holoubkovskou* a *brandovskou* (13), nadložní pásmo *flečcové* v pánvi *slánsko-rakovnické* (přechod do út. permského 14); v dalších skříních zbytky význačné pro pánve permské: *nýřanskou* (ještěři, ryby a členovci, zpracování ve velkém díle dra Friche »Fauna der Gaskohle« 15 až 19) a *kounovskou* (zajímavé ryby dvojdyšné z rodu *Ctenodus*). Následuje sbírka *krásných vybraných zkřemenělých kmenů kapradin a cykadeí* (22), doklady k dílu Cordovu »Beitr. zur Flora der Vorwelt«, *pánev košťálovská* (23) s rybami *sklenošupinatými* (*Amblýpterus*) a *broumovská* (24–26)

s ještěry a rybami v červených vápencích; zajímavé stopy ještěrů. Ve skř. 27. rostlinstvo z permsk. út. pod Krkonoši a v skř. 28. ukázky *jurského útraru* v Čechách skrovně rozšířeného (mapka). — Všude v dolní řadě horniny znázorňující sled vrstevní, v horním odděl. skřini zvlášť pozoruhodné kusy.

Sál 5. Český útvar křídový. Ve skř. 1. mapa rozložení. Skř. 1—4 sladkovodní *vrstvy perucké* se zajímavým rostlinstvím, skř. 5—9. mořské *vrstvy korycanské*, 10—14 *bělohorské a malnické*, 15—17 *jižerské*, 18—19 *teplické*, 20—25 *březenzké* a 23—28 *chlomecké*. Vystavené zkameněliny jsou doklady k studiím dr. A. Friče o českém út. křídovém a k monografiím téhož, jakož i dr. Počty, dr. Ot. Nováka, J. Kafky, dr. Edv. Bayera, dr. Fr. Bayera a j. V dolních řadách horniny, znázorňují ráz a sled vrstev. Při stěnách obrovští hlavonožci z rodu *Ammonites*.

Sál 6. Český útvar třetihorní. V 1. skř. mapa rozložení a nálezy z pánvi u *Warnsdorfu*, *Hrádku* a j. nejistého stáří. Skř. 2—5. Otisky hlavně rostlin z *křemenitých pískovců hnědouhelných*; zajímavý nález *želvy* od Mostu (3), bohatá květena od Žitonic (2). St. Sedla a Grassetu (4, 5). Skř. 6—8. Zbytky rostlinné a živočišné z *jílů pánve žatecko-ánecké* (profil ve skř. 7.), zvláště krásné nálezy z Vřešťan a Biliny; v skř. 9. První stopy *činnosti lávy čedičové: vypálené lupky a jily* (poloopály) od Zichova (se zbytky ryb), zbytky žab a ptáků od Freudenhainu. Skř. 10—14. Nálezy z *diatomových lupků a polirovací brída* z *Kučlína* (10), Kundratce (11, 12), Sultovic (14); dole profil vrchu Kučlinského a *čedičem proražené pánve hnědouh.* u Zálezlů u Vel. Března. Skř. 15—19. *Květena vypálených jílů* a ukázky *účinků zemních požárů* (doklady k dr. J. Velenovského květeně třetihorní). Nahoře (17) ideální profil útvaru třetihorním v Čechách. 20—22. *Sbírka sladkovodních měkkýšů a jin. zbytků* (unicum) ze *sladkor. vá-*

penců u Tachovic. Skř. 23. *Zbytky hmyzů z cyprisových lupků u Krotence* a skř. 24. horniny a otisky z *třetihorní pánve budějovické*. Skř. 25. *Pánev vídeňská u Opatova* (u Čes. Třebové) a v skř. 26—28. v ní nalezené *Dinotherium* (předchůdce mamuta a slonů).

Sál 7. (Nárožní). České diluvium a alluvium. Ve středu a v rozích mohutná skupina nálezu diluv. kosti největších *ssavců* (Mamuta, nosorožce, zebra, koně atd.). Skř. 1. *Štěrky a písky glacialní i poglacialní*, zvlášť zajímavé z okolí Warnsdorfu a Rumburku) (cizí, ledem připlavené horniny). Nálezy kosti lva, mamuta, nosorožce, koně ze štěrků a písků. Skř. 2. *Zvířena nalezená u Sudslavice Vimperku* (skrovně ukázky) a v *Červeném Lomu u Suchomasti*. Skř. 3. *Zvířena z jeskyně sv. Prokopa* se zbytky člověka. Skř. 4. *Zvířena z jeskyně Tarské Maštale* u Berouna. skř. 5. ze Srbské sluje u Berguna a b) z jeskyně Kalvarie u Řeporej. Skř. 7. *Měkkýši a j. zbytky z volných hlín diluvialních*. Skř. 8. V levé půli stanice diluvialního člověka (Lubná u Rakovníka) a nalezené nejstarší lidské lebky; v pr. půli šelmy z volných hlín diluv. (viz J. Kafky »Šelmy země České« v arch. pro výzk. Čech). Skř. 9. Hlodavci z volných hlín diluv. (viz J. Kafky Hlodavci země České v arch. pro výzk. Čech). Skř. 10. Kopytníci (kůň, skot, los, jelen a t. d.) a skř. 11. Mamut a nosorožec z volných hlín diluv. Skř. 12. Písky, štěrky, rašeliny, tuфы, půdy a nálezy z dob alluvialních.

Sál 8. Všeobecná sbírka geologická. Srovnává útvary české s útvary cizími. Na stěně geologická mapa říše rakousko-uherské, po stranách obrazy a modely velkých tvorů fossilních, v zadu v pr. obraz ledovců alpských. Skř. 1—4. *Prahory*. V 1. skřini nerosty, z nichž horniny hlavně se skládají a význačně horniny, jež prahory tvoří. Následují horniny z prahor různých zemí soustavně vedle sebe vystavené. Skř. 5. *Horniny vyřelé* od nejstarších až do

mladých láv českého Kammerbühlu neb cizího Vesuvu. Skř. 6. Cambrium, skř. 7—10. Spodní silurský útvar (ve skř. 10. hlazená deska s orthocerem z pagody čínské). Skř. 11—13. Svrchní silurský útvar, skř. 14—15 devon, skř. 16 až 20 útvar kamenouhelný, skř. 21—23 útvar permský, skř. 23—23 útvar triasový čili kamenosolný, skř. 29—35 útvar jurský (v skřini 33. pěkná suita zkamenělin v solenhofenském kameni lithografickém a na stěně mezi okny odlitky vzácných ptáků jurských z téhož kamene), skř. 36—45 útvar křídový (v 44. bílá křída anglická), skř. 46—55 útvar třetihorní (46—47 eocaen, 48—50 oligocaen, 51—53 miocaen, 54—55 pleistocaen), skř. 56—57 diluvium s ukázkami prací diluv. člověka, skř. 58—59 alluvium s nálezy prehistorickými a skř. 60 geologické zjevy z nové doby. Při stěně odlitky i originaly velkých ssavců, ještěřů a ptáků, zvláště obrovská lebka *Dinotheria*, lebka obrovitého ptáka *Phororhacos* a j.

Sál 9. Sbirka české zvířeny. Ve skřiních pavillonových 1—18 ssavci, ptáci, obojživelníci a ryby; zvláště pěkné biologické skupiny, v skř. 18. život lososa labského, kostra obrovského 18 let starého kapra (odlitek téhož nade dveřmi); po stranách sbírka českých měkkýšů, členovců, červů a nejnižších živočichů. V předním oddělení sbírka českého hmyzu.

Sál 11. Herbář. Přístup oddělením botanickým z I. patra.

Sál 10. 12—14. Všeobecná sbírka obratlovců; mnoho darů od česk. cestovatelů dr. E. Holuba, E. St. Vráze a j. V sále 10. *ssavci s obrovskou kostrou velryby*. V sále 12—13 *ptactvo*, zvláště vzácná *rajka Albertova* (ve zvláštní skřini), zbytky vyhynulého *blbouna* nejapného (sál 13.). *obrovská moa*

(kostra), vyhynulý *alk velký* (ve zvláštní skřini), pozoruhodné skupiny *kolibříků*, *rajek*, *ptactva laponského* (ptačí hory) a t. d. Sál 14. *Plazi, obojživelníci a ryby*, zvláště pozoruhodné obrovské žaby (skř. 5) a mloci (skř. 5), dvoudyšné ryby (skř. 6) a nejnižší ryba a rodu *Amphioxus* (skř. 11).

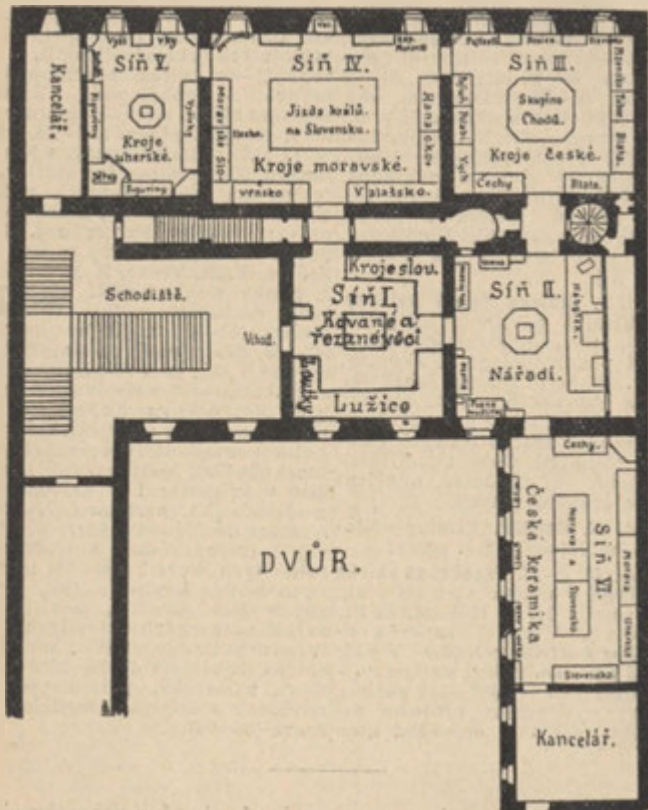
Sál 15. a 16. Pracovny nepřístupné.

Sál 17. Nižší zvířena. Soustavná sbírka od hlavonožců až do kořenonožců (foraminifer) a mřížovců (radiolarií), doplněná, kde třeba modely i zástupci tvarů vyhynulých (zkamenělinami). V 1. řadě (1—5) sbírka brachiopodů, bryozoi a cephalopodů. Zvláště *skvostná sbírka měkkýšů* (Marschallova, nově doplněná: 6—23 plži, (v 13 skř. vzácné *Conusy*, v 16 zajímavá *Xenophora*, jež cizí skorepiny na sebe nalepuje), v 24. chitoni, 25—33 škeble), krásné vpravene sbírky hmyzu a j. členovců (exotické sbírky z darů J. Šrůgla, E. St. Vráze, N. M. Kheila, J. Srnky a j.), zvláště nádherné řady *exotických motýlů* (34—40), *brouků* (41—47) a jiného hmyzu (48—55, zvláště podivuhodných *pakobylek* v skř. 49 a 50). Suita raků a krabů (55—62) s obrovským krabem *Macrocheira Kaempferi* na stěně mezi okny; z nižších živočichů poutají suity krásných *ježovek* (69—72), *hvězdic* (73—75), *medus* v originále i v skleněných modelech (76), *sertularii* (77), *bílých korálů* (78—84), které přispívají k tvoření útesů korálových, rohovitých korálů (84—88) i pravého *korálu červeného* (89), mořských *hub* (90—93), mezi nimi zvláště nádherných sklovitých *hub křemenitých* z Japanu (92), konečně sbírka nejnižších drobnohledných tvorů nálevníků, kořenonožců a mřížovců v originále, modelu i obrace (93—94).

Českoslovanské museum národopisné v prozatímných místnostech v paláci hr. Sylva-Taroucy Nostice na Příkopě č. 12.

Otevřeno ve středu a v sobotu ve čtvrtek a v pátek od 9—12 h. od 1—4 a v neděli od 9—1 hod. za vstupné 60 hal. Illustr. prů-zdarma. V pondělí od 9—12 a ve vodce 40 hal. Šatna 4 hal. svátek od 9—1 za 20 hal., v úterý,

Museum založeno Národopisnou jednotou českoslovanskou po skvělé národopisné výstavě r. 1895 v Praze, z níž pře-vzalo velkou část cenného odkazu. Zaujímá nyní šest síní. Kromě toho tvoří součást musea *výstavní dědina* v Král. Oboře. Na výstavišti tom také prozatímne uloženy jsou v (bu-dově za pavillonem administračním) na ten čas nepřístupné *modely staveb*. —

Půdorys místností českosl. musea národopisného.

Síň I. Srovnávací oddělení slovanské, vykazující vzácný materiál etnografický ze slovanské Lužice (skřín 1., figurina ve skř. 3. u oken a mezi okny), Slezska (skř. 4), Bulharska (ram 1.) a Chorvatska (skř. 3) s figurinou *Malorusky* (skř. 3.) a srovnávacími sbírkami loutek a loutkových hraček (2) a kovových předmětů výroby bulharské, huculské a československé (5.).

Síň II. Bytové zařízení lidu československého, hudba a psaná literatura lidová. Česká píseň a její historie vybranými doklady doložena ve skř. 1., modlicí knihy a j. literatura lidová ve skř. 2. — Ve skř. 3. krásná tvořítka (formy na perník a p.).

Vedle vzácné hliněné sošky *datkň* z Orlové ve Slezsku a *kámena starodávná* ze Sosůvky u Brna, řezaný a vykládaný nábytek, na skle malované obrazy, kolovraty, přeslice, korbele atd., vše zevrubnými nápisy opatřeno.

Síň III. Kroje a výšivky české. Střed síně, již zlobí Prouskův obraz *»Z české vesnice«*, zaujímá bohatá skupina figurin v *krojích chodském*. Ve skř. 1—4 *Blatsko* se skupinou *»čepení blatské nevěsty«* a výšivkami na plenách a rouchách: *Kroj tábořský* s figur. ženy kozácké ve skř. 5. *Kroj plzeňský* znáz. fig. ve skř. 5. Výšivky z Plzeňska a Kralovicka ve skř. 6. a v rámech I—III, *Různé výšivky* v rámech IV—V. a skř. 7., zvláště v této krásná sbírka výšivek z kostela Rosického u Pardubic. V rámech VI—VII. a skř. 8—12 *výšivky pojizerské a polabské*, ve skř. 13. fig. sedláka z Bole-

slavska. *Východní Čechy* zastoup. figur. selky a sedláka litomyšského s krásnými čepci a holubinkami z vých. Čech, překrásný výběr *výšivek z okolí Litomyšle a Poličky* (skř. 14—16). Sbírk. roušek k vázání obilí; kolovratů, džbánů (rám VIII. a okolí.).

Síň IV. Kroje moravské a slezské. Střed síně zaujímá krásná skupina *»jízda králů«* s typy krojů slovenských. Ve skřiních umístěny jsou skupiny *výšivek* (skř. 1—3) a *krojů hanáckých* (skř. 4) a *valašských* (skř. 5—9), *hanácko-slováckých* (skř. 10.) i *čistě slováckých* (skř. 11—16). Ve skř. 17. pěkná sbírka předmětů vybižených a vykládaných.

Síň V. Kroje z Uherského Šlovenska. Figuriny v krojích z Čičman, Čertaře a z Dětvý (skř. 7), ze Bzin Pohorelé nad Hronem, z Pišťan (skř. 8), z Novohradské a Užborodské (mezi okny), kromě bohaté sbírky výšivek a j. prací; pěkná skupina bači s pastýři (figurky zrobené pasýři) nad krbem a poprsí Dětvana Jura Chamuly od sochaře B. Vlčka nad rondelem židli.

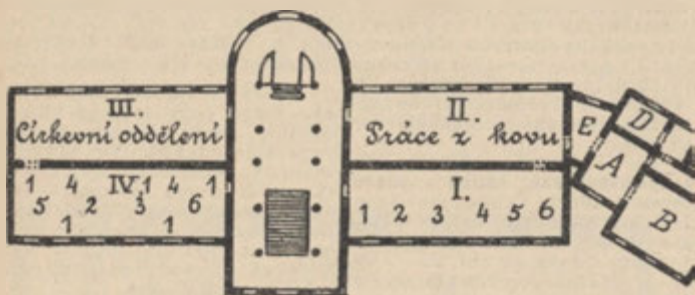
Síň VI. Česká keramika. Ukázky české keramiky středověké (skř. 1.), toufarového zboží a mís jihočeských (skř. 2.), keramika moravská (skř. 3. a 4.) a slovenská (skř. 5.), uhersko-slovenská (skř. 6—10), vedle moderních výrobků uherských (skř. 11.), výškovských (skř. 12.) a domažlických (13.).

Součástí musea jest *československá dědina* na výstavišti v král. Oboře (viz Sady a zahrady).

Museum historicko-archaeologické král. hlav. města Prahy. Budova z r. 1896—98 v parku při bývalé bráně Poříčské (u severozáp. nádraží) dle povšechných plánů inž. L. Čížka detailně a architektonicky provedená arch. A. Balšánkem. (Viz stavby moderní.)

Museum bude veřejnosti otevřeno nejspíše až o sv. Václavě 1900. Není proto také dosud stanovena doba návštěv, aniž vydán katalog neb průvodce. Připojujeme proto nárys obsahu jen stručný.

Kdo chce museum soustavně prohlédnouti, započne prohlídku svou v I. poschodí, vystoupí pak do II. a ukončí přízemím.

Půdorys prvního poschodí muzea král. hl. města Prahy.

I. poschodí. Oddělení archaeologické. V pr.

Sál I. vykazuje od vchodu pokračuje šest skupení:

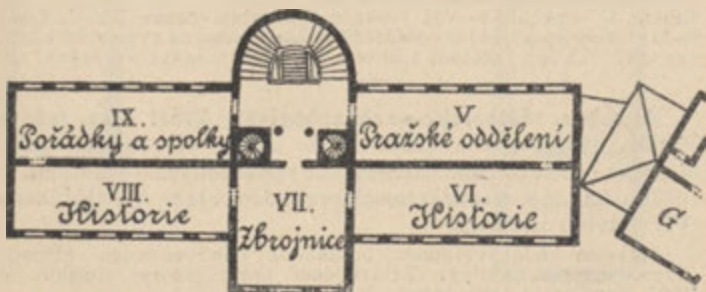
1. z doby pravěku v Praze i v okolí nálezy jednotlivé a soustavně provedené výkopy.
- 2-6. z doby historické památky keramické, 3. majolikové, 4. porcelánové, 5. skleněné a 6. přepychové.

Sál II. Kovové práce ve třech skupeních: 1. práce z litiny, 2. výrobky vytepávané a vybijené, 3. předměty kované jako mříže, tlukátka, přituchy, zámky, dveře aj.

Sál III. Oddělení církevní ve dvou skupeních: práce a výrobky

umění a průmyslu církevního jako oltáře, obrazy, sochy, paramenty, mešní knihy a p. 2. památky dějin církevních v obraze i slově, podobizny, autografy církevních hodnostů, listiny, pečete, pamětní peníze a p.

Sál IV. Řemeslné výrobky, nářadí, nábytek a j. v 6ti skupeních: 1. pražské památky stavební a řemeslné jako věžičky, štíty domovní, štíty řemesel a p. 2. Míry a váhy. 3. Nádobi a nářadí i náčiní domácí a řemeslná. 4. Nábytek a honosné práce ze dřeva. 5. Pražské vodárny. 6. Rozmanitosti.

Půdorys II. poschodí muzea král. hl. města Prahy.

II. poschodí, oddělení historické.

Počínáme opět v pravo :

Sál V., zdobený dvěma stropy z první polov. 17. století zahrnuje historické oddělení speciálně pražské: pohledy na město střídají se tu s četnými vyobrazeními a ličenými příběhy pražských, vyloženy výsady města, pečete, autografy a podobizny vynikajících Pražanův, pamětní peníze, pražský tisk atd.

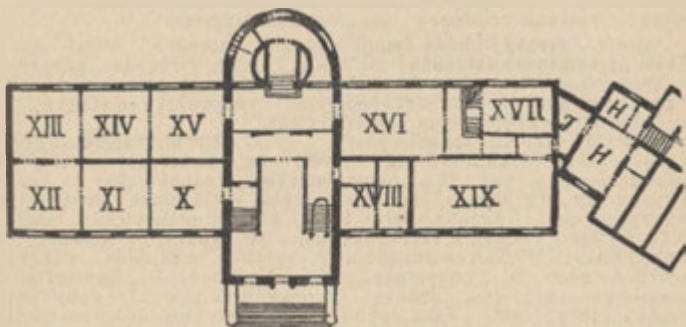
Sál VI. a VIII. Dějiny slovem i obrazem od nejstarších dob až do r. 1866. V sále VI. zdobeném dvěma stropy ze 17. a jedním z 18.

století vyloženy doklady dějinné až do konce 17. stol., v sále VIII., odděleném od VI. zbrojnicí (VII.) doklady dějinné od poč. 18. stol. do r. 1866.

Sál VII. Zbrojnice se zdobně sestavenou sbírkou starých zbraní, brnění atd.

Sál IX. Oddělení pražských pořádků společenstev a spolků. Vyloženy výsady, listiny, pečete, prapory a korouhve, cechovní znaky a štíty, nádoby, pohřební štíty, pokrovní znaky a jiné památky a upomínky.

Prízemí: Lapidarium a mučírna. Sestoupivše dáme se v pravo do sálu X.

Půdorys prízemí musea král. hl. města Prahy.

Sál X. Stavební památky slohu románského a přechodního.

Sál XI. Stavební památky slohu gothického.

Sál XII. a XIII. Stavební památky slohu renaissančního.

Sál XIV. Stavební památky slohu barokního a rokokového,

Sál XV. Památky stavební a jiné různého druhu.

Přes síň vstoupíme do sálu XVI.

Sál XVI. Právníctví a právo útrpné slovem i obrazem. Mučební stroje a nástroje. Kamenné desky, nápisy a znaky. Doplnkem odděl. práva útrpného je

sál XVII. Mučírna s originálním gothickým klenutím, kterou museum opustíme.

České průmyslové museum Náprstkovo. Založ. v 1. šedesátých Vojt. Náprstkem dílem vlastní obětavostí, dílem z příspěvků a sbírek četných příznivců, dotováno později od-

kazem jeho matky umístěno od r. 1873 v části starého domu u Halánků na náměstí Betlémském, od r. 1885 v přiléhající, k dalšímu rozšíření určené budově. Původně pouze *průmyslové* stalo se později i *ethnografickým a kulturně historickým*.

Otevřeno o sv. Janě Nep. po a ve svátek dopol. Jinak za vstup-3 dny, o sv. Václavě po 2 dny za ně 1 K na přihlášku v čitárně vstupné 20 hal. Dětský listek 10 denně o 11 hod. hal. Od června do září v neděli Illustr. průvodce 40 hal.

V staré budově nalézá se:

Knihovna čítající 49.000 sv., velká sbírka fotografií (12.000 a 4.500 stereoskopických (viz str. 29).

V nové budově:

Vstupující do přízemí hned proti vchodu, spatřujeme četné předměty nejrozličnějšího druhu, z nichž hlavně kolekce českých, francouzských a anglických dlaždic, šamotových výrobků, vzorků žulových a mramorových poutá pozornost. Ve výklenku sádrová socha sklenářského dělníka od Strachovského. Sbírký samy nejsou soustavně spořádány, což stane se skutkem až po dostavění budovy. V přízemí přístupny jsou dvě síně výstavní:

Síň 1. Výrobky hliněné majolí- deného, tlaceného, litého (mezi kové, porcelánové a skleněné (take skř. 1. a 2.). Dřevěné kuchyňské některé nálezy historické toho druhu), dílem také výrobky dřevěné náčiní (10), nábytek (mezi skřiněmi), vzory dřev (na stěně u dveří) atd.

Víň 2. Stroje, vařidla i předměty pro domácnost a kuchařství potřebné. Nádobí (skř. 1. a 3.). výrobky kartáčnícké a košíkářské (2), žehličky, sekáčky (3), nože a náčiní kuchyňské (5, 6), cukr a čaj (1), výrobky bednářské a dřevěné (6), tragantové (7), mydlářské a voňavkářské (9 a 11), voskářské (těž modely hub 10), prací stroje a ledničky, tlakostroje, sporáky atd.

Vystupující schodištěm do mezipatra, potkáváme se i tu s četnými předměty, jako nábytkem vykládaným a malovaným, vzory ženských prací pro vyučování ve školách, s výrobky litými a kovanými, výše na chodbě s výrobky zlatotepeckými (postup výroby), cestovními kufry atd. V mezipatře přístupny jsou čtyři síně výstavní:

Síň 3. Hračky z různých krajů sbírka tabatěrek a bonbonierek a postup výroby (skř. 1.), výrobky z 18. a 19. stol., postup rýžování ze soli (2), slámy (2), vzory ušlechtilých dřev zámořských, kolekce a broušení českých granátů (16), hodiny z 18. a 19. stol. (imitace přírodních holi, ruské dřevěné hodin Kolumbových (23). sbírka drahokamů a polodrahokamů s korály a šperky z nich (20), cívek.

Síň 4. Papírové výrobky jako Staré cínové nádoby (21). karty a ruské papír. ozdoby. **Síň 5. výrobky z rohu, kosti,** Staré hudební nástroje (2), práce želvoviny, jantaru a perletě (1, 2), haličských Rusínů (3—7, 8—14), z mramoru a alabastru i karlovar- postup výroby turec. fezů (8), ského kamene (3), z hliníku a slitiny

antimonové (4), z kovů (3, 5, 6); stroje a modely fyzikálních a elektrických strojů (7), starožitnosti bronzové (9), mosazné, měděné (10) přístroje a nástroje řemeslnické (11, 13, 18, 20, 29, 31, 32), zbraně (12, 14), kování a zámky (17, 21, 22, 23, 24, 26—28, 33, 37 až 47), knihařské a ozdobnické práce (25), hospodářské přístroje a náčiní (30, 31).

Sín 7. Umění grafické Postup

Také na schodišti do I. patra a v chodbě téhož vyloženy četné předměty (kolébky české, model amer. krku, pěkná barokní svítlna); v chodbě umístěno 10 skříní a 45 rámců a vyloženy tu **výrobky soustružnické a řezbářské (1, 2), výrobky finské (3), předměty z lastur pracované (4), obuv (5, 6, 7, 8), a potřeby obuvnické, ukázky různých druhů výroby s potřebnými nástroji, jako leptání kovu (9), vyr. stříbrných přiborů (10), tobolek (11), bot (12), zámků ručnicových (13), granátové zboží (14), zakládání zlatem a stříbrem (15), t. zv. fazon pro zlatníky a stříbrníky (16), výrobků pozlacovačských (17 a 18), lišt rámcových (19), leptaných a lakovaných desk na modlicí knihy (20), příprav pro zlatníky a stříbrníky (21), pouzder (22), vazeb knih (23), zlatotisku (24), postup práce řezbářské (26), ciselování (32), práce rytecké (33), práce tepané (34), smaltování (35), práce při vykládání dřevem (38), kosti (39), postup výroby hedvábí (51—53), zboží bavlněného (54), a výroby knoflíků z kopyt a rostlinné slonoviny (55).** — V prvním patře přístupny 2 síně vystavní:

Sín 8. Práce národů asijských a amerických. Práce a výrobky indické z velké části Otokarem Feistmantlem přinesené (skř. 1—2, 13—14, rámce A—H 9—12, 76—81, 86—89, 91—98), zvlášť pozoruhodný model hroby z masku. **Výrobky čínské a japonské (3, 5, 7, 15—23, 25—36, rámce 37—75).** **Výrobky amerických indianů (vzác. skalp «uma», 4, 6), výšivky turecké (rámec 82—83) a obuv tatarská, kavkazská, turecká a perská (skř. 90).** V sině té spatřuje se mramorový výklenek s nápisem «Pokoj lidem dobré vůle», v němž uložen popel Vojty Náprstka, zakladatele muzea v bronzové urně (1826—1891).

Sín 9. Výrobky ruské a práce národů afrických, ostrovních a amerických.

práce dřevorytecké, rytiny v kovu (1), zinkografie (2), stereotypie (3), slévačství a písmolijectví a stará pec slévačská a stroje slévačské (4), reprodukcce fotozinkograf. (5), barvy knihtiskářské (6), staré tiskopisy a knihy (7, 8), písmo sazečské (9), galvanoplastika (10), výroba papíru (11), stroje tiskářské (též starý dřevěný lis z min. stol.), klišotypie (13) a lith. barvotisk.

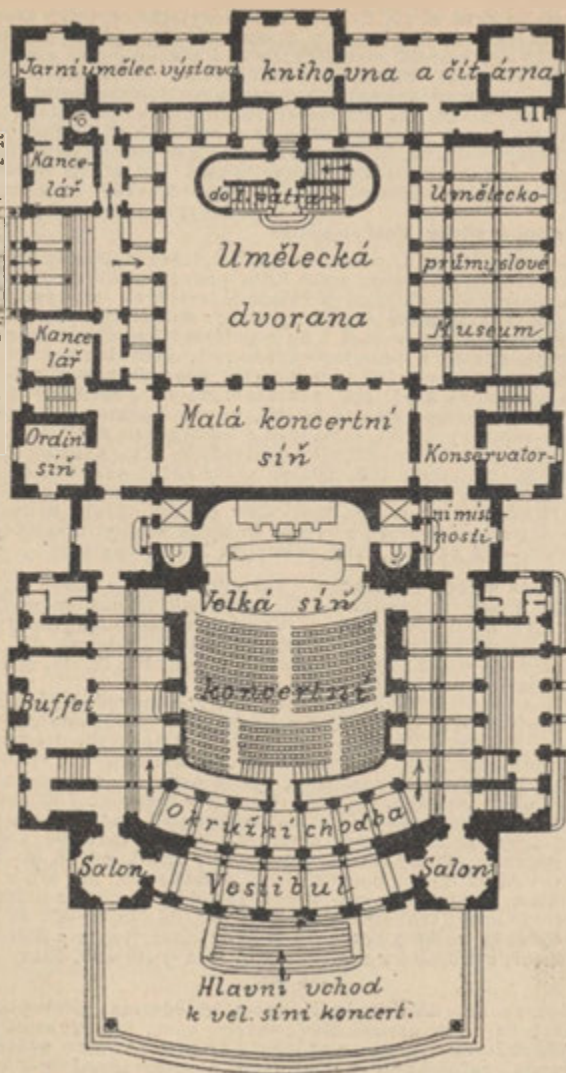
Výrobky ruské a ikony (1, 3, 4, 9), typy ruských národností (2).

Výrobky domorodců jihoafrických, přinesené hlavně dr. E. Holubem (5—8, 10, 12, 17, rytiny křovácké).

Výrobky domorodců západoafrických (13), severoafrických (11, 16, 20, 24, 27) a středoafických (25), vyr. Eskymáků a Laponců (14), vyr. z Austrálie a souostroví (15, 65), vyr. egyptské (18), vyr. z Labradoru (19), indianské z jv. Amer. (21, 23, 37), mexické a peruánské (21, 22, 36, 44, 45, 51—53, 65—67), arabské (26, 28, 40), z ostrovův samojských (29), z holand. Indie (30—35, 38—39, 41—43, 46, 54, 58), z Malé Asie, Bosny a Bulharska (40), z Javy (49—50), Niasu (59 až 62).

Ubírajíce se schodištěm do II. patra, shlédneme polohopisné plány a návrh na příští úpravu Betlemského nám., kde museum se nalézá, v chodbě pak II. patra, vyzdobené velkým obrazem svatebního průvodu rolnického v Dalmácii a malovanými pohledy příbytků lidu československého, najdeme předměty z pozůstalosti českého hud. skladatele V. Tomáška (1774—1850 str. 1) a v rámcích i skříních vzorky různých prací jako barvení hedvábí se vzory

Vchod z *Radnické* ulice

Vchod ze Sanytrové ul.

⌘ Půdorys Rudolfinu. (Přízemí.)

barviv (2—5), vzory výšivek z kožichů (6—9), drhaných prací (10), krajek (11—12), tureckých látek (13—14), popruhů ke kočárům (15), barev smaltových (06—17), hliněných tovarů (18), francouzské majoliky (19), člunků a jehlic do šicích strojů (20), prací lakýrnických (na zdi). Kromě toho spatřuje se tu *Zeyerova sbírka* (21). starý vykládaný a vyřezávaný nábytek, staré kuté mříže a t. d. — V II. patře přístupny jsou dvě síně výstavní:

<p>Síň 10. Práce našich matek. Holubinky a čepce k nár. krojům (přes 500 kusů č. 2.), šátky, plachetky, karkulky, košilky (9—10), zlaté a stříbrné čepce (přes 200 kusů č. 11.), čepce slovácké a typy selské v krojích (5—3, slaměné klobouky (č. 1.)). Četné ukázky výšivek v rámcích na stěnách. (Pro nedostatek místa v oddělení ethnogr. umístěny tu také práce z Nové Guinee, Bornea a Samojska.)</p>	<p>Síň 11. Práce našich matek. Pokračování výstavy výšivek ze zemí českých, k nimž druží se práce jihoslovanské a turecké (21, 22, 25, 30, 32—35, 38, 39, 40, 46—48, 56, 62—69) a ruské (23—29), modely a akvarely selských staveb, kraslice české, moravské a slovácké (86—87), typy ženicha a nevěsty v kroji hanáckém (90—91) a t. d.</p>
--	--

Umělecko-průmyslové museum obchodní a živnostenské komory pražské v domě umělců v Rudolfině na nábreží Rudolfově. Přístup se strany nábreží. Přesídílí do nové budovy protější.

Otevřeno denně vyjma pondělí od 10—3, v neděli, v úterý, ve středu, ve čtvrtek a v pátek zdarma, v sobotu za 40 hal. Tištěný katalog sbírký předloh. Všechna vysvětlení ochotně udělí úředník v knihovně. V čítárně vyloženo na 30 časopisů.

Sbírka předloh obsahuje přes 21.000 předloh v patnácti odděleních dle látky (pletivo, kůže, papír, sklo, keramika, kovy, železo, dřevo, kámen) a odborů uměleckého průmyslu (pismo a tisk, miniaturní malba, email, drobná plastika, monumentální a dekorativní plastika, dekorativní malíř-

stvi a výzdoba architektonická) seskupených. Předlohy a knihy půjčují se na kauci, již stanoví správa knihovny. Bez kauce členům kuratoria, úředníkům musea, profesorům a žákům uměl. prům. školy, umělcům a živnostníkům, kteří na svou žádost složení kauce byli sprostěni.

České museum obchodní, založ. po Českoslovanské výstavě národopisné v Praze r. 1896; nachází se v budově bursy plodinové (vchod z ulice Senovážné) a sbírá i vystavuje vzory zboží importovaného, mapy, spisy a časopisy obch. i předměty k dějinám čes. obchodu se vztahující. (Viz čítárnu str. 29.)

Museum technologické obchodní a živnostenské komory v Praze; Královská ul. (I.) č. 655 st., 29 n.).

Přístup denně kromě pátku od 9—3, v neděli od 10—3. Vstup volný. Správa musea vyřizuje zdarma dotazy ústní i písemné ve všech záležitostech technických.

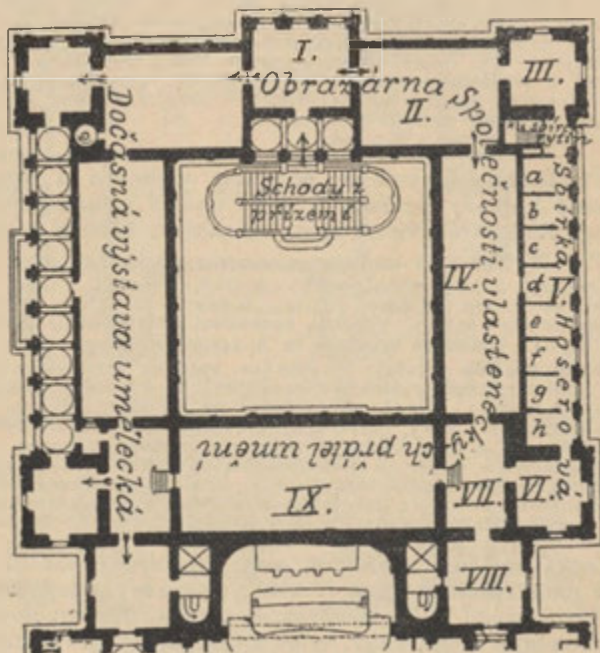
Vystaveny výrobní pomůcky živnostní a průmyslové jako stroje, suroviny, polotovary pro nejrozmanitější obory práce. Občas konají se kursy pro jednotlivé odbory.

Obrazárny a výstavy umělecké.

Obrazárna a sbírka rytin společnosti vlast. přátel umění.

Obrazárna umístěna v domě umělců Rudolfinu. Přístup se strany nábrežní a ložíí v l. do prvního poschodí.

Vstup ve středu, v pátek a v ne- 1.60 K, se 30 světlotisky 4 K. Kade- děli od 11—3 volný, v jiné dny od 11—3 za vstupné 60 hal. Katalog rytin 20 h. Fotografie po 2 K v siní I.

Půdorys obrazárny společnosti vlast. přátel umění v Rudolfinu.

I. Síní votivní, do níž logii vstoupíme, obsahuje poprsí před- sedů vlasteneckých přátel umění i jiná díla sochařská a zdobena je kartony Corneliusovými. Pozo- ruhodný spodek řecké hermy a re- lief Madonny della Robbia. Odtud v pr. vzhůru do obrazárny.

Síní II. Škola česká, starší školy německé a nizozemské. Pozor- hodný vot. obraz (687) biskupa Očka z Vlašimi, připisovaný Dě- třichu Pražskému, trojdlílný oltářní obraz (222, 224) Geertgena van Sint Jans; sv. Lukáš, zaámý jako obr. pražského domu (230) od J. Gos-

saerta; křídlový oltář. obraz *Smrti P. Marie* (462), z nizoz. školy po způsobu Huga van der Goes (501); *Holbeinova* Lady Vaux (379), muč. smrt sv. Doroty *H. Baldunga Griena* (27). Na stěně ob. z nizoz. školy z doby 1483 *Mačonna* (503).

Sín III. (nárožní) České práce malířské z XIV. – XVI. stol.

Sín IV. Vlašská šk., pozdější nizozemská a německá. Pozoruh.: mužská podob. *P. Moranda* (486), dáma v bohatém úboru, práce holl. mistra z r. 1626 (382), dobrý *Jak. van Ruysdael* (599), yodopády od *Everdingen* (202); práce hol. z r. 1660 přádoucí paní (388), *Milletova* krajina (468); řada podobizen č. 497, 498, 702, 452 (*Picolomini*), *Rubensův* sv. Tomáš a sv. Augustin, trůnící *mačonna* se svatými z r. 1525 od *Campagnoly* (138), *pietas* od *Han. Caracciho* (142), sv. rodina ze školy *Michelangelovy* (127).

Sín V. Hoserovská o osmi kabinetech s poprsím *Hosera*: a) obrazy *Brueghelovy* (120–123), sv. *Ieronym Patinirův* (537), *Rubens* (585) a skica *Vyhnání z ráje* pro chrám *Jesuitů* v Antverpách (586). b) genry *Safllevenovy* (597) a *Rychertovy*. — d) *Watteau* skica společnosti s pochodněmi (721), *Millet* krajina (467). — e) *Zátiší* od *Snydersa* (660) a *de Heema* (358, 359), krajina *Ruysdaelova* a

Everdingenova (203). — f) *Vertumnus* a *Pomona* od *Geldera* (225, *Rembrandtovi* přepis), *rybářka* od *Melsu-a* (460), jezero (706) od *IV. van der Velde*, *kuželník* a krajina při měsíci od *A. van der Neera* (493). — g) *Kočičina* od *Steena* (666), krajina *Cuyanova* (169), krajina *Najwincxova* (492). — g) *Elsheimerův* chrám na jezeře (200).

Sín VI. (nárožní) Rakouští mistrů XVIII. stol.: *Grund*, *Chr. Brand* a *J. Brand* (v pr. od vchodu pěkný pohled na *Duraj*), *Plazer* a j.

Sín VII. Čeští malíři XVII. a XVIII. stol., jmenovitě *K. Stréla*, *Petr Brandl* a *V. Reiner*. Pozoruh. zvlášt.: *Brandlovo* uzdrav. sv. *Tomáše* a jeho podobizny.

Sín VIII. Führichova Madonna se dvěma svatými (216), *děvče* od *Greuze* (236).

Sín IX. Císařská s přiléhající síní X. s obrazy ze stol. XIX. Z českých mistrů *Führich*, *Svoboda*, *Lauffer*, *Seifert*, *Liška* (*Hegar* na poušti), *Knöchel*, *Matxner*, *Čermák*, z cizích *Achenbach*, *Ajdukiewicz*, *Defregger* (190, 191), *Norman* (517), *Seitz* (650) a j.

Sín XI. Akvarely a kartony (modrá čísla) českých mistrů. *J. Čermáka* (*Zajaté křestanky*, *střežené* od *Bašibozuků*), *Manesa* (ill. k rukopisu *královorskému*) a j.

Ze síně *Hoserovy* (V.) vede schodiště do nižšího patra, kde najdeme

Sbirku rytin, čítající na 700 vystavených listův od mistrů všech škol a národností. Vedle pak stihneme

Hollareum, kde téměř 500 rytin

mistra *Václ. Hollara* roku 1607 v Praze nar. a nejznám. rytce stol. XVII. v Londýně *sidlicího* je vystaveno.

Obrazárna Nostická v paláci hr. *Nostice* na *Maltézském nám.* na *Malé Straně*. Přihlášky o přístup u *vrátného*. Zpropitné. Katalog 40 hal. V zimě není přístupna.

V komnatách rozvěšeno na 300 obrazů, z nichž zvláště pozoruhodny: *Rembrandtův* *rabin* (1635), *Donův* *učenec* (275), *A. van Dyckův* sv. *Bruno* (171), *podobizny Holbeinovy*, *Cranachova* *cizoložnice*, *Teniersův* *chlapec selský* (212), *Dürer* (*Kristus židy posmíván*), *Führich* (*truchlicí židé*).

Obrazárna Strahovská v kláštře strahovském. Přístup volný na přihlášku u vrátného (zprop.). Dámy nemají přístupu.

Obrazárna čítá asi 500 čísel, co dei Tedeschi (s podob. mistra, Zvlášť pozoruh. Slavnost ružen- císaře Maxmiliána I., papeže Julia cová od *Diirera*, malovaná v Be- II. a j. osob.). Obraz přemalováním nátkách r. 1506 pro kapli Fonda znešvařen.

Stálé výstavy umělecké (rázu obchodního) pořádají; *salon Topičův* a *salon Lehmanův*, oba na Ferdinandově tř. vedle české spořitelny.

Občasné výstavy umělecké pořádají různé umělecké jednoty a sice:

Výstava Jednoty krasoumné pravidelně na jaře od pol. března neb 1. dubna do 15.—30. května. (Vstupné 1 K. v neděli 60 hal.). V domě umělců »Rudolfinu«. Vstup z nábřeží a v 1. logii do síně votivní a z této v 1. Obyčejně jsou po ruce katalogy (Bellmannovy), světlotiskem ilustrované.

Výstavy Besedy umělecké v místnostech spolkových (v paláci Zemské banky, vstup z Nekázanky) zpravidla v době předvánoční.

Výstavy Jednoty umělců českých v »novoměstských sálech« u Štajgrů ve Vodičkově ulici. Obyčejně v době předvánoční, kromě toho i výstavy vynikajících děl po různu (oznámení v časopisech a plakáty).

Výstavy spolku »Manes« v salonu Topičově i jinde, v době předvánoční nebo na jaře. Bližší v časopisech nebo na rozích.

Panorama.

Panorama bitvy u Lipan (kruhové). Na výst. v král. Oboře. Jen občasné (v neděli) v neurč. lhůtách a s měnivým vstupným. (Oznámení v časopisech.) V dřevěné budově z r. 1895, malováno Luďkem Maroldem s přispěním Th. Hilšera, V. Jansy, K. Raška, K. Štapfera a L. Vacátka a provedeno v několika měsících. Ličí scénu, kdy v bitvě lipanské Mikuláš Krehlebec, hejtman strany panské, líčeným útekem vylákal své protivníky z hradby vozové. Zaskočením vylákaných rozhoduje jízda panská boj na prospěch své strany; marné jest úsilí Prokopa Holého roztržiti řady vozové a vrhnouti se v boj muž proti muž, neboť v rozhodném okamžiku opouští stranu jeho zrádně jízda Čapka ze Sán. — Panorama poskytuje skvělý výhled do okolí Čes. Brodu a na celé bojiště s hořící vsí Hřiby a Lipany a t. d. Fr. Topič vydal reprodukce panoramatu,

Panorama stereoskopické Národní Jednoty pošumavské Ferdinandova tř. I. Od 9 hod. dop. do 9 hod. večer. Vstupné 40 hal., 8 lístků 2 K. Spolkové, studentské, úřednické, dělnické a dětské lístky 20 h. Ve prospěch Nár. Jednoty. pošum. Obrazy z celého světa, jež týdně se vyměňují.

Panorama Gea (stereoskopické). Soukromý podnik J. Brázdy, společníka cestovatele E. St. Vráze. Obrazy z celého světa, výběr obrazů z cest Vrázových. Vstupné 40 h. Otevřeno od 9 h. dop. do 9 hod. večer. Jungmannova tř. 32.

Panorama (diorama) klubu českých turistů na Petříně pod rozhlednou. Liebscherovo diorama hájení Prahy proti Švédům r. 1648 na Karlově mostě kamenném. Přístup po celý den. Vstupné 40 h., děti 20 h.

Panorama stereoskopické (internacionální) v bazaru na Příkopě.

Serie obrazu týdně se vyměňují. | spatřiti lze nejkrásněji s rozhledny
Vstupné 40 h. Otevřeno celý den. | na Petříně. Výstup z Malé Strany
Panorama král. hlav. města | nebo po svazích Nebozízk (sady)
Prahy s výhledem do širého okolí | tuto lanová dráha za 20 h.

Výstavy různého druhu.

Výstav stálých má Praha po skrovnu. Pravidelně vrací se výstavy umělecké (viz str. 54) a hospodářské.

Stálá výstava školská a sbírka Komenského. U P. Marie Sněžné, Jungm. nám. Učební pomůcky (přes 25.000 čísel a Comeniana). V sobotu kromě prázdnin od 3—5. O sv. Janě a sv. Václavě od 9 do 12 hod.

Stálá výstava a tržnice řemeslných výrobků (Uhelný rh). Vstup volný denně od 9—6 hod., v neděli do 12 hod. pol. Vystavují se výrobky řemeslné všech oborů z celých Čech, dílem i z Moravy i jiných končin československých za účelem seznámení obecnstva s českou výrobou. Kdo hledá ke koupí dobrý tovar, tomu se výstava vřele doporučuje.

Výstavní trh hospodářský pravidelně každým rokem ve dnech svatojanských na výstavišti v kr. oboře. Vystavuje se hospodářské zvířectvo, stroje, plodiny, potraviny, mlékařství a j. Bližší na rozích.

Výstavy vánoční, hlavně na prospěch odbytu výrobků některých chudých krajů českých, nebo na prospěch obranných jednot národních pořádá Ústř. Matice Škol. Jed. nebo Nár. Jed. Poš. neb Nár. Jed. Severočeská. Bližší v časopisech a na rozích.

Výstava vzorků domácího průmyslu. Palác hr. Sylva Tarouccy. Příkop č. 12 (zařizuje se).

Památnosti historické a umělecké.

Celý vývoj stavitelství a architektury, všechna období slohů mají v Praze skvělé zástupce a příklady; chrámy i kaple pražské jsou bohatým shromaždištěm i četných jiných památek uměleckých.

Okrouhlých kostelíků a kaplí slohu románského nalézáme v Praze několik: kapli *sv. Kříže* v ulici Poštovské, kapli *sv. Longina* při kostele sv. Štěpána, kapli *sv. Martina* na Vyšehradě. Čtverhranné stavby románské, většinou ke cti sv. Klementa, apoštola Slovanů posvěcené, buď jednododní chrámce s okrouhlou románskou apsidou, nebo trojodní basiliky v Praze většinou v pozdějších dobách přestavěny. Vzácným jich příkladem jest chrám *Sv. Jiří* na Hradčanech.

Stavitelství slohu přechodního románsko-gothického též rannou či starou gothikou nazývaného, zanechalo nám vzácnou, pohříchu zapomenutou památku v klášt. kostelech a klášteřu *sv. Františka a Sv. Kláry* jinak *sv. Anežky* na Františku, o jehož restauraci se usiluje. Jiným vzácným příkladem je *stará-nová synagoga* v židovském městě a pod-

zemní hrobka — zbytek kostela Sv. Du pod kostelem Sv. Františka Ser. u Křižovníků.

Bohatější na památky své jest období **slohu gothického** Z nejstarší doby jeho jest templářský *kostel u sv. Anny*, nyní skladiště Haasovské tiskárny, dále *chrám sv. Petra a Pavla* na Vyšehradě, z nejstarších pětিলodních staveb v Čechách (po přestavení starší stavby románské), maltézský chrám *P. Marie* na Mal. Str., minoritský chrám *Sv. Jakuba* na St. Městě, nyní silně přestavěný; zvlášť bohatou je střední epocha slohu gothického, jmenovitě období *Karla IV.* Z těch časů, do nichž spadá působnost Mat. z Arrasu a Petra Parlěře pocházejí počátky got. stavby *sv. Víta* na Hradčanech, velkolepý kostel *P. Marie* a *Karla Vel.* na Karlově, chrám *emanužský*; pravé divy umělecké práce jsou arkýřové *kaple* na radnici staroměstské a v Karolinu.

Doba pozdní č. Vladislavské gothiky, která honosí se *českou školou stavitelskou* s hlavními mistry Mat. Rejskem a Benešem Lounským, zanechala nám památky skvostné ve *Vladislavském sále* na Hradčanech, chrámu *P. Marie před Týnem*, ve věži *Prašné* a p.

Renaissance či obnovení slohů antických, jež jeví se již v gothice Vladislavské, dokumentuje se v Praze novými vzory z prvu renaiss. vlašské, pak renaiss. české; *Belvedere*, letohr. král. Anny a *Mičovna* na Hradčanech, let. *Hvězda* u Liboce, z kostelů *Sv. František Ser.*, jsou skvělými vzory renaiss. vlašské, českou renaissancí honosí se již *Schwarzenberský* (druhdy Rožmberský) *palác* na Hradč., stopy její spatřujeme v průčelí radnice starom., průčelí býv. školy týnské, pěkným vzorem je dům č. 608 v Týnském Dvoře. Na stavbách kostelních jeví se již po rychlém zaniknutí české *sloh německé renaissance*, tak na kostelu *Sv. Salvatora* u mostu Karlova.

Na některých stavbách církevních jako na kostele *sv. Rocha* na Strahově, u *sv. Salvatora* v Dušní ul., na věži u *sv. Petra* na Poříčí, na *Loretě* Hradčanské; na některých stavbách světských (palác Valdštýnský) směřují se slohy dílem renaiss. s gothickým, dílem vlašská renaiss. s německou.

Na konci 17. a v I. pol. 18. stol. rozkvétá **sloh renaiss. barokní**, jehož nejskvělejšími vzory jsou stavby Dienzenhoferů, zvlášť kostel *sv. Mikuláše* na Mal. Str. i na St. Městě, *sv. Jana* na Skalce, *Sv. Jana* na Hradčanech, i četné stavby světské (letohr. *Amerika*, *zámek* v Troji atd.), také některé stavby Vlacha Lorigha (palác Sylva Taroucův na Příkopě, palác Kinských), Fischera z Erlachu (palác Clam-Gallasův)

a četné domy soukromé (vzor krásného průčelí má dům č. 26 v Tomášské ul.). Sloh barokní koncem 18. stol. přechází ve sloh *rokokový* čili *parukový* a po revoluci francouzské nastupuje nový sloh Napoleona I. zvaný *empírem*; kdežto rokokový sloh přehání do krajnosti formy baroku, empir napodobí slohy antické.

Ukázky empirového rázu spatřujem v »Nov. Ungeltu« či nynější celnici proti Modré Hvězdě, na domu Platýzu, částečně také v bibliotéce Strahovské a p.

Následuje pak období nové se svým slohem kasárnickým a činžáckým, jež Prahu tolik znešvarilo. Teprve v nejnovější době vrací se k nám ušlechtilé formy renaissance vlašské, činí se pokusy o vzkříšení renaissance české i používá se výborných slohů starších, při chrámech hlavně gothického, při jiných stavbách monumentálních slohů antických. —

Amerika, letohrádek na Karllově, nyní budovami české fakulty lékařské obklopený, k jehož reštauraci se přikročuje, je pravým skvostem stavitelského umění K. Dienzenhofera; pochází z první třetiny 18. stol. — Bohatá štuková a malířská výzdoba vnitřní, jmenovitě v sále I. patra bohaté freskové malby Jana Schora. Před letohr. sochy od Matyáše Brauna.

Belvedere, letohrádek královny Anny na Hradčanech. Sady Chotkovy. Denně od 9—6 hod. Průvod obstarává vysloužilce ve vedlejším domku bydlící. Zpropičné 40 hal. Letohrádek, zvaný také *Ferdinandum*, jest nejkrásnější památkou vlašské renaissance stol. 16. nejen v Praze, nýbrž i v celé Evropě (kromě Italie).

Zbudován Ferdinandem I. prochoť jeho Annu Jagellonskou v l. 1535—1555 od vlašských stavitelů Pavla di Stella a Franceska Ferrabosca de Lagno. Obdélná budova jednopatrová, krytá ladnou měděnou střechou obklopena je v přízemí i prvním patře loží, spočívající na krásném sloupení, jehož sokle i hlavice zdobeny jsou reliefsy, pohříchu dosti poškozených sochet, hlavně mytologických. Na západní straně v druhém obdélníku od severu relief: Ferdinand I. podává kytici své choti Anně. Vnitřek budovy tvoří od časů Rudolfových jediný sál, v němž král tento druhdy choval své skvostné sbírky; za Josefa II. byla tu dílna na patrony, r. 1845 opraven sál na státní útraty a Společnost vlasteneckých přátel umění dala jej v l. 1850—1866 nákl. 50.000 zl. vyzdobiti freskami, jež dle náčrtků řed. pražské akad. malíř. malovalo několik umělců.

Jsou to: *Křest Bořivoje I.* (mal. K. Lhota), *Smrt sv. Václava* (mal. Kar. Svoboda), *Břetislav I. vrací se z Polska* (mal. Jos. Trenkwald), *První korunovace královská* (Kar. Svoboda), *Král Václav I. a jeho dvůr* (K. Svoboda), *Smíření Přemysla Otakara I. a Vladislava III.* (J. Trenkwald), *Přemysl Otakar II., vítěz v Prusích r. 1255* (K. Lhota), *Založení university Karlem IV.* (J. Trenkwald), *Bitva u Lipan r. 1433* (J. Trenkwald), *Korunovace Albrechta Rakouského r. 1438* (K. Svoboda), *Rudolf II. kochá se pohledem na sochu staroklassickou* (J. Lauffer), *Obrana Prahy proti Švédům r. 1648* (J. Lauffer), *Josef II. jako dobrodinec chudých* (K. Svoboda), *Leopold II. zakládá společ. nauk* (K. Thiel). — O letohrádku vydáno skvostné dílo »*Belvedere*« od arch. Balšánka.

Bertramka, vinice s domkem na Smíchově, v němž u svého přítele Fr. Duška r. 1787 bydlel

Belvedere, letohrádek královny Anny.

Mozart a zde větší část svého Don Juana komponoval. Ukazuje se tu pokoj s nábytkem z doby Mozartovy, v němž umístěno též pěkné poprsí Mozartovo od Seidana. (Příchod Plzeňskou třídou a Mozartovou ulicí; přístup na požádání majitele.)

Bílá věž na Hradčanech bývala státním vězením prvního řádu jako druhdy Bastilla v Paříži a Tower v Londýně. Slouží nyní za obydlí služebnictvu chrámu svatovit. Bílá věž, původně tak nazývaná a od poč. 13. stol. státní vězení tvořící, vzala za své při požáru r. 1541; jméno její zdědila mohutnější a pevnější, dosud stojící věž neda-leko Prašného mostu, nesprávně také »Mihulkou« nazývaná (pěkně vypsání dějin Bílé věže viz v J. Svátka spisu »Ze staré Prahy«). V původní zmizelé Bílé věži vězňen byl Záviš z Falkenštejna; v dosud

stojící trávili věžňové pobělohor., za války třicetileté dvakrát zbaběli důstojníci, pak popraveni; za Marie Terezie přívrženci bavors. kurfista Karla Albrechta. Za Josefa II. státní vězení v ní zrušeno.

Bílá Hora, věkopamátné bojiště z r. 1620 s kost. p. Marie Vítězné, post. na paměť této bitvy. Vy-cházka, ač méně vděčná, koná se buď po elektr. dráze přes Smíchov do Košíř až ku Klamovce a odtud vzhůru Bělohorskou silnicí nebo přes Strahov a Břevnov. S tímto směrem spojit lze více zajímavého. Vedle Bílé Hory doporučuje se v tom okolí navštívit letohrádek Hvězd. (Viz tuto.)

Bradáč, vousatá hlava, tesaná na zdi, která staroměstskou věž mostu Karlova spojuje s kláš. Křižovníků. Označuje část zdíva, které je zbytkem původního mostu Juditina.

Brána čili věž Prašná na rozhraní Příkopů, Celetné ulice a Jo-sefského náměstí, skvělá památka gothiky Vladislavské, jest zbytkem bývalého opevnění Starého Města, jehož hradby táhly se čarou nynějšího Příkopu a třídy Ferdinandovy.

Původně postavila ji r. 1475 obec pražská. Od roku 1476 ři-vedle tehdejšího Králova Dvora dil stavbu proslulý mistr Mat.

Rejsek. Valně sešlou restaurovala ji v poslední době obec pražská dle plánů arch. Jos. Mockra, jenž o ni vydal též detailní dílo. Při restauraci doplněny také práce sochařské J. Čapkem, B. Seelingem (sochy andělů, moudrosti), J. Strachovským, L. Šimkem a J. Wildtem.

Brány pražské. Kromě brány Prašné ve středu města, zbývají již jen málo bran na obvodu a sice jen brána Písecká čili Bruska v sadech Chotkových na Hradčanech a brány Vyšehradské. Jsou zde tři brány zachované a zbytek brány z opevnění Karlova. Nedostavena zůstala brána, kterou se vychází na planinu pankráckou, brána druhá t. zv. Leopoldova, která vlastně tvrz vyšehradskou od předhradí dělí, započata byla snad za Ferdinanda III., dostavena ale za Leopolda I. na sklonku 17. stol. V příkopě při ní patrný jsou zbytky zdi hradních z doby Karlovy a dvě výpadní branky; onou k Podoli se otvírající r. 1757 učinilo výpad císař. vojsko proti Prusům, druhá do údolí nusielského směřuje. V těch místech stávala malebná brán Karlova, z níž jen levá strana s kusy zdi zbyla. Konečně stojí tu ještě brána Tábořská, zbudovaná r. 1855 na místě dvorce, v níž až do r. 1848 konala se revise pasů a listin průvodních.

Černá věž, sama druhá jen z dvaceti bývalých hradebních věží Hradčanských, stavby čtverhranné, kterouž vedl na hrad královský zadní vchod po svahu Opyše. Původem svým sahá do 13. stol., až na místě tom již ve 12. stol. pod věž stávala. Za Karla IV. opatřena byla pozlaceným krytem, jenž však dobu husitskou nepřežkal. Vchody její byly ku konci 15. stol. zazděny a přízemku používalo se pak za vězení pro těžší vězně, kteří sem z I. patra byli spouštěni. Později zazděna i okénka a horní patro ve vězení změněno, kde za pých různý, výtržností a dluhy mnozí šlechtici pykali. Nynější podobu nabyla po požáru r. 1538 a požárem r. 1541

tak byla začouzena, že ji odtud jméno „Černá věž“ přisouzeno. Z věžňů zasluhuje vzpomínky Štít z Ottersdorfu, kancléř staroměstský z dob odboje proti Ferdinandovi II., Bavor ml. Radovský z Hustiřan, jenž alchymii na mizinu a do dluhů se přivedl, a jenž tu spis Jana ze Skordy »Secreta Aristotelis« do češtiny přeložil (rukopis v knih. cis. v Praze); také astrologii se tu zabýval.

Krásně tesaný znak království Českého s věže Prašné.

Daliborka, třetí v řadě proslulých věží hradčanských (Bílá a Černá věž); věž okrouhlá nad Jelením příkopem, založením z dob Přemysla Otokara II. pocházející. (Přihláška k návštěvě v purkrabském úřadě v Jirské ul. u sluhy v I. od vchodu od 11—2 hod., zprop.). Hojněji se navštěvuje, ač významnější, byť i ne tak romantické dějiny má věž Bílá. Původně zvaná »věž purkrabská« a sloužila kromě opevnění též za vězení pro vinníky stavu panského a ry-

tiřského, v sousedním úřadu purkrabském souzené. Z pův. stavby jen dolní část se zachovala, vyšší patra přestavěna ku konci 15. stol. 1498 připomíná se tu jako vězeň rytíř *Dalibor z Kozojed*, vůdce lidu poddaného ve vzbouření proti Adamovi z Ploskovic; Dalibor nebyl, jak pověst di, hudebník, nýbrž housle, na které jej nouze naučila housti, byl mučicí skřípec, jež katané tehdy v hantýrce své »housle« a provazy při tom používané struny nazývali. Přiznav se na skřipci, byl pak cti, statku i hrdla odsouzen a na městě popraven před zadní věží (Černou) stát. — Věž nazývána odtud Daliborkou. Byla pak Daliborka od těch časů vězením stále obsazeným, tu pronásledovníky židů ze Žatce, pak zas židy, kteří v čas sněmování opovážili se na hrad vejít, věznění tu i provinilci z odboje proti Ferdinandovi I. po válce Smalkaldské atd., od polovice 16. stol. byla Dal. vězením vyšetřovacím. V ten čas byl tu vězněn také pomocník hvězdáře Tychona *Frant. Tennagel z Kampu*, jeden z původců vpádu Pasovských, na poč. 18. stol. jeden z nejpověstnějších dříčů lidu poddaného Karla *Josef Zumsande ze Sandberku*, maj. statku Slatiňanského, konečně pak syn slavného generála *Frant. Ant. Špork*, proslulý mecenáš věd a umění, jež dostal se sem intrikou pražského advokáta dr. V. Neumanna, sládkova syna z panství Šporkova. Vězení přestalo se používatí roku 1781 a spustla pak i dvoupatrová budova před Dal., ve které zámečtí střelci službu vězeňskou konavši, svou strážnici mivali.

Divadlo stavovské, nyní něm. zemské divadlo na Ovocném trhu, je nejstarší dosud trvající budova divad. v Praze. Vyst. r. 1783 od hr. Fr. Nostice a r. 1798 stavy českými zakoupeno a českým stavovským národním divadlem nazváno. Přest. a uvnitř znovu vyzdobeno r. 1859 a opět v l. 90tých. V l. 1798—1807 dávány zde vlaské opery; od r. 1824—1862 v neděli a ve svátek odpol. česká předsta-

vení. R. 1862 otevřeno samostatně české div. prozatímní. R. 1867 započato se stavbou čes. Divadla Národního.

Dům Faustův, dosud ještě ústav hluchoněmých na již. straně Karlova náměstí, je stavba starého založení, jež za Karla IV. byla sídlem knížat opavských. Přestavěn později v ušlechtilém slohu barokním, z kterých příčiny náleží k nejpřednějším ozdobám Nov. Města. Jméno jeho vzalo asi původ z pobytu alchymisty Edmunda Kalleye, za Rudolfa II. na Křivoklátě uvězněného.

Dům u Hopfenštoků ve Vodičkově ulici má krásný portál, dílo *Ferdinanda Prokova*, jež v domě tom také žil a zemřel (1688 - 1731), což označeno také deskou pamět., zasazenou od Uměl. Besedy. Imříž nad vraty je práce ušlechtilé.

Dům u Montágů na náměstí Malostr., druhdy fideikomisní dům Smiřických, r. 1621 konfiskovaný a Valdštýnem vzatý, byl okolo r. 1700 majetkem hr. ze Sinzenborfu, jež jej částečně přestavětí dal a na balustrádu průčelí sochy od Platzeru postavil. Od r. 1763 však byl maj. Pavel z Montagu, po němž dům jméno nese. V komnatě prvního patra nárožní věže dala se r. 1618 tajná úmluva mezi Albrechtem Smiřickým, Turnem, Budovcem, Vilémem z Roupova, Colonou z Felsu, Oldř. Vchynským a p. o vyhození místodržících, kterážto událost byla počátkem českého povstání a osudné války třicetileté.

Dům Saský. Za času krále Jana náležel dům konec mostu Karlova v levo na Malé Straně nyní u Steinitzů zv. Vlachům, (odtud dvůr Vlachův), jež král do Prahy povolal. Karel IV. daroval jej r. 1348 Rudolfovi I., kurfirstu saskému, dle něhož nazván domem Saským.

Dům u Štupartů, naproti kostelu sv. Jakuba, postavený na místě »Čertovy krčmy« (nazv. dle sgrafitových obrazů bachantek a satyrů), jež zabavena byla r. 1620 Wolfovi Solhauzovi ze Solhauzu. R. 1664 vystavěl nový dům Petr Štupart z Löwenthalu, jež měl

mnoho potíži s obnovením hostince (pře trvala 30 let).

Dům Täublovský (správněji Teyfelovský), starobyílá budova slohu renaiss., tvořící průchod z ulice Melantrichovy do Michalské, náležel v době bělohorské bohaté a krásné Esterě Teyfelové, jejíž manželé dostalo se od zimního krále šlechtictví. Za to byl dům po pádu jeho vydrancován. Blízký příbuzný Volf Matyáš Teyfl, plukovník Valdštyňův, jest týž, jenž Descreuzovi halapartnu vtiskl do ruky, aby Valdštyňa probodl a jemuž za nabídku, že Valdštyňa zavraždí, dostalo se odměny 30.000 zl. Dům jest nyní nadační z odkazu mlynáře Ant. Novotného.

Dům zemský sněmovní na nám. pětikost. na Mal. Štr. (č. 4.), druhdy palác Thunů, v němž divadlo (1779 až 1794) bývalo a jenž r. 1794 vyhořel, byl r. 1801 stavby českými v nyn. podobě vystavěn. Sněmovní síň visí podobizna císaře Františka Josefa I. od Ed. Engertha.

Dvůr Králův. Na Josefském náměstí stojí dosud ještě bývalý palác králů českých od Václava IV. do Vladislava II. r. 1484) na místě, kde od časů Otokara II. stával palác němec. rytířů. Residenci král. vystavěl tu Václav IV. i byli tu králové čeští sídlem, když Hradčany byly spustlé. R. 1631 koupil budovu kard. hr. Harrach, jenž dal jí nynější podobu a zřídil v ní theologický seminář. Od r. 1877 jsou zde kasárny a škola kadetní. Nyní staví se tato na Mariánských hradbách na Hradčanech a dvůr králův českých zmizí, aby učinil místo budovám moderním.

Dvůr Týnský, starobylý dům za chrámem Týnským, také *starý Ungelt* zvaný, byl původně nejspíše dvorem knížecím: lze ještě tu a tam v přistavených domech nalézt zbytky zde ohradní (odtud název týn = ohrada). Později byl střediskem obchodního ruchu staroměstského; již před r. 1100 bývalo zde obch. skladiště a cizí obchodníci museli zde i bydlet. Když obchodní ruch odtud do jiných

částí mesta se rozšířil, bývalo tu středisko rozkošnictví zlaté mládeže a bohatých měšťanů pražských. Za Rudolfa II. náležel Ungelt Stradovi z Rossberku, řediteli Rudolfovy numism. sbírky, jehož dcera byla milenkou Rudolfovou a matkou dona Julia, jenž výstředními kousky na Krumlově a zavražděním své milenky byl pověstným a jako šílenec zahynul; ve vedlejší domě u Zlat. prstenu obýval pověstný Osterštok, udávající komise konfiskační, jenž podvodně i jmění konfiskovaného se zmocňoval, pěkný pak renes. dům sousední byl majetkem *Václava Budovce z Budova*, jenž hlavní měl podíl v dosažení majestátu od Rudolfa II. a pro účast svou v povstání běloh. na náměstí staroměstském byl utracen. Ve vedlejší domě u Čer. jelena narodil se Karel Škréta. V samém dvoře Týnském zasluhuji pozornosti *vzácné fresky*, jež pokrývají zevní stranu nejst. části budovy a jež pocházejí asi z l. 1560—64 nejspíše z ruky umělce vlášského. Sujety jejich jsou: První hřích, Kain a Abel, Lot s dcerami, Abraham s Isákem, Josef a Putifarka, Dalila se Samsonem, Susana v lázni; na průčelí v pr. spatřuje se císař Ferdinand I. s Justitií po jedné a trofejemi a ornamenty po druhé straně, v II. patře pak postavy Judithy, Kleopatry, římské Charitas (Cimon, její dcera jeho v žaláři koji. O opravu fresek architekti J. Fanta a J. Koula získali si nevšedních zásluh.

Dvůr Vlachův viz dům Saský. **Fontána** bronzová v zahradě královské na Hradčanech (po hřichu dosud jen výmínečně přístupná na přihlášku u hradního hejtman.). Mistrovské dílo umění kovoliteckého z r. 1554 (opravena r. 1791), práce domácí od zvonáře a konváře Tomáše Jaroše brněnského (jenž ulil také svatovítské zvony). Čtvero fantastických rohových nestvůr podporuje misu vodojemu, zevně ozdobenou krásně modelovanými hlavami a listy. Ve středu jejím čtvero karyatid zvedá vásu, okrášl. zvenčí rozkošné mo-

vanými festony a hlavicemi. Horní vodojem vasy ve středu svém nese hrajícího dudáka. Vodotrysky, nárazující na okraje nádržek, vyluzovaly příjemné, zvonivé zvuky, odkudž fontána »zpívající« byla nazvána.

Fontána Slavatovská, zdohná práce, jež druhdy nalezala se v zahradě paláce hr. Slavaty (pozdější továrně na kartony na Smíchově), umístěna je nyní v sadech před Albrechtovými kasárnami smíchovskými.

Bronzová fontána Jarošova v král. zahradě na Hradčanech.

Hrad královský založený původně již Libuší na vrchu Opyši, byl také místem prvního křesť. chrámu v Praze (r. 874) a prvního kláštera (svatojirského r. 973). Pevné hradby dal mu Otakar II. (pevné věže: Bílá, Černá a Daliborka jsou zbytky tohoto opevnění). Původní stavby shořely r. 1303. Karel IV. a Vladislav II. obnovili hrad (nynější starý hrad) a Karel IV. rozšířil opevnění hradu i podhradí (Malé Strany). R. 1541 vyhořel hrad znovu. Ferdinand I. a Rudolf II. dílem staré části opravili, dílem nové přistavěli. Poslední přestavby směrem k Hradčanskému náměstí provedeny za Marie Terezie (1757 až 1775) řízením Anselma Luragha, Gunce a Hafeneckra a za Ferdinanda V., jenž zde od r. 1848 sídlil. Vchod z náměstí Hradčanského hájí sochy J. Platzera. Do II. ná-

dvoří vede *doorický portál* z r. 1614 od Scamosiho (v průchodu v pr. schodiště k nepřístupným komnatám). Na II. nádv. zámecká *kaple sv. Kříže* se sochami od Em. Maxe, oltářním obrazem od Balka a freskami od Kandlera. Tu též kašna ze 17. stol. Z III. nádvoří přístupny jsou v novější části hradu sály španělský a německý. (Přístup od 10—1 h.: provádějí sluhové, jež naléztí lze ve vchodu proti soše sv. Jiří. Zprop.) V staré části hradu přístupen je sál vladislavský, kancelář místopředsed. zelená komora, stará sněmovna a císařská kaple. Starý úřad purkrab. s Daliborkou (vchod domem purkrabským), Bílou (vstup č. 4. ve Vikariatní ul.) a Černou věží. (Od 10—1, průvod tentýž.) Na přihlášku u zám. hejtmanství navštívití lze event. královskou zahradu (nepřístupná dosud míčovna); na přihlášku u invalidy dohlázele též Belvedere, ovšem i v náhradě se nalézající chrám svatovitský a níže pod ním chrám sv. Jiří i kostel všech Svatých a sady v I. (horní části Jeleního příkopu s pěkným pohledem na Hradčany).

Hřbitovy s jejich pomníky viz níže »Pomníky, pamětní desky a sochy«.

Hřbitov židovský starý v Josefově (čtvrť V.). — Beth.-Chajim. Přístupný z Hampejské ul. proti staro-nové synagoze, přístupen denně kromě velkých svátků žid. na přihlášku v kanceláři (č. 3.) za popl. 40 h. Pochází ze 14. stol., ač za starší jej vydávají. Od času Josefa II. se zde nepochovává. Mezi pomníky malebně seskupenými, jež v době květu bezu zvlášť půvabný pohled poskytují, pomník hvězdáře z dob Rudolfa II. rabiho Löwa s náhrobky 30 jeho nejoblí-

benějších žáků, krásný sarkofag Handly Smidesové (1628), z níž pověst udělala polskou královnu, snad proto, že muž její Baschevis Ferdinandem II. do stavu šlecht. byl povýšen; náhrobek dobrodince praž. židů a rabiho Mardochea Meissla (1601) a t. d. Znaků na pomnících označují pokolení (dvě ruce pokol. Aronovo, konev pok. Leviho a p.) a kaménky kladou na ně zbožní židé na znamení modlitby.

Hvězdárna pražská v Klementinu přístupná na přihlášku u pedela, chová zajímavé chronometry pův. čes. práce od Jos. Božka.

Hvězda, letohrádek královský ve stejnojmenné oboře na Bílé Hoře, v níž v neděli po sv. Markétě hlučná pouť se obývá. Šestiboká stavba, zevně ještě valně znešvařená (okna zazděna, původ. kryt změněn a věž odstraněna), jest vzácnou uměleckou památkou stavitelskou, ač i vnitřek od doby Josefa II., kdy Hvězda v prachárnu byla proměněna (až do r. 1874), vandalsky byl spustošen a jen část bohaté výzdoby štukové v přízemí se zachovala.

Letohrádek založ. r. 1555 arciknížetem Ferdinandem, jenž prý i plán k němu kreslil, dvořany při kopání základů pomáhati dal a základní kámen sám položil. Stavbu provedli ve vláště renaissance mistři Juan Maria Speciecasa (Zuan, hrd. Adámkova dramatu Salomena), Jan de Spatio a Petr de Ferrabosco (dokončili ji něm. stav. Tiroll a Wohlgemuth). Arcikn. Ferdinand usídlil tu na čas svou tajnou manželku Filipinu Welserovnu. Hlučný dvorský život panoval tu až do smrti Rudolfa II., za něhož jeden čas (1608—1610) měl tu Tilly svůj

hlavní stan. Až zase r. 1619 hostila Hv. voleného čes. krále Bedřicha Falckého před slavným vjezdem jeho na Hradčany, pak přehnala se přes ni bouře bitvy bělohorské, za níž kolem ní i v ní poslední hrůzyplné scény se odehrály, že stěny i malby vysoko krví byly potřísněny. R. 1623 stavěl se tu při vjezdu svém do Prahy Ferdinand II., jemuž průvodcím po bojišti byl tehdy hr. Jindřich Slik, jenž z posledních obranců Hvězdy do zajetí se dostal a přívržencem Ferdinandovým se stal, ač otec jeho Jáchym Ondřej na nám. staro-

městském skonál. Hvězda i obora uvedeny do pořádku a z rozkazu Ferdinandova vymalována v sále II. patra bitva bělohorská; avšak již r. 1631 přitřhl sem saský vojévůdce Arnim a Hvězda byla v pravém smyslu slova vyloupěna. Ferdinand II. dal let. znovu opravit i oboru zvěři opatřiti. Však 21. října 1639 dobyl Hvězdy opět švédský gen. Baner, jenž v letohr. měl svou prachárnu. Znovu opravití dal spustošenou Hv. Ferdinand III., jenž tu často honby pořádal. 26. července 1648 přitřhl k Hv. švédský gen. Königsmark, jenž jak známo Hradčany i paláce malostranské vyloupil a také Hv. v té příčině neušetřil. Ve spustošeném letohr. nocoval 4. října 1648 nejv. vůdce Švédů falckrabě Karel Gustav a Švédové ještě dlouho po uzavření míru zde tábořili. Ferdinand III. opět Hv. r. 1652 dal opravit i vital zde kurfirsty německé, jež do Prahy zval, aby je přiměl k volbě Ferdinanda IV. za krále něm.; byl mezi nimi také falckrabě Karel Ludvík, syn zimního krále českého, jenž na místě tom před lety jako dvouletý princ vítán byl co královský princ český. Také Leopold I. a Karel VI. byli příznivci letoh. Hv. Však již po smrti Karla VI. r. 1740 přitáhl sem bavorský kurfirst Karel Albert, jenž odtud Prahy se zmocnil a když pak císařskými v Praze byl oblehán, spustošena obora dokonale; padlo při tom za obět i krásné dubové stromoradi, jež od Hv. k městu vedlo. Marie Terezie při vjezdu svém r. 1743 do Prahy nemohla do obory a let. ani býti uvedena. R. 1744 opět obsadil Hv. Fridrich II., ac pro spustošení letohr. tu jen dva dny nocoval. Opětne pak důležitý ten strategický bod obsadil r. 1757, kdy obora za oblehání Prahy byla Prusy silně vykáčena. Obležení ukončeno výpadem z Prahy, po němž v oboře zůstalo 1200 mrtvých a raněných Prusů. — Po těchto posl. výjevech válečných zůstávaly obora i Hv. dosti zanedbány a povolen sem volný vstup obecnstvu. Od těch dob datuje se poutní slavnost sv. Markěty.

V době, kdy za Josefa II. měl kr. hrad proměněn býti v kasárny dělostřelecké, stala se z Hvězdy prachárna. Vyklizena byla až r. 1866 před příchodem Prusu, však znovu naplněna, až teprve r. 1874 vyprázdněna a nyní péči zámeckého hejtmanství v lepší stav se uvádí; zazděná okna byla opět již vyhlámana, odkryty zazděné vlašské krby a t. d. Postupně bude letoh. celý dle pův. plánů opraven.

Chrámy a kaple viz níže samostatný oddíl.

Invalidovna zal. r. 1729 Karlem VI. za předměstím Karlinem, vyst. od J. K. Dienzenhofera. Měla se rovnati invalidovně pařížské, však jen asi $\frac{1}{4}$ postavena, v které na 2000 vysloužilců bydlí. Před ní sady s pomníkem vojinů, kteří při záchranných pracích o povodni r. 1891 ve Vltavě utonuli. Cvičiště za invalidovnou jinam bude přeneseno.

Karolin (Karolinum) či kolej Karlova, založ. Karlem IV. r. 1366 při univ. pražské, od r. 1386 nalézá se v dome druhdy od nejvyš. mincmistra král. Českého Jana Rotleva Václavem IV. zakoupeném v ulici Železné. Dům byl r. 1718 zcela přestavěn, nicméně velká aula s krásným arkýřem kaple sv. Kosmy a Damiana zůstaly zachovány a nedávno restaurovány; arkýř je skvostná práce architekt., zvláště znaky jsou tak podrobně provedeny, jako nikde v Rakousku. Nad okny vyzděné štítky považují se za první náběh na vimperky, jakých v Čechách nikde není. — V Karolinu kromě auly jsou posluchárny něm. (do ulice Železné) a české (k ovoc. trhu) fakulty právnické.

Karlova viz Chrám.

Katakomy nalézají se pod kostelem *P. Marie Vítězné* v ulici karmelitské. Přístup nejlépe dop. Přihláška u kostelníka. Zpropitné 2 K za jednotlivce nebo společnost.

Kláštéry. Výstavností, dějinami nebo obsahem svým zajímavý jsou :

Kláster Anenský řádu Dominského (Staré Město — Liliová ul. a Annenské nám.), vyst. v 13. st.

od Templářů, po zrušení tohoto řádu r. 1312 Maltézům odevzdán, kteří jej Dominikánkám prodali. Klášter ušetřen Žižkou pro tetu jeho, která zde jeptiškou byla; sem také utekla se většina jeptišek r. 1421 z ostatních klášterů vypuzených; Josef II. klášter zrušil i nalézají se v něm tiskárna a sklady Haasovy. Jedná se o restauraci aspoň gothického chrámu z dob Karla IV.

Klášter anglických panen na Malé Straně. Josefská ul. 4., zal. r. 1656 pro Karmelitánky a r. 1782 odevzdán angl. panám, jež zabývají se výchovou dívek.

Klášter sv. Anežky (Klarisek, na Star. Městě na Františku č. 12.) r. 1782 zrušený a v skladiště a byty proměněn. Zbudován po r. 1233 českou královnou Konstancii; nejzajímavější pražská památka pro přechodní sloh románsko-gothický a ranně goth., která svým provedením a ozdobami velice připomíná chrám v Tišnově na Moravě. Pro restauraci jeho pořízeny jsou plány. (Viz str. 80.)

Klášter Alžbětinek na Slupi (č. 3) r. 1719 Marií Markétou z Valdšteyna založ. postaven J. K. Dienenhoferem. Nemocnice (viz str. 20.). —

Klášter Augustinů (bývalý) viz Karlov v oddělení »Chrámy«.

Klášter Augustinů na Malé Str. Josefská ul. (u sv. Tomáše), zal. roku 1285 s bohatou knihovnou a známým pivovarem. V křížové chodbě pochována latinská básnička anglická Jane Westonová († 1612), která žila při dvoře Rudolfa II., a znamenitý zlatník nizozemský de Bruxelles (r. 1635).

Klášter Benediktinek na Svatojirském nám. na Hradčanech, zal. r. 973 Boleslavem II. Abatyším udělil Karel IV. r. 1348 titul kněžen a právo spolukorunování české královny. R. 1782 kl. zrušen a právo to přeneseno na abatyše Teresianského ústavu šlechticů. Klášter změněn pak v theol. seminář, později v kasárny, jež dosud ve vých. části se nalézají; záp. část, již užíváno za disciplin. vězení pro kněze, r. 1878 zbořena a

vystavěn tu dům pro kanovníky. (Další viz kostel sv. Jiří ve skup. Chrámy.)

Klášter Benediktinů Beuronských na Slovanech čili v Emausích. Zal. pův. Karlem IV. pro bohosl. slovanskou r. 1347 a v l. 1348—1372 vyst. Benediktini obřadu slovanského, působili tu až do válek hus., kdy vypuzeni a v kláš. zřízeny úřadovny konsistoře pod oboji. R. 1591 dostal se kl. Benedikt. obř. lat. R. 1611 za vpádu Pasovských vyloupen a knihovna, v níž byly chovány mnohé vzácné lithurgické knihy slovanské, byla zničena. Pochází odtud také kyrilickou psané t. zv. *Remešské evangelium* (texte du sacre), na které druhdy králové franc. přísahu korunov. skládali. Ferdinand III. odevzdal kl. Benedikt. z Montserratu, kteří tu vyvěsili prapory, na Bílé Hoře Čechům a u Nordlink Švédům odnaté. Tyto přeneseny odtud v nejnovější době do Vídně. R. 1880 odevzdán kl. Benedikt. Beur. (viz kostel na Slovanech).

Klášter Dominikánů v Husově tř. na St. Městě stojí na místě, kde již v 13. stol. stával chrám sv. Jilji s koleg. kapitulou. Roku 1626 vystavěli tu vedle kostela klášter Dominikáni, kteří byli pražskými inkvisitory. V kl. je knihovna a bývala tu před přest. do Rudolfiná konservatoř hudby.

Klášter Františkánů na Jungm. nám. (Nov. Město), zal. pův. roku 1347 Karlem IV. pro Karmelitány, vyplněn a zbořen Husity r. 1420. Za Rudolfa II. zřízen ve zříc. kl. Frant., jež r. 1611 za vpádu Pasovských opět vyplněn a pobořen. (Viz kost. P. Marie Sn.)

Klášter sv. Havla na Starém městě (Havelské nám.), stavba původně gotická; dostala se r. 1628 obutým Karmelitánům. Za Josefa II. klášter zrušen. Nyní jest v něm sídlem *Jednota pro povzbuzení přemyslu v král. českém* (viz str. 29 a Chrámy).

Klášter Hybernů (Františkánů irských), vyst. v l. 1637—59 na místě kláš. Ambrosianů, zrušen r. 1786 a přestaven r. 1810 na nyn.

finanční ředitelství. Před tím bývalo tu české divadlo.

Kláster č. kolej Jesuitů na Kar. nám. od r. 1783 voj. nemocnice.

Kláster Johanitů čili Maltézův (Malá Str. Lázeňská ul.), založen r. 1159 Vladislavem I. Nynější velkopř. budova, vyst. r. 1726 ve slohu barokovém. Chová bohatý archiv.

Kláster Kajetánský (Malá Str., Nerudova ul. 22), r. 1783 zrušený, od r. 1869 majetkem Redemptoristů, býval v l. 1834—36 sídlem českých představení divad.

Kláster kapucínů na Lorejš, nejstarší sídlo řádu toho v Čechách vyst. r. 1602. Kapuciny z Italie povolal sem proti vůli stavův, ale ve sroz. s dvorem arcibisk. Berka z Dubé. V přízemí kl. nejbohatší v Čechách *kostelní poklad*. Přístup od 1. května do 15. října vždy v pondělí, ve středu a v pátek od 9—11. dop. pro společn. nečitající více než 6 osob. Zazvonit u fortny. 40 hal.). Nádherná, zlatá monstrance 6580 diamanty zdobená, jež darovala roku 1690 hrab. Ludmila z Kolovrat), velké množství kostelního náčiní ze zlata, stříbra a drahokamů, vzácná mešní roucha. Kromě pokladu je v kl. archiv s mnohými důležitými rukopisy. Celo prvního provinciála Lorenza de Brindisi sloužila za Rudolfa II. za shromaždiště tajné ligy katolické proti českým protestantům. Obraz Spasitele s trnovou korunou je kopie dle španěl. malíře Morales il Divino. (Viz kostel P. Marie s lor. kaplí (Loreta) ve skupině Chrámy).

Kláster Kapucínů (Josefské n.). Pův. budova, v první pol. 17. stol. Heroldem z Questenberku vyst. v t. zv. slohu kapucínském, proměněn po zruš. kl. r. 1795 v kasárny. Nyn. klášterní budovu nárožní dostali Kapucini v náhradu při vrácení kostela r. 1833.

Kláster Karmelitánů viz kl. sv. Havla. Kláster Klarisek viz kl. sv. Anežky.

Kláster Křižovníků s červenou hvězdou (Křižovnické nám. č. 3.), stavba asi z l. 1662—63. Residence

velmistra tehdy vyst. r. 1846 v nyn. podobu uvedena; pod touto residencí špitál pro starce a stařeny. V kl. knihovna s mnohými rukopisy pro čes. děj. důlež., přístupná se svol. velmistra (viz str. 30).

Kláster Karmelitek (Hradčanské nám. č. 3.), do r. 1702 kl. Barnabitek.

Kláster Milosrdných Bratří (St. Město, u Milosrdných), založ. za Jana Lucemburského jako špitál s kaplí. Po běl. bitvě stavěli tu Mil. Br. až do r. 1751 rozsáhlý klášter s nemocnicí ve slohu vlašském. Nové křídlo k budově přistavěno r. 1849. Bývá tu ročně ošetř. na 3000 nem.

Kláster Milosrdných Sester na Malé Str. pod Petřínem, založen r. 1842 a vyst. v l. 1853—55. Mil. sestry zdejší spravují trestnici v Řepích a mají pracovnu a útulnu pro služebné na Smíchově.

Kláster Minoritův (Staré Město u sv. Jakuba), zal. r. 1232. Ve 14. stol. konaly se v refektáři jeho korunovační hody a sněmy tu zasedaly. (Viz kost. sv. Jakuba.)

Kláster Premonstrátů na vrchu Sioně čili Strahově, zal. r. 1140 Vladislavem I. spolu s olomouckým biskupem Jindřichem Zdíkem. Několikrát pobořen, byl ke konci 17. a poč. 18. st. ve vlaš. slohu přest. (viz kostel P. Marie Nanebev.). Bohatá klášterní *knihovna* (str. 30), jež čítá přes 60.000 sv. s mnohými prvotisky a asi 1000 vzácných starých rukopisů (zvlášť pozoruh. *pontifikace arcib. Albrechta ze Šternberka* s miniaturami od Hodíka z r. 1376, *miniatur. kodex na pergamenu z 9. stol.*). Skvostné *skříň klášterní* přivezeny sem z kláštera Luckého na Moravě, r. 1784 zruš. Na stěnách cenné *podob. Jana Žižky a Jiřího Rakocziho*, na stropě *fresky od Maulpertsche* z r. 1794. Ke knihovně druží se: *sbírka heraldická* (asi 10.000 znaků větš. čes. rodů), *sbírka tolarův, obrazárna*, zal. r. 1837 s více než 500 čísly (návštěvu povoluje na požád. P. sekretář, str. 30).

Kláster Redemptoristů viz kl. Kajetánský.

Kláster Svatého Srdce (Sacré coeur) na Smichově, viz novověké stavby.

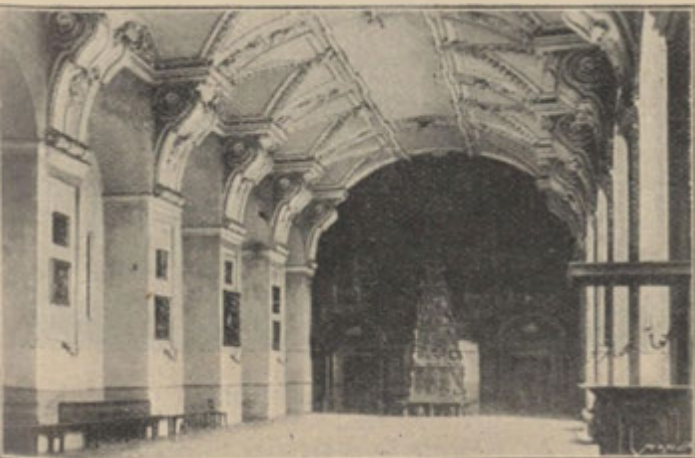
Kláster škol. sester sv. Anny v ulici Ječné (u Apolla, kde býval hostinec, jehož siň taneční slouží za domácí kapli). Obec. škola dívčí a ústav ku vzděl. učitelek zřízen tu přispěním královny Anny r. 1852.

Kláster Tertianek řádu sv. Františka čili šedivých sester při kost. sv. Bartoloměje v ulici Bartolomějské, stojí na místě, kde bývala kaple sv. Maří Magd. s Domem *Jerusalemem*, zal. Miličem z Kro-

měřiče pro kající ženy; pak zde měli kolej Cisterciáci a od r. 1600 až 1773 Jesuité; část býv. konviktu proměněna v c. k. školní knihosklad a hostinec konvikt, jehož sál nalézá se v bývalém refektáři; část druhá náleží od r. 1857 řádu Tertianek.

Kláster Voršilek na Ferdinandově třídě, založen hr. Sibyllou z Lombay r. 1655 a vyst. v l. 1674 až 76. Je v něm pensionat pro dívky a t. zv. vnější dívčí školy; obě se nese duchem germanisac-ním.

Klementinum, bývalá kolej Jesuitů, svým časem jedna z největších na světě, zal. r. 1578. Jesuité zřídili zde katolickou universitu, která r. 1654. spojena s Karlovou tehdy utrkvistickou univ. v jednu katolickou pod jménem univ. Karlo-Ferdinandovy.

Bývalý refektář jesuitské koleje v Klementinum, v němž r. 1791 konala se 1. prumyslová výstava.

Na místě tom stával již ve 12. ten byl v bouřích husitských vy-stol kostel sv. Klimenta, při němž pleněn a Dom. se sem až r. 1496 r. 1232 Dominikáni od sv. Klimenta vrátili. Ferdinand I. přeložil je na Poříčci svůj klášter si vystavěli; k sv. Anežce a povolal jesuity,

kteří zbudovali kolej na komplexu 1·9ha, kde tou dobou byly 3 chrámy, klášter, 32 domů, 7 dvorců, 2 zahrady, 2 ulice a spáleniště. Nyní jsou zde dva kostely (sv. Klimenta a sv. Salvátora a 2 kaple: Vlašská a zrcadlová, viz chrámy a kaple), posluchárny filosofické fakulty univerzitní, císař. knihovna (str. 29), hvězdárna (str. 30), univ. sbírky starožitností a mincí, arcibiskupská knihtiskárna a arcib. seminář. V tomto zachován je *bývalý krásný refektář*, nejdelší ze sálů praž-

ských, jenž i tím je památný, že v něm r. 1791 konala se nejen první česká, ale i vůbec evropská *výstava průmyslová*, jejíž jubileum 100leté r. 1891 v Praze jubilejní výstavou bylo oslaveno. K prohlédnutí přihláška u vrátného kdykoli (zprop. 40 hal.). V místnosti bohatě štukami a freskami zdobené, spatřují se podobizny arcibiskupů a obraz svatby v Káni gallilejské, kopie Pozziho obrazu od jez. Touše.

Mlýnský náhon krále Rudolfa II.

Kostely viz oddíl: Chrámy a kaple.

Lázně královské, dosud jako láz. používané v ul. Karoliny Světlé, mají své jméno po Václavu IV.; býval na průčelí jejich obraz, kterak Zuzana Václava IV. z této lázně osvobodila. Druhou lázní byly t. zv. *Václavské lázně*, pův. nejspíš letohrádek Václava IV. poblíž pro-

slulého pramene nad ulicí Kočičí v Podskalí. V 17. století postavili nový letohrádek Augustiani; v tom později bývaly lázně, pak fysiolog. ústav univ. (působíště Purkyňovo). 11. března 1848 konalo se tu shromáždění, jež usneslo se o člancích konstitučního zřízení, jež králi Ferdinandovi měly býti předloženy.

Loreta viz klášter Kapucínů a i Chrám a kaple.

Míčovna v zahradě královské na Hradčanech, jež slouží dosud za vojenské skladiště, jest rovněž vzácnou památkou vlašské renesance jako Belveder, pohřichu valně spustošenou a nepřístupnou, o jejíž restauraci povolane kruhy umělecké se zasazují. Utrpělaf mnoho také bombardováním r. 1757 od Fridricha II.

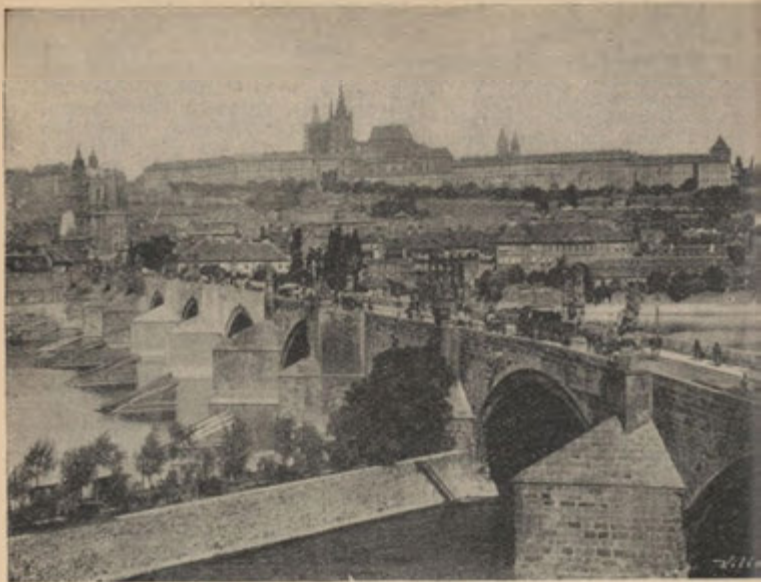
Mincovna bývala v Celetné ul., kde nyní umístěn je soud. Budova vyniká pěkným portálem barok., jež stavěl mincmistr Pacht; sochy horníků a římských vojinů jsou praci sochaře Fr. Platzera z Plzně z r. 1759. — Dům jest i jinak památný *dům Hankův* z r. 1409, v němž již tehdy bývala mincovna městská; r. 1431 bytovali tu osjezdu kněží Táborští a konaly se tu také služby boží dle způsobu bez ornátů; také tu bydlel r. 1436 Sigmund a dům pak jako majetek korunni byl sídlem královny Johanny, manželky Jiřího Poděbrada a zván odtud *dvorem králové*. — Od r. 1785 až 1863 používalo se za mincovnu kostela sv. Salvatora při klášteře Pavlanském na náměstí Staroměstském. Po zrušení mincovny byl v přední budově klášterní

umístěn úřad horní, mincovní, puncovní a pro výměnu kovů.

Mlýny. Na levém břehu zajmají *mlýny Sovovy* neb *Sovi* na ostrově Kampě, nyní *Odkolkovy* (částečně vyhořelé); v domě blíže k mostu, druhdy kolovratském, nějaký čas umístěna byla část škol technic., nyní je tu něm. reálka. Na nám. Velkopřevorském dům č. 489 zve se *Velkopřevorský mlýn*, jenž jako takový ve 14. stol. náležel k maj. kláštera Johanitův. Na pr. břehu vynikají malebně svou věží u ostr. Žofinského *mlýny Šitkovské* asi v těch místech, kde již r. 1178 připomínají se mlýny *pod Zdeřazem*; druhou malebnou skupinu tvoří *mlýny staroměstské* u mostu Karlova se starom. vodární věží; mlýny vyhořely r. 1848, zapáleny byvše střelbou z Malé Strany a částečně poznovu r. 1878, načež věž opravena v původní gotické podobě. Strana k mostu Karlovu opatřena sgrafity dle návrhů Fr. Ženiška (Hájení Prahy proti Svědům). — Třetí malebnou skupinu tvoří mlýny *Nové, Helmovy* a *Loďkové* (tyté druhdy jako špitálské patřily Křižovníkům). Jedná se o vyvazení mlýnů za účelem splavenění Vltavy uvnitř města — a tu asi tato místa nabudou nové tvářnosti.

Most Karlův je v pravdě nejznamenitější památkou mostního stavitelství v celém království. V místech těch již v 10. stol. stával most dřevěný, na jehož místě r. 1167. postaven manželkou Vladislava II. Juditou most kamenný, jež r. 1342. povodeň pobořila. Zbytkem jeho je oblouk pod klášterem křižovníků s hlavou tesanou, obecně »Bradáč« zvanou. R. 1357. zal. Karel IV. most nový, jež do r. 1403. vyst. Matyáš z Arasu, Petr Parlér a téhož syn Jan. Věž staroměstská, jež hájí vstup na most, zbudována až r. 1451 a v l. osmdesátých t. věků obnovena nákl. města Prahy. Menší věž na straně malostr. jest nejspíše zbytek mostu Juditina, větší stála již za Karla IV. Sochy na mostě zřízeny většinou v min. a v první pol. t. stol.. R. 1890. stržena povodní socha Sv. Františka (v l.) Sv. Ignáce z Loyoly (v pr.), o jichž znovuzřízení se pracuje.

Mnohé události historické vámalostr. zápaseno ztuha i marne zou se k tomuto místu: O věže v l. 1249, 1310—11, 1419 a p. roku

Most Karlův.

1648 marne pokoušeli se tudy o dobytí Star. Města Švédové, a roku 1744 marně snažil se jeden oblouk pobořit gen. Harsch, aby postup vítězných Prusů zadržel. Za to povodeň r. 1890 naplavenými vory strhla dva oblouky mostní. Na cimbuří věže staroměstské r. 1621 vystaveny byly hlavy 12 vlastenců. na nám. starom. odpravených a lebky jejich teprve po 10 letech odtud sňaty. Při opravě obnovil malby na omítce v podjezdu Petr Maixner; na straně k St. Městu nejvýše stojí sochy sv. Vojtěcha a sv. Víta, níže Sigmunda, Karla IV. a Václava IV. se znakem říše římské, pod sochami pak spatřují se znaky (od l. k pr.): Dolnoloužický, Hornoloužický, Kladský, Lucemburský, Český, Německý, Moravský, Braniborský, Slezský a Arlonský, v polích rohových sta-

romětský (v pr.) a moravský (v l.). — Ve větší věži malostr. uloženy jsou modely Národního Divadla a plastické jeho výzdoby. — Soch spatřuje se po každé straně mostu 15 a sice:

V pravo (jdeme-li, jak pořádek pro chodce velí, ze St. Města): Sv. Bernard od Jäckla 1709.

Sv. Dominik a Tomáš Akvinský od Jäckla 1709.

Kříž s Kristem a se sochami P. Marie a Sv. Jana. Původně stál tu dřev. kříž (17 stol.) r. 1648 rozstrílený, na jehož místě nový Ferdinandem III. postaven. 1706 zřízeny při něm sochy z olova ulité, které r. 1863 nahrazeny nynějšími od E. Maxe.

Sv. Jan Křt. od J. Maxe. 1853.

Sv. Ignac z Loyoly od Ferd. Prokova 1711. (Stržen povodní roku 1890).

Sv. Trojice od F. Prokova 1706. Za nimi následuje tabulka k křížem na místě, kde Jan z Pomuku (sv. Jan Nep.) do Vltavy byl svržen.

Sv. Norbert, Václav a Sigmund od J. Maxe 1853.

Sv. Jan Nepomucký dle orig. F. Prokova u sv. Jana na Skalce z r. 1683. Zde pobožnosti o pouti svatoj. se konají.

Sv. Antonín z Padovy od Oldř. Mayera 1707.

Sv. Judas Tadeáš od Oldř. Mayera 1709.

Sv. Augustin od J. Kohla 1708.

Sv. Kajetán od F. Prokova 1709.

Sv. Filip Benitius od Mendelna ze Salcburku z r. 1711.

Sv. Vít od Fr. Prokova 1714.

Sv. Kosmas a Damián od Oldř. Mayera 1707.

Vracejce se z Mal. Str. po chodníku druhém, shledáváme pořadem od Mal. Str. k St. Městu tyto sochy :

Sv. Václav dle návrhu Führichova od K. Böhma 1857.

Sv. Jan z Malty, sv. Ivan a sv.

Orloj viz radnice staroměstská.

Paláce. Z mnohých vynikajících historickými sběhy nebo uměleckým rázem, sluší zvlášť uvést:

Palác arcibiskupský na Hradčanech, pův. dům Floriana Grispeka, od r. 1562 maj. arcib., vzdobený hlavně za Berky z Dubé. na sklonku 16. stol. Jan Bedřich hrabě z Valdštejna dal celou téměř budovu přestavěti. Z doby jeho zachován ozdobný renaiss. portál s latin. nápisem. Průčelí ostatní, jak se nyní spatřuje, provedl za arc. Jana Přichovského stav. J. Wirch, sochy a jiné plastické ozdoby pracoval J. Platzer, Kaple v pal. ozdobena jest nástěn. malbami od Daniela Aleše z Květné z r. 1599.

Filip z Valois od Ferd. Prokova 1714.

Sv. Vojtěch od bratří Prokovů 1709. **Sv. Luitgarda**, nejznám. bar. skupina od Mat. Brauna 1710.

Sv. Mikuláš Polentský od Jar. Kohla 1706.

Sv. Vincenc Ferrarský a **sv. Prokop** od F. Prokova 1712.

Sv. František Ser. od Em. Maxe 1855.

Sv. Ludmila, r. 1785 sem od zruš. kost. P. Marie Poustevnické na Hradčanech přenesená a na podstavec sochy sv. Václava, dříve zde stávavší, postavená (na podstavci relief »smrt sv. Václava«).

Sv. František Borgiaš od bratří Prokovů 1710.

Sv. Křištof od Em. Maxe 1857.

Sv. Frant. Xav. Velkolepé skupení od Ferd. Prokova 1711. Povodní r. 1890 stržené.

Sv. Josef od E. Maxe 1854.

Bolestná Matka Boží od E. Maxe 1859.

Sv. Barbora, Markéta a Alžběta od bratří Prokovů 1705.

Sv. Ivo od Mat. Brauna 1711.

Palác kníž. Auersperga na Valdštýnském nám. č. 16. až do roku 1840 maj. rodiny Clarů z Aldringen, kteří se tu usadili jako potomci maršála Valdštýnského. R. 1843 nabyt jej »první kavalír říše« v dějinách našich politických smutně proslulý kníže Karel Vilém kníže Auersperg.

Palác hr. Bouquoye na Velko-
přev. nám. (Mal. Str.), pův. dům Křištofa z Reedern, jenž r. 1622 byl konfiskován. Cenné sbírky a knihovna. Krásná zahrada.

Palác Clam-Gallassův v třídě Husově (č. 20), na St. Městě, krásná renaiss. budova v l. 1712—19. Fischerem z Erlachu vyst. Karyatidy a sochařské práce od Mat. Brauna. Ve schodišti a komnatách krásné fresky vlašské práce.

Palác Colorado-Mannsfeldův v | maršál Braun, r. 1866 bylo v něm
v ulici Karlově, stavba z minul. | sídlo štábu VI. pruského sboru,
stol., byl za pruské okupace sí- | ale palác za nemocnici pro důstoj-
dlem maršála Schwerina, r. 1757 | níky raněné byl propůjčen.
po bitvě u Prahy zemřel tu rak.

Palác Černínský na Hradčanech (proti Loretě), jeden
z nejnádh. druhdy paláců pražských, jedna z posledních staveb
období renaissančního v Praze, dle plánů Francesca Carra-
tiho z roku 1675., vyst. v l. 1669—1691. Janem de Capauli
a Abrah. Leitnerem. Pohřích r. 1852. proměněn v kasárny,
dvojí patro ve čtveré proměněno, uvnitř strženo velkolepé
schodiště a zabíleny je zdobivší fresky Reinerovy.

Palác Fürstenberský na Malé |
Str. (č. 153 v ulici Valdštýnské) |
se skvostnou zahradou, jejíž ta- |
rasy, letohrádky, výklenky a p. |
malebně vzhůru se nesou po sva- |
zích Opyše k Hradčanům. První |
byl tu sídlem Karel Egon hrabě |
Fürstenberg od r. 1747, muž velice |
vzdělaný, první předseda české |
uč. společnosti, jenž snesl cenné |
sbírky a bohatou knihovnu.

Palác Hanavského kurfirsta (v ul. |
Valdštýnské č. 154), věrného př- |
vržence něm. buntu a Rakouska |
a odpůrce násilnictví Bismarkova, |
zač pykal tím, že zbaven byl hes- |
senského trůnu a konfiskovány |
mu jeho kurfirstské statky. Dědi- |
cové kurfirstovi prodali palác hr. |
Zdenkovi z Kolovrat, jenž snesl |
sem velmi cennou sbírku nádh- |
ných obrazů italských.

Palác knížat Kinských na nám. Staroměst., ušlechtilá
stavba z min. stol. dle plánů Anselma Loragha post. Ign.
Dienzenhoferem. Chová vzác. knihovnu (přes 46.000 sv. mezi
nimi mnoho z doby franc. revoluce), sbírku rytin, map, a bo-
hatý archiv (viz str. 30).

Palác Kolovratský na Ovocném |
trhu (č. 579) vyst. první hr. Kolo- |
vrat Krakovský, vyslanec ve Špa- |
nělsku ve slohu renaiss. Velká |
zahradá, která se táhla k Příkopu |
(Kolovratská tř.), bývala dostave- |
ničkem šlechty, pak zahr. restau- |
rační, až r. 1884 čelo její na Pří- |
kopě zastaveno domem činžovním

Palác Ledebourův (č. 162 v ul. |
Valdštýnské na Malé Str.), rodný |
dům Kolovratův, zak. Ledeboury |
teprve r. 1852. R. 1874 zemřel tu |
předčasně prof. Frant. Kořínek, |
pro své vlastenecké smýšlení těžce |
pronásledovaný.

Palác Lichtenštejnský — nyní |
gener. velitelství na Malé Straně. |
Budova původně asi z pěti domů |
vzniklá a pohnutými dějinami se |
vyznamenávající. Na poč. 16. stol. |
byl tu sídlem proslulý nejvyšší |
kancléř *Hanus Pflug z Rabštejna* |
(v nárož. domě, zvaném druhdy |
»u bílého medvěda«), ku konci

16. stol. *Václav Popel z Lobkovic*,
hejtman staroměstský, jenž utra-
kvisty a evangeliky mnoho týral.
Za něho i jeho syna vedl se tu
skvělý, hýřivý život, jenž nezlídka
končival souboji a vraždami. Tak
byl tu roku 1604 zavražděn syn
franc. maršála hr. Nathanel jako
nápadník manželky Gallusa z Lob-
kovic, jenž rok na to, maje před
soud se dostaviti, se otrávil. R. 1620
ubytoval se v něm krvavý misto-
držící *Karel Lichtenštejn*, ježž Ma-
tyáš byl povýšil do stavu knížecího
a jenž tu také r. 1627 zemřel. Palác
byl pak neobydlen a sloužil občas
za sídlo nahodilé; tak r. 1631 by-
toval tu *Arnim*, vůdce vojsk sa-
ských a *kurfirst Jiří saský*, jenž
z klenotní komory a galerie Ru-
dolda II. velký poklad uloupil; ně-
které věci z něho spatřuji se v ze-
leném sklepení drážďanském. —
Po bitvě u Lützen u zřízeno tu
Valdštýnem *generální velitelství*

a konán vojenský soud nad důstojníky, kteří v bitvě se provinili. 12 bylo jich odpraveno na náměstí staroměstském. R. 1648 bytovali tu svým hlavním stanem *Svédové*. Poč. 18 stol. vymřela větev rodová krvavého místodržícího. R. 1741 za francouzské okupace byl palác sídlem hlavního stanu. Po odchodu Francouzů zřízen tu *pošlovní úřad* — první v Praze (21. března 1750 dojel sem první pošt. vůz za velkého jásotu lidu), jenž r. 1791 se vystěhoval. R. 1792 stavitel Matyáš Hammel všech původních pět domů paláce svedl v harmonický celek — ovšem dost nešťastně. Za korunovace Leopolda II. sídlil tu pak dvorní ubytovací úřad. R. 1809 pořizovaly se oděvy pro pluk kurfiřta Hessen-Kasselského, Napoleonem vypuzeného. R. 1828 konala

se tu hojné oběslaná a i z ciziny četně navštívená *druhá umělecko-průmyslová výstava pražská*. Palác byl majetkem rodiny Ledebourů; bydlil v něm také *Josef Dobrovský* a byl tu zřízen *první tělocvičný ústav*. V bytě profesora Zimmermanna dlival tu básník *Egon Ebert* a skladatel *Dessauer* (žák Tomáškův), kteří společně složili operu *»Lidvinu«* r. 1836 na stavovském divadle provedenou (motto její vzato z pověsti o kněžně Lichtenštejnské, která si střevíce z těsta dělati dávala a již lidová pověst později v dceru uhliřovu změnila). R. 1848 umístil tu *Windischgrätz generální velitelství*, které je zde dosud. Roku 1866 bylo opuštěno a Prusové měli zde městské velitelství. Až do r. 1885 stávala před velitelstvím dvě děla.

Palác Lobkovicův (Hořínských) v ulici Vlaské na Mal. Str. (č. 347) vyst. r. 1703. od hrab. Přehořovského a 1767. od kněžny Marie Lobk. přestavěn a zvýšen; jedno z nejnádh. sídel šl. v Praze.

Chová fidejkomisní knihovnu; paláce vinný sklep s vínem mělnických ze statků Lobkoviců. — Menší palác kníž. Lobkoviců (stavba z konce min. stol.) nalézá se v ulici Hyberské. Vstupenky do zahrady platné pro úterý, pátek a sobotu v době, když kníž. rodina není přítomna, vydávají se v kanceláři. Cizinci hlásí se u portýra.

Palác Lobkovicův Roudnických v ulici Svatojiřské na Hradčanech, vdovský statek pí Polyxeny z Perštýna, jež provdala se r. 1602. za nejv. kancl. Zdenka Vojt. Popela z Lob. téhož, který nepodepsal, ač k tomu byl povinnován, majestát Rudolfa II. udělený evangelikům, pro velkou svou horlivost katolickou. Po žebříku zachráněni sem r. 1618. z Jel. příkopu vyhození místodržící Slavata a Martinic oknem, dosud zachovaným.

Syn Zdeňkův Eusebius, jehož okřídlený vtip o čtyřech zlech Rakouska s malou změnou dosud platí (zla tři Jesuitae, Ungari a Debita (dluhy), jichž první písmena skládají zlo čtvrté JUD), přestavěl palác v nynější podobu. Vnitřek jeho honosí se skvostnými pokoji a sály, jež poskytují nádhernou vyhlídku na Prahu; mnohé z nich dosud mají zachovány staré ozdoby štukové, malby alegorické; zvláště v kapli sv. Václava zachovány jsou tyto ozdoby umělecké. Za to pohříchu za své vzal skvostný sál rytířský, skrze dvě poschodí sáhající, jenž r. 1864 ve 12 pokojů byl přestavěn. Pěknou práci ře-

meslnou vynikají na paláci i kování dveří, klepadla, okapy střešní a pod.

Palác maltézských převorů na nám. Velkopřev. na Malé Str. je vzhledná budova barokní se sochami od M. Brauna; má nádhernou kapitulní síň, zdobenou krásnými křalouny a podobiznami velkopřevorů z min. stol.

Palác Martiniců na Hradčanech

v ul. Loretanské, zdobná stavba renaiss. z poč. min. stol. od Vlacha Scottiho slouží od r. 1837 za *ne-mocnici vojenskou*; s ní souvisí také ještě dům hrabat Martiniců, svým podloubím význačný. Také dům č. 8. na nám. Hradčanském náležel v 17. stol. Jarosl. Bořitovi z Martinic, jehož znak lekno s hvězdou zdobí vchod renaiss. stavby.

Palác Morzinů v ul. Nerudově (M. Str.), stavba z r. 1670. vyniká svým portálem s karyatidami od J. Ferd. Prokova. V něm r. 1782. hned po vyd. toler. pat. Josefa II. zřídil gen. Wurmser první protest. modlitebnu.

Palác Nosticů. Jménem tímto znám jest palác nyní hr. Sylva-Tarouccy Nostice (č. 12 na Příkopě), v němž munificencí tohoto šlechtetného muže nalezá se nyní Národopisné museum českoslovanské.

Stavba provedená pův. nákl. říš. kníž. hrab. Oktaviana Piccolominiho v 1. pol. min. stol. dle plánů K. J. Dienzenhofera dokonč. Ans. Luraghem, je od r. 1757 maj. rod. Nosticův. — Druhý palác Nostický je na Mal. Str. (Maltézské nám. č. 471). Vyst. r. 1660 a sto let později v nyn. podobě přestavěn ve slohu barokním. V něm

cenná obrazárna (str. 53). V knih. *Koprníkův* rukopis.

Palác Schönbornů ve Vlasce ul. na Mal. Str. (č. 365-13), stavba z poč. 18. stol. má v pozadí krásnou tarasovitě vystupující zahradou na svazích Petřína s krásnými výhledy na Prahu. Vstup průjezdem karyatidami zdobeném je velmi malebný. Vstup na příhlášku u portýra.

Palác Schwarzenberský (Hradčanské nám. č. 1. a 2.) pův. majetek Eusebia Popela z Lobkovic, jemuž byl za Rudolfa II. skonfiskován, pak majetek Petra Voka Rožmberského, jest v části do ulice Nerudovy obrácené starší stavba slohu florentinského s výtečně napodobenou rustikou ve spodku z r. 1545—1547.; část do nám. Hradčan. pochází teprve z r. 1810. Po Rožmbercích náležel Šwamberkům, jimž jmění konfiskováno, a dostal se Eggenberkům, jichž dědici jsou Schwarzenbergové. —

Palác Slavatovský stával na místě Piíbramovy, nyní již také zaniklé továrny na kartouny na Smíchově. Zbyl z něho krásný renaissanční portál se znakem Slavatův. Pal. Slavatovským býval také nyn. palác Thunův Děčínských. —

Palác Šternberský (býv.), nyní ústav idiotů za residenci arcibiskupskou na Hradč., je budova z konce 17. stol., v níž od roku 1876 bývala obrazárna společnosti vlasteneckých přátel umění (nyní v Rudolfinu). Ústav idiotů řídil tu do r. 1884 Mdr. Karel Amerling

Palác Rožmberský viz p. Schwarzenberský. Druhým p. Rožm. byl nynější Tereziánský ústav šlechtičen. Vyst. byl

po velkém požáru za něk. let od r. 1545. i ještě na rytině Sadelerově z r. 1606. spatřuje se jako zdobná stavba se čtyřmi věžemi.

Za Petra Voka při hostině r. 1601 utržil si tu Tycho de Brahe onemocněti, jemuž za 11 dní po hostině podlehl. Vok vyměnil palác s Rudolfem II. za palác nyní Schwarzenberský. tehdy Popelovi z Lobkovic skonfiskovaný; tu pak často v něm i vojsko bytovalo, jmenovitě r. 1631 Švédové, kteří bohatou kni ovnu Rožmb. oloupili. Marie Teresie dle návrhů Dienzenhoferových dala palác rozšířiti a přestavěti v nyn. podobě a umístila v něm r. 1755 zal. ústav šlechticů, jehož kněžnou-abatyši bývá vždy některá arcikněžna.

Palác Thunů-Děčinských v Nerudově ul. (Mal. Str.) skládá se ze starší budovy staré české renaissance někdy pánů z Hradce, později Slavatovské, jichž znaky spatřují se posud na štítě k zámeckým schodům obráceném, a z novější budovy, již na poč. min. stol. vystavěti dal hr. Norbert Ko-

lovrat od Anselma Luragha. Portál zdoben je obrovskými karyatidami orlic od Matyáše Brauna. Nádherné schodiště, nedávno arch. J. Žitkem obnovené, zdobeno nástěn. malbami Fr. Ženíška, Scheiwla a j.

Palác Thunů-Žehušických v Thunovské ul. 12 (Mal. Str.), dům někdy Beneše z Kravař (r. 1370), později Petra, biskupa Litomyšlského a od roku 1656 rodiny Thunovské. Má pěknou domácí kapli, starobyloou věž, pěkný rozhled poskytující a cennou obrazárnu.

Palác Toskánský (Hradč. nám. č. 5.) stavěl na poč. min. stol. Michal Oswald hr. Thun z Hohenštejnu, choval do nedávna cennou knihovnu i sbírky umělecké, což však odvezeno do Vídně. Je tu nyní správa soukr. statků císařských.

Palác Valdštýnský (nám. Valdštýnské), stavba proslulého vévody Friedlandského, jenž tu velký dvůr, v pravdě královský vedl. Palác zachoval zevně i uvnitř, úpravu svou z poč. 17. stol. Plány navrhl Vlach Marini, výzdobu paláce provedli slavní umělci vlaští, nizozemští a němečtí.

Palác přístupný veřejně jen v den sv. Jana a sv. Václava (jinak, není li rodina hr. přítomna, cizincům na přihlášení u vrátného, (zprop.), stojí za návštěvu, rovněž i krásná zahrada. Velký sál v průčelí paláce zdoben je na stropě freskami, r. 1854 obnovenými, znázorňujícími Valdštýna jako ověnceného vítěze na voze triumfatorském. Kaple paláce, bohatě vyzdobená ve slohu copovém a freskami, znázorňujícími život sv. Václava; pozoruh. obrazy: Qu. Réiho Ecce homo a Dürerův papěž mši sloužící. Astrologická komnata Valdštýnova, točít. schody spojená s krápníkovou jeskyní lázeňskou. Nádherná přízemní síň *sala terrena* s freskami na stropě a po stranách, s podobou Vald-

štýnovou a druhé jeho manželky hrab. Harrachové. Ukazuje se tu vedle také vycpaný kůň, na němž Valdštýn seděl v bitvě u Lützen. V novější době opraveny některé síně, v nichž mnohé rodinné památky a starožitnosti jsou uloženy. Rozsáhlá zahrada spojená s jízdnárnou vykazuje ještě některé zbytky bývalého přepychu. — Po katastrofě chebské skonfiskován palác a mnoho z něj cenných předmětů odneseno. R. 1639 zakoupen zpět rodinou Valdštýnskou.

Radnice Hradčanská v ul. Loretánské, někdy fara u sv. Benedikta, do nedávna malovaným městským znakem, dosud pak rak. polem označená, přestala ji býti po sloučení měst Pražských.

Radnice Malostranská stála u Tomáši (č. 35), do dnes zachovaná, hřbit. zdi kostela sv. Mikuláše na ač značně přestavěná a svých nám. Malostr. Před ní pak býval tři věži zbavená. Po spojení pranýř. Vyhořela v boji královských proti Pražanům r. 1419 a r. městský archiv, pak fiskální úřad, 1479 prodali místo její konšelé Ja-prokuratura král. komory a nejv. novi, bednáři z Klatov; postavena dvorský lenní soud. nová radnice na rohu proti sv.

Radnice novoměstská, zal. na rohu ulice Vodičkovy u Karlova nám. zároveň s Novým Městem, byla svědkem i dějištěm významných událostí historických. 30. července 1419, vržen s oken jejího kámen na kněze Jana Želivského, nesoucího svátost v čele průvodu kališníkův i vzala tu původ z toho první bouře husitská; radnice dobyta a lid rozjitřený pomstil se na konšelech, jež s oken vyházeli. Podruhé r. 1483. smetání konšelů s oken a od zbouřeného lidu ubití, rovněž pro neshody náboženské. Tu scházeli se také odbojní stavové čeští před r. 1618.

Až do r. 1806 stálo tu staré vyšším patře nalézá se znamenitý zdobné stavení od r. 1451 věži a zvon od Brikciho z Cimburku z r. později renaiss. štítů význačné. 1565 a ve výšce nástřešní umístěny Toho roku sbořena a vystavena 2 cimbály hodinové, z nichž těžší nynější budova slohu kasární- (22 ct.) pochází z r. 1659. Na věži ckého, v níž nalézá se c. k. zemský soud. V malebné věži zazděn je zevně železný loket právní a část řetězu, jimž přehražována bývala ulice. V I. patře věže nalézá se kaple Nanebevz. P. Marie z r. 1622 s pěknými kutými mřížemi v oknech, mezi nimiž spátruje se erb Nov. Města. V nej-

vyšším patře nalézá se znamenitý zvon od Brikciho z Cimburku z r. 1565 a ve výšce nástřešní umístěny 2 cimbály hodinové, z nichž těžší (22 ct.) pochází z r. 1659. Na věži býval také staročeský orloj.

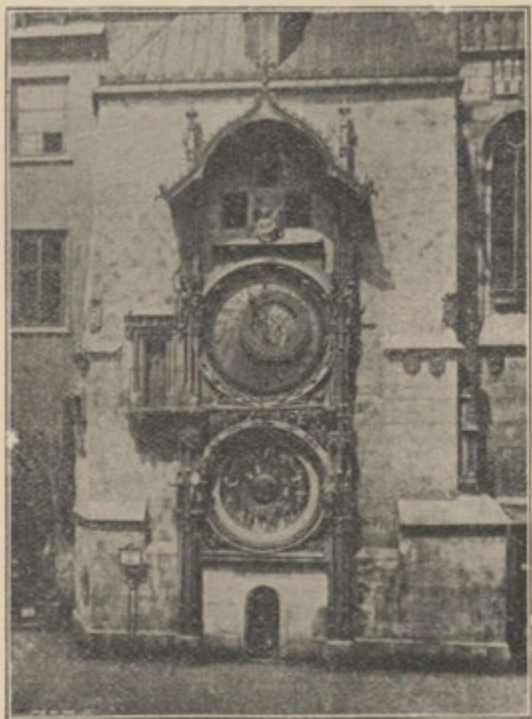
Radnice Podskalská. Na Výtoni při ústí Botiče spatřuje se domek s krásně provedeným znakem městským v průčelí, kdež do r. 1783 měl sídlo své jako v t. zv. »podskalském rathouze« soud plavební, jenž spravoval obchod se dřívím plaveným.

Radnice Staroměstská. Ač již v 13. stol. mělo Staré M. své městské zřízení, přece teprve r. 1338. zřízena radnice v domě koupeném od Wolflína od kamene v místech, kde věž radnice dnešní se vypíná. Původní stavba vyhořela r. 1399, však do r. 1407 byla již znovu zřízena. Asi v půli 14. stol. vyst. věž a také arkýřová kaple která r. 1381. vysvěcena byla. Od poč. 15. stol., kdy obec pražská stavěla se v čelo hnutí náboženského, bylo tu středisko života politického, v němž konala se shromáždění, v nichž nezřídka rozhodovaly se osudy celého království. Tu také Jiří Poděbradský zvolen za krále českého.

Na poč. 15. stol. byl na radnici již také orloj. V l. 1461 a za podobu, v ten čas spadá i ozdoby Vladislava II. (1471–1516) bení památného orloje i ozdobení rozšiřovala se radnice a zvelebovala i po stránce umělecké; tehdy kaple a úprava zasedacích a representačních síní; jako již dříve

na straně proti Tynu bývalo pod-
loubí s krámcí, tak i nyní na
straně jižní i nárožní zřízeny byly
krámy, kteréž se tu zachovaly až
konci 16. a poč. 17. stol. přista-
do přestavby v l. 30. t. stol. Nad
věno teprve druhé poschodí. Za
krámcí byla zdobná pavlač, táž,
na které r. 1621 seděli císařští ra-
dové a komisaři, když 21. června a
nového rozšíření ylo potřebí,

přes ní za hluku trub a hubnů
sestupovaly nešťastné oběti po-
vstání českého na popraviště. Na
jedním magistrátem spojena byla
potřebí,

Orloj na radnici Staroměstské.

provedl přestavbu i přístavby Ma-
tyáš Huml (týž, který palác Lich-
tenštejnský — gener. velitelství
na Mal. Str. znešvařil) a jeho čin-
nosti mnoho zdobných gothických
baldachýnů a fiol padlo za oběť; a hostinec na Šmerhově) a r. 1838
při opravách r. 1805 i charakter
věže pozbyl na své svěžesti a sta-
robylosti. V l. 30. t. stol. příkou-
pena řada sousedních domů (ze-
jména prastarý památný dvůr

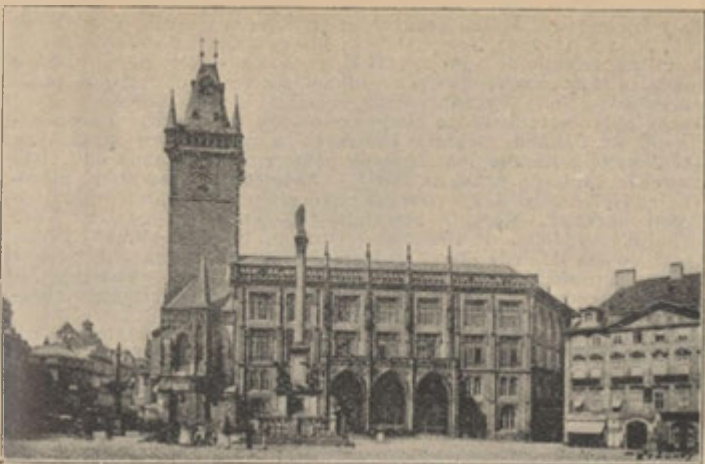
přistoupilo se k přestavování dle nevhodných z Vídně nařízených plánů stav. rady de Nobile; následkem všeobecné protestace upustilo se od toho r. 1844 a stavitel Bergmann byl pověřen opravou, kterou dostalo se radnici nynějšího průčelí. Průčelí zdobí kamenné sochy Spytihněva II., Otokara II., Karla IV., Ferdinanda III., Františka I. a Ferdinanda V. od Jos. Maxe. V l. 1862—63 pořízeno 3. poschodí a v l. 1879—80. nová síň zasedací z bývalých místností praesidialních. Nyní pomýšlí se na nové rozšíření a jednotnou úpravu celé rozsáhlé budovy, jež bohdá i v budoucnosti bude chloubou král. Prahy. — Přichoziho k radnici poutá především

starožitný orloj, před nímž každou hodinu kupí se zástupy, aby viděly přecházející apoštoly. Orloj ten zhotovil asi r. 1490 mistr Hanuš a po jeho smrti spravoval jej zák jeho Jakub až do Ferdinanda I.; nebylo pak nikoho, kdo by orloji rozuměl i byl orloj docela pokazen až v l. 1551—1556 opravil a zdokonalil jej Jan Tábořský z Klokotské Hory, který také velkou dílnu měl, kde se rukopisy, zvláště kancionaly přepisovaly a malbami opatrovaly. A zase pak časem orloj scházal, takže už r. 1787 učiněn návrh, aby do starého železa byl prodán. Leč nestalo se tak zásluhou hvězdáře dr. Strnada a měst. rad. Fischera, nicméně nebyl nikdo s to orloj do pořádku a chodu uvést. Stalo se tak až r. 1865 hodinářem Ludv. Hainzem a Janem Holubem za dozoru red. hvězdárny Fr. Böhma. Tehdy také opatřena výzdoba malířská od J. Manesa a sochařská od J. Veselého. Syn Hainzův přidal do okénka nad andělem kohouta, jenž každé hodiny zakokrhá. Číselník rozdělený na 24 hodiny ukazuje čas východu i západu slunce a měsíce, čtvrti měsíce a zdánlivý pohyb slunce na obloze dle znamení nebeských. Měsíčník jednotlivé měsíce, písmena nedělí a data pohyblivých svátků. *Měsíčník* je práce J. Manesa (nyni jen kopie originalu jeho

od P. K. Lišky; original v museu městském). Zajímavý je kalendář svátků t. zv. *cisiojanus* v česky psaných verších na okraji kruhu měsíčníku, v nichž slova s velkými písmenami jsou začat, slova neb slabiky velkých svátků a číslíce jim připojená značí jejich datum v měsíci. — Po stranách orloje v bohatých sloupcích gothických stojí dřevěné, částečně pohyblivé sošky (odzvánějící smrt, převracející hodiny přespávající a pohybující lebkou vedle stojícího Turka; na druhé straně lakomec a marnivec); dvěma okénky nad orlojem procházejí při bití každé hodiny apoštolé a v okénku nejvyšším kohout zakokrhá.

Hlavním vchodem vstupujeme do vestibulu, v němž vyvěšen seznam úřadoven a kde přihlásiti jest se o vstup u vrátného (80 h.) tištěný průvodce; přístup od 9—4 ve všední dny, od 9—1 v neděli a ve svátek); odtud v pr. chodbou k městskému archivu, v levo po schodech do druhého patra. Ihned u schodu vchod předními dveřmi do

nové zasedací síně a staré radní světnice. Vchod ozdoben krásným renaiss. portalem z červ. a bíl. mramoru z poč. 17. stol., jenž nese znak Star. Města z doby před r. 1649 a uzavřen je pěknými vykládanými dveřmi. — *Nová zasedací síň* zřízena v l. 1879—80 z dřívějších místností presidialních dle návrhu arch. J. Brauna a Münzbergra. V ní podobizna cis. Františka Josefa I. od Canona-Straširbyky; stěny mají býti ozdobeny obrazy výjevů z dějin českých, jmenovitě pražských a výklenky poprsími mužů o Prahu zasloužilých. — Po šesti stupních dostaneme se odtud novými, slohově upravenými dveřmi do staré zasedací síně, čili, jak druhdy se říkalo, velkého senátu, nejpamátelnější a nejzachovalejší části radnice. Stěny její dřevem jsou vloženy a strop třemi gothicky vyřez. trámy v pole kasetovaná a barokní malbou vyzdobená rozdělen. K zabezpečení i ozdobě stropu slouží pozlacené řetězy

Staroměstská radnice.

železné, jimiž druhdy ulice bývaly uzavírány. Bohatá a starobylá je výzdoba síně; spatřují se tu kamná ze 17. stol., bohatě pozlacená a městským znakem opatřená; poblíž nich soška sv. Václava, nade dveřmi vedlejšími znak St. Města z doby Vladislava II., soška P. Marie s dítětkem, neméně zajímavá soška Spasitelova a sošky sv. Jana Křt. a sv. Ludmily; sošky stojí na konsolích, které rovněž náležejí jako sošky k nejvz. uměl. řezbám věku XV.; vedlejší stěnu zdobí dva velké obrazy školy nizoz. (rozsudek Šalamounův a návštěva královny ze Sáby); nad got. dveřmi mezi nimi spatřuje se znak St. M. od Ferdinanda III. polepšený. Další stěna zdobena je (záp.) podob. panovníků Františka I., Leopolda II., Karla VI., Josefa II. a Marie Terezie. Meziokní zdobí mramorové poprsí Jiřího z Poděbrad od Seidana z r. 1873 a dvěře hlavní ověšeny praporek a štandáry z doby hájení Prahy proti Švédům r. 1648. V hornějších částech oken spatřují se letopočty, jež naznačují doby nej-

důležitějších udalostí dějin pražských. — Odtud vedou nás goth. dveře přes pavlačku, s které jeden z rady ohlašoval vždy předměty porady obci v sině shromážděné, do staré síně obecní, rovněž původní starobyloou výzdobou se honosící, jmenovitě starožitným malovaným stropem dřevěným z doby Ferdinanda III. Sloupy ve stěnách ozdobeny jsou znaky cechovními. Malby obnoveny a doplněny roku 1882 Petrem Maixnerem. V oknech umístěny znaky cechů řemeslníckých (rovněž r. 1882). V sině této odpraven r. 1605 dobrodruh a náčelník Heřman Křišť. Ruesswurm pro ubití Belgiojosa, když milost jemu udělená zúmyslně pozdě byla sem oznámena. Odtud pěkným portálem gothickým z doby Václava IV. je vstup do arkýřové kaple, nejstaršího zbytku staré radnice, která byla již r. 1381 ke cti dědiců českých sv. Víta, Václava, Vojtěcha, Sigmunda a Lidmily vysvěcena. Obnovena byla za Vladislava II. Po běloh. bitvě r. 1624 znovu byla svěcena ke cti P. Marie, sv. Petra a sv. Pryšky.

R. 1631 vyzdobil malíř Jan Hering stěny jejími obrazy dědiců českých a sv. Jana Křt. i Jana Nep., tehdy ke cti přicházejícího. Po r. 1624 musila tu vždy obnovená rada staroměstská učiniti vyznání víry. Služby boží obstarávali tu Minorité od sv. Jakuba, některý čas také Jesuité z Klementina. Znovu obnovena kaple po pruském obležení r. 1757 a z té doby pochází oltářní obraz P. Marie a starší sochařská výzdoba. R. 1783 z nařízení Josefa II. byla kaple zrušena a při následujícím na to přestavování radnice valně poškozena. Obnovena znovu za purkmistra Vaňky r. 1857 a vysvěcena kard. Schwarzenbergem. Kaple skládá se z lodi uvnitř věže a z arkýřového výstupku, jenž tvoří kněžiště. Toto arkýřové kněžiště, k němuž r. 1621 přistavěno bylo lešení popravni, jest vzácnou památkou umělecké práce. Vnější jeho obnoven v novější době péčí městské rady a ku staré sošce Madonny připojeny nové sochy

sv. Vojtěcha a Prokopa od B. Seelinga, Václava, Vít, Lidmily od L. Šimka a Cyrilla i Methoděje od K. Dvořáka. — Návštěvu radnice ukončíme v *primatorské síni* vedle praesidia, v níž umístěny jsou podobizny primátorů staroměstských a purkmistrů pražských s některými výminkami od r. 1806.

Radnice židovská poblíž staronové synagogy, druhdy úřední sídlo židovského magistratu. Nese vížku, již povolil postavit židům Ferdinand III. a na níž hodiny s dvěma ciferníky se spatřují. Jeden nese číslice hebrejské v obráceném pořádku.

Sochy viz samostatný oddíl.

Synagogy viz chrámy.

Věže viz Bílá věž, Prašná, Černá, Daliborka a Most Karlův.

Zámek v Troji, jedna z nejzajímavějších staveb Dienzenhofových. Ač již od třicátých let zanedbán, poutá dosud pozornost krásným schodištěm, malbami na omítce ve velkém sále a sochy gigantů před vchodem a p.

Památné chrámy a kaple.

Sv. Alžběty (chrám) v podhradí r. 1668 v Úvozu na Hradčanech, vyšehr., od 30til. války spustlý, odkud otvírá se velkol. pohled na sesul se r. 1776 nadobro. Prahu.

Sv. Alžběty (kaple) při špitále

Sv. Anežky (kostel) pův. sv. Frant. zasvěcený při býv. klášteře sv. Anežky na Františku, s nímž, jakož i s býv. kost. *sv. Barbory* a *sv. Vavřince*, kaplí *sv. Michala*, kaplí *P. Marie* tvoří skupinu, zajímavou slohem přechodním románsko-gothickým i uměleckou výzdobou, daleko široko jedinou svého způsobu, jež v plné míře zasluhuje restaurace, o kterou se usiluje. Zesn. dr. Toman zakoupil kostel sv. Františka v dražbě, aby jej před dalším vandalismem uchránil.

Zejména v kostele sv. Barbory a v kapli P. Marie krásné hlavice sloupů jsou zachovány. V kapli P. Marie dle pověsti odpočívá tělo sv. Anežky, neti sv. Hedviky; Anežka, král. dcera Přemyslovcův, zde klášter sv. Kláry r. 1234 založila, a klášter bratří sv. Františka. Klášter vypuzený odtud v době husitské, v kl. zřízena nejprve zbrojnice St. Města, něj. čas i mincovna, posléze ubytována tu chudina. Teprve v 16. stol. byl klášter opraven a ubytování tu Dominikáni. Za vpádu Pasovských vydrancoval klášter lid, jenž do-

Chrám p. Marie před Týnem.

mníval se, že vpád Pas. udál se v dorozumění s mnichy. Sedm let po běloh. bitvě vrátily se sem Klarisky; roku 1687 stihl budovy zhoubný požár. Jeptišky zjednávaly si tehdy slušný příjem prodejem »vlašťovčí vody« č. kapek sv. Anežky. R. 1782 byl klášter zrušen a ustanoven za ústav pro děti vojenské, k čemuž nedošlo. Kromě sv. Anežky odpočívá tu Kunhuta, vdova po Otakarovi II., Anežka, vdova po Rudolfovi Rakouském, také prý Jaroslav ze Sternberka, vítěz nad Tatary a j.

Sv. Apolináře na Větrově. Ma-lebně položený farní chrám na místě, kde stávala kaple sv. Jiljí r. 1118 Bořivojem II. vyst. Karlem IV. vyzdvižený. Bývala tu kolleg. kapitola, jež zanikla roku 1784 a v dom. kap. zřízena stará porod-nice, později přenesena sem část ústavu choromysl. Chrám zacho-vaný v pův. stavu ušlechtilé go-thiky, vnitřek je však chudý, za-nedbaný; je tu obraz Bohorodičky Karlovské od Heintsche z r. 1696, obraz Siarda Naseckého na hl.

oltáři a obr. Ježíše 12til. od Hal-wachse z r. 1700.

Arkýřové kaple viz Karolín, (str. 64) a radnice staroměstská (str. 79).

Sv. Bartoloměje (kostel) v ul. Konviktské r. 1731 při konviktu jesuitském zde vysvěcený. Ze staré výzdoby jeho zachovaly se jen fresky Reinerovy. Byl roku 1783 i s konviktem zavřen, až te-prve r. 1854 pro Sedivé sestry za-koupen (str. 67). Na hl. olt. obr. sv. Bartoloměje od Hellicha.

Sv. Bartoloměje v třídě Vyše-hradské při chudobinci sv. Barto-loměje stával až do let 80tých ko-stelik z doby Vladislavské, nyní kapli nahražený.

Sv. Benedikta, druhdy farní k. při klášteře Karmelitánek na Hrad-čanech; vzhlednějši got. budova zničena požárem r. 1541. Na kru-chtě visí obraz Matky Boží Mont-serratské, před níž koří se sv. Benedikt, sv. Pavel a Ferdinand III., dědictví to po Barnabitech, kteří dříve v kl. sídlili. Na hl. olt. obrazy od Hellicha (sv. Te-

resie a Matka Boží Karmelská). Náhrobky: Vojt. Libštejnského z Kolovrat (1648), mistokancléře Ferdinanda II. i III. a Filipa Kravkovského z Kolovrat (1773), nejv. purkrabi pražského. Zobrazen tu také výjev, jak na kůlu popravený rytířloupežný k chrámu se do-vlekl, zde svátost přijal a skonav v kostele byl pochován.

Betlemská kaple, v níž kázával J. Hus, stávala asi v místech, kde v domě č. 255 na nám. Betlemském, nalézá se studně. Zal. byla maj. dolů Janem z Milheimů proto, že domácí řeč v kostelích byla zanedbávána. Fara byla na místě, kde je dům č. 351, na němž ne právem umístěna pamětní deska Husova, neboť kazatel bydlel v domě ke kostelu přiléhajícím (č. 256). Kostel zrušen byl r. 1785. a prof. Hergetem zbořen. Přes 100 kamenů náhr. spracováno na stupně a dlaždice, jen náhr. Adama Zaluž. ze Zalužan a Mat. Kolína z Chotěšiny přeneseny do starého musea na Příkopě a odtud do musea městského.

Božího Hrobu kaple dle vzoru hrobu Jerusalemského, r. 1882 obnovená spatruje se pod kostelem sv. Vavřince na Petřině.

Božího Těla kostel stával na Karlově nám. Byl to skvostný chrámec osmiúhelný v l. 1382—93 vyst. bratrstvem znamení obruče a kladiva s malým hřbitovem, proslulým tím, že zde slavně ohlášena byla kompaktáta sněmem bavorským stvrzená a stvrzení to do kamenných desk vyryto, jež nade vchody byly upevněny. Josefem II. zrušena byla tato památka a jen desky kompaktátní zachovány jsou a důstojně vystaveny v museu českém (síň 8. v l. patre str. 38.).

Cyřilla a Methoděje kostel v Karlíně (viz stavby moderní).

U Černého anděla, v domě č. 460 v ulici Melantrichově nalézá se zachovaná ještě kaple (ovšem proměněná v sklad koží) s pěkným hvězdovitým klenutím a s malbami patronů českých Zikmunda, Vojtěcha, Prokopa a Václava a Karla Vel. z doby Karo-

línské. V průjezdu před kaplí studna o dvou štolách, o nichž neznámo, kam vedou.

Sv. Ducha kostel v Dušní ul. na St. M., prostá got. stavba, již spolu s žens. kláš. Benediktínek zal. r. 1346 Mikuláš Rokycanský, 1419 byly jeptišky z kl. Husity vyhnány a tento prodán. R. 1499 kostel lehl popelem. V obnoveném musili Židé na rozkaz Ferdinanda I. obcovati křesťanským kázáním a přispívati na zvony. 1687 vyhořel kostel opět. Z těch časů zachovala se jen socha Bohorodičky s dítkem v zaskl. skříni. — Stejnomený kostel stával na místě nyn. kost. sv. Františka Ser. (viz níže tento).

Sv. Filipa a Jakuba kostel stával do 15. stol. na náměstí Betlemském, jež po něm se jmenovalo. Spatruje se tu jen zbytek věže v domě č. 252. — Jiný kostel toho jména stával ode dávna na nyn. Smichově, roku 1794 přestavěný; z pův. stavby zbyla jen románská apsida, nejst. hist. památka na Smíchově, rovněž nedávno zbořená.

Sv. Františka Ser. kostel u Křižovníků vedle mostu Karlova, stojí na místě staršího kostela sv. Ducha, jež tu r. 1252. zal. Anežka, abatyše Klarisek, zaklad. též kláštera Křižovníku. R. 1378. den před smrtí Karla IV. vyhořel klášter i kostel; z obnoveného kl. uprchli bratři v době

husitské (1419.) a vrátili se teprve zas po dlouhé době. Velmistr jejich Brus z Mohelnice r. 1552. byl po 133 letech prvním opět arcibiskupem; také po bitvě běl. velmistr jejich hr. Harrach byl arcibiskupem, což bylo kl. mocnou záštitou; nicméně střelbou švédskou r. 1648. obrácen kl. i chrám v ssutiny; však kl. ze ssutin záhy se povznese a na průčelí jeho vsazen zlatý znak Harrachův.

Kostel stavěn teprv roku 1679 až 1688 a sice nový ve vlašské renaissanci Karlem Luraghem. Ku konci 17. stol. žil v kl. dějepisec český Beckovský. V 18. st. ošetřování v kl. ranění Francouzové a Prusové; v druhé pol. t. stol. žili v něm svobodomyšlní kněží Aug. Smetana (ostatky jeho ze hřbitova karlínského, nyní zruš., přeneseny na hřb. Olšanský) a statečný kazatel Veselý. Chrám, korunovaný eliptickou kopulí sluncernou, náleží k nejkrásnějším v Praze. Ve výklencích, červeným mramorem vyložených, spatřují se sochy pracované proslaveným sochařem Guitainerem, učitelem Prokova. Freskový obraz na klenbě nad hl. oltářem a obraz sv. Františka Ser. na hl. oltáři pocházejí od Křišt. Lišky. Týž nemoha fresky ost. dokončiti, doporučil ml. umělce — Reinera, jehož fresky v tomto kostele jsou první jeho samostatnou práci. Z nov. doby jsou tu obrazy blahosl. Anežky (na levém bočním oltáři) od Hellicha, Pozdvižení Kříže a Naneb. P. Marie od Willmana. Spatřuje se tu též starobylá cínová křtit., přenesená ze zruš. kost. sv. Valentina. — Z býv. kostela sv. Duha zbývá v podzemí stará hrobka v přechodním slohu, v níž spatřují se náhrobky velmistřů z 15. a 16. stol.; zde odpočívá také Beckovský. — Těsně před chrámem stojí *Sloup sv. Václava* z r. 1676, jenž stával u domku strážního při samé věži mostní a po zboření jejím r. 1847 sem byl přenesen.

Sv. Havla kostel při býv. klášteře Karmelitském v ul. Havelské na St. Městě zal. byl asi v l. 1232 až 1234 něm. osadníky od sv. Petra pův. v slohu přechodním, pře-

stavěn pak roku 1671 dle plánů K. Luragha a Dom. de Orsi. 1353 daroval Karel IV. kost. lebkou poust. Havla, při které přil. kázal zde smělý mnich Konrad Waldhauser proti spustlosti mravův. R. 1380 byl zde farářem Jan z Pomuku. Od časů husit 1419 až do r. 1620 byl kostel v držení podobojích a protestantův. Polští Karmelitáni, jimž Ferdinand II. kost. daroval, hleděli zbavit se všeho, co připomínalo minulou éru a domohli se shora připomenuté přestavby, jež kostelu neposloužila. Ze staré got. stavby zbylo jen křížové klenutí pod oběma věžemi, které spolu s cínovou křtitelnicí z r. 1523 jsou jedinými pozůstatky starého kostela. Z nové éry pochází obraz na hl. oltáři, mistrovské dílo Reinero. Pod zvonečkem u sakristie připomíná kámen náhrobní Karla Skřetu Šolnovského ze Závotic (1674), proslulého malíře českého. V poboční lodi v kapli sv. Kříže spatřuje se znamenitá práce J. F. Prokova „*Skupina kalvárská*“ pohříchu nepěkně pomalovaná.

Sv. Haštala, kostel na stejnojmenném nám., teprve v min. stol. zřízeném, zbaven svého rázu zevně v 17. stol. po požáru 1654; jen nejstarší část kostela z doby přechodní ušla této přeměně; kryta jest křížovou klenbou na třech sloupech spočívající; sakristie jest bývalá apsida tohoto starého kostela; vedle sakristie spatřuje se cínová křtitelnice z r. 1550, v l. od ní oltářní kámen ze staré stavby; na již. oltáři je pěkná malba P. Marie od Scheisla, na sev. dřevorezba z r. 1716.

Sv. Ignacia z Loyoly kostel na Karlově nám. vedle býv. koleje

jesuitske, nyn. vojen. nemocnice, vyst. r. 1678 ve slohu barokním. R. 1773 po zruš. řádu odevzdán i s koleji k úč. voj., však r. 1565 opět se při něm Jesuité usadili a nového lesku mu dodali. Z daleka viditelná je socha světce jeho nad přechlím, zlatem ozářená. Vnitřek přes tu oslňující bohatost hrubě nevyniká; cennější jsou jen některé obrazy Heintschovy (hl. oltární obraz, v pr. boční kapli obraz dušiček, v l. sv. Ignacius a Nejsv. Trojice), oltární obraz v kapli sv. Barbory od Raaba a v sakristii obrázek Zmučeného Spasitele pryč od K. Škréty.

Sv. Jakuba kostel při klášteře. Menších Bratří (Minoritů) r. 1232. Václ. I. založeném, postaven r. 1374. jako mohutná got. dvouvěžatá stavba.

Věž levá požárem poškozená byla časem částečně odbourána. R. 1420 útočil lid na klášter, který byl řezníky staroměstskými zachráněn, nicméně přece doba husitská vypudila odtud mnichy a obec použila budov za zbrojnicí. Vyprázdnila je opět r. 1437 pro dvůr Sigmundův a kostel znovu vysvěcen. Mniši se vrátili, nemohli však zabránit, aby tu vlašský biskup Augustin z Mirandoly nepodával pod obojí (1484) a chrámem aby nehlaholily písně husitské. Mnichové obávající se nových pohrom, dali na paměť ochrany řezníků staroměstských vsadit vedle fortny klášterní desku; řezníci vsutku ochránili klášter po druhé za vpádu Palsových, když lid po těchto pátraje, kláštery plnil; za to dovolili Minorité řezníkům založit v kostele hrobku a ustanovili na den sv. Anny slavnost obhájení kláš., při které klíče kláš. řez. pořádku byly odevzdávány. Již za Karla IV. na rozkaz papeže Urbana byli v klášteře ustanoveni doktoři bohosloví k přednáškám a tak i po bitvě běloh. roku 1622 zřiz. zde bohosl. kolej, již darována zahrada Kanálská, skonfiskovaná Sixtovi z Ottersdorfu. Po požáru roku 1689 znešvářena stavba kostela v nyn. způsobu a klášter upadal, odprodávaje po částech své jmění. V kl. spatřují se ještě staré gothické chodby, obkličující t. zv. *rajský dvůr*. Ve chrámě jen presbyteř a sakristie upomínají živěji na pův. stavbu. Obraz umír. sv. Jakuba na hlav. oltáři v širokém bar. rámci je od

V. Reinera; je tu vzácná mistrovská dřevořezba P. Marie ze 14. stol.; vypravuje se o ní legenda, že zadržela ruku zločincovu, jenž ji chtěl oloupiti; ruka ta se tu také ukazuje. *Náhrobek Jana Václava Vratislava z Mitrovic*, nejv. kancl. království a zakladatel dvorské kanc. ve Vídni, vytesaný dle návrhu Fischera z Erlachu v bílém mramoru F. Prokovem, s postranními, ze dřeva řezanými sochami, je vzácná památka uměl. Bývaly tu také náhrobky mnohých jiných, jako arcib. Očka z Vlašmi vévodkyně Kateřiny, dcery Karla IV. a p. V hlavní lodi vystavovány bývaly na katafalku též mrtvoly králů českých, tak spočíval tu Karel IV., po něm královna Johanna na Karlštejně ohařem zadávená, r. 1577 císař Maximilian. Z obrazu oltárních vynikají ještě Brandlovy na oltáři sv. Josefa a Všech Svätých, Nanebv. P. Marie, sv. Václava a sv. Rodiny, Halvaxovy na olt. sv. Cecilie a sv. Floriana, Keckovy na olt. Navšt. P. Marie. V sakristii několik podobizen osob o klášter a chrám zasloužilých.

Sv. Jana na Bojišti, zmizelý kostel, postav. na paměť vítězství Soběslava II. roku 1179 stával na místě nyn. zahrady sirotčince sv. Jana Krt. Paměť bitvy udržela se jen v názvu sousední ulice.

Sv. Jana Křt. kostelík na rohu Řiční a Všehrdovy ul. na M. Str. nyní v prádelnu je proměněn. Býval to farní chrám, k němuž utekly se jeptišky r. 1142 po splnění hradu Konradem Znojemským.

Sv. Jana Nep. či sv. Jana na Skalce v třídě Vyšehradské pěkná barokní stavba Kil. Dienzenhofera z r. 1730 s krásnou, osmibokou lodí, na jejíž stropě spatřují se fresky nejspíše Jana Schöpfa, tvořící apotheosu sv. Jana Nep.

Na hlav. oltáři socha téhož se tu také kopie Škrétova obrazu svěťce od J. Prokova (ve dřevě), sv. Lukáše, malujícího madonnu dle níž ulita bronzová socha, sto- a pěkný obraz Zvěst. P. Marie nející na mostě Karlově. Spatřuje známého mistra.

Sv. Jana Nep. při býv. klášteře Voršílek, nyn. kasárnách na Hradčanech. Skvělá stavba Kil. Dienzenhofera s bohatým průčelím a se zdařilou sochou svěťce ve výklenku jeho.

Zevnějšek utrpěl nicméně zejména zkomolení věže. Také tento chrám má skvělou osmibokou loď, jejíž strop zdoben freskovou malbou Václava Reinerova. Rovněž skvostně malována je legenda o sv. Janu Nep. na stropech presbyteria a postranních výstupků. V kostele konají se od r. 1861 služby boží pro vojsko vyznání protestantských.

Sv. Jana na zábradlí, kostelík v ulici Annenské (č. 205) r. 1784 zrušený, zanechal tu ještě svou románskou apsidu v uvedeném čísle.

Sv. Jiljí při kl. Dominikánském v Husově tř. na St. M. v nyn. podobě r. 1730. Fischerem z Erlachu přestavěný.

V předsíni spatřují se znaky praž. arcib. Arnošta z Pardubic a Jana z Dražic. Vnitřek sloupovým slohu korintského rozdělen ve tři lodi, jejichž klenby zdobeny mistrovskými freskami V. Reinerova (ve středu boj Dominikánů proti bludařům, v boč. lodích výjevy ze života sv. Dominika a sv. Tomáše Akvinského, v presbyterii sv. Jiljí na poušti). Obraz na hl. oltáři od nezn. mistra v bohatém rámci, jenž pochází ze starého kostela; v pr. lodi Molitorův obr. Matky Boží sedmib., na olt. sv. Dominika mistrovský obr. Jos. Hellicha, na oltáři sv. Jana Nep. obraz od Reinerova; v téže lodi starobylá cín. křt. z r. 1548, náhrobní deska Václava Reinerova (1743) a pomník Mor. Mráčka z bíl. mramoru z r. 1835 od Schwanthalera. V l. lodi Reinerův obr. sv. Václava a obr. sv. Vincence, nejspíše od Hessa.

Sv. Jindřicha a sv. Kunhuty, chrám v ulici Jindřišské, již od r. 1351. farní a nejspíše Křížovníky postavený ve slohu gothickém.

Původní tvářnost porušena jen přístavbou někt. kapli a nepřiměřenou krytbou věže. Trojlodní vnitřek s klenbou křížovou překvapuje svou uměleckou harmonií. Oltáře jsou barokní. Sv. Jindřich a sv. Kunhuta na hl. olt. od J. J. Heintsche; až do 15. stol. býval tu oltář skládací, jenž nyní obnoven spatřuje se ve chrámu v Jilově. Na olt. Anděla Strážce obr. sv. Petra od Piacettiho a sv. Cecilie od Heintsche. Na olt. Čtrnácti pomoc. obr. od Siarda Naseckého; na olt. v průčelí l. lodi ob. P. Marie od Reinerova a sv. Trojice, jenž připisuje se Škrétovi, na stěně obr. Navšt. P. Marie od Heintsche. V kapli zřiz. r. 1696 Janem Luk. Krocínem z Drahoberje sv. Lukáš mal. P. Marie, jenž Škrétovi se připisuje, v kapli sv. Barbory r. 1673 na pamět osvob. Prahy od Švédů zal. obr. sv. Barbory od M. Cimprehta; v téže lodi cínová křtitelnice z r. 1487. — V pr. lodi na průč. olt. obr. zvěst. P. Marie od Heintsche (neprávem Škrétovi

se připisuje) a sv. rodina od Trevisana, Reinerův obr. Prom. Páně ze zruš. kostela Coelestinek, výborný obraz Brandlův Ukřižovaný v kapli Navšt. P. Marie, zal. 1688 od univ. prof. Matěje Malanotte de Goldes, konečně na olt. sv. Jana Nep. kopie pověstného obr. P. Marie z chrámu Štěpánského. Zachováno je tu devět hrobek a četné i skvostné náhrobníky rodin patricijských ze 16. a 17. stol. vnitř i vně kostela. Kamenný kříž u pob. vchodu postaven na paměť malíře ambitů loretánských Fel. Schlaflera r. 1760. — *Zvonice* vedlejší, jež ukončuje malebně perspektivu ul. Jindř.; zal. v 15. stol. a dokončena za Vladislava II., restaurována pak dle plánů Jos. Mockra. Nese zvony ulité od mistra Bartoloměje, nejstarší z r. 1518.

Sv. Jiří chrám na Hradě pražském, nejstarší kostel pražský a nejvzácnější zde památka slohu románského, ač v leckterém směru pozdějšími věky pozměněná. Zal. na poč. 10. stol. Vratislavem I., jež byl tu pochován; ostatky otce jeho Bořivoje I. z Tetína sem přeneseny, rovněž jako ostatky sv. Lidmily (929.). Při kostele zal. byl i první v Čechách klášter sv. Benedikta (str. 65 r. 973.), téhož roku, kdy zřízeno biskupství pražské. V kostele tom r. 1004. neblahý a nešťastný později oslepený kníže Jaromír od Jindřicha II. přijímal Čechy v léno, vytlačiv s pomocí něm. Boleslava Chrabrého, jež Prahu chtěl učiniti střediskem velké říše Slovanské.

Pův. chrám zbořen byl r. 1142 a z té doby pochází hlavní část dnešní basiliky svatojiřské, jež sdílela osudy kláštera (str. 65). Chrám je trojlodní basilika se stropem z doby novější a s dvěma věžemi až do špičky vyzděnými; olt. až na malé zbytky odstraněny a po bývalém polychromování stěn jen skrovné stopy se spatřují; jedině náhrobky vyše uvedených knížat českých se tu spatřují a jen *kaple sv. Ludmily* s hrobem svčice této, původem svým na dobu pozdější ukazující, přičiněním hr. Hanuše Kolovrata Krakovského přiměřeněji upravena, také novějšími malbami od Jos. Hellicha vyzdobena. Krypta s pěkným klenutím, na šesti sloupcích spočívající, tak význačná pro chrámy slohu rom., je asi nejstarší část chrámu; dlouho byla v rumu zasypána a z něho teprve za abatyše Ettlové z Rosenfelsu vydobyta (1641—59), chová hrobku téže i od ní zřiz. oltářik *sv. Mikuláše* se starou sochou *P. Marie*. Proti oltáři spatřuje se relief kamenný *»příchod tří králů«* ze 16. stol. Z lodě sev.

vchází se do chodby postranní, v níž několik obrazů abatyši se spatřuje a z níž do malé *kaple sv. Martina* se vstupuje; je v ní olt. s obr. téhož sv. a *»Brigita«*, socha mrtvolý hniající, hady, ještěrkami a červy prolezlá, již patrně pomíjejícnost všeho vezdejšího měla býti naznačena. Vedle je *kaple sv. Anny* t. zv. kapitolní, ve které se volívaly abatyše; kromě oltáře a několika obrazů tu zachovaných spatřují se zde hroby zakladatelky kláš. *Mlady* a abatyše *Kunhuty*, dcery Otakara II., po kteréž umění a věd milovná pani zachovala se na naše časy *berla*, cenné dílo umění klenotnického, které nyní užívají abatyše ústavu Tereziánského a *pašionál*, psaný od dominikána Koldy a zdobený kresbami kanovníka Beneše, jež chová se v cis. knihovně pražské. Kromě vzpomenutých památek spatřují se v chrámě samém náhrobní kameny mnohých ještě abatyši urozených. Pod křuchtou je vchod do *kaple sv. Jana Nep.* r. 1817—22 postavené a malbami od Reinera vyzdobené. Z lodě jižní vstupuje

se do *sakristie*, vlastně pěkné románské kaple s polokruhovou apsidou, v níž na stole oltářním spátruje se *»korunování P. Marie«*, znamenitá práce sochařská ze st. 13. Stěny bývaly ozdobeny malbami, jež by vše zabileny, neumělou rukou zas byly odkrývány a z části poškozeny; jsou to nejstarší památky umělecké tohoto druhu u nás. — V přiléhající klášterní chodbě křížové s ozdobnou pův. klenbou chovají se některé práce plastické ze sv. Vítů odstraněné. Z jižní lodi vystupujeme portálem, jenž má ráz slohu renaiss. a zdoben je reliefem sv. Jiří, potírajícího saň litou. — Ve věžích, z opuky vyzděných visí dva zvony Jiří (z r. 1541) a Ludmila (z r. 1756), jimiž dvakrát do roka (o sv. Jiří 24. dubna, o sv. Ludmíle 16. září) k službám božím se zvoní. Kromě těchto dvou dnů otevřen jest kostel jen ještě 16. května. Jindy nutno požádati za otevření kostelníka vedle bydlícího (zprop. 1 K).

Sv. Josefa kostel při řeh. domě Angl. panen na Malé Str. (ul. Josefská), býv. kláštera karmelitánském r. 1665 zal. Kláš. zahr. zaujímá část býv. dvora biskupského. Kostel sám nevyniká architektonicky, nicméně vnitřek dojímal

zvl. osvět. okny v průčelí a v kopuli. Obraz sv. Josefa na hl. a P. Marie s Ježíškem na vedl. olt. jsou od Petra Brandla.

Sv. Josefa kostel na Josefském nám. na Novém Městě je zbytek býv. kláš. Kapucinského (str. 66). Chrám prostého zevnějšího chová některé pozoruh. obr.: Skrétova sv. Antonína Pad. a nezn. uměl. sv. Františka Ser. v pr. boč. lodi. Náhrobek mramor. pol. marš. hr. Max. Brauna, padlého v bitvě s Prusy u Prahy r. 1757. Hrobka mnohých urozených osob prostřed chrámu (těž pochován tu děd marš. Radeckého).

Kajetánský k. viz P. Marie ustavičné pomoci.

Kapucinský viz sv. Josefa.

Sv. Karla Bor. kostel v ulici Resslově, nyní zruš., tvořící součást býv. ústavu pro vysl. kněžstvo, zal. r. 1732, po jehož zrušení r. 1784 byly tu kasárny až do r. 1868, kdy odevzdána budova české technice. Kostel je z nejzdařilejších děl K. Dienzenhofera a uvnitř s freskami Schöffrovými; zahrádka u kostela má pěknou kutou mříž slohu barokního. Kostel je jednou z těch budov, o jejichž zničení již nejednou se usilovalo proti odporu kruhů uměleckých i veřejnosti.

Karla Vel. a Nanebevz. P. Marie kostel při býv. kláštere Augustinů, nynějším městském chorobinci na Karlově.

Kostel s kláš. zal. Karel IV. r. 1350. Za původce plánu genialní stavby gotické jedni Matyáše z Arrasu, jiní Petra Parléře považují, lidová pověst Bohuslava Stanka, vyučence franc. a vlaš. mistrů za něj vydává. Ten, chtěje dosíci ruky Anežky, dcery Rokycany, purkmistra pražského, podjal se velkého díla, při němž soupeř jeho Jaroš tak jej intrikami pronásledoval, že mu dělníci nechtěli odstranit lešení, aby směl klenba na ně se nesřítit; mistr pak sám prý lešení zapálil, však nedočkav konce zmizel, když jeden z navedených dělníků oznamoval, že klenba se řítí, a v cizině život svůj v klášteře strávil; také Anežka vstoupila do kláštera; po letech

vrátil se mistr a zemřel na hrobě své nevěsty; oba prý při kostele byli pochováni. — Kostel ušetřený Husity opraven byl opět r. 1498 a posvěcen Naneb. P. Marie; z r. 1506 pocházejí obě památné malby na skle v oknech lodi chrámové (Karel Vel. a Anna, manželka Vladislava). Však velkou pohromu utrpěl chrám za vpádu Pasovských r. 1611 a neméně ve válce třicetilet., kdy sloužil za voj. strážnici a skladiště. Obnoven r. 1660 a 1733–40; z poslední opravy pochází asi polychromie chrámu. R. 1784 zruš. kl. i chrám, tento však r. 1789 znovu vysvěcen. R. 1869 odevzdán obci pražské, která jej r. 1871–72 restaurovala. Z původ. stavby zbývá již jen hvězdovitá kopule nad

Karlovy.

osmibokou lodí chrámovou v rozpjetí 23·7 m., nejvelkolepější got. klenba, kteréž ani proslulá klenba v Ely v Anglii se nevyrovná. Presbyter, zakončená šesti stranami devítiúhelníku, leží tak, jako při mnohých stavbách Parléřových, že do osy chrámové nespadá okno, nýbrž nároží s opěrákem vnější strany. Okna zdobena jsou kresbou z doby obnovy Vladislavské. Přistavby, oltáře, obrazy, nábytek a kruchta pocházejí většinou z min. stol.; nový oltář v presbyterii je z r. 1872, got. dle návrhu Wachsmannova s obrazy od A. Lhoty a soškami řezanými od Ed. Veseleho. Do chrámu toho přenesen také kultus ctění »svatých schodů«, po nichž Kristus dvakrát stoupati musel do domu Pilátova. Zřízeno zde 28 stupňů, z nichž v každém uloženy ostatky svatých a po nich než klečmo dovoleno bylo stoupati. Pocházejí z r. 1708.

Karolín — kaple arkýřová viz str. 64.

Sv. Kateřiny kost. při bývalém stejnojmenném klášt. z doby Karlovy, nyní ústavu choromyslných v ulici Kateřinské na Novém M. Bar. stavba, již po F. Kaňkovi (od r. 1718) vedl Kíl. Dienzenhofer

(dok. 1737). Vnitřek honosí se bohatou štukaturou, skvostnými freskami Reinerovýchmi na stropě a pěk. obrazy od J. Stelly; věž při záp. průčelí je zbytek původ. stavby z doby Karlovy. Starý kl. pobořen byl ženami Táboorskými a nová stavba jeho i kostela pocházejí od Augustianů od sv. Tomáše.

Sv. Klementa kostel v Klementinu stojí na půdě býv. kost. téhož světce, vyst. v l. 1224—25. Nynější stavba z l. 1711—1715. Fresky na stropě (život sv. Klementa) připisují se Hieblovi, fresky za hl. olt. a dva obrazy olejové od Kramolína. Z ost. barok. oltářů vynikají olt. sv. Linhart a sv. Anny, obrazy od Brandla a Raaba.

Sv. Klementa kaple v probošt. Vyšehr. viz stavby moderní.

Sv. Klementa chrám ve čtvrti svatopetrské, druhdy němec. osadě »Poříčí«, jež tvořila předměstí podhradí pražského. Původem svým připomíná základ český, nyní již vzhled jeho je ze 14. stol. Zrušen byl za Josefa II. Od r. 1850 náleží české evang. obci vyznání helvetského.

Sv. Klementa kost. v Bubnech nevýstavný sice, ale starý, neboť

zprávy o něm sahají do r. 1234, ač jistě pochází z prvních dob křesťanství v Čechách.

Sv. Kosmy a Damlana kaple viz Karolín str. 79.

Sv. Kosmy a Damlana kostelík prostý na Slovanech, v nynější podobě z r. 1657 značí místo, kdež již před 12. stol. stál první chrám téhož svěťce.

Sv. Kříže. Menší kostel v ulici Poštovské, nejstarší kostel Star. Města, zal. v 11. neb 12. stol. Krásný vzor rotundy románské s lucernou, mající sloupy lucerny mimo osu. Jedno velké okno jest již z doby gothické.

Vstupujeme románskou mříží (dar kníž. Fürstenberga) do vnitřku zachovaného a restaur. hlavně přičiněním Jos. Manesa, jenž také řídil spočátku vnitřní výzdobu, později Wachsman. Petr Maixner vyzdobil apsidu a prof. Sequens obnovil fresku korunování »Panny Marie« z doby Karlovy. Na stropě stopy fresky »klanění se tři králů«. Na hl. olt. obr. sv. Jana Křtit., sv. Lukáše od Popelíka. Býval to kostelík rybářů a lazebníků, později se hřbitovem a farní až do zrušení 1784, kdy umístěno tam skladiště uhlí.

Sv. Kříže Většího býv. kostel při někđ. klášteře Cyriaků (Bílých křížovníků s červeným srdcem) v Dušní ulici (St. M.) založený Otokarem II. na paměť vítězství v Prusích. Ti prý vylovili utopeného Jana z Pomuku, jemuž na blízku nám. Janském pak socha postavena, a v klšt. zřízena kaple sv. Jana Nep. V předvečer svátku jeho pořádána odtud slavnost na loďkách po Vltavě, již teprve Josef II. zakázal a jejíž obnovou je nyn. svatojanský ohňostroj. R. 1421 vyhnal mnichy, odp. odpůrce Husovy z kl. Vrátili se za Sigmunda, avšak

tajně do Krakova ušli za Jiřího, když prozrazeni jejich pikle proti němu. Usadili se tu pak kněží pod obojí, potom kazatelé luteránští. R. 1628 uvedeni zpět Cyriáci. R. 1783 kl. zrušen a prodán. Kostel z části na skladiště, z části na byty a chlévy přeměněný, vykazuje mnohé zbytky z přechodní doby románsko-gothické.

Sv. Kříže kostel na Příkopě při koleji piaristické je stavba v pseudoklassickém slohu r. 1816 až 1824 nákl. státním zřízená. Vnitřek je chudý a slouží účelům školním.

Sv. Kříže Nalezení jest bývalý farní kostel nedaleko I. hřbitova olšanského. Je spustlý tak jako blížká kaple Bol. P. Marie

Sv. Lazara. Chrám se špitálem pro těžké nemocné připomíná se již v XIII. stol., v uličce Lazarské na Nov. Městě; stojí tu dosud, proměněn v dílnu kolářskou. V některých částech ukazuje stopy sl. přechodního románsko-gothického. Tympanon s reliefem »vzkříšení sv. Lazara« přenesen do m. musea. Stavba justičního paláce přinese asi konec této stavitelské a zanedbané památky.

Sv. Longina kaple za kostelem sv. Štěpána na Novém Městě, jest památkou rotund románských, z 11. a 12. věku. Na apsidě pozoruje se malba »Ukřižovaného« z rozhraní stol. 14. a 15.

Loreta, jak zkráceně nazývá se kostel i klášter Kapucínský na náměstí Loretánském, je jednou z nejznamenitějších památek Hradčan. (klášter viz str. 66). Stavba zachovala se v původním »kapucínském« slohu; v kostele poutá obr. Krista s trnovou korunou, kopie špaň. mistra Moralesa. Klášter spojen krytou chodbou se sv. domem Loretánským.

Tento zal. r. 1626 kněžnou Benignou Popelovou z Lobkovic dle vzoru Sangallovy kaple Loretanské u Santa Casa v Itálii. Hrab. Markéta z Valdštejna přestavěla kapli při vých. straně ambtů r. 1718 v podobu nynějšího kostela. Eleonora, vévod. ze Sagan, roz. Lobkovicová, provésti dala r. 1720 bohaté profilované barokní průčelí, dosud zachované, jež zaujímá polovinu vých. str. náměstí. Nad ním vypíná se věž s bicími hodinami a pověstnou hrou zvonečkovou, zřízenou r. 1694 pražským hodinářem Petrem Neumannem (zvonky lity jsou v Amsterodámě. Kaple lor. v nádvoří vyst. ve slohu vlášské renaissance; bohatá štukatérská výzdoba reliéfní od Jách. Agosta představuje výjevy ze života P. Marie. Stěny vnitřku vyzdobeny malbami ze živ. P. Marie od Fr. Kunze z r. 1795. Na oltáři dva vypouklé obr. ze stříbra (P. Marie a sv. Anny), Nad nimi dřevěná černá socha lor. P. Marie. V nádvoří, jež obklopuje ambt se 45 symbolickými obrazy litanie loret. (od Fel. Schefflera z r. 1780, nyní nešťastně obnovené), spatřují se dvě kašny se skupinami Vzkříšení Páně a Naneb. P. Marie od Biderla z r. 1730. V lunetách ambtů visí kopie vynikajících obrazů Mariánských a 22 obrazy světic, z nichž mnohé jsou podobiznami

šlechticů a dobrodějů domu loretanského. Z chodeb ambtů vybočuje šest kaplí s oltáři: v prostřední kapli strany severní obr. sv. Františka od Brandla a hrobky některých šlechticů. Nad vých. stranou ambtů dvojvěžatý chrám *Narození Páně*, zal. 1661, v nynější bohaté barokní úpravě z r. 1718. Klenby jeho zdobeny freskami Reinrovými (*Narození Páně*, klanění tří králů a *Obět. Krista*); na hl. oltáři kopie Rafaelova *Nar. Páně*; na boč. oltářích ostatky sv. Felicianiana a sv. Marcie, od Maurů zavražd. ve dvorním obleku španělském. Na jiných dvou olt. obr. sv. Apoleny a Háty od A. Kerna. — Největší vzácností Lorety je *poklad loretánský*, snášený bohat. šlechtou sem v době pobělohorské, kdy lid úpěl v bídě a strádání (str. 66). Chová se tu také na dřevě mal. obraz Madonny od Al. Dürera.

Sv. Ludmily na Vinohradech viz stavby moderní.

P. Marie Poustevnické (Einsiedelské) kostelík stával na tarasu před palácem Schwarzenberským na Hradčanech do r. 1791 Zbývá z něj jen přízemek s býv. vchodem, nyní zamřízeným. Před ním stála socha sv. Ludmily, nyní na mostě Karlově umístěná; místo ní je tu socha sv. Václava, která do r. 1785 stála na mostě Karlově.

P. Marie konec mostu čili pod řetězem (brána kláš. hrazení zavírána bývala řetězem velmi silným a pozlaceným), nyní obecně maltézským zv. při konv. ř. Johanitův, původně v l. od konce mostu Karlova vyst. však záhy od něho domem saským (u Steinitzů) oddělený. Nejstarší dosud zachovaný kostel malostr., ač ovšem dnes jen pouhé trosky býv. stavby vykazující.

Vyst. na poč. 12. stol.; z té doby zachováno presbyterium, ač již r. 1250 přestavěné; loď, která asi r. 1300 byla vystav., vzala požárem r. 1503 za své a nebyla znovu zbudována; na místě jejím zřízen hřbitov, nyní v malý sad proměněný. Zbývají i obě věže got., síni spojené, nad níž r. 1836 zřízeno bylo cimbuří; v pr. věži

uložen archiv řádu (v něm zákl. list Vladislava I.); v postranních lodích za chrámem je klenba románská, jinak ale vnitřek vyzdoben slohem barokním. Skřetův obraz na hl. olt. (bitva u Lepanta?) náleží k nejlepším tohoto mistra. Socha velkopřevora hr. Colloreda Wallsee, pražského velitele proti Švédům r. 1648, vytesaná z mra-

moru kararského je dílo Eman. Maxe.

P. Marie Nanebevz. na Karlově viz Karlov.

P. Marie Nanebevz. chrám na Sioně či na Strahově, opatský chrám kláš. Strah. pův. románský, přestavěn poprvé r. 1258. (po požáru), podruhé po vypálení husitským, ve slohu gothickém, konečně v nyn. podobu dle slohu vlašského uveden v l. 1601—1630. Věže nově upraveny po bombardování pruském r. 1742. (V nich zvony ze 16. stol.).

Chrám uvnitř honosí se oslňující výzdobou. Nástěnné malby ze života sv. Norberta jsou od Kramolína, Raaba a Neuherze. Na olt. obrazy Balkovy (sv. Jana Nep., Obrác. sv. Pavla, sv. Martina, sv. Augustina) a Willmannovy (Nar. Páně, Srdce Kristovo, Patronové čeští se sv. Norbertem, Navšt. P. Marie). Nádh. hlav. oltář mramor. od Lauermanna se sochami od Ig. Platzer; před ním vchod ku hrobce opatské, v l. památník Vladislava a biskupa Zdika, v pr. pomník opata Lohélie. V sakristii pozoruh. obraz *Mojžiše* od Rynta z r. 1675. Na konci již. lodi býv. kaple sv. Kateřiny s náhr. Jindr. kr. *Pappenhaima*, pov. vůdce císařského, padlého u Lützeniu r. 1632. Při levé lodi kaple sv. *Voršily*, vyzdobená freskami od Siarda Noseckého; v ní ostatky sv. Norberta; zevně

uzavírá ji skvostná mříž kutá z 18. stol. — Na kruchtě proslulé *varhany*, dílo bratra Lohélie z r. 1780, na nichž Mozart sonatu improvisoval.

P. Marie pod ochranou Božské Prozřet. či P. Marie ustav. pomoci — kostel kajetánský nad palácem Thunovským na Mal. Str. v místě, kde stával dům pánů Zajíců z Hasenburka; zde r. 1691—1717 vyst. klášter a kostel Theatiné řádu sv. Kajetána, vystěhovavše se od staré kaple ve vinici Martinické za strah. branou, dosud Kajetánkou zv. (viz str. 66). Kostel je pěkná stavba slohu vlašského; na hlav. oltáři Callotův obraz Matky Boží a sv. Kajetána; od téhož mistra je snad též obr. sv. Rodiny; od Balka obr. sv. Thekly (přemal.), od Rothmayera sv. Kajetán. Pozor. dřevěné sochy (bíle natřené).

P. Marie Sněžné, velebný pohřbiště valně poškozený a zanedbaný chrám při kláš. Františkánů na Jungm. nám. Zal. 1347. Karlem IV s kláš. Karmelitánským a ještě r. 1405 o něm se pracovalo. Snad že síň chrámová ani zcela dostavěna nebyla, když nastaly již bouřné doby husitské, kdy chrám dostal se v držení kališníků, kteří odtud mohutným zvonom Karlem, zvaným »neunavným« často bili na poplach v dobách pohnutých. Jako středisko kališ. proslul chrám zejména vášnivým mnichem *Janem Želivským*, jenž vyvedl odtud pověstný průvod k radnici novoměstské (1419.) a k sv. Štěpánu, a zas r. 1421. proti konšelům staroměstským. Týmž zvonem truchlé hrany vyzváněny již r. 1422., témuž knězi Želivskému, na radnici Staroměstské úkl. zavražděnému, jehož hlava ukazována lidu, šílenému téměř lítostí i žalem. A pomstu vzali na něm Staroměstští v mohutném bratrském boji r. 1437., kdy Karel sřítíl se a zprorážel celou věž, která demolována a chrám zpustošen. Po bouřích těch ujali

se sice Karmelitáni zřícenin, avšak r. 1566. ponechán kl. i chrám svému osudu; klenba chrámová se zřítíla a zřícenina byla útlukem tuláků. Od Rudolfa II. vyžádali si jej Františkáni, kteří jak tak zříceniny opravili. Však za vpádu Pasovských, kdy lid v klášt. hledal všude pomocníky oněch, bylo jim přestáti kruté vydrancování.

Dnešní zbytek chrámu přese všechny pohromy jest nejvyšším a nejmohutnějším chrámem pražským; ač vnitřek zbaven téměř všech architektonic. kras, přece některé památnosti jsou tu zachovány; hl. oltář, vynikající řezbář. dílo renaissanční ze století 17. s mistrovským obr. nezn. mistra; na pob. olt. obr. Reinerův »Pozdravení andělské«. Cínová křtit. pod kruchtou z r. 1459 přenesená sem ze zruš. kost. P. Marie na Louži (na Mar. nám.) Náhrobky ze 17. a 18. stol. Postranni kaple, přestavěné v nov. době na místě bočních lodí, přeplněny jsou předměty nevalné ceny uměl. — Vedle východu do nám. Jungmannova zazděn ve zdi *gothický štít*, druhdy nejspíš ozdoba vchodu klášterního, vzác. památka domácí sculptury ze 14. stol., náležející k nejznamenitějším výtvorům své doby.

P. Marie před Týnem, nejvelebnější chrám měst pražských na pr. bř., z daleka význačný pro tuto stranu Prahy jako sv. Vít a sv. Mikuláš pro stranu druhou, avšak neméně skvělá architektonická ozdoba památného nám. staroměst. s bývalou školou Václavskou, jež svým podloubím kryje jeho průčelí a dodává mu zvláštní mohutnosti, tvoří jeho štíhlé věže s vysokým krásným štítem s fiolami a mohutným kameným křížem uprostřed architektonický celek nevšední krásy.

Na místě, kde stával již za časů »knižecího dvora« a pozdějšího obchodního dvora v Týně kostelík, nejspíše románský se špitálem pro cizince a jenž později přestavěn byl ve slohu přechodním, jak svědčí o tom jeho zbytky: bývalá pravá loď (nyn. sakristie) a zvonice s *kaplí sv. Ludmily* v přízemí, vysř. v l. 1340–1350 a pak až do r. 1419 nynější, v ten čas jistě nedokončený chrám. Teprve Jiří Pod. dal dokonati dílo to, zřídív z chrámu první kostel husitský. Byl tehdy farářem tu pozdější volený arcibiskup Rokycana a ve štítě chrámu skvěl se zlatý kalich se sochou Jiřího, mečem mávající. Až do bitvy běloh. drželi chrám kněží luteránští; po převratu socha Jiřího i kalich odstraněny a postavena na to místo socha Matky Boží se zlatou září, z husitského kalicha pořízenou. Stavba, v níž slučují se elementy slohu přechodního (ve zbytcích pův. chrámu) s elementy už gothiky pozdní (stavba věží a štítu) i se stopami první renaissance v Čechách z doby Vladislavovy, trvala 140 let a není ovšem dílem jediného mistra. R. 1679 zle spustošil chrám velký požár, po němž zřízeno nižší valené klenutí a sloupy změněny v pilíře s hlavicemi a sochami svatých. V l. 1876–1895 provedla obec pražská slohovou opravu. Hlavní vchod domem býv. školy Václavské i jižní vchod se strany ul. Celetné postrádají zajímavosti, za to nádherný je *gothický portál* vchodu sev. v ul. Týnské s ukříž. Krista v tympanonu. Pochází z časů Karla IV. nebo poč. pan. Václava IV. Vede do levé boční lode, jejíž presbyteř tvoří *kaple sv. Kříže* se starob. křížem a sousoším P. Marie a sv. Jana Ev. z dob poč. stavby

chrámu; tu je také náhrobek zasl. faraře a letopisce týnského Hammerschmida a náhr. deska 12letého židovského mučedníka. Hl. renaissanční olt. v presbyterii střední lodi nese obr. *Nanebevz. P. Marie*, jenž K. Škrétovi se připisuje; presbyter první boční lodi tvoří *kaple P. Marie* s goth. oltářem dle návrhu Wachsmannova z roku 1860, s obrazy A. Lhoty a sochami řezanými od Veselého; v l. spatřují se tu v kar. mramoru *sochy sv. Cyrilla a Methoděje* od Em. Maxe, darované sem kor. králem českým Ferdinandem Dobrotivým; v pr. starobylá křtit. z r. 1414, jejíž viko obnoveno r. 1846 dle návrhu Em. Maxe. Poblíž této kaple zachovány byly ostatky 12 mučedníků, statých na nám. starom.; urna s ostatky (vnitřnostmi) Jiriho Poděbrada (1471, vedle sakristie) a ostatky Jana Rokycany, později před chrámem spálené. Také ostatky statých byly odtud odstraněny a pryč v chrámu sv. Salvátora ukryty. Odkazuje na připojený půdorys, upozorňují jen ještě na *gothickou kazatelnu* v hl. lodi, kamenná práce z poč. 15. st., historicky památná kazatelí Waldhauserem, Rokycanou, Caherou atd. Při protějším oltáři stával zde dávno *oltář sv. Lukáše*, od 17. st. olt. cechu malířského, jež Škréta svým obrazem (nyní v městském muzeu) ozdobil; v l. 1847—52 postaven tu nový oltář od Kranner, stav. dómu svatovítského s dřevořezbami od Veselého a obrazy od Hellicha. Při něm spatřuje se *baldachýn gothický*, skvostné práce Rejskem r. 1493 řezaný a v l. 50. obnovený, pod nimž pův. pochován byl bisk. Lucian Augustin Sanktu-

arienský, jehož ostatky r. 1623 byly před chrámem spáleny. Římsy baldachýnu nesou ještě nápis starého pořádku malířského. Naproti v pr. spatřuje se renaiss. *oltář sv. Jana Křtitele*, nejst. olt. chrámu z druh. pol. 16. stol., obnovený Jos. Hellichem. Z obr. olt. pozoruh. je obr. *sv. Rodiny* od K. Škréty na olt. sv. Josefa, před nimž pochován je zakladatel jeho (1634) staroměstský primátor a obhájce Star. města proti Švédům (1648) Mikuláš Fr. Turek ze Sturmfeldu a Rosenthalu a obr. *„Pozdravení Andělské“*, rovněž od Škréty (jemuž také obr. sv. Barbory na stejnojm. olt. se připisuje) na olt. Zvěst. P. Marie. Z nemnohých náhr., jež tu zbyly, pozoruh. je náhr. *Tychona de Brahe*, prosl. dánského hvězdáře Rudolfa II. (1601), náhr. císa. hejtm. *Čabelického ze Soutic*, obhájce Prahy proti Švédům r. 1648. Jako je dnes chrám týnský kostelem městským, v němž významně církevní slavnosti se konají, 'ak býval již od počátku. Odtud se zvonice starého chrámu r. 1310 dáno znamení Janu Lucemburskému, aby hnál útokem na městské hradby, Jindř. Korut. obsazené, zde za Paška z Vratu slaveno sloučení Starého a Nov. Města, zde v l. 1714—18 konaly se disputace a promoce všech fakult, zde slaveno r. 1654 sloučení obou vys. učení utrakvistického a katolického v universitu Karlo-Ferdinandovu i prováděla se tu od těch dob po drahný čas instalace rektorů i konají se dnes slavnosti církevní, jimž obcuje representerace veleobce pražské.

P. Marie Vítězné kostel v ulici Karmelitské v Praze, budova renaissanční z r. 1613. vyst. Lutherany vedle st. kostelíku Sv. Jana Křt. a nejsv. Trojici posvěcená. Darován pak Ferdinandem III. známému generálu Karmelitánů Dominiku a Jesu Maria, jenž zastavil na Bílé Hoře ústup vojska bavorského a rozhodnul tak vítězství císařských. Byl pak kostel na paměť vít. bělohorského znovu vysvěcen na jméno P. Marie Vítězné a sv. Ant. Paduanského. Průčelí ve slohu vlášské renaiss. vyst. r. 1644. Marradas, jehož znak na

něm se spatruje; a zároveň k starší budově přistavěn i nový kůr a presbyteriem.

Uvnitř mnohé cenné památky a obrazy: *mramor. křepka* pod kruchtouje bývalá křtit. Lutheránů; *starožit. křtit.* umístěná v kapli na pravo (mramorová s cínovým vikem) pochází z maltéžského kostela. Na postr. olt. obrazy od *Brandla* (smrt sv. Josefa, sv. Simon, sv. Jáchym a sv. Anna). Jeden od *Mat. Cimbrechta* (sv. Jan de Crucis) a tabulový obraz *Mantovské Madonny* (z 15. stol.), Hellichem obnovený. Prostř. oltář v pr. ze šedého a červeného mramoru českého (hlavonožcového) postavený r. 1776 od Fr. Lauer-manna nákladem 60.000 zl. a nese „*Pražské Jesulátko*“, které zvlášt v posl. dvou stoletích v lidu velké úcty požívalo. Hlav. olt. v nyn. podobě z r. 1723 s velkou sochou *Panny Marie* od *Capka* zdoben pěknými řezbami. Za ním na stěně „*apotheosa vítězství bělohorského*“ od nezn. mistra. Na oblouku oltáře R. de Longinova *kopie Strakonického obrazku*, jež Dominik za bitvy běloh. měl na prsou a jehož orig. v Římě shořel. Zajímavá je i *kazatelna* s obrázky od Cimbrechta. V presbyterii nal. *Brandlův sv. Eliáš*. Býv. kůr Karmelitánů, opravený kníž. Rohanem, má oltářik se soš. *Madonny* od *Em. Maxe* (na stěnách ohydné obrazy). Na věži dva zvony Jan Hus a Jeroným z r. 1595 (od Brikciho z Cimperka) a 1560, přelité roku 1829 (Hus na jméno Jana Křt.) a 1689 (Jeroným).

P. Marie Zvěstování kostel při zemsk. ústavu choromyslných na Slupi stojí na místě býv. kaple P. Marie na Trávníčku neb na Botiči zv., při němž Karel IV. zal. klášter Servitů a později i nový kostel jim pořídil.

Servité vypuzení r. 1420, vrátili se r. 1437, však vystěhovali se, až zase Ferdinand II. r. 1631 znovu je zde usadil a byli zde pak až do zruš. kl. r. 1783; z kl. zřízení roku 1856 ústav chorom. a chrám obnoven a znovu otevřen r. 1863 pro domácí bohosl. ústavu. Kostel je vzácnou památkou architekt. z konce věku 14., nese krásnou pův. klenbu gothickou z pražské opuky vyvedenou, jež opírá se o jediný sloup uprostřed a polo-sloupy ve stěnách. Dva ozdobné portálky a štíhlá zdobná věž doplňují harmonický celek. Při opravě r. 1858-63 dostal hl. oltář nový obraz od Kuppelwiesera.

Sv. Maří Magdaleny kostel stával na Mal. Str. proti nyn. kost. P. Marie Vít. (vedle býv. kláš. Bílých pan.). Vystavěli jej Dominikáni v nádherné formě na poč. stol. 18. a byl v něm pochován proslulý stavitel *Kr. Dienzenhofer*. Po zruš. r. 1784 bylo tu skladiště cukrovaru zbraslavského, později

divadlo, poštovní úřad (od 1791—1849). R. 1855 zřízeny tu kasárny (četnické), loď kostelní zbořena a zřízeno z ní zasklené nádvoří.

Sv. Maří Magdaleny kaple stojí dosud, ač zrušena jest od r. 1784 poblíž obč. plovárny pod Letnou. Vyst. ji r. 1630 Cyriaci z prot. kláštera na Františku. 1648 měli v ní Švédové střelnu proti Starému Městu.

Sv. Martina kostel stával v ul. Martinské (býval v něm známý Svertáskův lahůdkářský závod). V něm r. 1414 poprvé uděloval svátost pod oboji Jan z Hradce návodem Jakoubka ze Stříbra a vzalo odtud původ rozdělení církvě pod oboji a pod jednou. Kostel zrušen byl r. 1784 a býval jeden čas skladištěm archaeologických předmětů; prodávány tu obrazy (většinou mistrovská díla Škrétova, Brandlova a j.), oltáře, kazatelny, nádoby a j. předměty ze zrušených kostelů pražských.

Sv. Martina románská kaple na Vyšehradě, jest jediná Vyšehradská budova zachovaná ještě z doby Přemyslovců. Zal. byla ve stol. 12. Obnovena byla r. 1880. dle návrhu arch. Bauma kapitolou Vyšehradskou. Malby v apsidě dle návrhů Hellichových provedl J. Heřman, obrázky na román. olt. Fr. Sequens.

Kaple sv. Martina na Vyšehradě.

Sv. Michala kostel v Jirchářích Michalskou a Melantrichovou na zal. r. 1115 kladrubskými Benediktiny v slohu rom., ovšem dnes již valně pozměněném. Okrouhlé sloupy a arkády mezilodní upomínají na původní sloh, žebrová klenba hlavní a pravé boční lodi je z doby pozdní gothiky. Oblouk nad vchodem nově ve slohu renaiss. upraven. V něm moderní relief »Žehnající Kristus«. Kostel náleží nyní luther. obci německé.

Sv. Michala kostel mezi ulicí Michalskou a Melantrichovou na St. Městě, jenž je dnes skladištěm papíru firmy Fuchsovy, stojí na základech gothic. kostela, v němž učitel Husův Křišťan z Prachatic kázával, a kde také odpůrce Paška z Vratu Hlavsa z Liboslavi roku 1554 byl pochován. Nový nyn. kostel vyst. v min. stol. Tyrolan Ant. Müller; byl v něm oltář od Lauermana s obrazem Brandlovým, fresky na stropě od Spitzera; vše zmizelo zrušením r. 1786.

Sv. Mikuláše na Malé Straně, velkolepý pomník někdejší moci a bohatství Jesuitův, vystavený v době našeho národního úpadku v l. 1673.—1752. Křišť. Dienzenhoferem a synem

jeho Kilianem na místě, kde již od r. 1283. stával stejnojmenný chrám, měšťanstvem založený a dějinami svými památný. Tento utrpěl sice v bouřích r. 1420., byl však Husity obnoven a užíván k husitským bohosl. Kázával zde již předchůdce Husův *Milič z Kroměříže*. Přes všechny protesty měšťanstva odevzdán byl chrám r. 1625. Jesuitům, kteří si při něm velký dům professní (nyn. místodržitelství) vyst. a r. 1673. k zbudování nov. chrámu přikročili. Však nedlouho po dostavění r. 1773. byl řád Jesuitů zrušen.

Nejnádhernejší kostel vlašského slohu v Praze. Nad stave-ním 68·5 m dl. a 30 m šir. zvedá se kupole do výše 79 m. Pod ním stejně rozsáhlá hrobka, nyní *archiv místodržitelský*. Balustrada byla zdobena na jižní straně sochami Platzzerovými, z nichž většina odstraněna r. 1879; zbyla jen socha Kristova. Záp. průčelí je dílo Dienzenhofera st. Nad hlavním vchodem znak Kolovratův a balkon se sochami Platzzerovými; nad oknem cis. orel, výše socha sv. Mikuláše, po stranách sv. Petr, Pavel, Ignác a František Xav.; nejvýše znak tov. Ježíšova a zlatý kříž. Obrovská klenba lodi chrámové ozdobena je jediným obr. sv. Mikuláše od J. L. Krachera. Misto vedl. lodi je tu osm kapli s postr. kruchtami. Od hl. vchodu v l. *kaple sv. Barbory* s freskami od Kramolína, olt. *sv. Barbory* s obr. od L. Kohla a olt. s obr. *Křista na kříži* od K. Škréty; za ni *kaple sv. Aloisia* s obr. sv. Aloisia od Ig. Raaba, dále *kaple sv. Ignáce z Loyoly* s obr. téhož od Raaba, poslední je *kaple sv. Michala* s obr. téhož od Solimeny; tu je také obr. Panny Marie z býv. kostela sv. Václava, jenž stával vedle sv. Mik. Od hlav. vchodu v pr. *kaple sv. Anny* se starým obr. téže světice a s cín. křtitel-nicí, jež ze starého kostela sv. Mik. pocházejí. Pod touto kapli hrobka Kolovratů, zasloužilých o stavbu chrámu. Druhá je *kaple sv. Kateřiny* se skupinou Kříže a a Matky Boží z alabastru, dar krále neapolského, a oltářní obr. *sv. Kateřiny od Raaba*. Třetí je *kaple sv. Františka Xav.* s obr. téhož světce od Balka, známém z Arbesova romanetta Sv. Xave-rius; soška Ign. z Loyoly, jež se tu spatřuje, je prý vyř. ze dřeva rakve jeho. Posl. kaple je *sv. Jana Nep.* s obr. téhož od Raaba a kopii Panny Marie Pom. dle Cranacha. Klenba na kruchtě nese obr. *sv. Cecilie* od Hagera (1760). Kopule nad presbyterem, nejv. znameni-tost stavby a dílo Dienzenhofera ml. zdobena ve stropě freskami od Balka. Sochy v kopuli i v pres-byteři a lodi chrám., jsou většinou dílem Ig. Platzera, krásné mra-morové práce pocházejí od Lauer-manna a uměle mramory od Pra-žana Hennevogla. Postranní oltáře v apsidách nesou obr. od Kra-chera; na levém z nich soška P. Marie Foyenské z r. 1629.

Sv. Mikuláše chrám na St. Městě, do nedávna kol do kola stavbami obklopený, nyní ač zatím ne k prospěchu svému okolí svého je zbaven. Druhdy chrám slovans. Benediktinů, nyní kostel ruské církve rozkol. Pův. přední farní kostel starom., získán r. 1628. premonstraty, kteří při něm kolej založili. 1635. zřídili si v koleji klášter Benediktini, když na rozkaz Ferdinanda III. museli kl. Emauzský postou-piti špan. mnichům z kl. Montserratského. Jejich opat Anselm Vlach dal kostel v l. 1732—1737. Kil. Dienzenhoferem pře-

stavěti. R. 1785. byl klášter zrušen a proffaním účelům věnován, až nyní zbořen. Bývalo v něm r. 1816. také t. zv. Mikulášské divadlo. Osud jeho sdílel do nedávna i chrám.

Vnitřek restaurován a ozdoben povkusu pravoslavné církve. Malíře Assana. Nově okrášlil apsidu i strop Petr Maixner.

Sv. Pankráce starobylý kostelík před branami Vyšehradskými, památný bitvou, jež r. 1420 v okolí jeho porážkou Sigmundovou skončila. —

Sv. Petra zruš. kostel na Zderaze, nyní skladiště dekorací div. stával již v 11. stol. Byl. při něm dle Dalimila pochován král milec Zderad, r. 1091 při obléhání Brna úkladně zabítý. 1190 zal. byl zde klášter Křižovníků s červ. křížem na lodičce. jenž postavil nový chrám, r. 1276 vysvěc. Pohřichu rozsáhlé stavby nebyly dokončeny a již r. 1420 pobořeny; 1722 odklizeny zříc. a rád jal se stavěti znovu chrám a proboštství dle plánů J. K. Dienzenhofera. Však i to zůstalo nedokončeno. 1785 proměněno proboštství v kasárny a malebný kostel v skladiště, jímž je dosud.

Sv. Petra kostel v ulici Petrské je starodáv. založení. Vyst. ve slohu rom. od Němců v jich osadě

Poříčí na rozhr. stol. XI. a XII. Později měli při něm komendu rytířů německých. R. 1233 koupila jež odovdělá král. Konstancie a s nově založ. špitálem odevzdala Křižovníkům s červ. hvězdou osmipaprskovou. Ti zde zřídili faru dosud trvající. Chrám přestavěn ve 14 stol., takže z pův. rom. elem. jen stopy se zachovaly. Nejnověji opraven od architekta Jos. Mockra, takže gothický sloh stavby ze 14. stol. očištěn. Goth. portál zap. průčelí ozdoben reliefem od L. Šimka »Kristus Petrovi klíče odevzdává« a vnitřek účelně polychromován. Na hl. oltáři obr. od V. Reinera, v l. lodi na olt. průčelním obr. sv. Marii Magd. od K. Škréty a olt. obr. sv. Floriana od Molitora. Pod kruchtou cínová křtitelnice z r. 1544. — Osaměle v perspektivě ul. Petrské stojí zvonič, druhdy ke hřbitovu přiléhavší.

Sv. Petra a Pavla kapitolní chrám na Vyšehradě druhdy pohřebiště čes. knížat a králů, pův. stavba románská, později gothická, v bouřích, jež ztroskotaly Vyšehrad, stěží obstál, však málo zachoval z bývalé své nádhery. Teprve od časů probošta Štulce v slohu got. dle plánů arch. J. Mockra prováděna oprava.

Zal. r. 1070, shořel již r. 1249 a přestavován do konce 13. stol., i za Karla IV. a Václava IV. tu budováno, až r. 1420 lid pražský jež pobořil. Stěží opraven r. 1495, však r. 1503 částečně se sesul; znovu opraven r. 1565—1591. V l. 1723—29 přestavěn v baroku a opatřen valenou klenbou. Tehdy zničeny náhrobní kameny knížat a pánů českých, proboštů a kanovníků vyšehradských. Z pův. 5ti-lobní basiliky románské zbývá nyní trojlodní chrám gothický, jehož vnější stěny ukazují stopy

pův. stavby. Vnitřek důstojně vyzdobený, ze star. památek chová se tu jen obraz Vyšehradu ze XIV. stol., vzácný tabulový obraz P. Marie, druhdy majetek Karla IV. a některé staré malby.

Sv. Rocha kostelík na předdvorí klášterním na Strahově. Stavba z doby Rudolfa II., slučuje v sobě prvky gothické s renaissancí vlašskou. Od r. 1784, kdy byl zrušen, sloužil účelům profaním, až znovu opraven a vysvěcen zas proboštem Starým r. 1882.

Sv. Salvatora kostel v Klemen-
tinu v ul. Karlově, částečně ještě
starý kostel sv. Bartoloměje, v 16.
stol. (1578) přestavěný, činí zvlášť
uvnitř se svou osmihrannou ku-
polí mohutný dojem. Vys. okna
presbyterie jsou sluhu přechod-
ního a zbytkem chr. sv. Bartolo-
oměje. Hlavní loď obklopuje 16
sloupů umělým mramorem oblo-
žených; loď vedlejší hojně zdo-
beny prací štukatérskou, oltáře

jsou mramorové. Hlav. oltář nese
kopii Rafaelova »Proměnění Kri-
stova« od Häringa z r. 1632, boč.
olt. sv. Jana Nep. a oltář Matky
Boží obraz od Hellicha, v téže
lodi olt. sv. Ignáce se starým obr.
neznámého snad vlášského mistra
(dar nuncia Spinelliho za Rudolfa
II.). Za krále zimního konala se
tu kázání kalvínská ve třech ja-
zycích: českém, něm. a franc.

Na Slovanech gothický kostel P. Marie při klášteře
(str. 65) Benediktinském v třídě Vyšehradské. Zal. Karlem IV.
pro bohoslužbu slovanskou (odtud název na Slovanech), na
místě býv. farního kost. sv. Kosmy a Damiana r. 1346.
(dost. 1372.) a budován mnichy řádu Benediktinův sem po-
volanými ze slov. jihu. Vysvěcen na jméno sv. Jeronyma,
slovanských apoštolu Cyrilla a Methoděje a patronů českých
sv. Vojtěcha a Prokopa v den, kdy připadá čtení ev. o učed-
nicích putujících do Emaus (odtud název v Emausích),
Husité zřídili zde faru utrakvistickou a r. 1591. osazen kl.
mnichy břevnovskými, již zavedli sem liturgii latinskou.
1611. za vpádu Pasovských vydrancován chrám i klášter a
zničeny tehdy bohoslužebné knihy slovanské. Ferdinand III.
vedl sem Benediktiny z kláš. Montserratského, jichž dě-
dictví r. 1880. zaujali Benediktini z Beuronu. Tito horlivě
pracovali na restauraci, ač ne všude ve sluhu přiměřeném.

Chrám, pův. trojlodní basilika, střed chrámu se spatřuje. Bylo
nyni s dvěma, kruchty nesoucími zde pův. také na 300 praporů z bi-
loděmi postranními, honosí se tev u Nördlingu, na Bílé Hoře a j.
skvělou výzdobou jmenovitě ma- Roztratily se a poslední zbytky
lířskou. Zvlášť pozoruh. v pravé odvezeny nedávno do Vídně. Z pr.
boční lodi »*legenda P. Marie*« a boč. loď přístupna jest někdejší
»*výjevy ze života sv. Benedikta*«. síň kapitulní, pozdější *kaple krá-*
Pěkný je nový obraz baldachýnový *lovská* (z rozkazu Ferdinanda III.,
s obr. »*Večeře Páně*« a učedníků jehož poprsí je nad vchodem),
v Emausích. V okně za hlavním jejíž stěny bohatě vyzdobeny:
oltář. *apotheosa P. Marie* na skle, freskou »*Úkřižování*« nad oltářem,
Ze starých památek zachovány a tempera malovanou »*Modlitbou*
kamenné výklenky pro sedadla *Mojžišovou*« na l. stěně a obrazy
kněžstva, gothickými kružbami světců a posvátného zpěvu anděl-
zdobené a z min. stol. dubové ského (malbou minerálovou) na
stolice kněžského kůru, uměle ře- pr. stěně. Kaple nese pův. klenbu
zané a bohatě vykládané; v levé křížovou: přepažením oddělena
boční lodi nově opravená kopie od ní nynější *síň kapitulní*. V klá-
P. Marie *Montserratské*; při pob. šteře největší znamenitostí jest
oltáři odpočívá Jan z Götzu (po- ochoz dvora, druhdy rajským zva-
věstný bitvou u Jankova — po něho, původní chodba křížová,
chodil jako Kec u Jankova), jehož pokrytá starými 84. malbami vět-
náhrobní kámen v podlaze pro- šinou z l. 1347—1372 (a tempera).

bohužel několikrát nešťastně opravenými, jež náležejí k nejvz. památkám malířství středověkého v zemích předalpínských. — V klášteře samém chová se skvostný *tabulový obraz Ukřižovaného* z doby Karlovy (a tempera na zlaté půdě na plátno malovaný).

Nejsv. Srdce Ježíšova kostel viz stavby moderní.

Synagoga. Z největších památek Josefova i celé Prahy je

synagoga stará-nová, pocházející ze stol. 13., vystavena nejspíše na základech budovy staršího původu ve slohu starogothickém, lépe řečeno přechodním, jehož jest v Praze vzácnou památkou. Krásný portál, klenba i přípory mají zvlášť uměleckou cenu. Vnitřek i vnějšek pokryt je staletým čmoudem, jenž z předsudku či pověry se zachováva nedotčený. Jmenovitě po krveprolití r. 1389, kdy mnoho Židů v syn. ubito, zakázali prý rabínové se-

tržiti stopy krve se stěn synagogy. Kromě jiných starožitností chová se uvnitř prapor, jimž Židé pražští od Karla IV. byli obdařeni a jenž jen za zláště slavných příležitostí byl vynášen. Za Ferdinanda III. a Karla VI. privilej praporu toho obnovena. V tabernaklu na pěkně pracovaném podstavci chovají se spisy tóry na pergameni provedené; opony tabernaklu, jež synagoga chová, jsou na mnoze vzácné a cenné práce.

Synagoga Klausova při starém hřbitově pochází z 2. pol. 16. stol. a byla r. 1694 v nyn. podobě přestavěna. Ostatní synagogy viz v odstavci »Stavby moderní«.

Sv. Simona a Judy kostel při klášt. Milosr. Bratři na St. Městě je jednolodní prostá stavba z doby českých bratrů; chová na hl. olt. obraz od V. Reinera, malby na omítce jsou od J. Hagera; na olt. Jana Božího obr. zakladatele řádu Mil. Br. od R. Bieseho.

Sv. Štěpána kostel na Nov. Městě (Štěp. ul.) na místě, kde již od dávných časů stával farní kostel osady Rybníku, vybudován byl r. 1367. o jedné lodi s presbyterií, k níž ve 15. stol. obě boční lodi byly přistaveny. Býval kolem něho rozsáhlý hřbitov. R. 1419. opanoval chrám mocí lid vedený knězem Janem Želivským, což bylo prvním násilným skutkem bojů husitských, jemuž v zápětí následovalo svržení konšelů novoměstských.

Gothická basilika, zachovavší většinou původ. svou ušlechtilou podobu: ladný vnitřek, překlenutý pův. klenbou křížovou, doplněn vkusně polychromií za poslední opravy r. 1877. Z památek zasluhuje zvlášť povšimnutí *obraz P. Marie* na prvním oltáři levé boč. lodi, počítaje od hl. vchodu, nejkrásnější ze všech českých tabulových obr. toho druhu. Hlavní obraz pochází asi ze 14. stol., k němu připojené okolkové obrazy však teprve asi z doby Vladislavské. Skvostný hl. oltář renaissanční nese obraz *Kamenování sv. Štěpána* a *obraz nejsv. Trojice* od M. Cimprechta (17. stol.) a kamenná kazatelna z 15. stol. V l. boč. lodi na průč. olt. Škrétův obr. *křtu Kristova*, poblíž *cinová křtil.* z r. 1462 s reliefy 12ti apoštolů. Zajímavý je v té lodi *epitaf* pražs. illuminatora, dřevorytce a knihtlačitele Mich. Peterly z Annaberka (1588) od B. Sprangera. V pr. boč. lodi *obraz sv. Rosalie* od Škréty, nový *goth. svícen* ze železa kutý od Ant. Fialy dle návrhu J. Mockra a nový obr. olt. *sv. Barbory* od J. Knöchla. V přistavené bar. kapli výborný obr. *„Umučení Krista“* a poprsí sv. Veroniky od Cimprechta. Ve stěně chrám. zevně, dílem i uvnitř vezděny četné náhrobky, z nichž zajímá náhrodek *Jakuba Kodičilla z Tulechova*, jenž pracoval o čtyřdílném literáckém zpěvníku zdejší chrámu. Věž restaurovaná dle návrhu arch. Mockra, náleží k nej-

krásnějším v Praze. Za chrámem spatřuje se ještě *zvonice* o štíhlé věži, post. na poč. 17. stol. Mezi zvony z r. 1490, 1516, 1526 nalézá se též „*Lochmar*“, r. 1585 Brikcím z Cinperka přelítý, relemem kamennování sv. Štěpána, čes. nápisem a znakem i obrazem mistra zdobený. — K sev. straně presbyteria přiléhá *barokní kaplička*, kabinetní kousek Kil. Dienzenhofera. Obsahuje hrobku se sousoším sv. Trojice od Mat. Brauna a na stěnách fresku Věch svatých. Po bliž zvonice býv. špitál, za morových časů r. 1613. zřízený, Nese vkusný renaiss. portál z červeného mramoru.

U Trinitářů viz chrám:

Nejsv. Trojice, farní chrám, ob. »u Trinitářů« zv. v ul. Spálené. Barokní, trojlodní stavba z r. 1712 zal. při kl. řádu Trinitářů, jenž r. 1783 byl zrušen a v kasárny proměněn, a teprve nedávno sbourán. Klenby nesou fresky od Schlachtera z r. 1780. V l. boční lodi cinová křtit. z r. 1552, poch. ze zrušeného kostela sv. Martina (str. 95). Z obr. nejcenější obr. nejsv. Trojice na hl. olt.

Sv. Trojice kostel farní v Podskalí, jediný ze čtyř tu zachovaný, v nyn. podobě z min. stol.

Sv. Václava kaple viz sv. Vít.

Sv. Václava gotický kostel, dnes v ul. Resslově, starobylá stavba, vzniklá z podnětu Václava IV., jenž ji s dvorem svým často navštěvoval. Bývala tu již před r. 1186 kaple sv. Václava, později farní kostel, při němž Jan Zhořelecký měl své věvodské sídlo. Václav IV. zřídil si zde palác — dvůr královský s lázněmi. Kostel zachoval se i v bouřích husitských a náležel utrakvistům, kteří jej r. 1585 obnovili. Po běl. bitvě da-

rovan bosým Augustiánům, kteří zde r. 1626—1646 klášter zřídili. V tom prodlel asi rok maiiř K. Škréta, uchrániv se tu po nešť. svém jednom souboji, jenž namaloval tu řadu cenných obrazů; tyto roztratily se (11 prodáno do gal. drážďanské). Klášter proměněn za Josefa II. v kasárny, pak v trestnici svatováclavskou, nedávno zbořenou. V kostele s pěknými klenbami a zdobuými kružbami okenními, spatřují se nyní jen četné náhrobní kameny. Měl býti sbourán, však, jak doufáme, bude zachován.

Sv. Vavřince kaple, vlastně jen zbytek její: polokruhová románská apsida, zachovaná jako jedna z nečetných památek stav. románského při nejstarším kanovnickém domě na Vyšehradě.

Sv. Vavřince kostel na Petřině na místě kaple, která tu již před r. 1135 stávala; bývalo vedle ní popraviště, na němž dokonali z rozkazu Svatoplukova r. 1108 poslední Vršovci. V 13. stol., kdy Karel IV. stavěl tudy nové opevnění M. Strany (zeď hladovou) kaple opravena, ne-li přestavěna. R. 1370 vykázano na Petřině pod stany obydlí mohamedánským tkalcům koberců z Persie. Za Rudolfa II. (1590) kaple opět opravena; bývaly tu vypalovány slavnostní ohňostroje. R. 1611 vtrhli tudy pěšáci Pasovských do Prahy. Místo kaple vyst. kostel v min. stol. (1770), však zrušen již r. 1784. Hrabě Chotek, posl. purkrabí pražský, dal Petřin stromy osázeti a r. 1840 obnoven kostel. R. 1841 měl v něm primici svou *Boleslav Jablonský*. V kostele poutá obr. sv. Vavřince od Nizozemčana J. Cl. Manna (1693).

Sv. Víta dóm na Hradčanech, arcidílo věků, na jehož dobudování i doba naše pracuje, koruna Prahy i Hradčan královských, chrám chrámů českých, schrána památek vzácných i vznešených, k němuž s pietou lne každé srdce české. —

Václav Svatý první jal se na tomto místě budovati chrám románský okolo r. 930 ke cti sv. Víta, jehož rámě dostal od Jindřicha I. Po smrti jeho r. 935 byl chrám vysvěcen a r. 939 přeneseno sem tělo jeho ze St. Boleslavi a r. 973 spojeno s chr. bis-

kupství. Stavba byla rozmerů celkem skrovných, takže r. 1039 pro ostatky sv. Vojtěcha nová kaple byla vyst. Z toho důvodu také Spitihněv II. r. 1060 jal se budovati chrám prostornější, rovněž slohu románského, v němž již nástupce jeho Vratislav II. korunován na krále čes. (1086). Z tohoto chrámu pochází dosud zachovaný podstavec starobylého svícniku, v Miláně ukořistěný. Za Jana Lucemburského však vůli a pobídnutím již syna jeho Karla položen zákl. kámen k novému chrámu 21. listop. 1344, kdy poslední biskup pražský Arnošt z Pardubic stal se arcibiskupem. Starý chrám zbořen byl po částech, jak toho vyžadoval postup nové stavby. Stavitelem byl *Matyáš z Arrasu* (8 let), po něm *Petr Parléř*, nějaký čas snad i jeho syn Jan a do smrti Václava IV. Petr Kameník. První pohroma chrám ještě nedostavěný stihla za Zikmunda, jenž pobral z pokladu jeho vše cennější, neštitě se ani svatokrádeže na hrobě sv. Václava. Po něm r. 1421 lid zničil mnohé ještě jiné; co zbývalo ukryli kanovníci na místa bezpečná a chrám odsvěcen. Teprve za Jiřího Poděbrada počali si opět chrámu všimati a za Vla-

dislava II. pomýšleno na dokončení chrámu. Však r. 1541 zničeno úplně požárem vše, co věky minulé zbudovaly. Za Ferdinandal. stavitelům Bonif. Wohlgemuthovi a H. Tirolovi bylo úkolem zachrániti pro budoucnost, co bylo možno a chrám uveden zase do pořádku; však již za povstání stavovského byl zabaven a za Bedřicha Falckého znovu vypleněn. Stěží smazaný stopy toho řádění po bitvě běl. do r. 1630. Za Leopolda I. r. 1664 přikročeno znovu k dostavování chrámu, však snaha rozbila se o nedostatek peněz, čemuž jen děkovati jest, že nebyl chrám tehdy nad míru znešvářen. 1729 konána tu velkolená slavnost svatosvěcení Jana Nep. R. 1757 za obležení Prahy Bedřich II. pruský vandalsky spustošil chrám, zvoliv jej za terč svých batterii. Patnáct let vyžadovala náprava těchto spoust, při čemž činní byli tehdejší stavitelé paláce král. Lorrageho, Gunz a Haffenecker. Za Josefa II. odvezeny odtud do Vídně klenoty korunovační, jež vrátil sem Leopold I. Od r. 1844 pečuje o dost. chrámu *Jednota*, jejíž prvním stavitelem byl *Jos. Kranner*, druhým *Jos. Mocker*, nedávno zesnulý, nyní je stav. *J. Hilbert*.

Hlavní loď chrámová, 36 m vys. velikými okny krásných kružeb osvětlená vede nás k vyvýšenému presbyteriu podle *kazatelny* při levém pilíři, z doby Ferdinanda III. pocházející a pěkně, však nikoli slohově gothicky řezané; v presbyteriu po obou stranách sedadla kanovníků a blíže oltáře trůn arcibiskupský. *Hlavní oltář*, před nímž konaly se od Václava IV. (1363.) korunovace králův českých, jest nový, dle Krannerova, Mockrem zdokonaleného návrhu a tají ostatky sv. českých patronů Vojtěcha, Cyrilla, Víta, Václava, Ludmily a Prokopa. Tumby s ostatky zdobeny jsou mistrovskými obrázky smaltovými, svěťice a výjevy ze života jejich představující, jež dle návrhu Sequensových provedl Jos. Chadt. Zdařilá poprsí proroků, jež oltář zdobí, jsou od L. Šimka a gothické svícny pořízeny dle návrhu J. Mockra. Pod kruchtou spatřujeme pak renaissanční *mausoleum* královské, jež zříditi dal Rudolf II. od belgického mistra Kolína z mramoru bílého s postavami Ferdinanda I. uprostřed, manželky jeho Anny v l. a syna jejich Maxmiliana v pr. s mistrovskou

sochou Spasitelovou. Mausoleum obklopeno mříží kutou umělecké práce. Odpočívá tu Karel IV. a choť jeho Blanka i Jiří Poděbradský či jak Koubek veršuje zde:

po boku Karla, Čechův Matky,
Leží Otce vlasti pozůstatky,

pak i Rudolf II. a arcikněžna Marie Amalie, Ferdinand I., Anna Jagellonka a Maxmilian II. V hotové části chrámu kolem hlavní lodi spatřujeme řadu kaplí; počínáme v l. od hlav. vchodu:

Kaple sv. Zikmunda, jinak též **Černinská zv.**, do níž po def. úpravě bude z venčí přístup. Karel IV. uložil zde tělo sv. Zikmunda, krále burgundského ve skvost. hrobě Nyn. oltář nevalně vkusný pochází však z dob pobělohorských; malba na omítce pak od stavitele Tírola z doby po požáru r. 1541. Nalézají se tu hrobky Černínův, Vratislavův a Vršovců. Z náhrobků zajímaví zvláště krás. náhr. *Humprechta Cernína*, pak *Heřmana Cernína*, jenž pojav vdovu po Diviši Černínovi r. 1621 na náměstí starom. statem za manželku, stal se zakladatelem moci svého rodu. Konečně pak náhr. *Zikmunda Bathoryho*, posledního svého rodu knížete sedmihradského, jenž zemřel svou Rudolfovi směnou postoupil. Okna kaple zdobena jsou skvělými malbami, jež dle návrhů prof. Sequense a Mockra provedeny v Inomostí. Kaple uzavřena vkusnou mříží z r. 1734. — Následuje

Sakristie — druhdy **kaple sv. Michala**, jejíž klenby vyznamenávají se visutými svorníky krásné práce kamenické. Těžce kovanými dveřmi vystupuje se odtud do

Klenotnice či **pokladny chrámu**, v níž mnoho drahocenných předmětů z dob Karla IV. je uschováno; jsou tu i ostatky některé a památky patronů českých jako meč sv. Václava (také meč krále uh. sv. Štěpána), červený plášť sv. Václava v mešní roucho proměněný, mešní roucho sv. Vojtěcha, kus hole sv. Prokopa, jazyk sv. Jana Nepom. v drahocenné schráně, velký kříž zlatý, perlami a drahokamy zdobený, jehož užívá

se při korunovacích králů čes., bohatě zlacený relikvář s ostatky sv. Kateřiny ze stol. XIV., onyxová mísa s nohou stříbrnou, bohatě zlacenou; chovají se tu i některé vzácné rukopisy, jako ruk. evangelia ze stol. 6. atd. — Za sakristií následuje

Kaple sv. Anny, jinak *Nostická zv.*; opravená péčí jednoty krásoumné, náleží k nejkrásnějším. Malby na stěnách (voskové barvy na obmítce z mramorové malty) dle návrhů prof. Swertsy provedli Fr. Ženíšek, B. Roubalik, E. Lauffer a Fr. Čermák. Krásná malba na skle v okně představuje rodokmen P. Marie. Goth. oltář dle návrhu Mockrova z piskovce vyvedený, nese sochy z bílého istrijského kamene od Edv. imka. Na oltáři starožitný nádherný relikvář s votivním obrazem ve stříbře kalenném z r. 1286; obraz ten až do revoluce franc. chován byl v Trevíru, odkudž se ztratil; r. 1846 zakoupil jej náhodou na cestách svých hr. Jos. Nostic. Ve vých. zdi kaple zbytky olt. z dob Karlových. Hrobky mivali tu Žďárští ze Žďáru a hrabata Nosticové. Kapli uzavírá skvostná kutá mříž z r. 1733. — Naproti kapli mezi sloupy presbyteria spatřuje se dřevorezba představující Útek Bedřicha Falckého po bitvě běloh.; vedle rytiny Sadellerovy (z r. 1606) je to nejstarší a nejvěrnější obraz Prahy ze 17. stol. Rezbu provedl Kaj. Bendl z rozkazu Ferdinanda II. — Následuje

Kaple sv. Cyrila a Methoděje též *Perštejnskou* neb *Kinských*, jinak též „*moravská*“ neb *arcibi-*

skupská (hrobka arcib.) zv. *Nalézá se v ní nádherný mramorový sarkofag Vratislava z Pernštejna, prosluleho velmože stol. 16., otce známé pani Polyxeny, později za Lobkovice provdané. Na olt. P. Marie pěkně sanktuarium, česk. granáty zdobené a obr. P. Marie (a tempera) od Beneše Krabice z Vajtmile darovaný, jenž na něm jest vypodobněn. Okna kaple vyzdobena novými malbami na skle, dle návrhů prof. Sequense a arch. Mockera v Inomostí provedenými. Před kaplí, uzavřenou krásnou kutou mříží z r. 1733 pochovan jest *Tomáš Pešina z Čechorodu*, spisovatel dějin moravských a neunavný ochránce chrámu svatov. — Poslední v řadě na této straně jest*

Kaple sv. Jana Křtitele jinak též *Arnoštova* zv. (nákl. Arnošta z Pardubic vyvedená). Stavba její je z nejstarších, bylať již r. 1352 ukončena, však výzdoba je nová. Krásný kamenný oltář, pořízený dle návrhů Kranner a Mockra darem krále čes. Ferdinanda Dobrotivého; nese *sochu sv. Jana Křt.*, jednu z nejlepších prací V. Levého a *Myslbekovy* sošky sv. *Cyrilla a Metoděje*. Po stranách kaple spatřují se staré opukové, pohříchu valně poškozené náhrobky Přemyslovců Bořivoje II. a Břetislava II.; kromě nich byli tu pochováni také Spitihněv II., Břetislav I., Přemysl Otakar I. i II. Z hrobu Břetislavova při přehlídce r. 1824 vyňatá deska olovená nalézá se v museu českém (I. patro, sál 8.). Na hrobě Bořivoje II. spatřuje se cenná dřevorezba Ukříž. Krista, jež druhdy Dürerovi se přispiovala. Pod okny ve zdi spatřují se mramorové náhrobky arcibiskupů Ant. Brusa (1580) a Pavla Medka (1590), prvních, kteří byli první v hodnosti té po obnovení jejím. Okna kaple vyzdobena moderními malbami na skle a sice prostřední dle návrhu Jos. Trenkwalda, v postranních dle návrhu Ant. Lhoty. Proti kapli při straně presbyteria vedle obr. Utrpení sv. Jana Nep. spatřuje se

náhr. tělesn. lékaře Rudolfa II. Křištofa Guarinoniho z r. 1604.

Ve směru hlavní lodi proti oltáři hlavnímu nalézá se

Kaple Njsv. Trojice, jinak *císařská* zv., jež vysvěcena byla již za Karla IV. r. 1368. Bývala tu také po r. 1621 hrobka mocného rodu Berků z Dubé, jichž »ostrve« na někt. náhr. se vyskytují. Nyní obnovená chová oltář kamenný, společnou práci J. Kranner a Em. Maxe a nákladem krále Ferdinanda Dobrotivého zřízený; spatřuje se na něm překrásná socha Sv. Ludmily od Em. Maxe, král. Annou porizená; stojí nad schránou českými granáty posetou, v níž chová se korunovaná lebka sv. Ludmily, po požáru r. 1142 v ssutinách svatojirského chrámu nalezená. Olt. stůl zoben postavami Bořivoje I., sv. Václava, Spitihněva I. a Vratislava I. a erby rodu cis. rakouského a krále sardinského. Okna zdobena nov. malbami od Quasta v prostř. okně dle návrhu Führi-chova, v postranních dle návrhu S. Scheivla; v prostř. okně pod nejsv. Trojici spatřují se postavy Karla IV. a Alžběty Pomoránské, posl. jeho manželky, v l. postava sv. Klimenta se sv. Cyrilem, za nimiž klečí Rastislav, jež apoštolý slov. k nám povolal, v pr. sv. Metoděj a sv. Ludmila s klečícím Bořivojem I., prvním českým knížetem křesťanským.

Také v této kapli odpočívají Přemyslovci, jmenovitě Břetislav I. a Spytihněv I., je tu také pochován Zdeněk Lev z Rožmitála, svého času prosluly velmož český. Konečně spatřuje se tu na bílém mramorovém podstavci bronzový *svícník t. zv. Jerusalemský*, dílo skvostné práce, o němž pověst praví, že pochází z chrámu Šalomounova. Kaple uzavřena zdobnou kutou mříží z r. 1732. Nad vchodem rozpiná se Ukřížovaný s postavami P. Marie a sv. Jana, práce to hradč. řezbáře Daniela z r. 1621. Proti kapli v ochoze leží

Hrob sv. Víta s novým oltářem se sochami téhož světce od Em. Maxa. Za oltářem krásná pozlacená mříž, na niž visivaly

druhy drahokamy. V dlažbě ochozu spatřují se náhrobní kameny 14 biskupův pražských.

Na druhé straně hlavní lože následují za sebou od cis. kaple za hlav. oltářem počínaje ku předu tyto kaple:

Kaple Zvěst. P. Marie jinak též *Saská zv.* (dle toho, že zeť Karla IV., vévoda saský ji vyzdvihl) nebo také *Sternberská* proto, že zde mival hrobku tento rod, jehož znak — hvězda — v podlaže se spatřuje. Od něho pochází také *olt. Zvěst. P. Marie*, v němž uloženo velké množství ostatků sv. Odpočívají tu *Přemysl Otokar I. i II.*, jichž porouchané náhrobky při stěnách se spatřují; je tu také na řetěze zavěšen pruský granát z dob bombardování pruského r. 1757, jež v této kapli velkou spoustu způsobilo. Okna zdobena novými malbami dle návrhu prof. Sequense a arch. Mockra. Pěkná kutá mříž kaple pochází pak z r. 1731. Pokračujícíe ochozem ku hl. vchodu, přicházíme ke

Kapli Navštíiv. P. Marie, jinak též *Vlašimskou* (arcib. Očko z Vlašimi v ní oltář post.), nebo *sv. Jana Nep.* zvané. Na olt. jejím s obr. *P. Marie Pom.* od Brandla spatřují se stříbrná poprsí sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Cyrilla ze stol. 18., kdy arcib. Khuenburgem porížena byla k slav. svatořečení sv. Jana Nep. Za sklem pod stolem spatřuje se truhlice olovená s *ostatky sv. Vojtěcha*, sem r. 1880 po zboření kaple téhož světce přenesená. *Jan Očko z Vlašimi*, arcib. pražský, o němž Petrarka napsal, „že takovým byl, jako kdyby v Athenách byl zrozen a vychován“, má tu náhrobek vzácně umělecké práce, pohříchu valně porouchaný z r. 1380. Jen polychromované erby nad náhr. jsou neporušeny. Náhrobek *Ludmily Berkovny z Thurnu*, pod pravým oknem zazděný, je umělecká práce kovolitecká z r. 1558. Ve stěnách, jež nesou zbytky staré polychromie, spatřují se okna s moderními malbami z r. 1870, kaple pak uzavřena kutou mříží z r. 1731. V ochoze proti kapli spatřuje se

Hrob sv. Jana Nep. s nádherným náhrobkem dovedné práce řemeslné, ač nikoli v pravém smyslu umělecké, jenž v hlavní části pochází od dvor. stříbrníka vídeňského Jos. Wirtha z r. 1736. Cena hmotná náhrobku, v němž v rakvi stříbrné odpočívají ostatky svatého v rakvi křišťálové a na němž klečí socha světce, korunovaná souhvězdím z dementů, páci se na 200.000 zl. Část baldachýnu nad hrobem drží stříbrní andělé, poríženi r. 1771 od pražského stříbrníka Ign. Nováka. Mezi hrobem a kaplí spatřují se v podlaže zvedací dvěře, jež vedou do bývalého hrobu světce, v němž až do časů Josefa II. mše se konávaly. — Za hrobem sv. Jana mezi sloupy presbyteria spatřuje se

dřevořezba obrazoborství za Bedřicha Falckého (pendant ku dřevořezbě na druhé straně umístěné — útěk Bedřicha Falckého) od Kaj. Bendla, k rozkazu Ferdinanda II. vyvedená, aby znázorněno bylo řádění kaplana krále zimního Sculteta r. 1619. Následuje pak směrem k hl. vchodu

Kaple sv. Maří Magdaleny, druhy také *Přechova*, nyní ponejvíce *Valdštynská zv.* V hrobce rodu toho odpočívá zde také arcibiskup Jan Bedřich z Valdštejna. Okna kaple zdobena malbou, prov. dle návrhů prof. Sequense a archit. Mockra. Kaple uzavřena je zdobně kutou mříží z r. 1732. Nad vedlejším malým vchodem chrámovým vedle k. Valdštejnské spatřuje se

Oratorium královské, nyní restaurované, jehož zábradlí pův. jen erby koruny České, nyní také erby jiných zemí rakouských zdobeno. — Za vchodem postranním následuje otevřená

Kaple sv. Sylvestra, jinak též k. sv. Simoniče a Judy zv. Na olt. jejím spatřuje se kříž cedrový, od Rudolfa II. v Miláně porízený, jenž stával před mausolem královským. V l. od olt. *obraz líc Kristovy*, jež r. 1368 Karel IV. dostal darem od papeže Urbana V. a jenž náleží k největším pamětihodnostem chrámu; je to věrná kopie čechle sv. Veroniky

v Římě uložené. Až do r. 1645 byl chován na Týně Karlově. Rámec s uměleckými drobnomalbami nejspíše v Praze byl zhotoven. Pod oknem spatřuje se nápis hlásající, že zde odpočívají tři členové rodu habshurského: Gota, manželka krále Václava II. (dcera Rudolfa I.), bratr její Rudolf, manžel Anežky, sestry Václava II., jichž syn Jan Svábský zavraždil Albrechta I., krále něm. a bratranec jejich Rudolf, král český — jinak také »král Kaše« zv. Je tu také pochován znamenitý biskup Jan z Dražic, však místo není označeno. Malba v okně pořízena dle návrhu prof. Lhoty. — Vedejší

Kaple sv. Ondřeje, jinak též *Martinická* i *Lobkovická* zv. (rest. nákl. Jar. Clama z Mart. a kníž. Jiřího Lobkovic), chová oltář z mramoru šedého s figur. pra-

cemi (Ježiš, 4 evangelisté, příchod 3 králů, ukřižování, pohřbení a vzkříšení) v mramoru kararském od sochaře Achtermanna v Římě proboštem Würflem získaný. Od 16. věku pochovávaní tu Martiní-
nicové a Lobkovicové, z nichž renaissanční náhrobek *Jana Popela z Lobkovic* (1569) prostřed stěny západní náleží k nejkrásnějším v chrámu. Také tu odpočívá Barbora Celská, choť Zikmundova, místo však neoznačeno. Malba v okně pořízena dle návrhů prof. Sequense a arch. Mockra. Ubírajíce se odtud, mijíme v l. při zdi

náhrobek renaissanční *Jiřího Popela z Lobkovic* (1590), proti němuž pod kruchtou spatřuje se barokní náhrobek

Leop. J. Šlika z r. 1723 s figurálními pracemi od *J. Brauna*; následuje pak hned

Kaple sv. Václava, místo celého chrámu nejznamenitější, jak zdá se, ještě zbytek původní stavby, v níž ostatky sv. Václava byly uloženy. Vedou do ní mohutné kovové dvěře, na nichž spatřuje se zdobný kruh, tentýž prý, jehož sv. Václav se zachytil, když před kost. sv. Kosmy a Damiana 28. září 935. ve Staré Boleslavi smrtelně byl zraněn. Kaple sama tvoří čtverhrannou prostoru, s přepěknou klenbou síťovou, chová hrob a oltář sv. Václava s památnou přilbou a košili drátěnou čili brnění. Nyn. mram. hrob a oltář pocházejí z r. 1673. a nehodí se slohově v rámec kaple. Stěny vyzdobeny v horní části malbami, jež požárem r. 1541. mnoho utrpěly a *legendu svatováclavskou* znázorňují. Malovány jsou na zlaté půdě a obklopeny broušenými polodrahokamy českými, mezi nimiž mezery zlacenou sádrou jsou stmeleny. Pocházejí od mistra neznámého, asi téhož, od něhož jsou některé obrazy na Karlově Týně.

Sv. Václav vyobr. v mitře, připravuje, nad knížetem Zlickým ověncené svatozáří, jak káci šibenice, na zastržení přivřenců křesťanství postavené, jak při službách božích přisluhuje, děti pohanské skupuje a jim kmotrem je při křtu, jak sluha jeho Podivín skrehlé nohy v šlěpějích jeho si ohřívá, jak hladově nasycuje a žiznivě napájí, vězně a nemocné chudé navštěvuje, hostii a víno

připravuje, nad knížetem Zlickým vítězí i jak král německý a knížata úctu mu vzdávají, jak hrob pro ostatky sv. Ludmily a sv. Jiří připravuje a kostel sv. Vity zakládá. Poslední obrazy znázorňují zavraždění sv. Václava a přenesení jeho ostatků. Věrné kopie těchto obrazů obsahuje knížka malíře Matyáše Hutského (z Křívkolátu) z r. 1585 v cis. sbírce

Ambrasské ve Vídni uložena. — zděna je *železná mřížka*, které Lépe než hořejší malby legendy, prý se užívalo na soudech božích zachovány jsou malby dolní — při zkoušení vodou i ohněm, a již *obrazy umučení Páně*. Před obrazem »Bičování«, na němž sloup Karel IV. sem na památku zazditi dal, když zařízení to roku 1355 zrušil. Spatruje se tu ještě obrovský *svícen svatováclavský*, starobylá křtitelnice, jejíž spodek vzácná práce umění kovoliteckého z jedineho kusu hadce je zhotoven, obraz smrti sv. Václava z r. 1543 a na stěně jižní pěkně zachované obrazy *žen truchlících*, *vzkříšení* (kříž sdělán je z chrysoprasu) a *nanebevstoupení Kríška* z doby Vladislava II., chránici výklenek pro nádoby posvátné; varhany, zakrývající dobře zapod obr. Krista Ukřížovaného zachovaný obraz »*sesláni sv. Ducha*«.

Varhanami zakryt jest také vchod do *komory kleňotní* nalézající se nad portálem do lodě příčné, jejíž klíčníky jsou nejv. maršálek zemský, a jeden přisedící zems. výb., arcibiskup, děkan kapitulní, purkmistr pražský, mistodržitel a vicepresident mistodržitelství. Komora, v níž chovají se klenoty korunovační v gothické schráně moderní práce, smí se otevřítí jen z rozkazu samého krále. Jest tudíž nepřístupna.

Nad hlavní lodí dvě kruchtý dvojce varhany menší i dva posíse pnou. Na hořejší místo varhantivy. Pěstuje se tu znamenitá Ferdinandem I. pořízených, jež hudba chrámová i byli řediteli pruskou střelbou r. 1757 byly zničeny, spatrují se varhany z roku kůru mnozí proslulí hudebníci: Briekí, Koželuh, Vitásek, Führer. 1763 od tachovského varhanáře Skroup. Z horní kruchtý vede Gartnera. Na kruchtě dolejší jsou vchod na nepřístupné nyní

triforium, chodbu, do vnitř kostela otevřenou, kterouž celý kůr obejítí možno a jež tvoří jakýsi pantheon těch, kdož o chrám se zasloužili.

Spatrují se tu, ovšem na mnoze škou, Karla IV. a jeho čtyř manporouchaná, polychromie bývalé želek: Alžběty Pomořanské, Anny zbravená poprsí a sice v pořadě: Svidnické, Anny Falcké a Blanky správců stavby chrámové Buška Valoiské, bratrů Karlových Jana, z Linhartů, arcijáhna kouřimského mar. mor. a Václava, vév. lucemb. (1350), Mikuláše Holubce (1353), dalších správců stavby Beneše arcibiskupů Očka z Vlašimi a Arnošta z Pardubic, králů Václava Krabice z Vajtmile a Ondř. Kottlíka a Václava z Radče, stavitelů IV. a choti jeho Johanny. Jana Petra Parlěre a Matyáše z Arrasu. Lucemburského s chotí jeho Eli-

Na rozhraní vys. kůru a příčné lodě vně chrámu vede vzhůru k obvodu střechy krásné schodiště, jehož stavba Petru Parlěři se připisuje, a které umožňuje shlédnouti krásy i bohatství gothických ozdob stavby kolem celé střechy, již možno obejítí. (Nedoporučuje se těm, kdo trpí závratí). — Zevně při kapli svatováclavské na štíhlém sloupci spatruje se pod baldachýnem starožitná

Chrám sv. Víta.

socha sv. Václava, dílo Par-
lérovo jež od 14. stol. bráno za Českého.

Nad bývalým vchodem do loďe příčné spatřují se *starobylé obrazy mosaikové* z dob Karlových, skládané z drobných kousků různobarevného skla, kteréž práce umělecké v podobných rozměrech kromě Italie nikde nenalézáme.

Hlavní věž chrámu, nyní již v I. patře zdobeno je skvostnou od I. gal. vzhůru opravená, jež má nyní již vedle sebe dvě štíhlé družky gotické, nese ve výši 3 m nápis hlásající, že r. 1344 církev Pražská na metropolitní jest povýšena. V dolní části věže byla pův. kaple t. zv. Hasenburská, po požáru r. 1541 rumem zasypaná a teprve r. 1712 vyčištěná. nyní je restaurována. Okno věže

v I. patře zdobeno je skvostnou mříží z doby Rudolfa II. Nad 2. patrem umístěno 7 zvonů, z nichž největší Zikmund také největší zvon v Čechách (270 star. centů vážíci), je z r. 1549, dva menší Svatováclavský a Requial jsou z r. 1542 a 1546. Vyhlička s věže je podobná jako s rozhledny Petrášské (viz tuto).

V chrámu dostavěném přeložena bude sakristie proti nynějšímu vchodu postrannímu se strany jižní; mezi ní a kaplí Hasenburskou uprostřed lodi obnoven bude *hrob sv. Vojtěcha*, nad nímž tu do r. 1880. stála kaplička; vedle sakristie bude postranní vchod se strany severní; po levé straně budou pak v této nové přední části chrámu hlavní loďe tři, po pr. čtyři kaple a nad předním hlav. portálem záp. umístěny budou kruchty.

Vlaská kaple v Klementinu mezi kostely sv. Klimenta a sv. Salvatora, vyst. v l. 1590 od vláckých kupců. Přední její uzavřena je umělecky vyvedenou mříží, a vnitřní prostoru osvětluje lucerna nad klenbou. Povšimnutí zasluhuje jen *Lichtenreiterův* obr. sv. Jana Nep., na pr. olt. Berglerův, na hl. oltáři není valně cenný.

Sv. Vojtěcha kostel v ul. Pštrosově, v 13. stol. zal. byl již od 14. stol. farním. Na poč. 15. stol. byl zde farářem odpůrce a žalobce Husův Michal de Causis. Pak drahný čas byli tu faráři pod obojí. V nyn. podobu znešvařenou uveden v 17. stol., kdy také přistav. kaple Božího Hrobu a empora nad boční lodí. Slušněji opraven r. 1876, kdy zřízen zde nový goth. oltář sv. Vojtěcha s tabulovými obrazy od P. Maixnera. Nese mramor. tumbu, v níž nalezena byla pečeť biskupa Filiberta, legáta sněmu basilejského. Nad tumbou

spatřuje se vyřezávaná socha Bohorodičky z poč. 16. stol. přenesená z chrámu Zderazského. Cínová křtit. z r. 1493. Od kostela oddělena zvonice ze 16. stol.

Sv. Voršily kostel v třídě Ferdinandově, zbudovaný v l. 1702—1704 pražským stav. Markem Canvallim a obnoven uvnitř nedávno arch. Barvitiem a maliřem Scheiwlem. Klenutí, bohaté štukami zdobené, nese malby praž. maliře Jana Steinfelse z r. 1707, na hlav. olt. obraz sv. Voršily od Kr. Lišky, kromě kterého zasl. pozor. *Naneb. P. Marie* od Brandla a obr. sv. Josefa od J. B. Risiho.

Všech Svatých kostel na Hradčanech, druhdy výstavností a bohatstvím vynikající, vtěsnán jest mezi hrad královský a býv. palác Rožmberský (nyn. ústav Tereziánský). Vysv. Janem z Dražic roku 1263, Otokarem II. povýšen na kapli královskou, Karlem IV. na chrám kollegiatní, kterýž také Par-

lérem dal provést novou stavbu. Kapitula sice v bouřích husitských schudla, kostel vyvázl však bez pohromy i konaly se v něm všechny slavné přísahy při soudě zemském potřebné. Však požár r. 1541 obrátil jej v ssutiny. Znovu postaven nákl. Alžběty, vdovy po králi franc. a sestry Rudolfa II. r. 1580. Tim se vysvětluje, že několi-krát na stropě spatřuje se lilie, erb králů francouzských. R. 1588 přeneseny sem z kláštera Sázavského ostatky sv. Prokopa a hrob

jeho zřízen ve středu kůru kněžského. Od časů Marie Terezie používá kostela vedlejší ústav šlechticů a trvá při něm i nyní kapitula kollegiatní, jejíž místa udělují se profesorům bohoslovecké fakulty.

Zrcadlo kaple v Klementinu, zal. r. 1724 spolkem boh. šlechticů a zruš. r. 1784. Od r. 1816 používalo ji akad. gymnasium. Vyložena je hojně zrcadly, odkud její jméno.

Z výzdoby král. lože Nár. Divadla.

c) Pamětihodné stavby a zařízení moderní.

Akademie hr. Straky, z nadání (r. 1710.) hraběte Jana Petra Straky z Nedabylic a Libčan »ústav pro cvičení a exertitia mládeže chudé stavu vyššího národu českého«, pro nějž měla v Praze vystavena býti budova. Uskutečněno teprv r. 1894. Zbudován rozsáhlý palác dle plánů arch. V. Roštlapila, jenž tvoří malebné popředí král. hradu při pohledu se strany Rudolfské. —

Akademie československá obchodní, zřízená a spravovaná zvl. jednotou, má vlastní vzhlednou budovu v ulici Resslově.

Akademie umění výtvarných v jednoduché budově moderní naproti Rudolfinu. Sběrka odlitků. Ornamenty a knihovna. Prohlídka na přihl. u sluhy akad.

Assicurazioni Generali, palác pojišť. společnosti na Václ. nám. (roh ulice Jindř.), vystavěný na místě býv. renaiss. domu u Císařských dle plánů prof. Ohmanna architektem O. Polivkou. Honosí se zdařilou výzdobou plastickou. Ve výši III. patra spatřují se all. sochy St. Suchardy »Ochrana a

Nebezpečí», ve výši hlav. risalitu tři sudicky od B. Šnircha, na balkoně hrající si děti jako nosiči kandelábrů a na akroteriu alleg. »Život a Smrt« od Ant. Procházky. Masky na hl. facadě od B. nircha a kartuše od Č. Vosmika. Postranní portály v Jindř. ul. ozdobeny allegor. »Dne a Noci« od Frant. Stránského.

Banka Hypotační král. Českého má palác svůj na nám. Havlíčkově. Výzdobě její nevěnována zvláštní

Zemská Banka král. Českého náleží k nejnádhernějším moderním stavbám Nového Města. Postavena arch. O. Polívkou na místě bývalého musea českého na Příkopě v obnovené renaissanci Vladislavské honosí se bohatou výzdobou uměleckou.

V průčelí první pozornost poutá lunetová římsa, v jejíchž výklencích ve zlaté půdě spatřují se místné obrazy Mik. Aleše. Nad středním oknem český lev s korunovačními klenoty; v obou menších pobočných skřítkové dobývající drahé kovy; ve větších výklencích po obou stranách této skupiny znázorněno minciřství a těžení v dolech Kutnohorských. Ve výklenku v levo od rohu Objeví Vltavy s Prahou a po boku jeho menší luneta s obrazem Ovčáka se stádem; nejkrásnější výklenek v pravo do rohu: genius vlasti ukazuje jinochu z dálky Karlštejn; ve výklencích do Nekazanky následují ještě obrazy Rolnictví Obchodu, Průmyslu, Lesnictví a Umění. Na klenbě lunetové římsy naneseny al. stucco ornamenty prof. C. Kloučka. Rovněž nižší partie průčelí honosí se bohatou přízdobou uměleckou. Náplně mosaikové v atticce navržené věrně v duchu renesančního umění vladislavského od A. Suchardové. Ornamentální práce v průčelí, čtyři znaky největších českých měst a figurální skupení na atticce (allegorie obchodu směrem ke kasinu, průmyslu a vědy směrem k Nekázance) pocházejí od prof. C. Kloučka. Contrareliefy na meziokních pilířích ve výši mezzaninu jsou od prof. St. Su-

pěče; stavěl budovu stavitel Elhenický v l. 1888—1890 dle plánů a řízení arch. Wolffa. Stavba moderní budovy této stála v celku 1,950.000 kor.

Bursa plodinová má výstavnou budovu v renaissančn. slohu na náměstí Havlíčkově; v ní 2 místnosti bursy s restaurací a místnosti obchodního musea. Stavba, již prováděli stav. Hněvkovský a Jechenthal dokončena byla r. 1894.

chardy (Zemědělství, Průmysl a Obchod). Na svornicích viděti pěkné masky (hrabivost, rozhodnost, štěstí), ve cviklech portálu obchod i dopravu, po obou stranách medailony Karla IV. a Rudolfa II., vesměs od Folkmanna. Vraty, jichž bronzové reliefní vyplně, pocházejí od Folkmanna vcházíme do vestibulu, zdobeného freskami M. Švabinského (v l. sv. Václav žehnající přičinění lidu českého, v pr. allegorie blahobytu a práce). Pod schodištěm kynou nám dva obrovští světloňosi, výtečně modelovány B. Šnirchem. Chodba schodiště před vstupem do hlavní bankovní dvorany má šest lunetových obrazů od V. K. Maška; stěny pak ve výši druhého patra vyzdobeny jsou nástennými obrazy K. Klusáčka, znázorňující hold obyvatelstva království vlasti. Pamětní deska ve schodišti modelována jest Folkmannem. Střed budovy tvoří nádherná, skleněným stropem opatřená dvorana; střed stropu zaujímá znak království Českého, k němuž ve směrech větrné růže druzí se znaky měst a předměstí pražských, provedené vesměs malířem Řihovským. V metopách mezi nosiči římsy stropní spatřují se znaky značnějších měst království, umístěné rovněž ve směrech zeměpisné polohy a malo-

vané dle návodu J. Krále z Dobré Vody. Mezi těmi allegorickými figurami representováno je 12 krajů českých; v průčelí proti vchodu Kutnohorsk, Táborsk, Budějovicko a Písecko od B. Šnircha, v pravo Plzensko, Chebsko a Žatecko od Frant. Hergesella, v l. Přístup doveden každému v hodinách úředních. V přízemku nalezají se rozsáhlé, moderně zařízené obchody českých velkozávodů, v křídle do Nekázanky místnosti Umělecké Besedy.

Banka Živnostenská pro Čechy a Moravu zbudovala nádherný svůj palác na Příkopě proti bráně Prašné dle projektu arch. O. Polívky v moderní renaissanci.

Průčelí ozdobené mohutným arkýřem s bání a dvěma vykříři, obloženo je hořickým pískovcem a žulou i mramorem, v přízemí vyleštěnými. Kromě toho zdobeno průčelí plastikou i polychromií. Ornamentální výzdobu modeloval Alois Folkman, *alleg. sochy Zemědělství* (v pr.) a *Průmyslu* (v l.) ve výklencích arkýře l. patra jsou díla St. Suchardy, hlavy konsolů hlav. římsy (ráz hlavy Česky a Moravanky) modeloval Al. Folkman. *Merkur* ve velkém okně nad arkýřem je v mědi vytepan dle mod. B. Šnircha. Na obou koncích attiky sedí all. sochy *Přímýslu* (v pr.) a *Obchodu* (v l.) od Ant. Procházky, od něhož je skupina dětská s dubem nad Šnirchovým Merkurem. Báň korunuje mohut. postava *Iva s geniem* z mědi tepaná, dle mod. Ant. Poppa. Od l. ruky k pravé následují v průčelí čtyři polychromické výplně dle kartonu Fr. Urbana z dílny Alb. Neuhausera v Inomosti: 1. *Allegorie práce* — (kovodělník s pozadím musea král. Českého); 2. *alleg. Příčinlivost, Součinnost a Snahy* (dívka v nár. kroji přináší k hradu králů čes. model Nár. Div.); 3. *alleg. Slávy a Bohatství* šlechticna s poz. Karl. Týna); 4. *alleg. Moci* (český bohatýr s poz. Hradčan a Belvederu). Hlavními vraty se skvostnou mříží tepanou vstupujeme do vestibulu a z něho v pr. k místnostem bankovním, v l. k nájemníkům, z nichž tu jmenujeme: *»Jednotu českých Záložen a Čes. cuk. společnost. Vestibul i bankovní schodiště* bohatě vylož. skutečným i umělým mramorem, schodiště vroubeno krásným zábradlím (klasy, réva a mak). Nádherně vyzdobena i dvorana. v jejíž prvním patře spatřují se K. Liebschera medailony českých králů, z jichž doby pocházejí vzácné mince české: Václava, Přemysla Otakara II., Karla IV., Václava IV., Vladislava Jag. Jiřího z Poděbrad a Rudolfa II. Z dvorany je vstup do tresoru zvláště bezpečně zděného. Směnárna nachází se v přízemí.

Československá Vesnice, moderní napodobení československých staveb selských, součást českosl. musea národop., nalézá se v Král. Obore. Dosud jen občas přístupna. (Oznámení v denních listech).

Kolem prostorné návsi (viz *Břeclav* dle návrhu J. Kouly. Za plán hlavní) seskupeny tu počínáme-li pořadím v l. od vchodu: dle budy z předešl. stol. v Mařaticích u Uh. Hradiště. *Horácký Chalupa jihomor. Slováků v okolí*

grund po vzoru statku v Sazomíně u Val. Meziříčí dle návr. arch. R. Kříženeckého. *Handcký grund* po vzoru statku v Cholině u Litovle od arch. A. Makovce a stavit. J. Chrudimského. *Statek opavský* dle návr. arch. prof. J. Podhajskeho. *Chalupa Lašsko-Těšínská* po vzoru chalupy v Orlové ve Slezsku dle návr. arch. A. Makovce. *Chalupa Oravců* postavená dvěma Slováky ze stolice Oravské. — *Jizba Kopaničárská*, primitivní stavba, na místě Kopaňců zrobená. — *Čičmanské Gaždovstvo*, typ dřev. stavby slovenské z dob života v zadruhách po vzoru staveb v dolině Pružinsko-Čičmanské od arch. D. F. Jurkoviče. — Skupina: *Kostel dřevěný* z materiálu zbořen. kostela v Podůlšanech, částečně po vzoru kost. v Kočim u Chrudimi dle návr. arch. Sochora; v pr. od něho *kovárna* dle návr. prof. J. Kouly, v l. *mlýn* o jedné stolici starého

českého složení, zbudovný částečně ze zbytků starého mlýna od arch. Ed. Sochora. Následují dále řadou v l.: *Statek z Blatska* po vzoru staveb v okolí Petrovic u Milevska od arch. A. Makovce. *Chalupa Jaroměřská* po vzoru chalupy v Heřmanicích u Jaroměře dle návr. prof. J. Podhajskeho. *Statek z vých. Čech* dle návr. arch. Al. Čenského. *Statek Chodský* dle návr. arch. Al. Čenského. *Statek Pojizerský*, vzor bohatě vyvinutých staveb v okolí Turnova dle návr. arch. J. Veyrycha. Konečně přes silnici před ohradou *Valašská usedlost* s chalupou, sušárnou, pilou, křivačkárnou, salaši a hospodou. —

Vnitřek částečně opatřen nábytkem a náradím, částečně bude tak učiněno při definitivní úpravě. — Měl by tu býti stálý dohlížitel, jenž by za malou odměnu cizince provedl. —

Divadlo Národní,

příkladný a vzácný pomník vlastenecké obětavosti lidu českého postaven z příspěvků lidových v l. 1868—81. dle plánů prof. J. Zítka. Však sotva že v něm hry zahájeny, vzalo za své požárem, jenž tklivý ohlas vzbudil ve všech srdcích českých. Za krátko snesen nový million a ve dvou letech zaskvěla se stavba prof. J. Schulze v nové nádheře. Čeští architekti i umělci výtvarní ve stavbě té snesli nejlepší výkony doby současné.

Hlavnímu průčelí, obrácenému do třídy Ferdinandovy představena je mohutná logie, jejíž balustrada nese sochu Apolla a devíti mus od B. Šnircha. Po stranách logie spatřují se v průčelí výklenky se sochami Záboje a Lumíra od Ant. Wagnera. Po stranách kupole pak umístěny budou trigy, k nimž pův. požárem zničené modely již r. 1881 pořídil B. Šnirch. — V sedmí obloučích logie zázorněný vývoj dramatu plastickými pracemi B. Šnircha a do

plněn Tulkovými obrazy a fresco. Plastiky Šnirchovy znázorňují vývoj umění dramatického: v oblouku středním bacchický původ dramatu pastýřem a bachantkou, v obloucích od tohoto v levo a v pr. vývoj dramatu: a) *tragoedie a komedie řecká* znázorněny hochem s maskou Herkulovou a geniem s maskou ptáka, b) *mimika a pantomina římská* genii s maskami římskými; c) *hudba a tanec* (v krajním oblouku levém) pastýřem a tanečnicí; d) *drama církevní* (ve

krajním oblouku pravém) andě-
lem a geniím v oděvu církevním;
e) *moderní a romantická opera*
Orfeem a rytířem a f) *moderní*
drama Markétou a Falstaffem.
Vhodně doplňují a charakterisují
tyto allegorie reliefs v polích vly-
sových. — Logii, jejíž lunety zdo-
beny jsou freskami Tulkovými,
vcházíme do vlnitého vestibulu,
z něhož je přístup do všech mí-
stností hlediště. Nejnádhernější
místností jest foyer v prvním
patře se skvělou výzdobou umě-
leckou. Stěny, lunety i strop
zdobeny malbami a tempera od
Mik. Aleše a Fr. Ženiška. Na stě-
nách: Mythos, Historie, Život
lidský, Píseň národní a Hudba.
V lunetách Alešův cyklus »Vlast«
(pouť hrdiny národního kraje če-
skými). Na stropě Ženiškových zlatý
věk Karla IV. (ve středu), úpadek
po bitvě běloh. (v levo) a Vzkří-
šení národa v nové době (v pr.).
V chodbě vedle foyeru: Tragoedie,
Drama, Veselohra, Fraška, Opera.
Opereta a Balet od Ad. Liebschera.
Ve foyeru umísťují se poprsí mužů
o umění dramatické zasloužilých;
spatřují se tu poprsí skladatele
B. Smetany a V. Klicpery od J.
Myslbeka, J. J. Kolára a J. K.
Tyla od Ant. Poppa. Z foyeru vy-

stoupí lze na ballustrádu k so-
lům Šnirchovým. Z chodby u fo-
yeru vstup k šatnám a do hlediště,
jež osvětleno je elektr. (přes 3000
žár. při osvět. v lesku) a pojme
2000 osob. Strop vyzdoben osmi
alleg. postavami od Fr. Ženiška:
Architektura, Sochařství, Malíř-
ství, Epika, Mimika, Lyrika, Hudba
a Tanec. Tympanon proscenium nese
figur. výzdobu od B. Šnircha, před-
stavující Čechii, žehnající divad.
umění. Hlavní opona nese alleg.
obraz V. Hynaisa »Stavba Nár.
Div. — Vstup se strany nábrežní
je podjezdem ku král. loži. Risalit
podjezdu nese sousoší opery a dra-
matu od Ant. Wagnera. Schodiště
k loži král. vyzdobeno malbami
Hynaisovými (Země kor. České,
Mír, Historie), předsíň obrazy
Mařákovými (Říp, Blaník, Hrad-
čany, Tábor, Vyšehrad, Domažlice,
Velehrad, Radhošť a Hostýn), salon
obrazy Brožíkovými (rozvoj ná-
roda českého za dynastií Přemy-
slovcův, Lucemburkův a Habs-
burkův), budoir obrazy Hynaiso-
vými (čtvero ročních časů). —
Přístup do král. lože na přihlášku
u vrátného na Tylově nám. (za
osobu 1 K.) Schodiště, foyer a log-
gie přístupny při představeních.

Dívadlo německé (stavovské
viz str. 60) v Sadové třídě na Kr.
Vinohr. Budova renaiss. dle plánů
arch. Fellnera a Helmera vyst. r.
1883—1887 nákl. 750 000 zl. Figu-
rální výzdoba facady od Friedla a
Menzla. Opona od Weilla.

Dívadlo Varieté ve třídě Pala-
ckého v Karlíně; budova nevý-
stavná, jinak ale prakticky za-
řízená.

Dům Národní na Král. Vinohr.,
středisko společ. života s koncert-
ními sály, divadlem, místnostmi
spolků (Beseda, Sokol), veřejnou
knihovnou, restaurací (se zimní
i letní zahradou) a kavárnou. Vyst.
dle plánů arch. J. Turka; hlavní
vchod vyzdoben plastikami od A.
Poppa a velký sál koncertní ná-

stropními malbami od A. Lieb-
schera.

Dům Rottův na Malém náměstí
staroměstském nese po své re-
stauraci napodobení staré výzdoby
malbami.

Dům Štorchův na náměstí Staro-
městském, nová stavba v staré
české renaiss., uzpůsobená svému
okoli.

Dům Wiehlův na rohu Václav-
ského náměstí a Vodičkovy ulice
v obnovené české renaissanci
s nádhernou výzdobou dle kartonů
Alešových.

Dům Ženského výr. spolku v ul.
Resslově.

Elektrická centrála král. hlav.
města Prahy v Holešovicích vyrábí
proud elektrický pro elektr. dráhy

a osvětlování, pro obecní a soustroje elektrické na výrobu proudu kromou spotřebu. Kotelna zařízena třífázového o napjetí 3000 voltů na 32 kotlů soustavy Tischbeinovy; a proud stejnosměrného o napjetí

550—600 voltů. Přístup v úterý, v pátek 10—1, korporacím v neděli a ve svátek.

Chudobinec městský u sv. Bartoloměje v tř.

Vyšehr. jednoduchá moderní stavba s plast. výzd. od J. Myslbeka.

Jatky ústřední. Rozsáhlé skupení budov s tržišti, skladišti, dílnami, chlévy, porážkami, chladírnami,

masnými trhy atd. Vše moderně zařízeno. Restaurace. Vstup hájí dvě mohutné skupiny býků s pastevcem a řezníkem, v l. (viz obr.)

od Č. Vosmíka, v pr. od Snircha. Osobám nezaměstnaným vstup za 40 hal. u vrátného.

Býk s pastevcem od Č. Vosmíka.

Kostely moderní.

Kostel arch. Gabriela na Smíchově na konci zahr. kn. Kinských proti Kobrově ulici, zbudovaný r. 1889 ve slohu čistě románském nadán byl z pozůstalosti hraběnky Schwert-Sporkovy († r. 1884 a poch. tamtéž) jako spolu klášterní držebnosti duchov. sester řádu benediktinského. Obrazy a malby kostelní opatřeny byly umělci z řádu Benediktinů.

Kostel sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně. Sotva kterýž kostel v Praze má tak vlídnou polohu jako karlínský chrám na Jungmannově náměstí na úpatí zelených svahů Žižkova. Trojlodní dvouvěžatá románská basilika, postavená z veřejných sbírek v letech 1854—63. dle plánů prof. Rösnera řízením arch. Ullmanna, vyniká čistým slohem i vkusnou uměleckou výpravou.

Z Jungmannova náměstí vedou široké stupně ke třem vchodům průčelním do předsíně chrámové. Hlavní vchod zdobí kovové dveře s vypouklými poprsími dvanácti apoštolů, provedenými dle nákrešů L. Šimka a J. Manesa; jsou darem býv. karlínského starosty Götzla. Nad dveřmi spatřují se reliefs práce V. Levého, v levo »Pád prvních rodičů«, v pravo »Zvěsto-

vání P. Marie« a uprostřed sv. Cyril a Methoděj. Vnitřek chrámu jest jednoduchý, nicméně s cennými obrazy: apsida vymalována al fresco Trenkwaldem na náklad pražské umělecké jednoty; na stěnách za oltáři lodí pobočných spatřují se fresky od Petra Maixnera (výjevy ze života sv. Václava v pravo) a Sequense (výjevy ze života Kristova v levo). Obrazy

oltářní jsou od Lhoty a Manesa. |chanického truhláře Václ. Žabky
Kazatelna jest umělecká práce ne- |a dar hraběte Jana Harracha.

Kostel sv. Ludmily na Král. Vinohradech, zbudovaný r. 1894 v slohu gothickém dle plánů arch. J. Mockra z cihel neomítaných.

Relief na portále od Jos. Myslbeka, socha sv. Ludmily na štítě od L. Šimka. Uvnitř je polychromován a malbami od Jobsta vyzdoben. Malby na oknech dle kartonů od Sequense, Urbana a Fr. Ženíška.

Kostel sv. Prokopa ve slohu gothickém dle plánů architekta J. Mockra buduje se na Žižkově.

Kostel sv. Srdce Ježíšova při stejnojmenném klášteře na Smíchově u zahrady Kinských.

Kostel sv. Václava na Smíchově, zbudovaný na pozemcích někdejší Buquoyky dle plánů, arch. Barvitia roku 1881—85.

Basilika trojlodní s kasetovým stropem, jejíž vstup ozdoben malířskými reliefy sv. Václava (u prostřed), blah. Hroznatý a sv. Anežky (po stranách) od L. Šimka. V hlavní kupli obraz dle kartonů Trenkvaldových, ostatní malby od Pirnera, Rudla a Sequense. Křížový oltář od L. Šimka a St. Suchardy.

Lávka řetězová od Rudolfiny pod Brusku vedoucí s pěk. rozhl.

Most Františka Josefa z třídy Eliščiny pod Letnou, řetězový, post. v l. 1865—68 za 632.000 zl. dle systému Ordishova a Lefeuvrova. Rekonstr. 1897. Z plošiny jeho krásný rozhled k hradu král. s akademii Strakovskou na úpatí i na Štvanici, ostr. Primatorský se čtvrti svatopetrskou a Karlínem v pozadí.

Most kamenný Františkův nový od Nár. Divadla na Újezd ve stavbě.

Most Palackého kamenný z náměstí Palackého na Smíchov post. obcí pražskou v l. 1876—78 dle plánu inž. Reitera nákl. 1,157.620 zl. Závěrky oblouků nesou znaky Pražský a český a znaky povltavských měst: na již. straně Rožmberka, Krumlova, Budějovic, Týna, Zbraslavi a Vyšehradu, na sev. straně: Smíchova, Mělníka, Roudnice, Litoměřic, Ústí n. L. a Děčína. Pílony most ukončující nesou obrovská sousoší od J. Myslbeka: na straně pražské v l. Libušino proroctví, v pr. Lumírova píseň, na straně smíchovské v l. Záboj a Slavoj, v pr. Ctirad a Šárka.

Museum král. Českého postaveno nákladem 2 millionů zlatých dle plánů arch. prof. J. Schulze. Mohutnou čtverhrannou stavbu zdobí 4 nárožní věže a vysoká kopule s lucernou v popředí. Tarasovitý vstup hájí fontána se sochami Wagnerovými (ve středu Labe a Vltava se svými přítoky, v levo Slezsko, v pravo Morava). Před vlastním vchodem dvě sochy Maudrovy (Přírodověda a Historie). Nejvýše na štítě polovypuklou prací znázorněna Čechie, ochraňující vědu a umění; nad štítem dva geniové ochraňují znak království českého. Pod nápisem »Museum regni Bohemiae« (t. j. Museum království českého) jsou v pásmu druhého patra sochařem Ant. Wagnerem označeny tři doby z dějin českých; 1. Přemyslovec Václav II. zakládá zbraslavský klášter. 2.

Karel IV. z rodu Lucemburského zakládá vysoké učení české. 3. Rudolf II. z rodu Habsburského soustřeďuje na svém dvoře souvěké učence a umělce. Čtyři nároží hlavní kopule vyzdobena jsou sochami B. Šnircha; při pohledu z Václavského nám. v l. Obětavost, v pravo Nadšení, v zadu v l. Lásky k přírodě, v pr. Lásky k minulosti. Na zábradlí (balustrádě) střechy spatřujeme směrem do ulice Jungmannovy sochy: Vzduch, Země (od V. Šaffa) a Oheň a Voda (od Seidana); na balustrádě směrem do sadů Celakovského Pilnost a Ušlechtilost (od A. Procházky), Příroda a Krása (od V. Strachovského). Ve výklencích nárožních věží ve výši prvního patra umístěny sochy (od levého nároží na Václavském náměstí postupem v pravo): Mythologie, Ethnografie, Filologie, Filosofie (od Ant. Wagnera), Historie, Archaeologie (od A. Poppa), Geografie, Astronomie (od B. Seelinga), Numismatika, Heraldika (od Fr. Hergesella), Poesie, Umění výtvarné (od J. Wurzla), Geologie, Mineralogie (od Royta) a Zoologie a Botanika (od Menzla). Na pamětních deskách, zasazených pod okny druhého patra, vyryta jsou jména mužů zasloužilých o českou vlast. —

Vnitřek musea popsán již na str. 33. Tuto třeba jen doplniti popis

Pantheonu, jenž zatím naplňuje se sochami a poprsími mužů o vlast zasloužilých. (Pokud se týče maleb viz str. 35.) Vejdeme-li, obraťme se zpět proti hlavnímu vchodu; v l. od něho vidíme sochu *Jana Amose Komenského* od A. Poppa s poprsími *opata Božetěcha* od Č. Vosmíka a *Tomáše ze Štítného* od A. Procházky (v l.) a *Theodorica* od Č. Vosmíka a *Jana Husa* od A. Procházky v pr. v pr. od hlav. vchodu tvoří podobnou skupinu socha *Fr. Palackého* od A. Poppa s poprsími *K. Škréty* od B. Vlčka a *V. Hollára* od Hallmana v l. a *V. Reinera* od Vlčka a *V. Brandla* od Hallmana v pr. — Při stěně postranní v pr. pod gallerií, kde ve středu nad krbem spatřuje se poprsí *císaře Františka Josefa I.* od A. Wagnera, tvoří bronzová poprsí tři skupiny: ve středu okolo krbu v l. *Kornela ze Všehrd* a *J. Ev. Purkyně* od Stránského, v pr. *V. Hájka z Libočan* od Rouse a *J. Jungmanna*. — Odtud v l. podle dveří tvoří skupinu čtyři

poprsí: *Daniela Adama z Vele-slavína* a *Ct. Tovačovského z Cimburka* od B. Vlčka (nahore) a *P. Párleře a Beneše z Loun* od Rouse dole. Podle dveří pravých tvoří skupinu rovněž čtyři poprsí: *Karla ze Žerotína* od Šilouna a *B. Balbína* od Stránského (na hoře); *J. F. Prokova* a *J. K. Dienzenhofera* od Hallmana dole. Při protější levé straně, kde nad krbem spatřuje se v kar. mramoru poprsí císař. Alžběty od Wagnera, tvoří střední skupinu poprsí *Ressla*, *Škroupa*, *J. Manesa* a *Bedř. Smetany*, levou skupinu podle dveří poprsí *Bolzana*, *Puchmayera*, *Šafaříka* a *Fr. L. Celakovského*, skupinu pravou poprsí *J. Dobrovského*, *J. Pelzla*, *J. Kollára* a *K. J. Erbeny*. (Poprsí, při nichž jména výtvar. umělců uvedena nejsou, teprve postupně na místo budou dodána, kdež tou chvíli, kdy to píšeme ještě se nenalézají.) — Schwanthalerovy sochy *Libuše*, *Přemysla Otáče*, *Sv. Václava*, *Přemysla Otakara II.*, *Elišky Přemyslovny*, *Arnošta z Par-*

Museum král. hlav. města Prahy.

dubic, Jiřího z Poděbrad a Boh. sochy hr. Clama Martinice od Hasištejnského z Lobkovic přeneseny odtud do schodiště; v nejbližší době umístěny budou v P. Havlička a Kašpara hr. Sternberga od Kvasničky.

Museum král. hlav. města Prahy, renaiss. stavba dle náv. inž. L. Čížka a plánů arch. A. Balšánka v sadě na Poříčí.

Tympanon nad hlav. vch. fig. skup. od Šalouna: „*Historie, věda, umění a řemesla tvoří slávu minulosti naší*“. Nad ním socha Prahy, pod ním: doba pohanská a křesťanská od P. Stránského. Dole medailony Přemysla Otakara II. a Karla IV. od Šalouna, Vladislava II. a Rudolfa II. od Smolika. — Ve schodišti nad panoramou Prahy, mal. od Sachetihov, nápis: »Krásy plná slávou i kletbou bohatá, velká v zápasech, větší svoji pýchou v porobě — Praho, královno sirá, spravedlnost dějin již trhá květy vítězného míru na čele tobě. Nad panoramou výzdoba bohatá al stucco s poprsím Kosmasa, Dalimila, Beneše Krabice, Hájka, Bartoše a Pavla Skály ze Zhoře. 7 polí v lun. římse nese al fresco histor. podoby Vyšehradu, Karlova mostu, Staroměstské radnice, Týna,

Novom. radnice, malostr. náměstí a Hradčan. Prův. sbírkami str. 45. — Přístup: V neděli 9—1, vst. 20 hal, v úterý a v pátek, vst. 40 h. Ve středu a v sobotu 1—5 v létě, 1—4 v zimě, vstup volný. Prův. 40 h.

Museum Průmyslové Náprstkovo na Betlémském náměstí, jednoduchá budova, post. z nadání A. Náprstkovo a Vojt. Náprstka.

Museum umělecko průmyslové, nová renaiss. stavba dle plánů architekta Schulze proti Rudolfinu, zbudovaná nákl. 2 mil. zl. V průčelí ve cviklech modely jednotliv. uměl. řemesla reprezentována alleg. fig. od A. Poppa a Boh. Snircha.

Nádraží pražská poskytují do dnes málo pozoruhodného a výstavného. Krásným portálem honosí se jen nádraží dráhy severozápadní na Těšnově, post. dle plánu arch. Schlimpera. Nad por-

tálem sousoší Austrie chránící průmysl a orbu; ve vestibulu znaky měst stanických. Nádr. cis. Františka Josefa, jež proměněno býti má v nádraží ústřední, má pro sebe jen malebnost pohledu z měst. sadů.

Nemocnice dětská česká císaře Františka Josefa nová stavba praktického zařízení nedaleko Karlova zbudovaná v l. 1898—1900 v soustavě pavillonové dle plánů arch. K. Šarka nákladem skoro 1 mil. zl., největší a nejlépe zařízený ústav svého druhu v celé říši.

Pojíšťovna městská. Nov. stavba (provádí se dle plánů architekta O. Polívky, budovaná s ohledem ku starožitnému charakteru Staroměstského náměstí).

Porodnice nová na Karlově, budova gothická z polévaných a a neomítaných cihel dle plánů arch. Hlávky z l. 1867—75. Pěkná gothická kaple. Zařízení viz str. 20.

Pošta a telegraf, rozsáhlá, však

nehrubě výstavná budova na rohu ulice Jindřišské a Bredovské s ústř. stanicí telefonickou a telegrafickou vystavěná na místě býv. Angelovy zahrady lékárnické a pozdějšího kláštera Celestinek.

Přístavy zbudovány na Vltavě značným nákladem v Karlíně, v Holešovicích, u Podolí (zimní přístav) a buduje se vorový přístav na Král. Louce u Smíchova. Splavnění Vltavy mezi městy pražskými podmíněno jest vyvazením vodní síly povltavských mlýnů. Splavnění od Ústí ku Praze provádí se zřizováním zdymadel a kladením plavebního řetězu. Nejbližší zdymadlo buduje se u Troje, postavena jsou níže zdymadla u Klecan a Doláněk. Zdymadlo každé sestává z hradlového čili jehlového jezu, ku sklopení uzpůsobeného, z propustě vorové a z plavidla komorového pro lodě. V propustích vorových zřizují se průplavy pro lososy a jiné ryby tažné.

Rudolfinum, dům umělců na nábr. Rudolfově postavený r. 1875—82. českou spořitelnou ve vlaském slohu renaissančním dle plánů prof. J. Schulze a arch. J. Zítka, kde umístěna obrazárna vlastenecké společ. přátel umění (str. 52) konají se výroční výstavy umělecké (str. 54) a vynikající koncerty hudební nebo přednášky vědecké pro elitní obecnost, kde také nalezla místo konservatoř hudby a prozatímne umělecko-průmyslové museum, (str. 51). Mezi Rudolfinem a protější budovou umělecké akademie má býti postavena nádherná fontána, jejíž modely dávno již vykonaly soutěž, k jejíž stavbě nicméně se nepřikročuje.

Seminář projektovaný na úpatí Petřina dle plánů arch. Roštlapila.

Sokol. Dům sokola pražského s tělocvičnou v třídě Sokolské. Postavený a spolku věnovaný J. Fügnerem.

Spořitelna česká renaissanční stavba palácová z l. 1858—1861 dle plánů arch. Ullmana, rozšířená r. 1895—96 novým křídlem, jehož dvorana vyzdobena mramorovými karyatidami a vestibul mohutnými lvy od J. Myslbeka.

Spořitelna městská na místě kotců, bývalé tržnice soukenické u sv. Havla (Rytířská ul.) dle plánů arch. A. Wiehla a O. Polívky postavená, honosí se zdobným architektonickým zevnějškem a plastikami, z nichž jmenovitě vyniká Suchardova »Spořivost« a Hoškova alleg. socha Průmysl (viz

Rudolfinum.

vyobr. v oddělení »Pomníky, sochy« atd.) Vnitřek vyzdoben malbami Mik. Aleše a Jar. Věšina a ornamentální výzdobou od C. Kloučka.

Školy obecné a měšť. v Praze i předměstích v době nejnovější budované, jsou prostorné a úpravné stavby moderní; vzorem jich možno uvést školní budovy na nábřeží Rudolfově, u sv. Trojice, u sv. Jindřicha, na Letné, v sadech Vinohradských atd. Ze středních škol významnější samostatnou budovu má česká vyšší reálka v Ječné ulici, nová vinohradská reálka na Smetance, z odborných vyšší průmyslová škola v ul. Karolíny Světlé a budova vyšší dívčí školy v ulici Vodičkově z r. 1867 dle plánů Ig. Ullmana.

Technika (vysoká škola polytechnická česká). Nová budova renaissanční příst. r. 1874 dle plánů architekta Ullmana k staré stavbě útulny kněžské. Sochy ve výklencích vedle hlavního vchodu od A. Poppa.

Tržnice staroměstská, stavba z r. 1897 dle plánů architekta J. Fialky na místě býv. rod. domu

Senefeldrova a býv. domu »u Harantů«, druhdy majetku Haranta z Polžic. Průchod rozsáhlým tržištěm, chladiřny, skladiště, strojojna, kanceláře elektr. podniků a p. (str. 25).

Ústavy universitní nevynikají tak výstavností jako rozsáhlostí svou, jsouce v různých končinách města rozptýleny. Ústavy fakulty lékařské české nacházejí se v ulici Kateřinské a ke Karlovu (německé v sousedství všeob. nemocnice), ústavy přírodovědecké české budují se (usídlen je ústav botanický) na Slupi, německý viděti nad zahradou Šlupskou s druhé strany.

Vodárna staroměstská vede mostu Karlova tvoří příznačnou ozdobu břehu Vltavského rovněž jako níže, pod Žofinem položená vodárna Šitkovská a proti ní se nalézající vodárna smíchovská. Zadní strana vodárny staroměstské k mostu Karlovu zdobena sgrafitty, z nichž největší dle kartonu Fr.

Ženiška ličí boj se Švedy r. 1648; figury krojové jsou od Mik. Aleše. Moderní vodárny s velkými vodojemy ztízují se na nejvyšších bodech města, tak pověstný »Horschitzův« vodojem v tř. sokolské, vodárna vinohradská s věží, na kterou povolen vstup za 20 hal. v třídě Korunní. S plošiny věže krásný rozhled.

Výstaviště v kr. oboře, zřízené pův. pro jub. výstavu r. 1891, která zůstává zde kromě řady menších budov rozlehlý *palác průmyslový* dle plánů arch. Münzbergra postavený. Průčelí jeho ozdobeno pilony s plastickou prací tepanou z plechu a se sochami Leopolda II. a Františka Josefa I. od J. Stra-

chovského. Tympanon hlavního portálu nese obrovské sousoší genia s Hospodářstvím a Průmyslem od Fr. Hergesella a Ant. Procházky. Ústřední sín zasklená katedrálním sklem, jehož se kůčeli takovému r. 1891 poprvé užilo, je znamenité konstruktivní dílo, provedené dle plánů arch. J. Münzbergra Českomoravskou strojirnou řízením inž. Prášila. — Z výstavy národopisné r. 1895 přidružila se k tomuto výstavišti „Československá dědina“ (viz str. 114), tvořící součást musea národopisn. a z výstavy architektury a inženýrství r. 1898. *panorama Maroldovo* (bitva u Lipan, str. 54).

Pomníky, sochy a desky pamětní.

(Pomníky na hřbitovech viz hřbitovy.)

- Alžběty císařovny rak.** Popr. v karar. mram. od Wagnera. Pantheon čes. Musea.
- Alžběty Pomořanské.** Chrám svatovítský. Triforium.
- Andělů sochy** na Prašné bráně od Boh. Seelinga.
- Anny Falcké.** Chrám svatovítský. Triforium.
- Anny sv. Barokní socha** na mostě Karlově od V. Jäckla z r. 1707 (str. 70), nákl. hrab. Rud. z Lissau. Sv. Anna drží Ježíška, ač P. Maria jako mladé děvče k ní se tuli.
- Anny Svidnické.** Chrám svatovítský. Triforium.
- Antonína sv. Paduanského** na mostě Karlově od J. Mayera z r. 1707. (str. 70). Nápisem na podstavci vyzývá se »divotvorný« apoštol Italie, aby chránil Josefa I.
- Apolla socha** od B. Šnircha na balustradě průčelí Nár. Div.
- Archaeologie.** Alleg. socha Ant. Poppa ve výklenku I. patra na Museu českém k sadům Čelakovského.
- Arrasského Matyáše** poprsí ve chrámu svatovítském. Triforium. Socha na pomníku Karla IV. u mostu Karlova.
- Arnošta z Pardubic** poprsí v triforiu dómu svatov. a socha na pomníku Karla IV. u mostu Karlova. Socha od Schwanthalera v zem. museu král. Českého.
- Astronomie.** Al. socha B. Seelinga ve výkl. I. patra. Českého musea v sadech Čelakovského.
- Atlanta** v býv. paláci hr. Vrtby, Karmelitská ul. 373.
- Augustina sv.** na mostě Karlově od Jer. Kohla, zřízený Augustiany od sv. Tomáše r. 1708.
- Austrie** chránící Hospodářství a Průmysl, nad portálem nádr. sz.
- Balbína J.** poprsí od J. Stránského v pantheonu čes. musea.
- Barbory, Markéty a Alžběty sv.** sousoší bratří Prokovů na mostě Karlově (str. 70), zřiz. r. 1705 J. V. Obiteckým z Obitec.
- Barranda Jáchyma** poprsí od B. Šnircha ve schodišti musea čes.
- Beneše Krabice z Vajtmile,** kanovníka, kronikáře a správce stavby svatov. v chrámu sv. Vít. Triforium v museu městském.
- Beneše z Loun** poprsí v světlici soudní čili staré sněmovně ve Vladislavské části hradu král., ač zabilením znešvažené a neurčité. — Bronzové poprsí od Rouse v pantheonu čes. musea.

- Bernarda sv. a P. Marie** sousoší M. V. Jäckla z r. 1709 na mostě Karlově (str. 70), zřiz. nákl. Benedikta, opata Cisterc. kláštera v Oseku.
- Blanky Valoiscké** poprsí manž. Karla IV. v chrámu svatovit. ském. Triforium.
- Bolzana** poprsí v pantheonu čes. musea.
- Botanika**, alleg. socha od Menzla ve výklenku I. patra na museu král. Českého (čelem do Jungmannovy tř.).
- Božetěcha** opata poprsí od Č. Voismika v pantheonu čes. musea.
- Brandla V.** poprsí od Hallmanna v pantheonu čes. musea.
- Brownův** pomník v kostele sv. Josefa na Josefském náměstí. (Nové Město, str. 87).
- Bruncvíkova** socha na piliři Karlovamostu na ostr. Kampě, bývala jako v jiných městech bývalo se sochou Kolandovou (u nás na př. v Litoměřicích), odznakem skladního práva obce Staroměstské. Horní část původní sochy byla Švédů r. 1648 ustřelená. Ludvík Šimek r. 1884 nákladem obce pražské provedl přesně napodobenou sochu nynější. Nedaleko sochy na ostr. Kampě skládalo se zboží po vodě přivezené, hlavně dříví a sůl. —
- Buška z Linhartu**, správce stavby chrámu svatovit. v jeho triforiu.
- Colloreda Wallsee** hr. pomník od Em. Maxe v kostele P. Marie u Maltezů.
- Ctirada a Šárky** sousoší J. Myslbeka na smíchovské straně mostu Palackého.
- Cyrilla sv.** poprsí na zevní straně oken, jež tvoří závěr kůru chrámu svatovitského. Tamtéž poprsí sv. *Methoděje, Zikmunda, Víta, Václava, Ludmily, Vojtěcha, Prokopa a Krista i P. Marie.*
- Cyrilla a Methoděje** od Em. Maxe v mramoru kararském v kapli P. Marie v Týně. S. od Jos. Myslbeka v kapli sv. Jana Křt. v domě svatovitském. Na arkýřové kapli radnice staroměstské sousoší od K. Dvořáka.
- Cyrilla a Methoděje** relief od V. Levého nad portálem chrámu sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně.
- Čecha Svatopluka** poprsí v sále 1. v I. patře čes. musea.
- Čechie**, ochraňující vědu a umění na štítě musea král. čes.
- Čejka dr. Jos.**, výt. znatel jazyků a spisovatel žil v domě narožním z ulice Myslikovy do Pštrosovy, nyní přestavěném (pam. deska).
- Čelakovský Lad.**, pěvec »Ohlasů pisni« a »Ruže stolisté«, má pamětní desku na témž domě jako Čejka. Poprsí v pantheonu čes. musea.
- Čermáka Jar.** pamětní deska od J. Maudra na rodném domě čis. 258 m nám. Betlémském.
- Den a Noc**, alleg. sochy od Frant. Stránského na paláci »Assicur. Generali« v Jindř. ulici.
- Dienzenhofer** J. K. poprsí od Hallmanna v panth. čes. musea.
- Doba křesťanská a pohanská.** Alleg. sochy od P. Stránského v průčelí musea města Prahy.
- Dobročinnost.** Čtyři alleg. sochy J. Myslbeka na průčelí chudobince sv. Bartoloměje.
- Dobrovského Jos.** poprsí v pantheonu musea čes.
- Dominika sv. a Tomáše Aquinského** sousoší s Matkou Boží od M. V. Jäckla, postavené Dominikány r. 1709 na mostě Karlově (str. 70).
- Douchy Fr.** pamětní deska na domě č. 374 v ul. Karmelitské na Mal Str.
- Drama**, sousoší Ant. Wagnera (motiv Libušina soudu) na nábrežním risalitu Nár. Divadla.
- Erbena K. Jar.** poprsí v pantheonu čes. Musea.
- Ethnografie**, alleg. socha od Ant. Wagnera v 2. výklenku levé věže musea král. čes. na Václ. nám.
- Elišky Přemyslovny** bronz. socha od Schwanthalera, proz. v pantheonu mus. — Poprsí v triforiu chrámu svatovitského.
- Ferdinanda I. a III.** sochy od J. Maxe v průčelí radnice starom. proti Týnu.

Filipa Benicia, gen. Servitův, socha od solnohr. sochaře Mendela r. 1714 kníž. Liechtenštejnem na mostě Karlově zřízená (str. 70).

Filipa Nerejského socha od J. F. Prokova při nových schodech zámeckých.

Filologie, alleg. socha od Ant. Wagnera ve výklenku věže musea na Václ. nám.

Filosofo alleg. socha Wagnerova tamtéž.

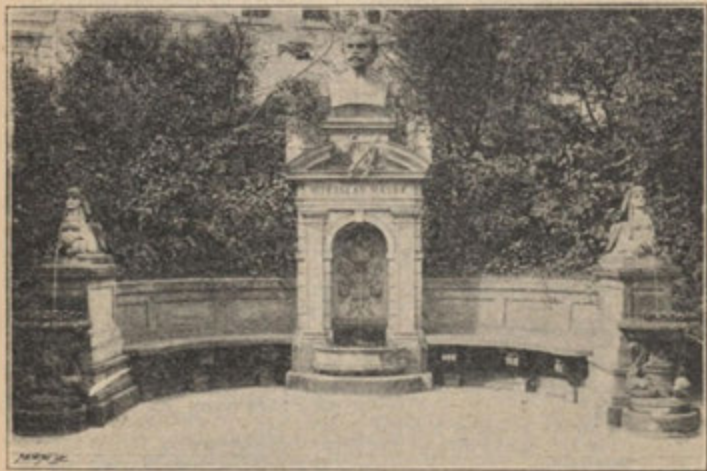
Františka I. císaře pomník na ná-
břeží Františkově, post. r. 1850
nákl. stavů českých v podobě
goth. pyramidy 23·7 m vysoké,
s bronz. sochou dle modelu Jos.

Maxe v Mnichově ulitou; kolem
ni umístěny alleg. sochy: věda,
umění, mír, hojnost, orba, hor-
nictví, průmysl a obchod, níže
pak 17 alleg. soch představujících
Prahu a 16 krajů českých.
— Socha téhož od Jos. Maxe
v průčelí radnice staroměstské
proti Týnu.

Františka Josefa I. poprsí v mra-
moru kararském od A. Wagnera
v pantheonu musea.

Františka sv. Borgiáše, socha od
obou Prokovů z r. 1710, oprave-
ná Čapkem. Na mostě Karlově.

Františka sv. Serafinského socha
od Km. Maxe r. 1855, post. hr.
Kolovr. Libštejnským na místě

Pomník Vítězslava Hálda.

sešlé sochy Prokovovy na mostě
Karlově.

Františka sv. Xaverského sousoší
na mostě Karlově, stržené po-
vodní r. 1890, jež má býti re-
staurováno. Pochází od J. F.
Prokova. Čtyři zástupcové ná-
rodů asijských nesli desku, na
níž stál »apoštol Indie« sv. Fr.

X. a u nohou jeho klečelo ind.
kníže, žádající býti pokřtěno.

Františka I. socha od J. Stra-
chovského na průmyslovém pa-
láci výstavním v Král. Oboře.

**Genia s Hospodářstvím a Prů-
myslem**, sousoší od Fr. Herge-
sela a Ant. Procházky v tympa-

- nonu průmyslového paláce výstavního v Král. Oborě.
- Geologie**, alleg. socha od Royta ve výklenku věže musea čes. v Jungmannově třídě vinohr.
- Geografie**, alleg. socha od B. Seelinga ve výklenku věže českého musea v sadech Čelakovského.
- Göthea** popr. v loggii něm. div. v Sadové tř.
- Hájka** Tad. z Libočan poprsí od J. Rouse v panth. čes. musea. Jiné ve schodisti města Prahy.
- Hanky** Václ. poprsí od A. Suchardy ve schodišti českého musea.
- Hálka Vítězslava** pomník v sadech na Karlově nám. od B. Šnircha, postav. pěči uměl. bes. r. 1882. — *Pamětní deska* na úm. domě (1874) v ulici Palackého.
- Herkula**, potírajícího saň mnohohlavou, práce J. Penzla z doby Leopolda I. (1670) v zahradě královské na Hradčanech.
- Herkula** bronz. renaiss. socha, snad práce Adriana de Vriesea na schodišti domu p. J. Dlouhého v Cel. ul.
- Havlička** K. Borovského pamětní deska na úmrtním domě, nyní hotelu u nádr. v ul. Havličkově.
- Heraldica**, alleg. socha od Fr. Hergesella ve výklenku věže musea čes. (do Skřetovy ul. Vinohr.).
- Historie**, allegor. nadž. postava od Maudra u vchodu do musea král. Česk. — Jiná allegor. socha H. od Ant. Poppa ve výklenku věže téže budovy do sadů Čelakovského.
- Hollara** Václ. poprsí od Hallmanna v panth. čes. mus.
- Holubce** Mikul., správce stavby domu svatov. poprsí v triforiu domu.
- Huberta** sv. zdařilá skupina na domě č. 24. v ulici Tomášské.
- Husa** Jana pomník, projektov. na náměstí staroměstském. Poprsí od A. Procházky v pantheonu čes. musea. Deska pamětní omylem na domě č. 7. na Betl. náměstí vsazená.
- Chlumčanského** V. z Přestavlk. arcib. pražsk. poprsí bronzové od Ant. Poppa ve schodišti musea čes.
- Ignáce** sv. z Loyoly sousoší světce, stojícího na zeměkouli, již podporují alleg. sochy čtyř dílů světa. Dílo J. F. Prokova, post. r. 1711 novom. koleji jezuitskou.

Socha sv. Jiří na Hradčanech.

Strženo povodní r. 1890. O restauraci se jedná.

Ivona sv., patrona právníků socha od Mat. Brauna, právnickou fakultou na mostě Karlově post. (str. 70).

Jana z Jenštýna, druhého arcib. pražsk. poprsí v triforiu domu svatovítského.

Jana sv. Křtitele socha od Jos. Maxe r. 1855 na mostě Karlově na místě sochy sv. Trojice od Prokova, jež tu stávala.

Jana Lucemburského poprsí v triforiu chrámu svatovítského.

Jana z Mathy socha ve skupině Trinitárův (známý Turek na mostě) na mostě Karlově (str. 70). Dilo F. Prokova.

Jana sv. Ncp. socha od Fr. Santiho z r. 1709 na poč. schodu

Pomník Jos. Jungmanna.

Radnických na Malé Straně. — Socha téhož od Jana Prokova (orig.) v kost. sv. Jana na Skalce

(Vyšehr. třída). Kopie její na mostě Karlově v Norimberce ulitá. — Stříbrná socha na hrobě

- v domě svatovítském. S. mramor. od E. Maxe v kapli zámecké.
- Jana Tyrolského**, bratra Karla IV. poprsí v triforiu domu svatovítského.
- Jiří sv.** socha bronzová v třetím dvoře hradu královského na Hradčanech, vzácná památka středověkého umění liteckého z r. 1373 ulitá bratřími z Klusenburka pro Karla IV.
- Jiřího z Poděbrad** socha od Schwanthaler v pantheonu musea král. Českého. Poprsí od Seidana v staré zas. siní radn. staroměstské.
- Johanky**, choti první Václava IV. poprsí v triforiu domu svatovítského.
- Josefa sv.** socha od obou Prokovů, pův. na Mostě Karlově r. 1707 post. Nyní jest na místě jejím socha téhož světce od Jos. Maxe.
- Judy Tadeáše sv.** socha dle udání od F. Prokova, nejspíše však J. Mayerem vytes. r. 1708 na mostě Karlově post. (str. 71.). Jiná v nádv. před kostelem sv. Josefa na Jos. nám.
- Jungmanna Josefa** pomník u náměstí Jungmannově u P. Marie Sněžné, post. pěči Svatoboru; bronzová socha patriarchy ulita dle modelu L. Šimka ve Vidni. Podstavec ze žuly a syenitu dal nákladem svým zříditi starosta pražský Em. ryt. Skramlík. Odhalen r. 1873. Poprsí v pantheonu musea českého.
- Kajetána sv.** socha post. kláš. řádu Theatinův r. 1709 je od F. Prokova.
- Karla IV.** pomník u mostu Karlova na Star. Městě, post. r. 1849 na paměť 500let. výročí zal. pražské university dle modelu Hähnelova se sochami čtyř fakult a současníků Arnoštaz Pardubic, Jana Očka z Vlašimi, Beneše Kolovrata a Mat. z Arrasu. Socha od J. Maxe v průčelí radnice staroměstské proti Týnu. Poprsí Karlovo v triforiu domu svatovítského. na starom. věži mostecké a v průčelí musea m. Prahy.
- Kinskýho Rud. hr.** poprsí od A. Suchardy ve schodišti českého musea.
- Klebensberga hr.** poprsí od Ant. Poppa ve schodišti musea král. Českého.
- Klicperry Fr.** poprsí od Ant. Poppa ve foyeru Národ. divadla.
- Kocha-Vanky** poprsí od J. Vlčka ve schodišti čes. musea.
- Kolára J. J.** poprsí od J. Myslbeka ve foyeru Nár. divadla.
- Kollára J.** poprsí v pantheonu čes. musea.
- Kolovrata hr. Fr. Ant.** poprsí od Ant. Poppa ve schodišti českého musea.
- Kolovrata Hapušce Krakovského** poprsí od B. Šnircha ve schodišti čes. musea.
- Kolovrata J. hr. Krakovského** poprsí od B. Šnircha ve schodišti čes. musea.
- Komenského Amose** socha od A. Poppa v pantheonu musea král. Českého.
- Kosmy a Damiana** sousoší od Oldř. J. Mayera z 1709, nad nimž vznáší se Spasitel s křížem v ruce, post. na mostě Karlově (str. 71.) medicínskou fakultou univ.
- Kotlika Ondřeje**, správce stavby svatovítské v triforiu domu svatov.
- Krajů českých** sochy allegorické na pomníku Františka I. na ná-břeží. Po druhé ve dvoraně *Zemské banky* (viz tuto).
- Kráľů českých medailony** od Ant. Poppa ve schodišti čes. musea.
- Krameria V. M.** poprsí v panth. čes. musea.
- Krásá**, alleg. socha od V. Strachovského na balustrádě čes. musea proti sadům Čelakovského.
- Krejčího Jana**, geologa poprsí od J. Stránského ve schodišti čes. musea.
- Křištofa sv.** socha od Em. Maxe r. 1857 na mostě Karlově (str.). zřízená.
- Kristova** socha zvlášť paměti-hodná v radnici staroměstské (str. 78.). Socha od J. Platzera na balustr. chrámu sv. Mikuláše

na Malé Straně. Poprsí zevne v oknech kůru svatovítského (přístup ochozem podle střechy). Kříž na mostě Karlově (str. 71.). Stával již za Karla IV.; byl dřevěný a několikrát byl zničen. Teprve r. 1657 pořízena bronzová socha z Drážďan, r. 1666 dřevěné sochy nahrazeny olověnými; konečně r. 1706 i kříž kovový pořízen; nynější sochy kamenné jsou od Em. Maxe z r. 1861. Nápis hebrejsk. písmem: »Svatý Bože, svatý silný Bože, svatý

Libušino proroctví. Sousoší
od J. Myslbeka.

nesmrtelný Bože«, odsouzen poriditi žid, jenž kříží tomu se posmíval.

Kříž s Bolestnou Matkou Boží rovněž na mostě Karlově (str. 71) stojí na místě pův. Prokovova

sousoší, střelbou Windischgrätzovou r. 1848 poškozeného; nyn. poříz. r. 1859 od Em. Maxe. Zde bylo prý druhdy popraviště a u kříže protějšního konával odsouzenec poslední modlitbu.

Labe a Vltavy sochy alleg. od Ant. Wagnera nad fontanou před museem českým na Václ. nám.

Lásky k přírodě a Lásky k minulosti, alleg. sochy B. Šnircha na nárožích horní kopule čes. musea na Václ. nám.

Leopolda II. socha od J. Strachovského na průmyslovém výstavním paláci v Královské Oboře.

Leop. hrab. z Thunu, socha na hřbitově malostr. v Košířích dle sochy Václ. Prachnera a modelu Dom. Zafouka v Hořovicích ulita.

Libuše socha od Schwanthalera v čes. museu.

Libušino proroctví sousoší od Jos. Myslbeka na pražské straně mostu Palackého.

Lobkovice Bohuslava Hasištejnského socha od Schwanthalera v čes. museu.

Lumírova píseň, sousoší od Jos. Myslbeka na pražské straně mostu Palackého.

Lidmily sv. socha na mostě Karlově (str. 71.) stojí na podstavci sochy sv. Václava, která zde dříve stávala. Poprsí viz Cyrilla. Socha na čitě kostela vinohr. od L. Šimka.

Ludgardy z nejkrásnějších barok. sousoší na mostě Karlově (str. 71) nedaleko východu na ostrov Kampu: dle obrazu Brandlova vytesal tu Mat. Braun legendu, která vypravuje, že Kristus zjevil se Ludgardě slepé a skloniv se k ní skříže, ránu v boku svém dal jí políbíti. Sousoší postav klášterem Cisterciáků v Plasích r. 1710.

Lumíra socha od Ant. Wagnera ve výklenku průčelí Nár. divadla.

Lva s geniem socha v mědi tepaná od Ant. Poppa na bání paláce Živnost. banky.

- Manesa Jos.** deska pamětní na domě v Purkyňově ul., zasazená Besedou uměleckou.
- Marie P. Bolestné viz Kříž.**
- Marie P. a Bernarda viz Bernarda.**
- Marie P.** na náměstí Staroměstském, postavená Ferdinandem III. na památku odražení Švédů r. 1648. Socha P. Marie od Pendela. Tehdy odstraněno odtud popraviště.
- Marie P. poprsí viz Cyrilla poprsí.**
- Marie P. Poustevnické** (Einsiedelské) socha na sloupu blíže býv. kostela téže na tarasu před palácem Schwarzenberským na Hradčanech.
- Marie P. sousoší na nám. Hradčanském, dílo J. F. Prokova** a učitele jeho Quitainera, Post. r. 1706 na paměť morové rány.
- Martinice viz místodržící.**
- Martinice Clama** socha od Havlíčka v panth. musea král. C.
- Merkur, socha v mědi tepaná od Boh. Šnircha** v okně kopule Živ. banky na Příkopě.
- Mikuláše Tolentinského** socha od Jer. Kohla, postavená r. 1708 konventem Augustiánů na mostě Karlově (str. 71.).
- Mikuláše s. dle modelu Ignáce Platzera** v mědi provedená a pozlacená v chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně.
- Mineralogie alleg.** socha od P. Royta ve výklenku musea král. Českého proti Jungmannově tř. vinohradské.
- Místodržících Martinice a Slavaty** pomníky pískovcové v příkopě Jelením hlásají paměť jejich svržení s oken hradu královského.
- Moudrosti alleg.** socha od B. Seelinga na Bráně Prašné.
- Mozarta** poprsí v logii něm. div. v tř. Sadové.
- Mus devíti sochy alleg.** od Boh. Šnircha na balust. Nár. div.
- Mythologie alleg.** socha od Ant. Wagnera ve výklenku musea kr. Čes. na Václ. nám.
- Nadšení alleg.** socha od B. Šnircha na nároží hlavní kopule musea Čes. (v pr.) na Václ. nám.
- Nerudy Jana** deska pamětní na domě v Ostruhové, nyní Nerudově ul. na Malé Straně, kde Neruda se narodil a mládí své ztrávil.
- Nebezpečí alleg.** socha St. Suchardy ve výši III. patra paláce »Assic. Gener.« na Václ. nám.
- Neuperka hr. poprsí od St. Suchardy** ve schodišti musea král. Českého.
- Norberta, Václava a Sigmunda** sousoší od Jos. Maxe postavené r. 1853 nákl. strah. opata Zeidlera na mostě Karlově (str. 71.).
- Numismatika, alleg.** socha od Fr. Hergesella ve výklenku nárož. na českém museu proti ul. Škrétové.
- Obětavost, allegor.** socha od B. Šnircha na nároží hlav. kupole Čes. musea na Václ. nám. (v l.),
- Obchod, alleg.** socha na attice paláce Živnostenské Banky od Ant. Procházky.
- Oheň, alleg.** socha od Seidana na balustrádě musea Čes. směrem do ulice Jungmannovy (Vinohr.)
- Ochrana, alleg.** socha od St. Suchardy ve výši III. patra paláce »Assicur. Gener.« na Václ. nám.
- Očka z Vlašimi, arcibiskupa** poprsí v triforiu domu svatovítského.
- Opera, sousoší Ant. Wagnera** na nábrežním risalitě Nár. Divadla.
- Pád prvních rodičů, relief od V. Levého** nad portálem chrámu sv. Cyrila a Methoděje v Karlíně.
- Palackého Frant.** projektovaný pomník (zákl. kámen položen na nám. Palackého před mostem Palackého. — *Socha* od Ant. Poppa v pantheonu Čes. musea. Poprsí od J. Myslbeka na domě Palackého v ul. Palackého (Nov. Město).
- Parléře Petra, stavitele, poprsí** v triforiu domu svatovítského. — Poprsí od J. Rouse v pantheonu musea král. Českého.
- Pelzla poprsí** v panth. Čes. musea.
- Petra a Pavla mramor.** socha od E. Maxe v kapli zámecké.
- Pilnost, alleg.** socha od Ant. Procházky na balustrádě Čes. musea směrem do sadů Čelakovského.
- Podlipské Zofie** deska pam. na domě č. 1897. Nábř. Palackého.
- Poesie, alleg.** socha od J. Wurzla ve výklenku budovy Čes. musea směrem do ulice Škrétovy.

Praha poskytuje pomoc chudobě a nemoci, sousoší od J. Myslbeka na průčelí chudobince u sv. Bartoloměje.

Alleg. socha Průmyslu od A. Hoška.

Presla Sv. poprsí od A. Suchardy ve schodišti musea král. Českého.

Prokopa sv. socha ve skupení s Vinc. Ferrarským na mostě Karlově od F. Prokopa (str. 71); na arkýřové kapli radnice staroměstské od B. Seelinga. Poprsí viz Cyrilla.

Prokopa J. F., deska pamětní na domě úmrtním u Hopfenštůků ve Vodičkově ul. Poprsí od Hallmanna v pantheonu českého musea.

Průmyslu alleg. socha od A. Hoška v průčelí paláce městské spořitelny v Rytířské ul. Alleg. socha od St. Suchardy v průčelí paláce Živnost. Banky. — Alleg. socha od Anton. Procházky na attice paláce Živnostenské Banky.

Přemysla Otakara II. socha od J. Maxe v průčelí radnice starom. proti Týnu. — Socha od Schwanthalera v čes. museu. Pop. v průčelí musea m. Prahy.

Přemysla Otakara II. socha od Schwanthalera v čes. museu.

Přírody alleg. socha od V. Strachovského na balustrádě česk. musea směrem do sadů Čelakovského.

Přírodověda, allegor. socha od Maudra před hlavním vchodem do čes. musea.

Psyche, socha od Canovy v letohrádku zahrady Kinských na Smíchově.

Puchmajera poprsí v pantheonu českého musea.

Purkyně J. Ev. pam. deska na domě v Purkynově ulici na Nov. Městě. — Poprsí od J. Stránského v pantheonu čes. musea.

z Radče Václava, správce stavby chrámu v triforiu domu svato-vítského.

Radeckého maršála pomník na nám. malostranském. Socha dle modelu E. Maxe, sochy vojínů (dělostřelce, myslivce, pěšáka, štýrského střelce, husara, námořníka, hulána a seržána dle modelů J. Maxe; ulit z ukořistěných děl piemontských v Norimberku. Celek dle návrhu Kr. Rubena. Pomník odhalen roku 1858.

Reinera Václava poprsí od B. Vlčka v panth. čes. musea.

Ressla K., vynálezce lodního šroubu poprsí v pantheonu čes. musea.

Rozzla Benedikta, cestovatele a sběratele rostlin v sadech na Karlově nám. Dilo Č. Vosmíka, post. z příspěvků mezinár. komitétu.

Rudolfa II. s učiteli a umělci, relief od Ant. Wagnera v průčelí čes. musea na Václ. nám. Relief na měst. museu.

Senefeldra A., vynálezce litografie, deska pamětní na tržnici v ul. Rytířské, kde stával rodný jeho dům.

Schillera popr. v loggii něm. div. v tř. Sadové.

Sigmunda sv. socha na mostské věži staroměstské.

Spitihněva II. socha od J. Maxe v průčelí radnice starom.

Smetany Bedř., skladatele poprsí od J.

Myslbeka ve foyeru Nár. Div. Poprsí v pantheonu musea českého.

Spořivost, allegor. socha od St.

Suchardy v průčelí městské spořitelny v Rytířské ul.

Studenta ozbrojeného socha v l. dvoře Klementina od J. Maxe

Spořivost, alleg. socha St. Suchardy.

na paměť statečné obrany města r. 1648.

Sudičky, alleg. sochy od B. Šnir-cha ve výši hlavního risalitu

- paláce »Assic. Gener.« na Václavském nám.
- Světloňoši**, obrovské bronzové sochy dle modelů B. Šnircha na úpatí schodiště v paláci Zemské Banky na Příkopě.
- Šafaříka Pavla** poprsí v pantheonu musea českého.
- Škraupa J.** skladatele poprsí v pantheonu musea čes.
- Škréty Karla Šotnovského**, proslulého malíře českého, pamětní deska na domě radním (1604) v ulici Týnské. Poprsí od B. Vlčka v pantheonu musea král. Českého.
- Šternberga Kašp. hr.** poprsí v mramoru kararském v síni 2. (Šternbergeum) v II. patře čes. musea. — Socha od Kvasničky v pantheonu čes. musea.
- Šternberga Frant. hr.** poprsí bronzové od Ant. Poppa ve schodišti musea čes.
- ze Štitného Tomáše** poprsí od Ant. Procházky v panth. čes. musea.
- Theodorica** poprsí od Č. Vosmíka v pantheonu čes. musea.
- Thuna Leop.** na hřbit. v Košířích str. 133.
- Tomáška V. Jana**, skladatele pamětní deska (1850) v ul. Tomášské na Malé Straně.
- Tovačovského Ctibora** z Cimburka poprsí od B. Vlčka v pantheonu čes. musea.
- Trojice sv. sousoší** od M. Brauna v otevřené kapli Dienzenhofrově při kostele sv. Štěpána 'do ul. na Rybníčku).
- Umění**, alleg. socha od J. Wurzla ve vyklenku budovy čes. musea směrem do ul. Škrétovy.
- Ušlechtilost**, alleg. socha od Ant. Procházky na balustrádě čes. musea směrem do sadů Čelakovského.
- Václava sv. projektovaný pomník** na Václavském nám. dle modelu J. Myslbeka. — Socha od J. Šimka na arkýřové kapli radnice staroměstské. — *Nejstarší socha* zevně při kapli svatováclavské u domu svatovítského. — *Socha* na mostě Karlově (str. 71) dle návrhu Führichova K. Böhmem vytesaná a r. 1857 na paměť 25-tilet. trvání ústavu Klarova pro slepce zřízená. — Bronz. socha od Schwanthalera v čes. museu.
- Socha** od Pendla na sloupu při kostele křížovníků z r. 1676. — *Socha jezdecká*, druhdy na Václ. náměstí, nyní v probožství Vyšehr. postavená. Dilo neumělé, však tím památná, že při něm scházel se často lid český v době probuzení a že před ním take r. 1848 na nám. Václav. konána pověstná mše svatováclavská. Je dílem Pendlovým z r. 1678.
- Václava IV.**, socha na průčelí mostecké věže staroměstské. — Poprsí v triforiu domu svatovítského.
- Vojtha A.** poprsí bronzové od B. Šnircha ve schodišti musea král. Českého.
- Z Veleoslavína Daniela Adama** poprsí od B. Vlčka v pantheonu čes. musea.
- Vincence Ferrarského** a sv. Prokopa sousoší viz sv. Prokopa.
- Víta sv. prostřed lvů** od Ferd. Prokopa na mostě Karlově (str. 71), post. r. 1714. Socha v průčelí mostské věže staroměstské. Socha od L. Šimka na arkýřové kapli radnice staroměstské. Poprsí viz Cyrilla.
- Vladislava II.** poprsí (neurčité) v staré světnici soudní Vladislavské části hradu král. Relief na měst. museu.
- Vlast**, socha od Em. Maxe v letohrádku zahrady Kinských na Smíchově.
- Vlast truchlící**, socha J. Maudra na Slavině Vyšehradském.
- Vocela J. S.** poprsí od J. Stránského ve schodišti čes. musea.
- Vody**, alleg. socha od Seidana na balustrádě čes. musea směrem do ul. Jungmannovy.
- Vojínů**, padlých r. 1848 pomník v podobě lva od Jos. Maxe, nyní v parku před měst. mus. na Poříčí (stával na zruš. hradbách).
- Vojtěcha sv.** socha od obou Prokových z r. 1709 na Karlově mostě (str. 71). Jiná v průčelí staroměstské mostské věže. — Socha od B. Seelinga na arkýřové kapli radnice staroměstské.
- Vrchlického Jar.** poprsí v mramoru kararském v I. sále I. po-

- schodí čes. musea na Václ. náměstí.
- Ze Všehrd Kornela** poprsí od J. Stránského v pantheonu musea českého.
- Vzduch**, alleg. socha od V. Šaffa na balustrádě čes. musea směrem do ulice Jungmannovy.
- Záboj**, socha od Ant. Wagnera ve výklenku průčelí Nár. Div.
- Záboj a Slavoj**, sousoší od J. Myslbeka na Smíchovské straně mostu Palackého.
- Založení kláš. Zbraslavského** Václavem II., relief od Ant. Wagnera v průčelí čes. musea.
- Založení české university** Karlem IV., relief od Antonína Wagnera v průčelí čes. musea.
- Země**, alleg. socha od V. Šaffa na balustrádě čes. musea směrem do ul. Jungmannovy.
- Zemědělství**, alleg. socha od St. Suchardy v průčelí paláce Živn. Banky.
- Zikmunda** viz Cyrilla a Sigmunda.
- Zippea M.**, poprsí od J. Vlčka ve schodišti čes. musea.
- Zoologie**, alleg. socha od Menzla ve výklenku budovy musea čes. směrem do ul. Jungmannovy.
- Zvěstování P. Marie**, relief od V. Levého nad portálem chrámu Sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně.
- Zvonaře Leop.** pamětní deska na domě č. 25, v ulici Vodičkově.
- Žerotína Karla** poprsí od J. Šalouna v pantheonu čes. musea.
- Život a Smrt**, alleg. sousoší od Ant. Procházky na akroteriu paláce Assie Gener. na Václ. nám.

Hřbitovy.

Druhy bývaly hřbitovy při kostelech pražských a mnohé z nich trvaly až do doby Josefa II. Pozůstatky jejich jsou památníky na zevnějších zdech chrámů, jaké na př. spatřují se u sv. Jindřicha, a sv. Štěpána a j. Ze starých těch zrušených hřbitovů zachoval se jen *hřbitov židovský* v staré podobě (str. 63). Ze hřbitovů zřízených za obvodem města také již mnohý padl za obětí ruchu stavebnímu. Ze zrušených zasluhují býti uvedeny:

Hřbitov malostranský — nyní v Košířích. Uprostřed stojí nákladný památník posledního knížete biskupa Pasovského Leop. hr. z Thunu a Hohenštejnu. Socha biskupa ulita v Hořovicích dle modelu Dominika Zafouka, pořízeného dle sochy Václ. Prachnera. Na hřbitově tom spočívá básník »Kytice« *Karel Jar. Erben* († 1870), romanopisec *Gustav Pflieger Moravský* († 1875), archeolog a dra-

matik *Ferd. B. Mikovec* († 1862), hud. skladatel *V. Tomášek* († 1850), malíř *V. Hellich* († 1880), *Karel Boř. Presl* († 1852), petrograf *Em. Bořický* († 1831), *Václav Alois Svoboda* a j.

Evangelický hřbitov v Karlíně, kdež pochován byl *Pavel J. Saffarík* a dr. *Augustin Smetana*. Ostatky jich po zrušení r. 1900 přeneseny na nový hřbitov obecní v Olšanech.

Nejrozsáhlejším pohřebišťem pražským jsou stále se rozšiřující:

Hřbitovy Olšanské, spojené s městem okružní drahou elektrickou a uliční drahou Žižkovskou, a opatřené výstavnou *ústřední komorou umrlců*. (Číslo římská značí hřbitov, arabská oddělení a číslo hrobu).

Pantheon na hřbitově Vyšehradském.

Zde tli pozůstatky patriarchy novověké literatury české Josefa Jungmanna († 1847, III. 8, 28a), Stanislav Vydra, Jan Hýbl, geniální publicista Karel Havlíček Borovský († 1856, II. 10, 68), slavný přírodopysmec Jan Svatopluk Presl († 1850, II. 1), básník Ladislav Celakovský (III. 4, 278), Václav Kliment Klicpera († 1859, II. 5, 123), Jan Erazim Vocel († 1871), Antonín Puchmajer († 1820), Bolzano (II. 9, 107), Jan Stěpánek († 1844), Jan Nejedlý († 1835), Sebest. Hněvkovský (IV. 14, 121), Jaroslav Kalina († 1847), Jos. Jiří Stankovský († 1879), Karel Sladkovský († 1880, náhrobek od J. Myslbeka, V. 6, 135), i druh jeho Dr. Julius Grégr († 1896, náhrobek od B. Snircha VII. 11, 39), Josef Barák († 1883, II. 6, 285 s náhrobkem od J. Strachovského), JUDr. Ant. Čížek († 1883), Václav M. Kramerius († 1808), Franta Šumavský († 1857), Josef Cejka († 1862), Josef Pečírka († 1870), JUDr. Josef Frič († 1878), Frant. Špatný († 1883), Václav Nebeský († 1882), Josef Manes († 1871, V. 7, 23), bratr jeho Kvido († 1880), Jaroslav Čermák († 1878, IV. 7, 1a), Karel Maixner († 1881), Jos.

Max († 1855), skladatel *Vilém Blodek* († 1874, IV., 13, 33), paedagog (*s poprsím od J. Myslbeka*, IV.), *Jos. Wenzig* († 1876), *Jindřich J. Bendl*, *Karel Neureutler*, *Karol. Fügnér* († 1869) a *Miroslav Tyrš Světlá* (IV., 9, 229), *Fr. Řehoř* a j.; († 1885 společný pomník od B. na nejnovější oddělení přeneseny *Šnircha V.*, 8). *Gustav Eim*, jehož z evang. hřbit. v Karlíně ostatky pomník od *Amorta* má být umístěn *Pavla Jos. Šafaříka* a *Dr. Aug.* na hřbit. VI., *Anna Náprstková Smetany*. († 1873), *Marie Bittnerová* († 1898),

Z nejpamatnějších hřbitovů pražských kromě Olšanských je

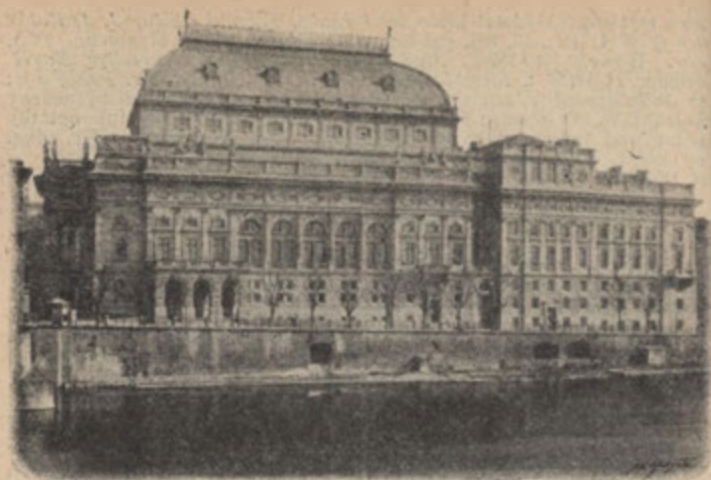
hřbitov Vyšehradský se *Slavínem*, zbudovaným od občana *M. Fischera* ze *Smíchova* r. 1890. pro vynikající muže české, jehož sochařskou výzdobu provedl prof. *Mauder*. Na pohřebišti Vyšehradském, kde v hrobech dávno vyvrácených tlí prach prvních Přemyslovců, našlo klid posmrtný srdce mnohých vzácných mužů a žen českých. Zde spánek věčný spí:

Slavík český Vítězslav Hálek († 1870), *Jan Neruda* († 1891), nezapomenutelný histor. povídkář *Václav Beneš Třebízský* († 1884), *Karel Vinařický* († 1869), *Boleslav Jablonský* († 1881), jehož ostatky sem z *Krakova* byly přeneseny, *Frant. Doucha* († 1884), *Božena Němcová* († 1862, pomník s bronzovým reliefem podobizny a obrazu z *Babičky*), mistr hudby české *Bedřich Smetana* († 1884), sochař *Václav Levý* († 1870, pomník zřízený *Besedou Uměleckou*), *Frant. Cermák* († 1884), politik *Dr. Frant. Brauner* († 1880, pomník s heslem »Kdo chceš vlasti vděk si získat, přizeň doby nehledej«), archeolog *Václav Krolmus* († 1861), *Václav Hanka* († 1861, pomník *Svatoborem* zřízený, hlásá heslo jeho: »Národy nehasnou, dokud jazyk žije«), prof. *Ant. Hansgirk* († 1877) i spisovatelka choť jeho *Františka* († 1871), *Václav Filípek* († 1863), *Vojtěch Ruffer* († 1870), *Josef Ehrenberger* († 1882), *Tomáš Novák* († 1876), *Josef Dudych* († 1881), *Jan Karel Skoda* († 1876), *Ant. Mužík* († 1877), malíř *Karel Purkyně* († 1868) i otec jeho věhlasný fyziolog *Jan Ev. Purkyně* († 1869, pomník *Svatoborem* zřízený hlásá heslo: *Pokud a kde bůh žítí povelí, buď věren vlasti, víře, příteli*), paedagog *J. S. Mašek* († 1886), prof. *Václav Zikmund* († 1873), *Václ. Boleslav Nebeský* († 1882), hudební skladatel *Jos. Müller* († 1885), buditel národa *Ant. Marek* († 1877), prof. *Fr. Šohaj* († 1878), spisovatel *Václav Zelený* († 1875), dr. *Vi. Zelený*, dr. *Josef Zít* († 1887), *J. V. Frič* († 1891), malíř *A. Chittussi*, *Edv. Jelinek*, *J. Jireček*, paedagog *A. Lindner*, dr. *J. B. Pjchl*, malíř *Sequens*, probošt *V. Štulc*, paedagog *Josef Zoubek*, *Žofie Podlipská*, *J. Zeyer* a j.

Z ostatních hřbitovů pražských uvéstí jest:

Hřbitov smíchovský na *Malva-*nosta *J. Prokopec*, prof. *Vyhniš* zinkách s hrobem mecenáše *Ústř.* a jini.
Hřbitov evangelický nový za
Matice Školské Bedřicha Schnella. hřbitovy olšanskými.
Hřbitov vinohradský s novou
zdobnou gothickou kaplí, kde od-
povídá zvelebitel města J. Fried-
länder a zasloužilý jeho měšťa-

Hřbitov židovský nov. u *Strašnic*
 s výstavnou pohřební síní.

Národní Divadlo.

Divadla, orfeá, chantanty, koncerty, dostihy, jiné zábavy a místnosti zábavní.

Pravidelná představení divadelní a koncerty i zábavy večerní počínají v Praze o hodině 7. a 8. Časem pořádají se představení, koncerty odpolední o hodině 3., některé umělecké koncerty bývají o hodinách poledních (o 11. a 12. hod.).

Divadlo Národní. Denní představení činoherní neb operní o 7. hod. več. Otevření pokladny o 6. hod. a v hodinách dopol., konec o 9¹/₂—10. hod. Představení odpolední v neděli a ve svátek o hodině 3. Představení pro lid za nejnižší ceny ve středu odpol. o hod. 3. Představení studentská dle ohlášení v sobotu odpol. o hodině 3. Rozdělení hlediště na přízemí, I. a II. balkon, I. a II. galerii a číslování sedadel patrné je s připojeného vyobrazení. Programy v divadle (Časopis »Meziakti«) po 20 hal., texty oper u pokladny. Kukátka vypůjčiti lze u zřízenců.

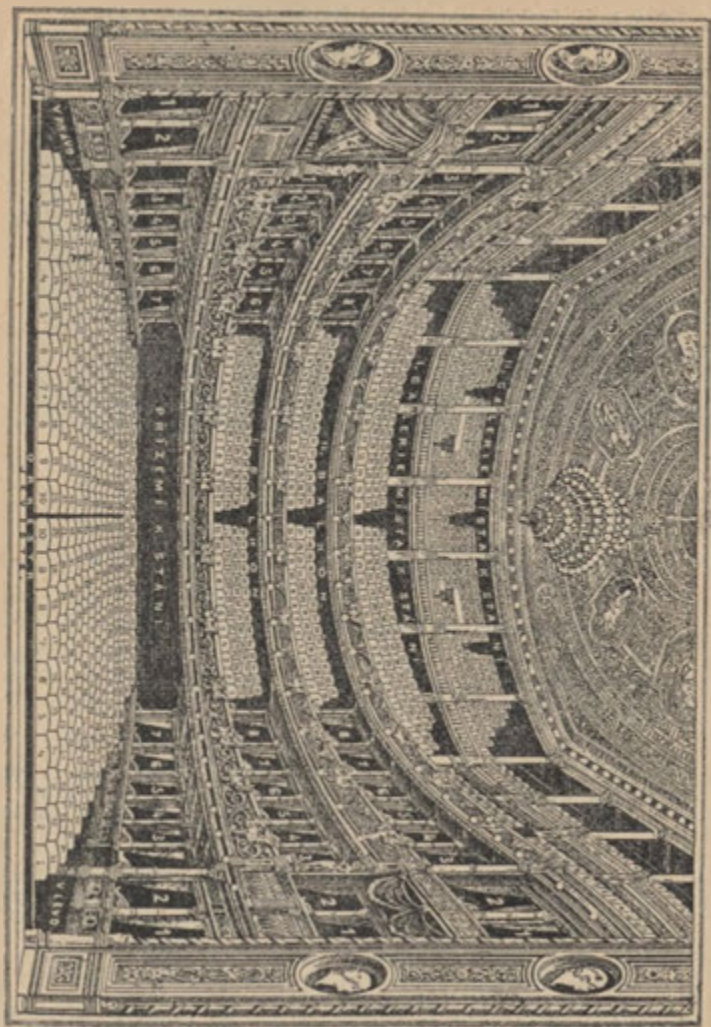
Předplatné přijímá se na 300, 150 a 75 her, platí se najednou neb na dvakrát (také ve 4 lhůtách) vždy předem; čtvrtina platí se na jednou, nejvýše na dvakrát. Příhlášky vlastnoručně podepsané ve lhůtě časopisy oznámené s udáním sedadla, bytu a zaměstnání přijímá pokladna Nár. divadla. Sazbu viz na str. 139.

Ceny míst

v král. českém zemském a Národním divadle v Praze.

	Představení večerní				Představení odpol.							
	operní, operetní baletní, výpr. her		činoherní		v neděli a ve svátek		lidová					
							operní		činoherní			
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
Lože, křesla, sedadla.												
Lože v přízemí	20	—	17	—	10	—	7	—	5	—	—	—
Lože v I. pořadí	20	—	17	—	10	—	7	—	5	—	—	—
Lože v II. pořadí č. 5—8 . .	16	—	15	—	8	—	6	—	5	—	—	—
Lože v II. pořadí č. 1—4 . .	12	—	11	—	6	—	6	—	5	—	—	—
Sedadlo do lože v přízemí .	6	—	5	—	3	—	2	—	1	60	—	—
Sedadlo do lože v I. pořadí .	6	—	5	—	3	—	2	—	1	60	—	—
Sedadlo do lože v II. pořadí č. 5—8	5	—	4	—	2	50	1	60	1	60	—	—
Sedadlo do lože v II. pořadí č. 1—4	4	—	3	—	2	—	1	60	1	60	—	—
Křeslo v přízemí	5	—	4	40	3	—	1	60	1	—	—	—
Sedadlo v přízemí	4	—	3	—	2	—	1	60	1	—	—	—
Křeslo na I. balkoně	5	—	4	40	3	—	1	60	1	—	—	—
Sedadlo na I. balkoně	4	—	3	—	2	—	1	60	1	—	—	—
Sedadlo na II. balkoně I. řada	4	—	3	—	2	—	1	60	1	—	—	—
Sedadlo na II. balkoně 2. a 3. řada	3	40	2	60	1	60	1	60	1	—	—	—
Sedadlo na I. galerii I. řada	2	60	2	—	1	60	1	—	—	60	—	—
Sedadlo na I. galerii 2. 3. a 4. řada	2	80	1	60	1	20	1	—	—	60	—	—
Sedadlo na I. galerii postranní	2	80	1	60	1	20	1	—	—	60	—	—
Sedadlo na II. galerii I. řada	1	40	1	20	1	—	—	60	—	40	—	—
Sedadlo na II. galerii 2. a 3. řada	1	20	1	—	—	80	—	60	—	40	—	—
Sedadlo na II. galerii v od- dělení druhém	—	80	—	60	—	60	—	60	—	40	—	—
Sedadlo na II. galerii po- stranní	1	—	—	80	—	80	—	60	—	40	—	—
Místa k stání.												
V přízemí	2	—	2	—	1	40	—	60	—	40	—	—
Na I. galerii	1	—	1	—	—	80	—	40	—	20	—	—
Na II. galerii	—	40	—	40	—	40	—	20	—	20	—	—
Spolkový lístek do přízemí .	1	20	1	—	—	80	—	—	—	—	—	—
Spolkový lístek na I. galerii	—	60	—	60	—	40	—	—	—	—	—	—
Garnisonní lístek do přízemí	1	—	1	—	—	80	—	—	—	—	—	—
Garnisonní lístek na I. galerii	—	60	—	60	—	40	—	—	—	—	—	—
Lístek dětský	—	80	—	80	—	40	—	40	—	40	—	—

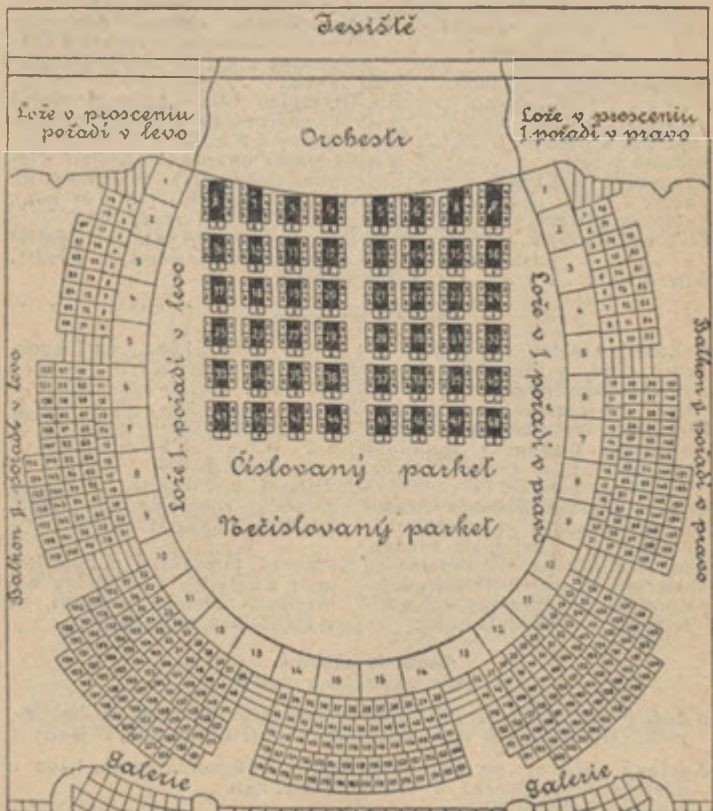
Poznámání. Do jedné lože při předst. več. a odpol. (v ned. a ve svátek) má přístup nejvýše 7 osob; při odpol. předst. pro lid nejvýše 5 osob.

Hlediště Národního Divadla. (Číslování a rozdělení sedadel.)

Předplatné v div. Národním.

Lože v přízemí a v I. poř. za 300 předst. K. 3564 Za čtvrtinu (75 př.)	K 891.—
Lože v II. poř. č. 5—8 300 předst. K 2538 Za čtvrtinu (75 př.)	» 634.50
Lože v II. poř. č. 1—4 » » » 2034 » » »	» 508.50
Křeslo v příz. a na I. balk. 300 před. K 864 Za čtvrtinu (75 př.)	» 216.—
Sedadlo v příz. a na I. balk. 300 předst. K 660 Za čtvrtinu (75 př.)	K 166.—
Sedadlo na 1 balk. 3 a 4 řada 300 předst. K 552 Za čtvrtinu (75 př.)	K 138.—
Sedadlo na 2. balk. 1 řada 300 předst. K 552 Za čtvrtinu (75 př.)	» 138.—
Sedadlo na 2. » 2. a 3. ř. 300 » » 462 » » (75 př.)	» 115.—
Sedadlo na 1. gal. 1. řada 300 » » 288 » » (75 př.)	» 72.—
Sedadlo na 1. gal. postr. č. 14—22 300 předst. K 240 Za čtvrtinu (75 př.)	K 60.—

Rozdělení hlediště v divadle Variété.

Divadlo na Smíchově. Zimní (u Líbuše) i letní. Představení denně večer o 7., ve svátek a v ned. odp. Fraška a opereta.

Divadlo letní Pištětkovo na Král. Vinohradech od dubna do konce září. Nyní v zimě. Počátek představení mění se dle roč. času. Činohra s orchestrem a opereta.

Divadlo letní Uranie na výstavišti v Král. Oboře. Veselohra a fraška. Bude přemístěno.

Divadlo »Variété« v Karlíně. Saison od září do dubna (obyč. do velkonoc). Ráz mezinárodní. V parketu stoly a posluha restaurační. Rozdělení hlediště patrno z přípoj. vyobrazení.

Ceny míst:

Sedadlo v loži v přízemí . . .	5 K
» » I. pořadí . . .	5 »
» » II. » . . .	4 »
Lože pro 4 osoby	12 »
Sedadlo v loži	4 »
Vyhrazené (čísl.) sed. v přízemí	K 2.—
Vstup do přízemí	1.60
Čísl. sed. na balk. I. řada . . .	1.20
» » » » ostatní ř. . .	1.—
Galerie	0.80

Dítky kromě večerních představení v neděli a ve svátek platí polovinu.

Cíhelkova česká zpěvní síň u Rozvařilů. Poříč. Denně.

Etablissement Sýkora v Celetné ul. V létě v místn. zahravn. v zimě a za nepřízniv. počasí v saloně. Slušný chantant. V létě odpo. a večer, v zimě jen večer.

Folies Malice. (Hotel Bavaria) na Poříčí, ač česky teč plakátuje, podnik německý.

Hartmannův chantant u Lhotky (roh Václavského nám. a Vodičkovy ul.). Denně.

Mezinárodní orfeum (občasně) v c. k. dvorním pivovare v Štěpánské ulici. S nátěrem cizinským.

Olympia, velký chantant proti Choděroví na Ferdin. tř. Zač. denně o 8 hod.

Sodomův chantant u Štajgrů (Novoměstské sály). Vodičkova ul. Ve svátek odp. (vst. 40 hal.), večer denně (vst. 60 hal.)

Šmídova zpěvní síň na Malém náměstí staroměstském. Předst. denně.

Koncerty umělecké.

Koncerty umělců domácích a cizích obyč. v Rudolfinu, někdy v Národním Divadle neb na Žofině. Spontanně dle návštěvi.	na 4 konc.	na 1 konc.
lože	48 K	24 K
1. parket	12 »	6 »
2. »	10 »	5 »
1. trib. 1. řada	10 »	5 »
1. 2. »	8 »	4 »
1. » 3. a 4. ř.	8 »	3 »
2. tribuna	6 »	2 »

Koncerty českého spolku pro komorní hudbu v Rudolfině přístupny jsou pouze členům. Rudolfovo náb. 10.

Koncerty české jednoty filharmonické konají se v zimě obyčejně čtyry; v listopadu, v lednu, únoru a březnu. Předplatné na všechny 4, nebo přihlášky k jednotlivým přijímá pokladna Národního div. Předplácí se:

Koncerty konají se v Rudolfinu. Rozdělení síně viz na str. 50.

Koncerty populární pořádá Beseda umělecká ve lhůtách neurčitých. Dotazy zodpoví se v Uměl. Bes. v Nekázance.

Koncerty zábavné.

(Kapely vojenské a civilní).

v neděli a ve svátek ve velké řadě restaurantů i v menších hostincích. Oblíbené neb větší místnosti koncertů svátečních jsou:

Akciový pivovar na Smíchově. Apollo. Fügnerovo nám. konc a Restaurace pivovaru. V létě i taneč. záb. v zimě. Vstupné 20 hal.

- Benátky Velké (ostrov Štvanice) I. a II. rest. odp.
 Bendova kav. ve Ferd. tř. 33.
 Bílá Labuť na Poříčí, v létě i v zimě, odp. a večer.
 C. k. dvorní pivovar ve Štěp. ul. Odpol. Vstupné. Časem představení cizích kočovníků.
 Ceskobudějovická pivnice u Petračku v Dl. třídě. Od 6. hod. večer.
 Číslo I. na Smíchově.
 Feslová, zahradní rest. v Korunní tř. na Král. Vinohradech. Jen v létě. Vstupné. 20 hal.
 Horákova rest. v Bubnech. Obyč. konc. orchestru z divadla Urania.
 Heřmannova rest. v Karlíně.
 Choděra na Ferdinandově tř. O 6. hod. večer.
 Jelínkova rest. na Perštýně.
 Klamovka v Košířích. V létě, časem i v zimě. (Odp., vstupné). Předpl. a rodinné listky.
 Konviktský sál. Bartolom. ul.
 Letná. Rest. pod Letnou a rest. Letná v měst. sadě; jen v létě.
 Merkur, hot. na Letné (tan. záb.)
 Měšťanský pivovar na Král. Vi-
 nohradech. Zahrad. rest. Jen v létě. Vstup volný.
 Na krásné vyhl. U nuselských schodů. Jen v létě.
 Na Lišce (Na Pankráci).
 Národní Dům na Král. Vinohradech. Odpol. (3—6) a večer (od 7—12). Vstupné. V zimě i v létě.
 Národní kavárna na Vodičkově ul. Odpol.
 Novoměstské sály u Štajgrů ve Vodičkově ul. Odp. i večer.
 Obora Královská I. a II. rest. Odpol.
 Ostrov Střelecký odpol. i večer. Též v zimě. Taneč. zábavy.
 Ostrov Žofínský. Odpol. od 3., večer od 7. V zimě i v létě. Vstupné. Předpl. listky.
 Pardubická rest. v ul. Kar. Světlé.
 Stromovka viz Obora Královská.
 U Kutílků na Letné.
 U Pokorných v ulici Ječné odp. i večer.
 U Vocelků. Husova třída.
 U Zlatého klíče v Kralodvor. ul.
 Vodák, hotel Žižkov.
 Zámecká zahr. v Nuslicích.

Koncerty zábavné

ve všedních dnech konají se hlavně v těchto oblíbených místnostech.
 (Chantanty a p. viz str. 140.)

Denně: U bílé Labutě na Poříčí.

V pondělí:

Merkur, hot. na Letné.
 U Petračků v Dlouhé třídě.

V úterý:

Pěkná vyhlídka. Úvoz 156 na Hradč. Koncert slepců.
 Feslová (jen v létě).
 U Holubů na Smíchově.
 Konviktský sál.

Ve středu:

Novoměstské sály u Štajgrů. Vodičkov ul.
 U Vocelků. Husova tř.
 Zahrada měšť. piv. na Vinohradech.
 U Zlatého křížku v Nekázance.

Ve čtvrtek:

Pěkná vyhl. Úvoz 156 na Hradčanech (taneč. več.).
 Střelecký ostrov.

V pátek:

Feslová (jen v létě).
 Konviktský sál.

V sobotu:

Měšťanská Beseda v Praze (Vladislavova ul.). Pouze pro členy a jimi uyedené hosty, dámy jen k rodině náležející; koncertní a zábavné večery od října do dubna.

Měšťanská Beseda na Kr. Vinohradech. Nár. Dům. Záb. a koncertní večery v zimní saisoně

Spolky a kluby

vyhledávané jako střediska společ. života neb střediska národní organisace.

- Akademická čítárna.** Společ. akademická. Místn. Mikulandská ul. Otevř. celý den.
- Akademický čten. spolek II.** Školská ul. 28. Otevř. celý den.
- Architektů a inžen. spol. místn.** Vladislavova ul. 20. Otevř. 3—7. Týdenní schůze s přednáškami dle oznám.
- Besedy měšťanské: v Praze,** Vladislavova ul. 20. Restaurace. Týdenní večírky pro členy a jejich hosty (dámy jen k rodině náležející) po dobu zimní v sobotu. — *Na Král. Vinohradech* v Nár. domě.
- Malostranská.** Malostr. nám. 22. Čítárna pro členy a jich hosty. — *V Karlíně.* Král. tř. 17. —
- Beseda Umělecká.** Nekázanka. Palác Zems. Banky. Hudební a liter. večírky pro členy a jich hosty dle oznámení. Výstavy umělecké (vánoční).
- Československá Jednota** hledící si zvláště působnosti pro Slovensko. I. Retězová ulice 5. Knihovna. Jindřišská ul. 34.
- Domácnost, česká škola** kuchařská. Lazarská ul. Učelně a vkusně zařízené místn. pro cerce, čajové večírky a routy spolkové a rodinné. Shromaždiště některých klubů. (Slov. klubu, Společenského klubu.
- Jednota ku povzbuzení průmyslu v Cechách.** Rytiřská ul. Čítárna denně přístupná (viz str. 29).
- Klub přírodovědecký v Praze.** Týdenní schůze hostům přístupné v neděli o 10 hod. dop. v Klementinu.
- Merkur, obchod. spolek s klubem samost. obch. a průmysl.** na Václavském nám. 51. Místnosti denně otevř. Shromaždiště členů a hosti jimi uvedených denně večer.
- Národní Jednota Pošumavská.** II. Školská ul. 36.
- Nar. Jednota severočeská.** Ferdinandova tř. 33.
- Slovanský klub.** Přístup hostům slovanským. Uvede pan Prokop Grégr, vyd. Nár. Listů. Marianská ul. 3. Jednat. JUDr. Jos. Scheiner, Václavské nám. 70.
- Sokol Pražský.** Tělocv. a místnosti spol. ve vlastním domě v Sokolské třídě. Přístup denně večer.
- Společenský klub.** Spol. večírky v místnosti Domácnosti. Přihl. JUDr. J. Herold, Vinohr. Jedn. K. Kunz II. Opatovická ul. 10.
- Ústřední Matice školská.** Spálená ul. 24.
- Ženský výrobní spolek český.** Resslova ul. 1940.

Sport a hry.

- Athletické kluby:** Bivoj na Žižkově. Čechie na Vinohradech (závodistiště). Česká atletická a amat. unie. Spálená ul. 47. Klub Sparta II. Jungm. nám. 8. Kroužek v Karlíně. Klub Kr. Vinohrady. Klub Praha. Ul. Karoliny Šv. 4.
- Závodistiště:** *Excelsior* v Bubnech. Heřmanova ul. a *záv. sport. družstva* v Bubnech, Bělského třída.
- Bicyklisté:** Česká ústř. jedn. velocipedistů. Vodičkova ul. 33).
- Čes. klub cyklistů mediků** Vinohrady Konbkova ul. 7. Česká unie vel. II. Spálená ul. 47. Cyklistů-turistů klub (Ječná ul. 8 a Holešovice na Zátorách 189. *Ruch* II. Pod Slovany 3. *Praha* (ostr. Židovský). Čes. klub veloc. Praha II. Jungmannova tř. 37. Klub česk. veloc. Praha VII. Poříč 9. Cykl. ústř. klub dělnický VII. na Čertoušku 629. Cykl. klub nár. rociální II. Senovážná ul. I.

Domácnost. Palácový dům v ul. Lazarské. Česká škola kuchařská.
Středisko společenské.

Filatelisté: Klub čes. filatelistů. III. Újezd 11.

Fotografie: Klub fotografů amatérů v Praze. Atelier přístup. pražským i venkovským členům (pražští roč. 16, venkovští 8 K), Smetanova ul. (Ostr.) u Soudku.

Footballisté (kopaná): Čes. athl. fotbalový klub. Kr. Vinohrady (závodíště proti pivovaru). Sportovní klub Slavia (cvičiště na Letné. Dopisy do kav. Karla IV. Žitná ul.) Kroužek v Karlíně. Viz též atlet. kluby. —

Hry: Hřiště spolku k pěstování her české mládeže na Letné. Na Vinohradech proti pivovaru.

Jízda koňmo: Jízdárna pražského Sokola. Jízdárna městské eskadrony ostrostřel. Panská ul. 14. Jízdárna zemská. Bredovská ul. 6. Sokola Libeňského, Král. tř.

Sport vůbec: Klub sportu. Závodíště sportovní družstva v Bubnech, Bělského tř. Český klub sportovní se závodíštěm Excelsior v Bubnech Heřmanova ul. Sport. klub Slavia se závod. na Letné (místn. u Karla IV. v Žitné ul.).

Šerm: Pražský šermířský klub Zemská šermírna v ul. Karol. Světlé 5. Šermířský klub Riegl. v ul. Karol. Světlé 5. Český šermířský klub. Jilská ul. 16. Pražský Sokol.

Turisté: Klub Českých Turistů (II. Jungman. tř. 15). Předseda Vrat. Pasovský. Ursulinská ul. 2. Klub turistů-cyklistů. Ječná ul. 8.

Veslařství: *Blesk*, vesl. klub. Smíchov, Nábřeží. *Slavia*, vesl. klub, Štřelecký ostr. Ústř. veslařská Jednota (Spál. ul. 19).

Národní a lidové slavnosti.

Pražské poutě a trhy uliční.

Fidlovačka, lidová jarní slavnost ve středu po velikonočních původně na oslavu ukončené stávkový chasy obuvnické slavená v Nuslích.

•**Jarní slavnost** na ostrově Štvanici. Stavební ruch vytlačuje »Fidlovačku« z Nuslí. Koná se proto nyní podobná slavnost lidová také na Štvanici v týdnu povelenočním.

Slavník. Lidová slavnost v úterý po velikonočních v Bubenči. —

Pouť emauzská v pondělí velkonoční; hromadné dostaveníčko obecenstva Pražského na Karlově náměstí.

Pouť svatojosefská v týdnu svatojosefsk. pův. na Josefském, nyní na Velkém nám. Staroměstském konaná.

Pouť u Sv. Markéty slidovou slavností ve Hvězdě (v neděli po

sv. Markétě v červenci). Hromadný výlet středních vrstev pražských.

Pouť Svatojanská v květnu. Dostaveníčko venkova do Prahy. Obyčejně pořádají se v ten čas národní slavnosti a sjezdy, všechny sbírky a památky jsou přístupny. V předvečer svatojanský velký ohňostroj na Vltavě.

Pouť svatováclavská a pražské posvícení. Dostaveníčko venkova do Prahy. Méně okázalých slavností, ostatní jako o sv. Janě. Často odborné a politické sjezdy.

Trh svatomikulášský v týdnu svatomikulášském v prosinci na Velkém nám. Staroměstském.

Trh vánoční. hlavně v Rytířské ulici a na Rybním trhu (Staré město) poskytuje zajímavou podívanou.

Zahrady a sady.

Botanická zahrada bývala do nedávna na Smíchově, kde zrušena

a znovuzřizuje se pro obě university na Slupi v býv. zahradě

společenské. Přístup slušným lidem volný.

Feslová, stinná zahrada hostinská v Korunní třídě na Král. Vinohradech, v létě s pravid. koncerty (str. 141).

Folimanka, druhdy vinice nyní stinná zahrada nad Botičem pod hradbami města Nového, proslulá mnohými nálezy floristickými.

Fürstenbergova z nejkrásnějších zahrad pražských na úpatí Hradčanském (str. 72).

Chotkovy sady u brány Pisecké č Brusky, stinné sady na paměť posledního purkrabího Karla Chotka pojmenované, s malebným pozadím letohrádku král. Anny a s pěknými výhledy na hrad královský.

Invalidovna za Karlínem obklopená pěkným sadem, jenž bohdá bude zachován i v městě, jež až sem za nedlouho se rozšíří.

Jelení příkop se sady přístupnými jen na levé straně, s vyhl. na Hradčany a Loretu. Pěkné ovoce lze tam obyčejně koupiti.

Jesuitská zahrada, dnes jen v malém zbytku při akademii hr. Straky zachovaná, byla pův. majetkem Pernštýnů, kteří ji r. 1600 jesuitům darovali, jimž kostelík a letní sídlo zde vystavěli; tehdy také lékař a chemik Rudolfa II. Hořický jinak Sinapias zvaný zřídil zde zahradu botanickou. Po zrušení řádu jesuitův býval tu hojně navštěvov. hostinec s taneč. sálem, v němž po nějaký čas po r. 1849 bývala evang. modlitebna.

Jungmannovy sady v Karlíně jsou z nejmalebnějších v Praze se svým pozadím kostela karlínského a zelených svahů Žižkova.

Kanálská zahrada, zvaná po hr. Canalovi, jenž v ní výstavy pořádal, a ve své vůli poslední ustanovil, aby nebyla zastavena. Podivil by se dnes rychlostí, s jakou tento vlnitý, hojně druhdy navštěvovaný sad propadá osudu parcelace. V části její nalézá se velká obchodní zahrada Bahlsenova.

Karlova náměstí sady se skvostnou úpravou, vodotrysky i svou prostorem náleží k nejkrásnějším v Praze.

Kinských zahrada na svahu Petřina, založená velkým nákladem r. 1825, dnes jen s úsporou se udržuje. Poskytuje nejskvostnější procházky v Praze; přístup nyní uzavřen.

Klamovka v Košířích, nyní veřejná zahrada hostinská, v níž zřízena býti má zahrada zoologická, vyniká stinnými procházkami a útulnou restaurační zahradou.

Královská zahrada na hradě pražském, přístupná jen na zvláštní žádost u hradního hejtmanství (viz str. 63).

Lobkovicova zahrada na svahu Petřina při paláci na tržišti ma-lostranském. (Viz str. 73.)

Městanského pivovaru na Král. Vinohradech rozsáhlá zahrada hostinská, nedávno zal. s malebným pavil. a verandou, s vyhl. do údolí Vršovického a s pravidelnými letními koncerty (str. 141).

Městský sad, zřízený na místě bývalých hradeb mezi branou koňskou (nyní museum) a nádražím státní dráhy. Rybník oživený vodním ptactvem; pečlivě udržovaný krasosad, stinné procházky. Na konci má být zřízeno čínoherní české divadlo.

Nebozízek, krásný sad, obecně přístupný s restaurací a lanovou dráhou na svahu Petřina (přístup z Újezda). Pohodlný výstup serpentinou. Krásná vyhlídka.

Obora královská, zbytek bývalé obory mezi Ovečcem (nyní Holešovicemi), Hvězdou a Sárkou, udržovaný pečlivě jako krásný sad s hojným, na mnoze vzácným stromovím, s dvěma restauracemi (v létě, od 1. května pravid. koncerty), výstavištěm, letním divadlem Uranii a Českoslov. Vesnici.

Poříčský sad na konci třídy poříčské, zřízený na místě bývalých hradeb; útulný, malý stinný sad s musem král. hlavního města Prahy a s pomníkem padlých vojinů v r. 1848.

Pstrosska — malý zbytek zahrady, nyní jen jako restaurace při německé aréně používaný (v Jungmannově třídě na král. Vinohr.)

Rajská zahrada slula druhdy zahrada hradu král. nad nynějšími novými zámeckými schody. Jiná rajská zahrada bývala v sousedství městských plynáren mezi Žižkovem a Král. Vinohrady; nyní je městskou školkou a zahradou pro městské sady.

Seminářská zahrada v sousedství Nebozízku na svahu Petřina, v níž projektována je stavba nového semináře.

Schönbornova zahrada na svahu Petřina při stejnojmenném paláci na tržišti malostr. (viz str. 74.).

Společnosti pro pěstování zahradnictví zahrada původně na Slupi se nalezavši, přenesena do Krče, kdež poblíž nádraží se nalézá. Výstavy, jež společnost v zahradě a sklenících svých každoročně pořádá, od té doby vzaly za své. Zahrada je nicméně na požádání a členům přístupná.

Strahovská zahrada při stejnojmenném klášteře, jen obyvatelům kláštera a uvedeným hostům přístupná, náleží k nejútlunějším v Praze. Vyhlídka na Prahu, zvěčnělá obrazem Chittusiho,

když ovocné stromoví květe, je odtud velkolepá. Les v horní části honosí se zejména z jara krásnou lesní florou.

Střelecký ostrov honosí se stinnými, obecně přístupnými sady, v létě s plovárnou, celoroční restaurací a střelnici sboru ostro-
střeleckého.

Stromovka viz Obora královská.

Štvanice, ač skoro každoročně zatopována, udržuje stinné zahrady restaurační. Z jara bývá tu lidová slavnost (o velkonočních), často pak stavují se tu karavany kočovníků (viz str. 144.)

Valdštyňská zahrada při stejnojmenném paláci (viz str. 75).

Vinohradské sady na několika místech zřízené, teprve hledí vývoji svému vstříc; náměstí Purkyňovo, sad městský v třídě Slezské a nově zřizované sady podle třídy Palackého k Vršovcům. V městském sadě letní divadlo Pištěkovo.

Žižkovské sady na vrcholi Žižkova, obecně přístupné, s restaurací a krásnou vyhlídkou na Prahu. Místo vyhlédnuté pro pomník Žižkův.

Žofínské sady s lázněmi, plovárnou, restaurací a častými koncerty náleží k nejmilejšímu útulku prostřed měst pražských.

3. Prameny obchodní a průmyslové.

(I. Star. Město. II. Nové M. III. Malá Str. VII. Holešovice.)

a) Tržnice, veřejné trhy a trhovė domy.

Bílé zboží a prádlo. Český ženský výr. spolek, Spálená ul. 35.
Domáci i cestovní potřeby všeho druhu: Stálá výstava a tržnice řemesl. výrobků na Uhelném trhu, Město Paříž v Celetné ul. J. Stoupa, Václ. nám. 32, H. Gottwald na Příkopě 2. J. Neff na Příkopě.
Dřevěné nádoby a nářadí. Volné tržiště na Uhelném trhu.
Hračky. Město Paříž v Celetné ul.
Květiny na volném tržišti na Uhelném trhu.
Maso a dobytek. Tržiště v ústřích jatkách v Holešovicích, tržnice rezníků na Král. Vinohradech (Korunní tř.).
Nábytek. Tržnice společenstva truhlářů na Kr. Vinohradech, Palackého tř. tržnice náb. společenstva truhlářů v Praze, Celetná ul.
Školní potřeby: Tužky, inkoust, pera atd.. Národní podnik obchodní a průmyslový, Jerusalemská ul.
Nástroje a náčiní pro domácího-
stí i živnosti: V. J. Rott. na Malém nám. Staroměstském. Město Paříž v Celetné ul.
Ovoce: trh Ovocný v ulici Rytířské.
Potraviny všeho druhu. Staroměstská tržnice. Přístup z Ovocné a Rytířské ul. ve všední dny do 2, v sobotu a před svátky do 6 hod., v neděli a ve svátek od 8—10. —
Přepychové předměty: Město Paříž v Celetné ul., H. Gottwald na Příkopě, 2. J. Stoupa Václ. nám. 32., J. Neff na Příkopě.
Ryby: Rybí trh u sv. Jakuba, Staroměstská tržnice. Na Košátkách.
Stávkové zboží. Pletárny Nár. Jednoty Pošumavské, Melantrichova ul.
Výrobky domácího průmyslu lidového. Tržnice v paláci hrab. Sylvy Taroucy. Příkop č. 12.
Zeleniny. Trh zelinářský u sv. Havla. — Trhy předměstské.

b) Prameny nákupu pro nejdůležitější druhy zboží u českých firem.

Uvádíme dle druhů zboží, abecedně seřazených, prameny nejlepší dle výběru, provedeného obchodnickým spolkem Merkurem.

Barvy.

Anděl Jan (u černého psa), I. Husova tř. 13 (drog.).
Babuška A. G. (u červeného raka), II. na Poříčí 27, (kolon.).
Barvitijs Bedř. III., Chotk. ul. č. 18.
Česal Ant., I. Betlém. nám. 7.
Ferkl & Dvořák II. Rybní ul. č. 30.
Vend. Formánek, I. Havlíč. nám. 4.
Kettner J. R. II. Štěpán. ul. I. kolon.
Materna F. J., II. Zlatnická ul. 3.
Müller Bed. (Ph. Nevinný), II. Spálená ul. (drog.).
Pexider J., Kr. Vinohr. Palack. tř. 10 (drog.).
Rangheri & spol. (O. Jorda), I. na Perštýně 8 (drog.).
Tůma & Holub, II. na Florenci 5.
Všetečka Karel, II. Spál. ul. č. 1. (drog.).

Holejšovský & Rívnáč, II. Na Florenci č. 3.

Bavlna a zboží bavlněné.

Bolom Alois, II. Jungm. třída 24.
Gottwald Hynek, II. na Příkopě 2.
Pokorný Bratři, II. Václ. nám. 11.
Rummel Ludvík, I. Havířská ul. 6.
Tuček Otokar, I. Rytířská ul. 27.
Wohanka Václ., II. Václ. n. 2.
Zlatník & Tlapák, II. Vodič. ul. 15.
Rud. Totzer, I. Ovocná ulice.

Bijouterie.

Goldschmid Karel (U města Paříže), I. Celetná ul. 15.
Hrubý Ed., II. na Příkopě 37.
Martinovský Petr, I. Kozí ul. 15.
Neff J., II. Příkopy 24.
Vyhlás V. K., II. Ferd. tř. 33.
J. Kerlitzký v Praze, II. Rytíř. ul.
J. R. Gerlitzký, Celetná ul. 40.

Bílé zboží a prádlo.

Bolom Alois, II. Jungm. třída 24.
Hadrbolec Čen., II. Žitná ul. 23.
Herink Karel (v červ domě). I. Karl. ul. 54.

Chvála Albrecht, I. Ferd. tř. 33.
Kopecký Josef, I. Perlová ul. 4.
Liška Jos. & W., I. Ferdinand. tř.
Novák J., II. Vodičkova ul. 34.
Papež Józsa, I. Celetná ul. 40.
Petřík Frant. Petr (u Nevěsty), I. Ferdinandova tř. 23.

Šašková Frant., I. na Perštýně 4.
Taussig Josef Jar., I. Havelská ulice »u Fortuny« 19.
Tuček Otokar, I. Rytířská ul. 27.
Wagenknecht Vcl., I. na Můstku 3.
Zimek Adolf, I. Rytířská ul. 13.

Cement, cementové zboží a sádra.

Akc. spol. v Praze k vyráb. vápna a cementu, II. Václ. nám. 43.
Bárta & Tichý, II. Havlíč. nám. 17.
Podolská cementárna, česká akc. spol. k vyrábění a zužitk. staviva v Praze, II. Jerusál. ul. 3.
Rašín F., II. u Půjčovny 9.
Wohanka & spol. I. Dlouhá tř. 38.

Cestovní potřeby.

Gottwald Hynek, II. na Příkopě 2.
Hořínek J., II. na Příkopě 28.
Liška J. & W., I. Ferdin. tř. 31.
Wondráček J. & O., I. Malé n. 11.

Votický Emanuel, Vinohr., Čelakovského ul. 65.

Stoupa Jan, II. Václ. nám. 32.

Cukrovarnické potřeby.

Akc. spol. v Praze k vyráb. vápna a cementu, II. Václ. nám. 43.
Biskup, Kvis & Kotrba, Smíchov. Svarc. tř. 50, II. Vodič. ul. 38.,
Fričové Jos. a Jan, Vinohr., Krameriova ul. 42.

Havelka & Mesz, Karlín, Pobřežní ul. 17.

Keclik & Smrha, II. Marian. ul.
Kappus & Šimek, II. Jungm. tř. 9.
Kreidl Alois, I. Husova tř. 7.

První českomoravská továrna na stroje v Praze, I. na Příkopě 30.
Rott V. J., I. Malé nám. 3.
Wohanka & spol., I. Dlouhá tř. 38.
Treybal V. A. na Perštýně.

Čaj.

Kučera A., Praha, Ferd. tř. 21, 61.
I. Karl. ul. 18, III. Malostr. n. 25.
Müller G. A., II. Václ. nám.
Neff J., II. na Příkopě 24.
Staněk W., II. Ferdinand. tř. 32.
Tužil Jos., II. Jindř. ul. 12.
Wondráček V. J., I. Perlová ul. 10.
Fr. Tůma, II. Purkyňova ul. 4.
Wrbík Konrád, II. Ferd. tř. 24.
Všetečka Karel, II. Spál. ul. 1.
Pelz Alois, I. Platýz. (Uh. trh 11.)

Čerpadla.

Grossmann Arnošt, II. Pujčovní ul.
Havelka & Mesz, Karlín, Pobřež. ul. 17.
Pelikán Josef, Karlín 368 za Schönhofem.

Smekal R. A., Smíchov, Hus. tř. 11.
Trnkové Bratři, Praha II. Šitkov. mlýny 2.
Wohanka & spol., I. Dlouhá tř. 38.

Čínské a japon. zboží.

U města Paříže, I. Celetná ul. 15
Lehký Th., Vinohr., Palack. tř. 22
Neff J., II. na Příkopě 24.
Staněk W., II. Ferd. tř. 32.
Tůma Fr., II. Purkyň. ul. 4.

Čínské stříbro.

Hrubý Ed., Praha II. na Přík. 37.
Neff J., II. na Příkopě 24.

Deštníky a slunečníky.

Gottwald Hyn., Praha II. na Příkopě 2.
 Hladík Jos., I. Perlová ul. 10.
 Nosek Ant., I. Perlová ul. 1.
 Vyhlas V. K. & spol. I. Ferdinandova tř. 33.
 Stoupa Jan, II. Václ. nám. 32.

Dětská konfekce.

Jírová Klára, I. Ferd. tř. 37.
 Papežová Pavla, I. Celetná ul. 40.
 Škvorová Joh., III. Chotk. ul. 10.

Dlaždice a chamotové zboží.

Bárta a Tichý, II. Havlíčk. n. 17.
 Beneš V. J., Havlíčk. ul. 3.
 Macháček Fr., Král. Vinohr. Tábořská ul. 90.
 Rakovnická továrna II. Havlíčkovo nám. 3.

Drátěné zboží.

Císař Fr., Košíře, 161.
 Wendler Ant., VII. Bělsk. tř. 406,
 I. na Můstku 7.

Fermeže, laky a barvy fermežové i lakové.

Ferkl & Dvořák, I. Rybná ul. 30.
 Holejšovský & Řivnáč, II. Florenc 3.
 Kozák V., v Praze, II. Soukenická ul. 11.
 Materna F. J., I. Zlatnická ul. 3.
 Tůma & Holub, II. na Florenci 5.
 Čihák & Grund, Karlín, Palackého třída 2.

Fotografové.

Eckert H., v Praze, III. Novodvorská ul. 2.
 Fiedler Jos., v Praze, II. Václ. nám. 24.
 Langhans J., Vodičkova ul.
 Mulač Jan, II. Vodič. ul. 20.
 Rachota Ig., II. Václ. nám. 49.
 Tomáš Jan, II. Václ. nám. 28.

Gumové a gutaperčové zboží.

Brabec Jarosl., Praha II. Jindř. ul.
 Hladký & Kyntera, II. Ovocná ul. 6.
 Čurda Antonín, II. Palack. ul. 15.
 Dolejška V. L., II. Havlíč. nám. 4.
 Trnkové Bratři, II. Šitkov. mlýny 2.
 Wohanka & spol., I. Dlouhá tř. 38.

Hasičské náčiní.

Smekal R. A., Sm., Husova tř. 11.

Hedvábná příze.

Broft F. a synové, I. Dl. tř. 14.
 Rummel Ludvík, I. Havíř. ul. 6.
 Wohanka Václ., II. Václ. nám. 2.

Hedvábné látky a zboží.

Czumpelik & Schneider, I. Ferd. tř. 43.
 Bašta & Patsch, I. Ferd. třída.
 Horák J., I. Na Můstku 4.
 Klotz Otto, I. Malé náměstí 15.
 Nepomucký F., III. Ul. k mostu 10.
 Totzer Rudolf, I. Ovocná ulice.
 Ces. společnost pro obchod a průmysl, v Praze, II. Ovocná ul. 18.
 Vlk Václav. I. Příkopy, roh Havířské ul.

Hnojiva umělá.

Blovský, spol., Václavské nám.
 Grossmann Arnošt, II. Půjc. ul.
 Kriner Jilji a synové, I. Michal. ul. 21.
 Szalatnay & Kröschel, II. Hybern. ul. 14.
 Zmatlík J. F., II. Truhlář. ul. 21.
 Marsano & Prager, II. Havlíčk. nám. 1.

Hospodářské stroje.

Joužové Bratři, II. Jezdec. ul. 13.
 Szalatnay & Kröschl, II. Hybern. ul. 14.
 Melichar Fr., II. Hybernská ul. 8.

Hračky.

Bělík Václ., III. na Újezdě 14.
 U města Paříže, I. Celetná ul. 15.
 Hojer Ant., Sm., Kinsk. tr. 24.
 Michalec Jos., II. Jindř. ul. 19.
 Říha Václ., II. Spál. ul. 37.
 Veselý Ferd., II. Jungm. tř. 21.
 Jeřábek Lad., I. Perlová ul.
 Kašpar Vinc., I. Rytířská ul. 2.

Hudební nástroje.

Dvořák Jarosl., v Praze, II. Spál. ul. 41. (housle).
 — Karel, v Praze, I. Husová tř. 14. (housle)
 Hrubeš Václ., v Praze, II. Těšnov 3. (harmonia a mechan. nástroje).
 Hummel Frant., Krl. Ostrov Velké Benátky. (piana).
 Krčmář Ladisl., v Praze, Celetná ul. 17. (piana).
 Lantner Bohusl., v Praze, II. Václ. nám. 22. (smyč. nástroje).

Meyer Frant., v Praze, III. Chotk. ulice (citery) 7.
Schamalové Bratři, v Praze, I. Ferd. tř. 43. (dech a smyč. nástroje).

Rybář Josef, Vinohr., Hálk. tř. 1. (varhany).

Tuček Václ., Praha, II. Masná ul. 17. (piana a harmonia).

Votava Josef, Žižkov, Jeronym. ul. 1. (citery).

Heitzmann & Schlögel, (Panešová), Uhelny trh (piana Petroffova).

Micko Vinc., I. Michalská ul. 10. (piana).

Hudebniny.

Bursík & Kohout, II. Václ. n. 24.

Kytka F., III. Ulice k mostu 3.

Reinwart A., II. Vodičk. ul. 23.

Starý Emanuel, I. Ferd. třída.

Storch A. syn, I. Starom. nám.

Urbánek Fr. A. II. Ferd. tř. 2.

Vilímek J. R., II. Spál. ul. 13.

Otto J., Karlovo náměstí.

Chemické a fysikální přístroje.

Fricové Jos. a Jan, Vinohr., Krameriova ul. 40, 42.

Dr. Houdek a Hervert, Bubeneč. Korunová ul. 103.

Kappus & Šimek, II. Jungmanova tř. 9.

Kreidl Alois, I. Hus. tř. 7.

Vejtruba Josef, I. Malé nám. 11.

Chemicko-analytické laboratoře.

Herles Frant., II. Panská ul. 14.

Koblic Jos., Jindřišská ul. »u zl. Křížku«.

Kruis & Požárecký, II. Jindř. ul. 7.
Nevole Dr. & Neumann, II. Olivova ul. 5.

Urbánek Jos., II. Vodičkova ul. 19.

Weiler Dr. & Kučera, II. Dlázdná ul. 3.

Zemědělská rada král. českého, II. Václ. nám.

Horák J. nást. Mateczka, II. Mariánská ul. 20.

Chirurgické nástroje.

Hladký Frant., II. Vodičk. ul. 11.

Hochmann Fr., II. Vodičk. ul. 12.

Mangová Al., II. Ferdinand. tř. 31.

Inkoust.

Národní podnik obchodní a průmyslový, Praha, II. Jerusalemská ul.

Jižní ovoce.

Hrubeš Josef, II. Havlíčk. n. 21.

Tužil Josef, II. Jindř. ul. 12.

Hladík a syn, II. Senováž. ulice.

Kandity.

Kasýk Josef, II. Truhlář. ul. 18., II. Ferdinand. tř. 37.

Slabý F., I. Celetná ul. 22.

Vodička J., II. Jungman. tř. 40.

Maršner A., II. Ferdinand. tř. 37.

Velimská továrna, II. Havlíčkovo nám.

Kartáčníci.

Severa Rudolf, II. Jungman. tř. 33.

Schmidt Václ., I. Týnská ul. 3.

Kávové náhražky.

Cifka Emil, II. Městský sad 1.

Rosenkranc Bohusl., II. u Půjč. 9.

Zátka Dr. F., Karlín, Královská tř. 88., II. Ferd. tř. 38.

Klenotníci, zlatníci a stříbrníci.

Bubeníček V., I. Staroměst. n. 23.

— Václ. ml., I. Na můstku 2.

Fischer Fr., I. Skořepka 9.

Franzl Pavel, II. Ferd. tř. 20.

Gerlitzký Jos. R., I. Celetná ul. 40.

Kerlický Ig., I. Rytiř. ul. 22.

Martinovský Petr, v Praze, I. Kozi ul. 15.

Rechner J., I. Ovocná ul. 19.

— Rudolf, I. Ferd. tř. 29.

Reimann J., II. Příkopy 10.

Rummel V., II. Jungm. tř. 42.

Šebor V., I. Ferd. tř. 31.

Šotola Bohumil, II. Václ. nám. 15.

Kloboučníci.

Čekanová Jul., II. Vodičk. ul. 20.

Dodalová Mar., Sm., Kinsk. tř. 21.

Hrabě Ant., Karlín, Vinohrad. tř. 62, Karlín, Králov. tř. 15, III. ulice k mostu 13, Smích. Kinsk. tř. 27.

Jaurisová Jos., II. Jungm. tř. 41.

Příhoda Jan, Smích., Kinsk. tř. 51., Sm., Plzeň. tř. 35.

Srba A., II. Jungm. nám. 1.

Štíbrál A., II. Vodičkova ulice. 46.

Šíp & Bartoš, II. Ferd. třída 36.

Koberce a záclony.

Gottwald Hynek II. na Příkopě 2.

Herink Karel. I., Karl. ul. 54.

Petrík Fr. Petr, I. Ferd. tř. 23.
 Stoupa Jan, II. Václ. nám. 32.
 Novák J., Vodič. ul.
 Kirchner Robert, Ferd. třída 38.

Kočárů stavitelé a obchodníci s kočáry.

Drozd Vilém, Žižkov, Karl. tř. 19.
 Jech Jan O., I. ul. K. Světlé 8.
 Klubal Petr a spol., II. Václ. n. 60.
 Vorel Václ., II. Havlíčk. ul. 6.

Kola nezmarná k nákladním vozům.
 Macháček F., Vinohrady, Tábor. ul. 90.

Kovolitci a mosazníci.

Červenka Zdeněk, VII. Belcrediho tř. 476.

Havelka & Mész, Karlín, Pobřežní ul. 17.

Klika Josef a spol., I. Platněř. ul. 1.
 Novák & Jahn, VII. Belcrediho tř. 360.

Trnkové Bratři, II. Sitk. mlýny 2.
 Vindyš J., Smích., Vinohr. tř. 13.

Kožišníci.

Beck Ondřej, II. Jungm. tř. 3.
 Havlíková Alžb., II. na Poříčí 16.
 Procházka Jindř., II. Spál. ul. 30.
 První zásobní společenstvo kožišníků v Praze, I. Karl. ul. 11.
 Rživnatz Fr. a syn, I. Karl. ul. 50.
 Schiffner Eduard, II. Ferd. tř. 28.
 Svoboda Fr. J., I. Karl. ul. 23.

Šebánek Ant., Sm., Kinsk. tř. 24.
 Wondráček J. a O., I. Malé n. 11.
 Přihoda Fr., III. Chotková ul. 14.

Kuchyňské nádobí.

Čermák & Skřivan, I. na Příkopě (Nový bazar) 27.

Kment Ant., II. Vodič. ul. 15.

Maruna Jan, I. Ferd. tř. 43.

Matějka Jos., Vinohr., Havlíčk. tř. 2.

Mazač Jan, I. na Můstku 4.

Michalec Jos., II. Melantr. ul. 536.

Nápravník K., I. Rytířská ul. 29.

Neff J., II. na Příkopě 24.

Pospišil F. A., II. Václ. nám. 43.

Rott V. J., I. Malé nám. 3.

Treybal V. A., I. na Perštýně 10.

Kyselina uhličitá.

Český průmysl pro výrobu a zužitkování kys. uhličitě, v Praze. Havlíčkovo náměstí, roh Jerusalemské ulice.

Ložní potřeby.

Gottwald Hynek, II. na Příkopě 2.
 Herink Karel, I. Karl. ul. 54.
 Stoupa Jan, II. Václ. nám. 32.
 Jaroměřský Eman., I. Ovocný trh 16.

Modní síně pro dámy.

Hospodář L. a spol., I. Ferd. tř. 27.
 Klotz Otto, Malé nám. 15 (obchod látkami).

Mahr Alois, II. Smetan. ul. 21.

Mahr Josef, II. Vladisl. ul. 16.

Jelinková Marie, II. Spálená ul. 45.

Sázavský Ferd., Vinohr. Havlíčk. tř. 8., obchod látkami.

Šimek & Knapp I. Železná ul. 5.

Modní síně pro pány.

Buschek & Suda, I. na Příkopě 17.

Fingerland Jos., II. Ferd. tř. 26.

Gubiš Karel, Vinohr., Palac. tř. 8.

Hořínek J., II. na Příkopě 38.

Chvála Albrecht, Ferd. tř. 33.

Liška J. V., I. Ferd. tř. 31.

Šašková Fr., I. na Perštýně 4.

Tscharnerová Karla, I. Fed. tř. 25.

Werich Eduard, II. Vodič. ul. 39.

Wondráček J. a O., I. Malé n. 11.

Nábytek.

Bacík M., Karlín, Králov. tř. 13.

Burda Jan, II. Vodič. ul. 17.

Řeháček Jan, III. Ujezd 19.

Gottwald Hyn., II. na Příkopě 2.

Stoupa Jan, II. Václ. nám. 32.

Svědinec Jan, II. Spál. ulice 46.

Šedivý Frant., II. Vodič. ul. 40.

Šula Jan, I. Dlouhá tř. 47.

Tržnice nábytku společenstva truhlářů v Praze, I. Ovocný trh. 16.

Baumgartl Ant., a syn, Karlín Pobřežní tř. 9.

Potz Josef, II. Kliment ul. 9.

Chitussi Adolf, II. Palack. ul. 5.

Jaroměřský Eman., Ovocný trh, Bazar.

Obchodní knihy.

Batovec F. B., II. na Příkopě 20.

Bělský & Jeschek, II. Václ. n. 2.

Čech L. J., II. Václ. nám. 14.

Grossmann Fr., II. Vodič. ul. 30.

Hněvkovský Václ., II. Václ. nám.

Spott J., II. Havlíčk. nám. 31.

Stýblo K. V., III. Nábřeží 15.

Octárny.

Achatz H., nyní J. P. Suk, II. Václ. nám. 54.
 Pelikán Jos., II. Petráská ul. 20.
 Sýkora E., Karlín, Havlič. tř. 10.

Olej.

Grossmann Arn., II. Půjčovni ul.
 Hitz J., II. Soukenic. ul. 9.
 Holejšovský & Rívnáč, II. na Florenci 3.
 Luttna & Černý, II. Václ. nám. 43.
 Rašin F., II. u Půjčovny 9.
 Zmatlík J. F., II. Eliščina tř. 1.
 Ferkl & Dvořák, I. Rybní ul. 30.
 Tůma & Holub, II. na Florenci.

Optikové a mechanikové.

Fričové Jos. a Jan, Vinohr., Krameriová ul. 42.
 Grund Karel, II. Ferd. tř. 20.
 — Václav, II. na Zderaze 7.
 Haase Antonín, II. Ferd. tř. 24.
 Hájek Bohumil, II. Žitná ul. 55.
 — Frant., II. Vodičková ul. 15.
 Heller Karel, I. na Příkopě 5.
 Jaklín Rud., II. Charvát. ul. 4.
 Loukota Tomáš, I. Ferd. třída 27.
 Mašinová Marie, I. Linhart. n. 8.
 Novák Frant., I. Perlová ul. 10.
 Růžicka Matěj, I. Ovocná ul. 3.
 Suchánek Augustin, II. Ferd. tř.
 Wejtruba Josef, I. Malé nám. 11.
 — Karel, Karlín, Královská tř. 4.

Papír obalový a sklady lepenkové.

Diblíček & Hanek, II. Bredovská ul. 5.
 Hron Václ., II. Jungmann. tř. 4.
 Niesner Karel, II. Spál. ul. 18.
 Wlesner Kar., I. Masná ul. 7.
 Winter a Pittš, Ferd. tř. 38.
 Paroubek a Rozhon, Ferd. tř. 43.

Pasíři a pasířské zboží.

Cellerin B. J. a syn, Vinohrady, Karl. tř. 6., I. na Můstku 1.
 Houdek Fr., II. Jungm. tř. 10.
 Staněk Jan, I. Konviktská ul. 9.
 Stránský Mich., Sm., Přemyslova ul. 14.
 Suda & Kotěšovec, II. Štěpán. ul. 27.
 Vyhlás V. K. & spol., I. Ferd. tř. 33.

Platnéři.

Janoušek Frant., II. Nekazanka 9.

Plyno- a vodovody, zařízení vytápěcí a ventilační, klosoty.

Kasl Fr., Vinohr., Klicp. ul. 21.
 Kropf H., II. Krakovská ul. 8.
 Naske a spol., I. Poříč. 41.
 Steffen Leop., II. Karlovo nám. 9.
 Tringler Ant., I. Jiřská ul. 8.
 Trnkové bratři, II. Šitkov. mlýny 2.

Porculánové zboží.

Bernard Fr., I. Rytířská ul. 4.
 Dvořák Josef, VII. Bělsk. tř. 696.
 Kiowský, II. Václavské nám., roh Jindř. ul.
 Neff J., II. na Příkopě 24.
 Prv. čes. akc. tov. (viz Kiowský).
 Schöffler Ant., Vinohr., Tylovo nám. 21.

Příze.

Bolom Alois, II. Jungm. tř. 24.
 Broft F. a synové, I. Dlouhá tř. 14.
 Rummel Lud., I. Havíř. ul. 6.
 Wohanka Václ., II. Václ. nám. 2.

Řemeslnické nástroje.

Klezanda Adolf, I. na Můstku 8.
 Matějka Jos., Vinohr., Havlič. tř. 2.
 Milde Jarosl., II. Karlovo nám. 7.
 Petrovický V., II. Jindř. ul. 7.
 Rott V. J., I. Malé nám. 3.
 Treybal V. A., I. na Perštýně 10.

Rytci.

Kovanda Eduard, II. Václ. n. 13
 Kubias Jos., II. Charvát. ulice 9.
 Pichl J. B., I. Celetná ul. 38.
 Svoboda Petr, I. Bartolom. ul. 13
 Šmakal Václ., II. na Poříčí 32.

Semenáři.

Dolejš Jan, I. Železná ul. 26.
 Komárek a Sedlák, II. Havličkovo nám. 12 (řepni).
 Kriner Jiljí a synové, I. Michal. ul. 21.
 Novotný Karel, Václ. nám. 43.
 Petzoldová Fr., I. Želez. ul. 26.
 Petzold Václ., I. Havíř. ul. 6.
 Wohanka a spol., I. Dlouhá tř. 38.
 Szalatinay & Kröschel, II. Hybern. ul. 14.
 Rott & Vogel, II. Jerusál. ul. 7.

Skelné zboží.

Habich Ant., I. Uhel. trh. 6.
 Habich Gust., II. Spál. ul. 26.
 Krajiček Hyn., Ovocný trh 16.

Praž. sklad osv. hrab. Harracha
sklárný v Nov. Světě, II. na Pří-
kopě 34.
Milde Bedř., III. Nerud. ul. 28.
Petrovický Fr., Smích. Švarcenb.
tř. 11.
Petrovický Jindř., Sm. Plzeňská
tř. 30.
Soukup Boh., II. Žitná ul. 4.
Vlasák Jos., I. Malé nám. 6.
Wolf & Štětka, II. Jungm. tř. 37.

Slévárny kovů.

Ciprové Bratři, Smích. Radlic. sil-
nice 375.
Havelka & Mész, Karl. Pobřežní
ul. 17.
Koldovský Jachym, II. Šitkov. ul. 5.
Märky, Bromovský & Schulz, II.
Sadová siln. 11.
Akc. spol. strojírný, dříve Brei-
tenfeld, Daněk i spol., Karl.
Žižk. tř. 33.
První čes. morav. tov. na stroje
v Praze, Libeň, I. Českomor. tř.
234.
Suchý Bratři, Sm. Křížová ul. 7.
Blecha & Novotný v Praze Libeň,
Král. tř. 385.

Směnárny viz str. 25.

Stávkové zboží.

Landa Ant., Sm. Palack. tř. 21.
Petřík Fr. Petr, I. Ferd. tř. 23.
Novák J., II. Vodičkova ulice 34.
Pletárny Nár. Jedn. Pošumavské,
I. Melantrichova ul. 2.
Šašková, Fr. Perštýn č. 4.

Stříkačky a výzbroje hasičské.

Havelka & Mesz, Karl. Pobřežní
ul. 17.
Smekal R. A., Sm. Husova tř. 11.

Sukno.

Baštecký Vinc., II. Lazar. ul. 3.
Butta W., Husova tř. 18.
Sojka Julius, Vinohr. Skret. ul. 17.
Vopálka Herm., I. na Perštýně 13.
Novák J., Vodičkova ul. 34.

Svitlily.

Krajíček Hynek, I. Ovocný trh 16.
" Květosl., II. Vladisl. ul. 18.
Pražská obec. plynárna, I. Ry-
tířská ul. 10.
Skrčený Jos., II. Vodičk. ul. 32.
Suda & Kotěšovec, II. Štěp. ul. 27.

Samotové zboží (viz dlaždice) Sícl stroje.

Albrecht Eduard, I. Betlém. n. 9.
Bladský Karel, II. Příčná ul. 2.
Hamáček Fr., II. Petrská ul. 8.
Jarolímek Rud., II. Eliščina tř. 20.
Koutecký Jos., I. Malé nám. 2.
Neff J., II. na Příkopě 24.
Švestka Jos., II. Marians. ul. 4.

Technické potřeby pro průmysl. závody.

Akc. společnost v Praze k vyrá-
bění vápna a cementu, II. Václ.
nám. 43.
Hladký Fr., II. Vodičk. ul. 11.
Dolejška V. L., II. Havlíčk. n. 4.
Fričové Josef a Jan. Vinohr. Kra-
meriova ul. 40, 42.
Grossmann Arnošt, II. u Půjčovny.
Havelka & Mesz, Karl. Pobřežní
ul. 17, 22, a 23.
Kappus & Šimek, II. Jungm. tř. 9.
Komárek & Sedlák, Havlíčk. n. 12.
Naske & spol., II. na Poříčí 41.
Szalatnay & Kröschl, II. Hybern.
ul. 14.
Wohanka a spol., I. Dlouhá tř. 38.
Zmatlík J. F., I. Eliščina tř. 1.
Kreidl, Alois I. Husova tř. 7.

Toiletní potřeby.

Demartini J. III. Mišeňská ul. 3, 5.
Hrubý Ed., II. na Příkopě 37.
U města Paříže, I. Celetná ul. 15.
Neff J., I. na Příkopě 24.
Procházka Frant., I. Královodvorská
ul. 7, I. Celetná ul. 34, I. na Pří-
kopě 33.
Srbek Vojt., II. Spál. ulice 55.

Učebné pomůcky.

Bursík & Kohout, II. Václ. n. 24.
Fričové Jos. a Jan (měř. nástr.)
Vinohr. Krameriova ul. 40, 42.
Frič Václav (Přírodniiny), II. Vla-
dislav. ul. 21a.
Hynek Alois, I. Celetná ul. 11.
Kotting Josef (zoolog. pom.), I
Michal. ul. 9.
Kreidl Alois, I. Husova tř. 7.
Kytka F., III. Ulice k mostu 3.
J. Otto, II. Karlovo nám. 34.
Řivnáč Fr., II. na Příkopě 24.
Topič F., I. Ferd. tř. 9.
Reinwart Ant., Vodičkova ul. 23.
Storch Alex., II. Ferd. 12.
Urbánek Fr. A., II. Ferd. tř. 4.

Váhy.

Martinka & sp., VII. Bělsk. tř. 173.
 Pelikán Vojt. a syn, II. Mariánská
 ul. 8.
 Rott V. J., I. Malé nám. 3.
 Skokan Karel, I. na Perštýně 12.
 * V., II. Kliment. ul. 15.
 Treybal V. A., v Praze I. na Per-
 štýně 10.

Vápno.

Bárta & Tichý, II. Havlíčk. nám. 17.
 Biskup, Kvis & Kotrba, II. Vodičk.
 ul. 38, Smích. Švarcenberská tř.
 50.

Velocipedy.

Albrecht Ed., I. Betlém. nám. 9.
 Kohout J., Smích. Nábř. ul. 7.
 Šubrt, Tombo a spol., II. Ferd. tř.
 24, II. Smetanova ul. 6.
 Vejtruba Jos. ml. Malé nám. 11.
 Bratři Potůčkové. Žitná ul. 2a.
 Švestka Lad., Václ. nám. 53.

Viněné zboží.

Gottwald Hynek, II. na Příkopě 2.
 Stoupa J., II. Václ. nám. 32.
 Bašta & Patsch, I. Ferd. tř. 37.
 Czumpelik & Schneider, I. Ferd.
 tř. 43.
 Čes. výrobní spolek ženský, II.
 Spál. ul. 35.

Sázavský Ferd., Vinohr. Havlíčk.
 tř. 8.

Horák J., II. Na Můstku 4.
 Zimek Adolf, I. Rytíř. ul. 13.
 Bohaczek Frant., na Příkopě 14.
 Totzer Rudolf, Ovocná ulice 11.

Zasílatelé viz str. 12.

Zbraně a lovecké náčiní.

Červenka Frant., III. Ul. k mostu. 1.
 Holeček & sp., I. Královská
 ul. 1.
 Novotný J., II. Ferd. tř. 38.
 Protivenský J., II. Vodičk. ul. 48.
 Švestka Lad. II. Václ. nám. 53.
 Hušer M., III. Hrozn. ul. 5.
 Fiala Václ., I. Karl. ul. 18.

Zrcadla.

Krajiček Květosl., II. Vladislav.
 ul. 18.
 Mel an Ferd., II. Náplavní ul. 9.
 Novák Otto, II. Ferd. tř. 6.
 Broft a spol., I. Betlém. nám. 4.
 Wolf & Štětka, II. Jungm. tř. 37.

Železný nábytek.

Čermák & Skřivan. I. na Příkopě
 27.
 Gottwald Hynek, II. na Příkopě 2.
 Jaroměřský Em., I. Ovocný trh. 16.
 Neff J., II. na Příkopě 24.
 Stoupa Jan. II. Václ. nám. 32.

Hradčany.

III. Putování po Praze.

Praha, hlavní město království Českého, druhdy i sídelní město králův Českých se starobylým hradem královským, metropole západního Slovanstva, starobylé sídlo kultury české a dějiště udalostí věkopamátných, jež nezřídka děje celé střední Evropy ovládaly, polohou i starobylostí a malebností svou řadí se mezi nejkrásnější města Evropy; obdivu svého neodpřel jí ani věhlasný Humboldt, jenž proputoval všecky díly světa.

Sama rozložena nad širokým pruhem Vltavy na několika pahorcích poskytuje s celé řady bodů pohledy na město, jakými málokteré vedle ní se honosí.

Na jednom z bodů těch, na zeleném vrcholi Petřína postavena *rozhledna*, která nejkrásnější přehled celého města i výhled daleko do kraje otvírá, (Viz přílohu.)

Tu pod samým vrchem shlížíš na lesklou hladinu Vltavy přepásanou třemi kamennými mosty, v l. starobylým, věkopamátným mostem Karlovým, v pr. novodobým mostem Palackého, zdobeným skvělými plastickými výtvořmi mistra Myslbeka a přímo pod Petřínem nejnovějším dílem techniky mostní mostem Františkovým, a dál v levo i v pravo od této skupiny mostů přepnuta stříbrná pruha její ještě mosty železnými (pod Vyšehradem a pod Letnou).

Ve vlnách jejich zrcadlí se zelené ostrovy, a malebné i velkolepé stavby pobřežní; hned naproti za mostem Františkovým Národní Divadlo, v l. u mostu Karlova skupina starobylých budov: mostní věže, vodárny, kostel Sv. Františka, dále v l. Rudolfinum a umělecko-průmyslové museum.

A za pobřežím vlní se do nekonečna moře domů stověžatého města, s jehož věží zaléhá sem velebně hlahol nesčetných zvonů; nejdále na pr. dumá svůj zašlý sen starobylý Vyšehrad a proti němu na druhém břehu dýmá novodobým ruchem průmyslovým oživený Smíchov.

U paty zelených svahů klidný Újezd s Malou Stranou v dumných svých ulicích tají tisícere historické vzpomínky, jež ve velkolepou báseň zdají spojovati se s nádherným obrazem Hradčan, s jejich Podhradím i pozadím zelených svahů Letné s památným starobylým Belvederem na vrcholi a novou akademií Strakovskou u paty.

Čech, jenž pohlíží se srdcem otevřeným na velkolepý ten obraz, neubrání se dojmům, jež tak skvěle tlumočil v básni své Svatopluk Čech ústy Rokycanovými vzývaje Žižku, by rozhněvaný vůdce ušetřil Prahy,

srdce toho — jímž od pradávna bije
země tato, v jehož čilý tluk
od staletí kraj náš rodný vije
každý záchvěv plesů svých i muk,
tento střed, jenž všecky snahy, síly,
všechn lidu pojil, živil ruch,
tuto skříň, v níž snesl s umnou pílí
nejkrasší své šperky český duch.
Všecky děje své i slavné kony
v kamenné to moře národ tesal
a těch věží nesčetnými zvony
stokrát k boji bil a vítěz plesal.
Rozpomeň se (Žižko) na lopotu
předků nesčíslných, moře potu,
než těch věží nepřehledný řad
nad piliřů lesy hrdé vzlél
k nebesům, než v modru libě vzkvetl
kamených těch květů slavný sad.
Připomeň si krve moře žalné,
jímž lid český mnohé věky valné
uhájil ten klén, pýchy zdroj!

Minulost i přítomnost, svůj vznik i vzrůst, svou slávu i své pokoření, své radosti i žaly hlásá vám Praha vstříc sterými svědky, sterou prací českých duchů i českých rukou. — Dříve nežli Praha sama, stával již *Vyšehrad* na poč. stol. 7., jako sídlo Šamova, později sídlo Libušíno. Založení Prahy t. j. založení druhého hradu pražského — Hradčan připisuje se Libuši; na bodě tom již r. 874 první křesťanský chrám (druhý v Čechách) postavil kníže Bořivoj. I vzniklo pod tímto druhým hradem podhradí (nyn. Malá Strana a Staré Město), které již r. 1091 bylo střediskem hlučných trhů. V těch časech měli tu i židé zvláštní sídlo své v místech nyn. Josefova. K Starému Městu v 10. stol. družila se osada *Poříčí*, kde v 11. stol. Němci měli svůj kostel (Sv. Petra). Obě části Podhradí již za nepamětných dob byly spojeny mostem dřevěným, ježž ve 12. stol. král. Judita nahradila prvním mostem kamenným, nyní mostem Karlovým nahrazeným. V místech nyn. Nového Města byly tehdy jen rozptýlené osady: *Rybůvka*, *Opatovice*, *Zderazy*, a také pod Petřínem rozkládalo se několik vsí: *Obora*, *Trávnice*, *Nebovidy* a *Ujezd*. V 13. stol. za Otakara II. přestavěn a rozšířen hrad, rozšířena i opevněna M. Strana (tehdy Nové Město zv.) a usídlení tam Němci; i Staré Město valně se zvelebilo; avšak ve zmaticích, jimiž končí panování Přemyslovcův a počíná panování Lucemburkův, utrpěl hrad i město Pražské velice, takže později Karel IV. ani na hradě se usídliti nemohl a ubytoval se ve dvoře královském u brány Pražské. Karel IV. již jako králevic zvelebovati počal hrad i města Pražská, založil Nové Město, rozšířil a znova opevnil Mal. Stranu, za něho biskupství pražské povýšeno na arcibiskupství a postavena řada velebných chrámů, klášterů a j. staveb, také most kamenný a položen základ ku katedrále svatovítské. V Praze soustředilo se množství umělců i učenců a založením universitv stala se Praha střediskem

kulturním prvního řádu. V ty časy již domorodý živel český zapasiti musel často proti nadpráví, jež osobovali si přistěhovalí Němci. Karel IV. i Václav IV. stáli na straně spravedlivých nároků českých. Spory Václava IV. s jednotou panskou, ještě více však bouře husitské značící velkolepý zápas české demokracie za svobodu lidu, náboženské přesvědčení a existenci národa zastavily slibný vývoj měst Pražských; v bouřích husitských vzal za své mnohý skvost dob minulých. Teprve za Jiříka Poděbrada počala se Praha z utrpených béd opět zotavovati. Z dob Vladislava II. zaznamenáváme druhý rozmach demokracie v Praze; moc královská nad městy oslabena, rychtář stal se osobou volenou a města sama zjednala si hlas na sněmích vedle pánův a rytířův; však v téže době zveleben i hrad pražský (část Vladislavská) a postaveny i první vodárny pražské (první dlažba datuje se z r. 1330 a počátky metení a čistění ulic z r. 1340). — Ferdinand I. budovatel Belvederu, snažil se opět moc měst oslabiti a přinutil r. 1548 město Staré i Nové, aby vzdala se práv a statků, v minulých bouřných dobách získaných. Do Prahy uvedl i Jesuity, kteří kolej v nyn. Klementinu zřídili. Za něho r. 1541 nič. požárem značná část Malé Str., Hradčan i hradu hrál. (shořely i zemské desky). Z pohromy té zotavila se postižená města teprve za Rudolfa II., jehož doba znamená zas novou epochu rozkvětu král. residence jako střediska uměleckého a vědeckého ruchu a nové období blahobytu Prahy. Však v zápětí kráči zase zkáza války třicetileté, jež počíná vzpourou panskou, vyhnáním jesuitův, nešťastnou bitvou bělohorskou a tragoedií na náměstí Staroměstském — a končí zápasem na mostě Karlově proti Švédům (1648), kteří kromě Sasů Hradčany o poklady Rudolfovy oloupili. Mnoho starých patriciův a rodin šlechtických vymizelo za dragonad pobělohorských z měst pražských; jich místo zaujali ci-

zinci a Židé a po válce třicetileté vznikla řada paláců nové šlechty i klášterův a kostelův protireformačních. Živel český upadá v lethargii a podrobuje se mlčky nadvládě živlů cizích. Skrovné počátky nového blahobytu rdousily požary a morové rány ku konci 17. a na poč. 18. stol., zle pak pošramotil Prahu svým obležením r. 1757 Bedřich II., pobořiv na 800 domů a těžce poškodiv mnoho chrámu i sám chrám svatovítský. Teprve za Josefa II. počala se Praha opět zotavovati. Z té doby datuje se spojení měst pražských pod jedním magistrátem, ovšem nikoli svobodně voleným. Nové zákony a zřízení Josefa II. byly sice podnětem slibného ruchu v oboru průmyslu i obchodu i v ohledu kulturním, nicméně rušením klášterů a kostelů přišla Praha o mnohou cennou památku. R. 1791 konala se v Praze první průmyslová výstava na pevnině Evropské na oslavu korunovace českého krále Leopolda II. Počátkem 19. stol. probouzí se opět živel český ke kulturnímu životu*. V první pol. 19. stol. vyrůstají za hradbami obce Karlín a Smíchov a poslední purkrabí hradčanský Karel hr. Chotek zvelebují Prahu

i okolí její zakládáním sadu, úpravou nábřeží, česká šlechta zakládá zemské museum (1818) atd. Nový život počíná však od vrácení samosprávy městům pražským v 2. pol. stol. 19. Národ slaví v Praze úplné své probuzení a obrození, zakládá si nová střediska svého kulturního života, dociluje opětne samostatnosti na své universitě, zvelebují své školství. S městy pražskými v jedno spojují se Vyšehrad i nově povstale Holešovice, Bubny a Libeň, mohutní staré obce předměstské Smíchov a Karlín, vzrůstají nově Vinohrady a Žižkov na velká lidnatá a výstavná města a zeměpisné splývají s Prahou již i četné jiné obce Vršovice, Vysočany, Bubeneč, Dejvice, Košíře, Radlice, Podolí, Dvorce, Bráník, Nusle, Pankrác a Olšany. Dány jsou obrysy příští Velké Prahy. Praha sama má dnes 182.530 ob., s předměstími však 310.483 a s okruhem souvislých obcí téměř na půl milionu (dle sčítání z r. 1890). Péči města zanedbané čtvrtě (Josefov, u Sv. Vojtěcha) se assanují; zavedeny dráhy a osvětlení elektrické, dráhy lanové, telefon a pošta pneumatická, vystavěny nové mosty atd.

Komunikační tratě jako turistické tratě Prahou.

Volice za východiště středoměstská nádraží, rozvrhujeme komunikační síť Prahy dle připojené orientační mapky na 8 tratí:

- I. a) **Státní nádraží** v ulici Hybernské. Celetná ul. Staroměstské nám. Karlův Most. Malá Strana. Hradčany. (Hvězda). Rudolfinum. Josefov.
- b) St. nádraží. Žižkov. Olšany.
- c) St. nádraží. (Florenc). Libeň. Vysočany.
- II. **Křižovatka**: Josefské nám. Prašná brána.
- a) směr: Národ. Divadlo. Františkův Most. Újezd. Petřín. — Národní Divadlo. Malá Strana.
- b) směr: Karlín. —

*) Znamenitě líčí tehdejší život A. Jirásek ve svém románu F. L. Věk.

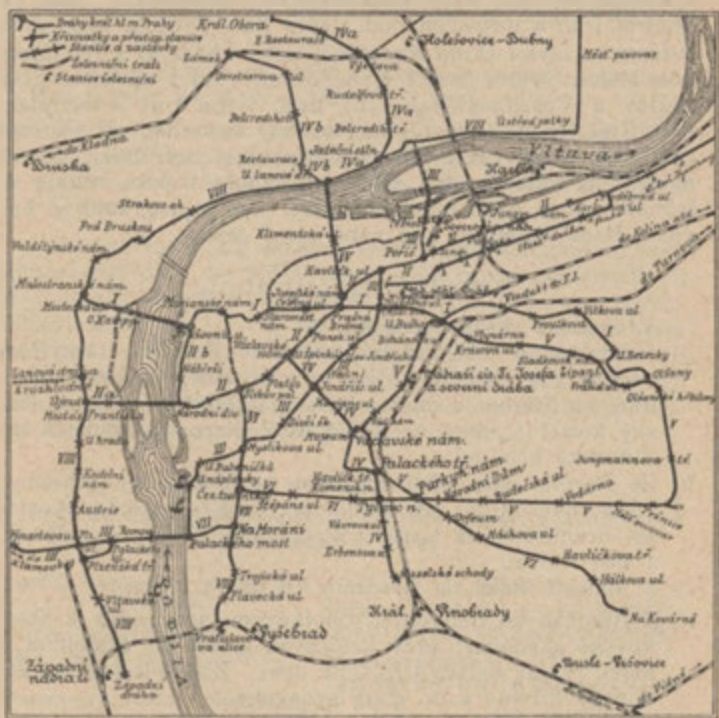
III. a) **Státní nádraží.** Smíchov. Košíře. Klamovka

b) St. nádr. Poříč. **Severoz. nádr.** Štvanice.

IV. Křižovatka: Jos. nám. — Prašná brána.

a) směr: Václavské nám. Museum. Vinohrady (Nuselské schody). **Nusle (nádraží vinohr.).**

b) směr: Eliščina tř., Most Františka Josefa. Letná (Lanová dráha) a Holešovice — Král. Obora. Troja.

Orientační mapka komunikací pražských.

● stanice přestupní, × stanice, | zastávka.

V. **Nábřeží Františka Josefa (okružní dráha).**

a) směr: Žižkov. Bezovka. Olšany.

b) směr: Vinohrady — Olšany.

VI. Křižovatka Spál. ulice — Karlovo nám. Vinohrady. Vr-
šovice.

VII. Křiž. Spál. ul. — Karlovo nám. Vyšehrad (nádraží) Pankrác.

VIII. Západní nádraží. (Smíchov) Újezd. Malá Strana. Akademie hr. Straky. Jatky ústř. »Centrála.«

Kdo ohlédnouti chce jen jednotlivosti neb jen jistou část města s některými památkami, zvolí si vhodnou jednu trať z vytčených osmi nebo kombinuje dvě dohromady; volí na př. trať I. a) s návratem buď, okolo Nár. Divadla nebo přes Retězovou lávku okolo Rudolfiny, nebo trať II. a) s návratem přes Malou Stranu (trať I. a), nebo trať IV. a) s návratem přes Karlov a Vyšehrad (trať VII.), nebo i trať I. a) s návratem přes Král. Oboru (trať IV. b). Potřebný čas udán při vypsání tratí. Kdo chce však Prahu prohlédnouti si zevrubněji, použij následující tratě okružní. Dle toho, mnoho-li času věnuje se jednotlivostem nebo dle toho, které části z programu se vypustí, bude zapotřebí více nebo méně času:

Okružní trať Prahou.

Východiště: Prašná brána.

- a) Celetnou ul. a Ovocným trhem ke Karolínu (arkýřová kaple), k sv. Havlu a Městské spořitelně, Melantrichovou ulicí na Starom. náměstí. Týn. Staroměstská radnice. Ruský kostel ($1\frac{1}{2}$ dne). — Odbočka k Staronové škole a na Židovský hřbitov.
- b) Ze Starom. nám. ulicí Karlovou ke Klementinu (chrámy, kaple, hvězdárna, cis. knihovna), ke Křižovníkům (kostel sv. Františka), na Karlův Most, Malou Stranu ($1\frac{1}{2}$ dne až 1 den i více).
- c) Z Malostr. nám. na Hradčany ($1\frac{1}{2}$ dne i 1 den).
- d) Z Hradčan do Belvedere, Chotkovými sady dolů k Strakovské akademii; přes Retězovou lávku do Rudolfiny a uměl. prům. musea ($1\frac{1}{2}$ — 1 den). Zbývá-li čas, na Židovský hřbitov a do staré synagogy.
- e) od Rudolfiny ke Karl. Mostu a na nábreží i do ulice Kar. Světlé (kaple sv. Kříže s ev. návštěvou prům. musea Náprstkova o $1\frac{1}{2}$ dne více) a do Nár. Div. ($1\frac{1}{2}$ dne). Žofin (odpočinek, lázně, rest.).
- f) Trídou Ferdinandovou od Nár. Div. k pomníku Jungmannovu, do starom. tržnice, na Příkop, Váciavským nám. do musea král. Čes. ($1\frac{1}{2}$ dne).
- g) Od musea Mezibr. ul. do Sokolské tř. ke Karlovu, podle nové porodnice, sv. Apolináře na Slup (Botan. zahr. Úst.

chorom. s kaplí p. Marie na Trávníčku), a na Vyšehrad. ($\frac{1}{2}$ dne).

k) Z Vyšehradu elekt. drahou na Skalku a Emausy, Karlovo nám. K sv. Štěpánu a elekt. drahou na Vinohrady i do Olšan. ($\frac{1}{2}$ dne).

i) Z Olšan přes Žižkov. Výstup na Žižkov ($\frac{1}{2}$ dne) a návrat k Prašné Bráně.

k) Od Prašné Brány na Příkop. (Živnst. a Zemská Banka) Museum národop. ($\frac{1}{2}$ dne).

l) Od Prašné Brány na Poříč (městské museum) a do Karlína (kostel Sv. Cyr. a Meth. ($\frac{1}{2}$ dne).

m) Z Karlína přívozem do Holešovic (nebo od Prašné Brány elekt. dr.). Ústř. Jatky. Elekt. centr. Král. Obora (Českosl. vesnice). Rest. Park. Návrat přes Letnou (výhl. na Prahu) ($\frac{1}{2}$ dne).

Vyžaduje tudíž tato okružní cesta s největší úsporou času nejméně 6 ti dnů. — Kdybychom však nikde nepouštěli se do dlouhých prohlídek a návštěv a pozdrželi se u nejdůležitějších bodů jen $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ hod., vykonáme tuto okružní cestu za 1 den — (ovšem, kde možno s použitím poul. dráhy).

Při volbě jednotlivých tratí pro dopolední neb odpolední čas nebo pro určité dny, jest nám řídit se následujícím denním kalendariem návštěvám přístupných míst.

Diarium a kalendarium

přístupu do ústavů, sbírek, chrámů, historických a technických památností v Praze.

V určité dny v roce (zvlášť neb vyjimečně:

Basilika sv. Jiří o sv. Jiří, sv. Janě Nep. a sv. Václavě. (Po čas oprav uzavřena).

Museum průmyslové Náprstkovo o sv. Janě (po 3 dny), o svatém Václavě (po 2 dny). Vst. 20 hal.

Panorama Maroldovo (má býti do města přeneseno) o sv. Janě, o sv. Václavě. Jinak dle ohlášení. Vst. 40 hal.

Palác hr. Valdštýna o sv. Janě a sv. Václavě.

Stálá výstava školská a sbírka Komenského (str. 55.). O sv. Janě a sv. Václavě 9—12.

Denně:

(Pokud v neděli a ve svátek nějaká výjimka, viz neděle a svátky).

Archiv zemský, 9—12 (str. 34).

Banka zemská a živnostenská, (9—1).

Basilika sv. Jiří. Přihl. kost. v levo. (Po čas oprav uzavřena).

Belvedere, 9—6 (str. 57). zprop. 40 hal.

Bertramka, (str. 57).

Čítárna a sbírky česk. obchod. musea (9—1 (viz knihovny).

Daliborka, (11—2). Přihl. u sluhy v l. od vchodu.

Divadlo Národní, (král. míst. přihl. u vrátného).

Dům Národní, Vinohrady, (kdykoli).

Hrad královský, 10—1. Přihlášky u sluhů v nové části proti chrámu svatov.

Hřbitovy olšanské, vinohradský a vyšehradský i starý košířský kdykoli.

Hřbitov židovský starý kdykoli, kromě velkých židovských svátků (přihl. v čís. 3., popl. 40 h.).

Hvězdárna, viz Klementinum.

Chrámy, (viz str. 80—111, a str. 116—117). Zpravidla v čas služeb božích, mimo ně přihl. u kost. Chrám svatovítský zejména 5—12, 2—5, Karlov 8—12. Viz též kaple.

Kaple pod. jako chrámy. Kaple sv. Kříže v ul. Kar. Světlé na přihl. u F. Renka v č. 1013, str. 16 nov. Kaple sv. Martina na Vyšehradě. Kaple arkýřová v radnici starom., viz radnici, K. ark. v Karolinu viz Karolín.

Karolín (arkýř. kaple) přihl. u pedela.

Katakomby, pod. kost. P. Marie Vít. přihl. u kostelníka.

Kláštery na pož. (viz str. 64 až 67).

Klementinum (hvězdárna a j.) přihl. u vrátného.

Knihovny (kromě nedělí a svátků): Císařská 9—1, 3—8, polytechnická v Husově tř. 9—12, musea českého 8—1, prům. musea Náprstkova 9—12 (odporučeným), obch. a prům. komory 9—12, 3—6 (na požádání), Král. české společ. nauk 4—5, jednoty průmyslové 4—8, městská obecní 9—1 (ve středu jen do 12), kláštera strahovského 9—12.

Musea (sbírky): prům. Náprstkovo o 11. hod. (na přihl. za 1 K). Ostatní viz jednotlivé dny.

Obrazárny: Nostická na M. St. (přihl. u vrátného. V zimě zavř.). Ostatní viz v jednotl. dny.

Panoramy: diorama klubu Č. Turistů na Petříně (kdykoli). Panoramata stereoskop. Nár. Jed. Poš. ve Ferdinand. tř. (9—9). Gea ve Vodičkově ul. (9—9), v bazaru (9—9).

Paláce: (Valdštyňův a p.) obyč. na přihl. u vrátného. Viz str. 71—75.

Radnice staroměstská 9—4 (v nedělí jen do 12). Přihl. u vrátného (60 hal.). Str. 76.

Refektář viz Klementinum.

Rozhledna na Petříně (celý den).

Synagogy na přihl. u sluhů chrámových mimo svátky žid. (str. 100).

Věž mostecká starom. Př. u optika Šebka, Křižov. nám. č. 193. 4 osoby 60 h., každá další os. 10 h.

Věž vodárny vinohr. Korunní tř. 20 h. (rozhl.)

Výstavy: stálá výst. a tržn. řemeslnická 9—6 (vst. volný), výst. a tržnice vzorků domácího průmyslu. (Viz str. 55).

Zahrady: Nebozizek. Zahrada společenská u stanice v Krči. Zahr. královská na Hradčanech (přihl. u hradního hejmanství). Z. botanická (nyní na Slupi) od 9—6.

V pondělí:

Knihovna musea Náprstkova 2-7. Museum národopisné 9—12 (20 h.)

Museum technologické 9—3 vstup volný.

Obrazárna v Rudolfinu 11—3 (vstup 60 h.).

Loreta 9—11. Nejvýš 6 os. naj. Zazvoň u fortny. (40 h. za os.). Od května do pol. října.

V úterý:

Centrála elektr. v Holešovicích 10—1.

Knihovna musea umělec.-prům. 9—12 (v zimě též 5—8).

Museum české, za 60 h. 9—1, s průvodcím za 1 K 3—6, (jen v létě).

Museum města Prahy 9—1 (40 h.).

Museum národopisné 9—12 (60 h.).

Museum uměl.-prům. 10—3 (vst. volný).

Obrazárna v Rudolfinu 11-3 (60 h.).

Palác kníž. Lobkovice, (Vlašská ul.). Přihl. u vrátného.

Ve středu:

Knihovna čes. musea 8—1, 3—6.

Knih. musea Náprstkova 2—7 (jen pro členy býv. amer. klubu dam).
Knih. rady zemědělské (čit.) 9—1.
Knih. městská ob. 9—12, 2—6.
Loreta 9—11. (Nejvýš 6 os. poj. zazvoň u fortny. 40 h. za os.).
 Od května do pol. října.
Museum české (sbírky) 2—6 (v zimě do 4) vst. volný. S průvodčím za 1 K od 9—12.

Museum národopisné 1—4 vstup volný.

Mus. města Prahy 1—5 (v zimě do 4) vstup volný.

Mus. uměl.-prům. 10—3 (vstup volný).

Mus. technologické 9—3 (vstup volný).

Obrazárna v Rudofinu 11—3 (vst. volný).

Ve čtvrtek :

Museum české (sbírky) 9—1 (60 h.) 2—6 s prův. 1 K, v zimě 9—12 1 K, odp. zavřeno.

Mus. národopisné 9—12 (60 h.).

Mus. uměl.-prům. 10—3 (vstup volný).

Mus. technologické 9—3 (vstup volný).

Obraz. v Rudolfinu 11—3 (60 h.).

V pátek :

Centrála elektr. v Holešovicích 10—1.

Loreta 9—11 (nejvýš 6 os. naj. 40 h. za os., zazvoň u fortny).
 Od května do pol. října.

Museum české 9—12 (60 h.) s průvodčím za 1 K od 2—6; v zimě jen 9—12 s prův. za 1 K.

Museum národopisné 9—12 (60 h.).

Mus. města Prahy 9—1 (40 h.).

Mus. uměl.-prům. 10—3 (vstup volný).

Obrazárna v Rudolfinu 11—3 (vst. volný).

Palác kníž. Lobkovice ve Vlašské ul. Příhl. u vrát.

V sobotu :

Knihovna musea českého 8—1, 3—6.

Knihovna mus. Náprstkova 2—7 (jen pro členy býv. amer. klubu dam).

Knih. rady zeměd. (čit.) 9—1.

Loreta 9—1 (nejvýš 6 os. naj. 40 h. za os., zazvoň u fortny).
 Od května do pol. října.

Museum české (sbírky) 2—6 (v zimě jen do 4) vst. volno. S průvodčím za 1 K od 9—12.

Mus. národopisné 1—4 vst. volný.

Mus. města Prahy 1—5 (v zimě jen do 4) vstup volný.

Mus. uměl.-prům. 10—3 (40 h.).

Mus. technologické 9—3 (vstup volný).

Obraz. v Rudolfinu 11—3 (60 h.).

Palác kníž. Lobkovice ve Vlašské ul. Příhl. u vrátného.

Stálá výstava školská (str. 55) 3—5 kromě prázdnin.

V neděli a ve svátek :

Čítárna žensk. výr. spolku od 9—12 (pro slušné dámy vůbec).

Knih. jednoty průmysl. 9—12.

Museum české 9—12 (vst. volný).

Mus. města Prahy (9—1) 20 h.

Mus. prům. Náprstkovo dopol. od června do září. 20 h.

Mus. uměl.-prům. 10—3 (vstup volný).

Mus. technol. 10—3 (vstup volný).

Obrazárna v Rudolfinu 11—3 (vst. volný).

Radnice starom. jen od 9—12. Přihlášky u vrátn. (60 h.).

Stálá výst. a trž. řemesl. výr. jen od 9—12 (vstup volný).

KLÁŠTER A KOSTEL KŘÍŽOVNÍKŮ.

Kláster a kostel křížovníků se staroměstskou mostní věží a vodárnou.

Trať I. (a) Stát. nádraží v ulici Hyberské.

*Celetná ul. — Staré Město. — Karlův Most. — Malá Strana
Hradčany. — Rudolfinum. — Josefov.*

(V závorkách první uvedené číslo značí číslo předmětu na plánu, druhé číslo stránku, kde o něm obsírněji pojednáno).

Vystupující z nádraží c. k. priv. státní dráhy, ocitujeme se v ulici dnes Havlíčkově (druhy jezdecké) proti úmrtnímu domu Havlíčkovu a v l. hned na jedné z nejživějších křižovatek pražských, kde druhdy říkalo se »na starém dláždění.«

Pouliční dráhy dopraví nás od- nebo na Vinohrady (trať V.) a v pr. tud v pr. přes Poříč k severozáp. ulici Hyberskou na Staré Město nádr. a na Štvanici (trať III. b): k mostu Karlovu (trať I. a) nebo v l. na Smíchov a do Košíř (trať III. a). Z Florence (v pr.) přes Kar- na Malou stranu a Újezd (trať II. lín do Libně a Vysočan (trať I. c) a) nebo přes Václavské nám. na nebo přes Poříč do Karlína (trať Vinohrady (trať IV. a) a Eliščinou II. b). Konečně z křižovatky v l. třídou do Holešovic a Král. Obory do Žižkova a na Olšany (trať I. b) (trať IV. b).

Před válkou třicetiletou byla tu skupina nízkých domů, mezi nimi také dům učence a básníka Víta Dentulína z Turtelštejnu. Za domy těmi vysoko pnulo se gotické trojvěží chrámu sv. Jindřicha a štíhlá got. zvonice, nyní věž na konci ul. Jindřišské, na největším tehdy hřbitově pražském.

Obracíme se do ulice Hyberské, kterou kyne nám krásný prospekt s pozadím *Prašné Brány* (3, str. 58) vstříc. Ulicí

výstavnou a ručně živou podle hot. u města Vídně (něm.) a u Saského Dvora (čes. v l.) a podle bývalého *kláštera Hybernů* (str. 65.), nynější celnice a finanč. ředitelství (v pr.), kde bývalo divadlo, dojdeme na křižovatku u Prašné Brány.

V l. skvělý prospekt bývalé třídy Kolovratovy, nynějšího velkoměstského korsa na Příkopě, táhnoucího se podle býval. opevnění Starého Města. Ještě před válkou 30til. byl zde příkop a na straně starom. hradební zdi, ač částečně prolomené. V l. na Př. nádherné paláce *Živnostenské* (126, str. 113) a *Zemské Banky* (125, str. 112) palác hr. *Sylva-Taroucy s mu-seem národopisným* (40, str. 74), skvělé kavárny, restaurace a vinárny (str. 43). Vypikající české obchody: knihkup. Rívnáčovo, velkozávod Neffův, Gottwaldův, Batovcův, tržnice dom. průmyslu a jiné. V l. okolo hot. u Sas. Dv. ul. Senovážnou přijdeme k *Plodí-nové burse* (127, str. 112).

V pr. od brány Prašné do Jos. nám. čelí bývalý *Dvůr králův* (9, str. 61) nyní kasárny ke sboření a parcellaci určené.

Branou Prašnou a ulicí Celetnou (v níž druhdy Calt-něři či perníkari své krámy měli) vstupujeme do Starého Města pražského. Na ráz ovane nás rušný život jeho staro-bylých úzkých ulic. V pr. kost. Sv. Vojtěcha (vojenský, k sbo-ření urč.) v l. bývalý *dvůr Královnin*, později mincovna (20 str. 69) generální komando a nyní budova soudní se síni dražební, v pr. hot. u zlat. anděla (něm.) Ulicí Celetnou podle sídla král. čes. uč. spol. a něm. polykliniky (dům č. 562 druhdy majetek Kostky z Postupic, domu Fr. Dlouhého (socha Herkulova str. 125) v l. a podle proslulého obchodního domu »u města Paříže«, kasina šlechtického a fary Týnské přijdeme přímo na nám. Staroměstské. Možno však s prospěchem jíti některou odbočkou:

Buď v pr. do uličky *Templové chrámu Týnského* (94, str. 92); proti (za zlat. andělem) se zbytky staro-památného Templu (č. 539, v němž obývaly druhdy bekyně č. ženy nábožné (naproti v pr. oblíbená plz. rest. Kopmanka, dále chrám sv. Jakuba (70, str. 84). Vlevo dům u Stupartů) na místě staršího, v němž přebývala královna Eliška pak Karel r. 1333; později i král Jan s dvorem; darován markhr. mišenskému, zval se až do 15. stol. domem mišenským (další viz na str. 61), odtud průchodem do *Týn-ského dvora* (str. 61), nejstaršího a proslulého obchodního střediska dřívějších dob na St. městě s pa-mětihodnými domy a starobyl. fre-skami (v pr.). Průchodem starého Ungeltu přijdeme do uličky Týnské, do níž otvírá se nádherný portál němu novostavba gotická na místě býv. rodného domu (strop odtud v museu městském) *Karla Škréty* (deska pamětní). U paláce Kin-ských vstoupíme na nám. Starom.

Buď v l. nynějším ovocným trhem, jenž druhdy až k nyn. uhel-nému trhu tvořil jediné tržiště (v 15. stol.) zvané *svobodným tr-hem č. freimarkem* nebo také ná-městím studentským, neboť kromě university Karlovy se skvostnou *arkýřovou kaplí* (16, str. 64) bý-valy tu hned v l. na místě nyn. zems. soudu tři kolleje (kol. nár. českého s univ. knihovnou, kol. král. Hedviky a kol. krále Václava, o nichž zevrubně lze dočísti se v Zik. Wintra Životu na vys. škol. pražských). Na tomto trhu bývaly

masné krámy, trh slanečků, trh rybný, kotce chlebné a stánky svičnic, vznikly tu později kotce soukenické, kotce plátěné, kožišnické a p. Proti koleji Karlově kostel *sv. Havla* byl (67, str. 83) obklopen hřbitovem a v uličce (na Můstku) k bráně vedoucí nárožní dům (druhy se šatlavou) již v 15. stol. zval se starou rychtou jako dosud. Mnohé již zmizelo; zniklo tu *divadlo stavovské* (6, str. 115) na místě kotců stojí *palác městské spořitelny* (166, str. 120) v l. za st. rychtou několik domů, mezi nimi rodný dům vynálezce lithografie Senefeldra zaujala novostavba *staroměstské tržnice* (168, str. 121); jednotlivé oddíly bývalého freimarku pak nazývají se *ovočný trh* a *rytířská ul.* č. *druhežní* a *vaječný trh*; v uličce proti spořit. spatřuje se ještě zbytek *býv. kotců plátěných* a na nyn. nám. *svatohavelském* trh zelinářský a zbytek bývalého *larmarku* (trhu tandlérského) pod podloubím. Odtud ulicí, jež od r. 1422 po vpádu Táborů vedených Kunšem z Bělovic zvala se *Kunšovou*, později *Sirkovou* a nyní od zboření pamětihodného domu *Melantrichova* *Melantrichovou*, přijdeme k průchod. domu *Täublovskému* (str. 61) (v l. dům u pěti korun dosti zajímavý) a k býv. kostelu *sv. Michala* (101, str. 96), jenž obklopen býval hřbitovem (nyní skladiště). Nyní táhne se odtud v l. *ulice Michalská* (s průchodem na Malé náměstí), v níž v pr. na rohu ulice *Voivodovy* spatřuje se rozsáhlý *dvůr někdy kláštera Opatovického* (průchod k sv. Jilji) později majetek proslulého stavitele brány *Prašné Matyáše Rejska* (do r. 1506); vedlejší dům (č. 447) někdy majetek opata sedleckého, později do 16. stol. *Hasištejnských* z *Lobkovic*, měl zadní průčelí do ulice *mičové*, v níž dosud stojí z dob *Rudolfa II.* *dům mičový*, v němž hry *mičem* i jiné sporty těch časů na nádvoří vydlážděném byly provozovány.

Od domu *Täublovského* ulicí *Mel.* v pr. podle domu čis. 46), v němž nalézá se *kaple u černého anděla* (63, str. 82, sklad koží) vstoupíme na nám. *starom.* —

Kdo chce hned od *Karolína* na nám. *star.* dá se *ulicí Železnou*, na jejímž konci najde pozoruhodný výklad *hodinářského závodu Heinzo* s orlojem, udávajícím přesný čas *pražský* a *současně denní* i *noční čas* všech vynikajících měst *světových*. —

Velké náměstí Staroměstské před věky staré tržiště, pak *staroměst. rynek* zvané, daleko již nezhlíží na nás tak starobyle, jako přihlíželo k dějům památným, jež se tu odehrávaly. Jen *Týn* (94, str. 92) zachoval tu svůj původní ráz, *radnice staroměstská* (54, str. 76) poměrně nedávno přistavována a při tom leckde znešvařena, řada starobylých domů vzala za své; starší *palác Kinských* (31, str. 72) rovněž tak jako nový *palác městské spořitelny* (157, str. 120) nahradily starší domy, z nichž zbývá tu málem již jen zbytek bývalého *kláštera pavlánského* a pozdější *mincovny* (21, str. 69). Zmizela s náměstí i starobylá *kašna mramorová*, *Krocínem* z *Drahobeje* postavená (zbytky v *museu města Prahy*), zůstal tu jen uprostřed *marianský sloup* (184, str. 129) a projektuje se nově *pomník Husův* (175, str. 125), za nímž po sboření starodávného *domu Krönova* otevře se nový prospekt s pohledem na *kostel sv. Mikuláše* (ruský, 103, str. 97) ulicí *Kaprovou* k řetězové lávce u *Rudolfína* vedoucí. — Starobylý

ráz hledí se sice zachovati poněkud při novostavbách, jak pěknou ukázkou je *dům Štorchův* (134, str. 115). Než i v dnešní své podobě zejména nádherným prospektem Týnským vzbuzuje náměstí to obdiv cizincův a našinec stane na něm s píetou jako na místě dějů věkopamátných. Lid pak denně zastavuje se co hodinu před orlojem (str. 78) starobylym, aby viděl apoštoly procházející nad hodinami a slyšel kohouta i smrt zvoncem pomíjejícínost vezdejších věcí připomínající. —

Část nyn. *radnice staroměstské* (str. 79) (k domu Krönovskému) zaujímal od starodávna proslulý hostinec »Smerhof«, jenž patřival také rodině Škrétů Šotnovských. Dům Krönovský, v němž za Rudolfa II. sídlil prosl. lékař a alchymista Mik. Lev v Löwensteinu býval skvostně vyzdoben got. loubim a freskami. Krocínova kašna mramorová stávala nedaleko před nim spolu s klecí železnou, do níž k veřejné potupě usazování bývali rozmařilci a která až za Josefa II. byla odstraněna.

Domy na sev. straně na nám. jeden za druhým běrou za své; místo třech zbořených stojí tu *palác městské pojišťovny* (157, str. 120). V nich bydlil v 17. stol. také Prokop Dvorecký z Olbramovic, jeden z direktorů r. 1621 na nám. popravených. V nich také vězněn byl stavý českými r. 1616 Václav Kinský. Zbývá tu ještě stará mincovna (21, str. 69) již r. 1620 jako německou školu a faru s chrámem *sv. Salvátora* stavěli němečtí lutheráni; po Běl. bitvě dostal se dům Pavlánům a po zruš. kl. zřízena v něm mincovna (str. 69). Na vých. str. kde stojí nyní *palác Kinských* (31, str. 72), stával dům Hodějovských, od časů Sigmundových, jenž před nim na trůně přísahu konšelů všech měst pražských přijímal, »*u stolice královské*« zv.; používalo se ho za hospodu pro vzácné hosty. Před chrámem Týnským stávala *škola Týnská*, dosud tak nazývaná. —

Dějiny rynekstaroměstského. Na nám. starom. za nejstarších časů v stol. 13. a 14. konaly se trhy a připojímají se krámy kupeké. Již tehdy, kdy nebylo zde ještě radnice, vykonávaly se tresty

nad zločinci u sloupu k tomu postaveného. Teprve r. 1338 koupen byl dům Volflina od Kamene k účelům radnice na nynějším místě. Tehdy táhlo se ještě tržiště zvané trhem Tandlérským směrem nyn. ul. Melantrichovy až přes nynější ulici Svatohavelskou a rytířskou. Když po založ. Nov. Města vznikly právě ve příčině tržů rozepře mezi oběma městy, kázal r. 1367 Karel IV. pobořit brány a fortny mezi nimi a obě města pod jednou radou spojit.

Často odehrávaly se na rynku staroměstském soudy a pokuty i jiné děje pohnutlivé. Mnohé pak krvavými popravami končily i v nitru radnice staroměstské. Tu hned r. 1310 držel král Jan soud nad těmi, kdo za pobytu Mišňanů zrádně si vedli, tu r. 1405 na radnici stat nevěrný milec krále Václava Sig. Huler, r. 1412 skončily tu první tři oběti rozporů náboženských, byliť statí tři mladíci pro odmlouvání kazatelům, ač sám mistr Jan Hus za milost pro ně se přimlouval; ti pak v kapli Betlémské byli pochováni.

R. 1420 přibit tu na pranýř prapor pana Čeňka z Vartenberka, nejv. purkrabi za zpronevěru jeho věci Pražanův a Husitův. Tu r. 1421 návodem Jana Želivského hřnul se lid do radnice, aby konšely přinutil k vzdání se a Želivský sám nové jmenoval. Proti těm a jejich přehmatům samy ženy a dívky pražské ve valném počtu se sebraly v průvodu a na radnici stížnost vedly. Tu také konšely těmi r. 1421 odpraven pan Jan Sádlo z Kostelce, kterýž čin Praze odcizil z největší části panstvo i zemanstvo. Téhož roku tudy slavný vjezd do Prahy měl Jan

Žižka před výpravou k Hoře Kutné; tu r. 1422 učiněn konec libovládě Jana Želivského popravou jeho a některých jeho přívrženců uvnitř radnice; strhla se pak na náměstí i v celém městě pro smrt Janovu prudká bouře, jež v zápětí měla drancování domu konšelů a židovského města. A popraveni tu pak v odvetu zas konšelé, kteří smrt Želivského zavinili. Tu nedlouho potom slavil vjezd svůj Sigmund Korybutovič jako správce zemský, jenž bydlil na nám. starom. po čas vládaření svého v domě druhdy markrabí Jošta. Veselé ty scény vystřídaly brzy nové děje truchlivé a popravy, když tábořští na Staré město přitáhli s úmyslem odstraniti Korybutoviče a byli odtud vypuzeni. Strach zavládl tu v obyvatelstvu četně shromážděném, když na podzim r. 1424 Žižka dostavil se ku Praze chtěje strestrati ji nevěrnou, aby kámen na kameni z ní nezustal. Tehdy z Týna vedením Jana Rokycany velké vyšlo poselství, jež Žižku usmířilo. Velký poplach a shon strhl se tu r. 1426, když Korybutovič v domě svém byl obležen a pak odvezen byl na hrad Valdštýn u Turnova. A nová velká bouře strhla se tu r. 1428, když 6. září vtrhli do Prahy přívrženci Korybutoviče s Hynkem Koldštejnským a Janem Smiřickým v čele a až na starom. rynek se dostali: však tu zataženy byly řetězy v ulicích a strhla se řež, v níž zahynul Koldštejnský, zajat Smiřický, později odpraven ryt. Václav z Jinnec, přední účastník toho vpádu. V největší bouři mistr Jan Rokycana vydal se mezi lid chtěje zmírniti krveprolití. A hlučno bylo zas, když v blízkém Karolinu r. 1429 zasedal veliký sněm jednaje s posly Sigmundovými o dvouleté příměří a když tamtéž r. 1431 konalo se hádání o víře mezi mistry pražskými (Jan Rokycana) a kněžími Tábořskými. 21. července 1432 povodeň strhla se taková, že Karlov most v pěti obloucích byl protržen a na rynku staroměstsk. lidé ve člunech se vozili. A zas scházeli se tu hojně sněmovníci ke

Karolinu, když r. 1433 Rokycana podával zprávu o jednání na sněmu basilejském, častěji bylo pak podobně, jakož i r. 1435, kdy M. Jan Rokycana volen arcibiskupem. V zápětí slavného prohlášení kompaktát veden do Týna za krále přijatý Sigmund ve slavném průvodu a 26. srpna 1436 přijímal tu na trůně (před nyn. palácem Kinských) přísahy konšelů měst pražských 14. února 1437 přečitána na radnici starom. (den po korunovaci královny Barbory) slavnostně kompaktáta. Téhož roku z dvora královského u brány Prašné slavně jel přes starom. rynek Albrecht rakouský ku korunovaci, po níž tu před radnicí odevzdali mu konšelé několik vězňův, aby je na svobodu propustil a uspořádán byl tu tábor s hradbami vozovými a s cepníky i vojiny divoce vystrojenými jako vojskem nápadníka královské koruny, jenž Albrechtovi se poddal.

A veliký křik a nárek lidu ozval se tu jako někdy za pohřbu Karla IV., když 25. listopadu 1456 nesli konšelé k mostu Karlovu mrtvého krále Ladislava Pohrobka. Nadšením zas otřásalo se nám. staroměstské, když 2. března 1457 úder na zvon královský dal znamení k obecnému plesu nad volbou krále Jiřího Poděbrada, jenž pak do Týna ve slavném průvodu byl veden a do dvoru královského u brány Prašné za zvuků písně »Svatý Václave« se odebral. Roku 1462 pod silnou stráží veden tu do vězení v radnici papežský legát a prokurátor krále Jiřího Fontina a nedlouho později ubíralo se přes rynek starom. ve valném počtu duchovenstvo strany pod obojí. do králova dvoru obeslané. R. 1471 22. února pochován v Týně Jan Rokycana a čtyři neděle později ze dvoru králova ubíral se pohřební průvod Jiříka Poděbrada na Hradčany; dojem obou smrti těžce doléhal na celý národ a obyvatelstvo pražské. Však již 19. srpna téhož r. bral se tudy na Hradčany za jásotu lidu Vladislav II. Brzy pak (1476) byl starom. rynek jevištěm vzbourění obce proti konšelům, jež vedlo k rozšíření

samosprávy obecní a 1478 scházeli se tudy do Karolina sněm tak četný pro žaloby podobojích, že nebylo místa v žádné síni i sněmováno na dvoře, a veliká bouře podobojích strhla se r. 1483 proti konšelům, úklady jim strojících; s konšely na radnici staroměstské současně přepadeni i novoměstští a malostranští; chátka pak oborila se na kláštery a na židy; purkmistr Klobouk a konšel Publik, Chánický i Stodola posouzeni na rynku odpraveni. R. 1514 konal se na radnici valný sjezd stavu městského na obranu práv jeho. A opět zkrvavěla puda rynku staroměstského, neboť ze zrady na stavu městském usvědčený purkmistr Vilém z Troskovic a konšel Havlíček padli tu rukou katovou. Radostnějším zjevem bylo r. 1518 jednání zástupců měst pražských osloučení obcí v Karolinu a shoda oslavena hlučným *Te deum* laudamus v Týně a zvoněním po celé Praze. Několik let potom za velkého shonu lidu způsobem nekrvavým zmocnila se vlády na radnici staroměstské (1524) reakční strana Jana Paška z Vratu, jenž téhož roku na radnici vlkou ho-

stinou slavil vynesení nálezu obecního, dle něhož pokročili podobojí z Prahy byli vypovídáni. Na stranu těch postavil se Ferdinand I. a když s Paškem ničeho pořídití nemohl (r. 1528 dal tento na rynku starom. upáliti dva Němce novokřtěnce a lutherána), přikročil k odstranění Paška a k zrušení jednoty měst pražských. Došlo i na přívržence jeho, kazatele v Týně, Caheru, jenž byl vypovězen. Však ani strana Hlavsova, jež dostala se na radnici k vládě, neušetřena Ferdinandem, protože hleděla si novot lutheránských, jichž on byl nepřítelem. Jednání Ferdinandovo vyvolalo však novou bouři v Praze, již v zápětí následovalo úžasné pokutování měst pražských, jež většiny majetku a svobod svých pozbyla. Vseleji bylo na rynku starom. na počátku panování Rudolfa II., kdy se tu častěji turnaje a hry odbyvaly, a skvělá poselství tu na hrad ubírala, bylo tak i později za Matyáše a až do roztržky podobojích s Ferdinandem II. Bitva bělohorská měla na rynku staroměstském truchlou dohru, neboť 1621 padl tu na popravišti výkvět stavů českých.

Z nám. staroměstského vede nás cesta podle pouliční dráhy na *Malé náměstí*, za starodávna Ovocný trh zvané, jež bývalo ode dávna obklopeno domy výstavnými, na jižní straně kostelem *sv. Michala* (nyní skladiště Fuchsovy papírny, domy zakryté 100, str. 96) se hřbitovem, na severu kostelem *sv. Linhart*a, jenž od časů prvních Přemyslovců stával tu až do r. 1800.

Vlnobití a bouře, jež hřímaly Staroměstským rynkem, zaléhaly od dávných dob i na toto prostranství až do 17. stol., kdy nastalo utišení. Býval tu i rušný život obchodní, zejména mnoho věnečnických krámů v podloubí obráceném k nyn. nám. Linhart. Zvlášť tu noc po 8. listopadu 1620 rozvinul se tu zvláštní obraz.

Rudá zář ohňů planula tu do oken vydešených měšťanů, ohňů, jež rozžali vojáci stavovského vojska, rozprášeného na Bílé Hoře, jež tu utrácené i umácené i s raněnými hledalo útulku za sychravé noci na vlhké dlažbě. A 9. listopadu ujížděl tudy Fridrich Falcký se svým dvorem.

Jižní strana náměstí počíná bývalým domem u anděla (č. 460), z jehož staré stavby zachován je arkýř s krásnou gotickou klenbou. Vedle stával dům u mouřenína, ve 14. stol. majetek Hlavsy z Liboslavě, známého odpůrce Paška z Vratu; nyní tvoří s bývalým vedlejším domem u Hedviků (po Václavu Hedvikovi konšelu,

známem vůdci Pražanů při obležení Karlova Týna r. 1422) nadační průchodní dům Richtrův. V protějším nárožním domě č. 144 bývala první pražská lékárna florentského lékárníka Angela; v zadním křídle domu toho zvaného v ráji je zachována dosud krásná síň z doby pozdní gotiky, cechovní čtvercová jizba s hvězdovitou klenbou; kus starobylého rázu připomíná nám obnovenými malbami nynější dům Rotův (č. 142), dosud v původních dispozicích zachovaný (při obnově maleb použito moderních sušetů dle návrhů Mik. Aleše). Uprostřed náměstí spatřuje se *studna*, ozdobená starobylou krásnou mříží reness. z doby Rudolfa II.

Misto abychom brali se dále podle trati pouliční dráhy přes náměstí *Linhartské* čili bývalý *kurný trh*, na němž stávaly veřejné kuchyně (zbytek nedávno zbořen), ku Klementinu na *plácek Marianský* druhdy u *Malky Boží na Louži* zv. (býv. kostel se hřbitovem a farou), dáme se v l. ulici Karlovou, v níž druhdy bydlíval kdes (r. 1608) *doktor Kepler*, mathematicus a astronom světového významu. Dostaneme se tak do *třídy Husovy*, v níž v l. *kostel sv. Jilji* (73, str. 85), kde kázával *Milič z Kroměříže*, s klášterem Dominikánů a něm. polytechnika, v pr. *palác hr. Clam Gallasa* (26, str. 71) pozornost naši upoutají. Překročivše třídu Husovu dostaneme se do ul. Karlovy a podle nového průchodního domu *svatovácl. záložny* (v l.) přijdeme (v pr.) ke *Klementinu* s jeho kostely a kaplemi, hvězdárnou, cis. knihovnou, universitními místnostmi a sbírkami a pomníkem studentů v nádvoří od Maxe (14, 17, 83, 108, 115, 119, 181, str. 63, 67, 99, 110, 111, 131).

Podle kostela *sv. Salvatora* (99, str. 99) vstoupíme na prostranství u *křížovníků* s kostelem *sv. Františka Ser.* (66, str. 82), pod nímž nalézají se zbytky starého roman. kostela sv. Ducha. Otvírá se tu před námi již panorama Hradčan s popředím *staroměstské věže mostecké* (str. 69) a *pomníku Karla IV.* (178, str. 127). U kostela sv. Frant. spatřujeme sloup se sochou *sv. Václava* (str. 132).

V těch místech již asi od roku 1253 stávala brána městská, vedoucí do Star. města. — Kdykoli se strany malostranské St. Městu nebezpečí hrozilo, největší shon v těch místech se udál. Mnohé z těch udalostí značí důležité etapy dějinné. Tak r. 1648 — konec války 30tileté tu hrdinnou obranou města proti Švédům je zaznamenán; ale také počátek této války zanechal tu své stopy; bylyť na věži mostní jako odstrašující příklad vystaveny hlavy odpravených stavů r. 1621. Však před tím již za Ferdinanda I., když na mostě postavena děla proti starému městu, vrhnul se na ně lid a bouře tehdejší zavadla Ferdinanda i ztenčení jmění měst pražských. A dvě století po válce třicetileté odehrávaly se tu nejživější scény revoluce r. 1848, kdy v Klementinu vězněn byl studenty tehdejší ministru držitel Thun. Však i veselejších scén bylo svědkem toto prostranství, jmenovitě slavnostních vý-

jevů, když za korunovace Leopolda II. r. 1791 zahájena byla v refektáři Klementina první průmysl. výstava na pevnině evropské.

Vstupujeme věží (příst. viz str. 162), která druhdy vraty a mříží se zavírala, na památný *most Karlův* (22, str. 59) pohlížeje v l. na sgrafita Ženiškova a Alešova na stěnách vodárny staroměstské znázorňující jeden z nej-památnějších výjevů, jež na mostě se odehrály: odražení Švédův — konec války třiceti leté.

Panorama Hradčan, vroubené v l. zelen. svahy Petřina, v pr. zelenými boky Letné a starobylý ráz mostu, jenž od dávna byl tepnou života, spojující obě

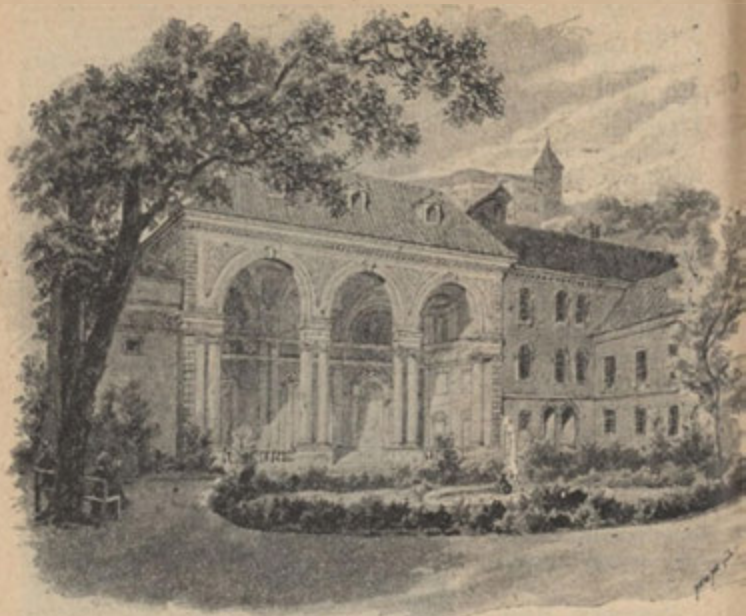
Staroměstská věž mostecká.

residuujícího zde českého krále. Kdo spatřiti chce historický věrný obraz, jak pohled tento vypadal r. 1648, nechť zavítá na Petřín a a unáší nás daleko do minulosti, pokochá se tam dioramatickým obrazem bratří Liebscherů. krásou koruny královské na hlavě

Přes most, jehož pamětihodné sochy zevrubně vypsány jsou na str. 71, přicházíme přes ostrov Kampu (v l. Brunčvikova socha od Šimka str. 123) k *malostranským věžím mostním* (str. 162), z nichž ve větší složený jsou modely plastické výzdoby Národního Divadla. Menší Otakarova stála již r. 1249.

Malá Strana.

Nejstarobylejší a poměrně nejtišší část města veklíněná mezi vrch zámecký (v pr.) a Petřín (v l.) s pozadím Strahova a Hradčan je také nejmalebnější částí města.

Ložie v zahradě paláce Valdštýnského.

Illustrace ze znamenitého vypsání »Malé Strany« od Edv. Herolda a Jana Heraina v »Malebných cestách po Praze« II. (nákl. F. Topiče v Praze.)

Podhradí pražské, nynější Malá Strana, vzniklo záhy po založení hradu, ač ještě ve 12. stol. mezi ním a hradem přes Strahov vzhůru táhl se les, jehož zbytky spatřují se v zahradě Strahovské a v oboře Hvězdě. Vlastní podhradí obklopeno bylo několika vesnicemi: směrem k nyn. Brusce táhla se ves na *Pisku*, k svahům Petřína rozkládala se *Obora* (v okolí nyn. vlaského špitálu a Svatojanského kopečku, kde stával kostel sv. Jana), dále pod Petřínem ležela *Trávnice* a k Vltavě táhly se *Nebovidy* a *Újezd*, tento s kost. sv. Jana z r. 1142 v místech domu č. 440 na Kampě. Přemysl Otakar II. podhradí opevnil, české osadníky násilím vystěhoval a německé svobodné měšťany zde usadil. Podhradí zvané odtud *Nov. městem* pod hradem pražským velice se zvelebovalo; biskupové pražští v l. 1249 vystavěli si tu nový hrad poblíž mostu, proti němuž stál kostel P. Marie s klášterem *Johannitů* a dům Saský (nyní u Steinitzů). Karel IV. obvod města, zvaného od těch časů *Menším městem* pražským značně rozšířil novým opevněním Hladovou zdí, vedoucí k nové bráně Kartouzské, (nyní zrušené újezdské), před níž vznikl výstavný klášter kartouzský. Tento, jako mnoho jiných

staveb, mezi nimi i zmíněný hrad biskupský vzaly za své v bouřích husitských. Z pohrom těch zotavila se M. Str. za Jiřího Poděbrada a Vladislava, kdy také vláda města octla se v rukou českých, však novou pohromu vzala požáry r. 1503 a 1541, které ji celou téměř zničily. Novému rozkvětu těšila se za arciknížete Ferdinanda, jenž jako náměstek po dvě desetiletí na hradě pražském sídlil a lesku residence královské nabyla za Rudolfa II., kdy povstaly tu četné paláce, jako dům pánů z Hradce (později Slavatovský), dům Lobkovický na Hradčanech a j. Od smrti Rudolfovy, kdy Matyáš zřídil trvalou residenci ve Vidni, datuje se úpadek M. St. i Prahy jako síd. města, dovršený průběhem války třicetileté. V těch časech po bitvě bělohorské vystavěl Valdštýn svůj palác, v němž dvorem býval s přepychem v pravdě královským, i zakládány četné kláštery (1025 Jesuité při kostele sv. Václava a chr. sv. Mikuláše, 1624 Karmelitáni, již zřídili klášter s kost. P. Marie Vítězné, 1655 Karmelitánky vedle sv. Tomáše, r. 1666 Kajetáni atd.). Po 30tíl. válce vznikly i nové paláce (Nosticův 1660, Morzinův 1670, Buquoyův a Thunův (nyn. sněmovna), Černinův na Hradčanech r. 1661—1668. Za

Ferdinanda III. zrušeny staré opevněné hradby za účelem opevnění moderního, jež na M. Str. teprve za Karla VI. provedeno. Nová ta pevnost dobyta r. 1741 ve válce o poslušnost rakouskou, po druhé r. 1744, kdy Prusové paláce malostranské nemilosrdně drancovali. Za Josefa II. spojena M. Strana s ostatními městy pražskými v jednu obec pod společ. magistrátem. Jesuité vypuzeni a profesní jejich dům změněn v úřední (nyní vrch. zems. soud) i zrušeny četné kláštery: Theatinův v ulici Nerudově (Ostruhové), Dominikánův, bosých Karmelitánův, také kostel sv. Mari Magd. př. kl. Dominikánů, farní kostel sv. Václava, a vedle sedmi jiných i kost. sv. Vavřince na Petříně a kost. sv. Bartoloměje při vlaském špitále, jež později obnoveny. Zruš. klášter Theatinův s kost. P. Marie osazen a obnoven r. 1869 Redemptoristy a rozsáhlou nemocnicí s kost. sv. Karl. Borom. vystavěly r. 1842. Kongregace Milosdr. sester pod Petřínem. Vývoj M. Str. byl tím na dlouho ukončen. Teprve v nejnovější době probudil se ruch na zrušených hradbách strahovských a mariánských, i v městě samém nové stavby se podnikají, ač ne vždy s náležitým zřetelem na zachování krásného a starého rázu toho města.

Úzkou ulicí k mostu vstupujeme na půdu tohoto staroslavného města majíce po l. ruce býv. *dům saský* (str. 60), po pravé komplex domů stojících na půdě bývalého *dvora biskupského*, z něhož jediné věž starobylá ve dvoře »u tři zvonků« se zachovala.

V 1. odbočuje ul. v lázních podle *domu lázeňského*, ježž mivali v držení členové cechu bradýřského a jenž se svým hostincem býval střediskem života hyřivého; přijdeme v místa, kde stávala brána staršího opevnění, teprve r. 1717 stržená; již za branou stojí tu zbytek starého kostela *Matky Boží* (90, str. 90) s *velkopřevorstvím řádu Maltézského* (37, str. 74) s protějškem býval. paláce pánův z *Redernu* (nyní hr. Bu-

quoyův), jichž sochy ve Friedlandském chrámu se spatřují. V Lázeňské ulici čís. 9. je starobylý patricijský dům, jehož vzácné vnitřní zařízení s bohatými štukami a malbami obdiv vzbuzuje. Majitel, ob. starší p. J. Hudl, ochotně slušným lidem na požádání místností ukáže.

V pr. z ul. k mostu (kousek za ul. lázeňskou) odbočuje ul. Josefská s kostelem *Sv. Josefa* (77, str. 87).

Rovně ul. k mostu dále podle nového domu *malostranské záložny* (v pr.) vstupujeme na památné *náměstí malostranské*, rozdělené chrámem *sv. Mikuláše* (102, str. 96) s býv. domem jesuitův, nyní vrch. zem. soudem ve dvě půle; v dolní spatřujeme *pomník Radeckého* (279, str. 131), v horní sousoší *sv. Trojice* (185).

Dějiny nám. malostranského. Náměstím malostranským vlnil se život minulých století zvláště pohnutě. Tudy r. 1039 ve slavném průvodu přenášeli na Hradčany ostatky sv. Vojtěcha z Hnězda polského, tudy r. 1092 Břetislav II. slavil nádherný svůj vjezd, tudy nedlouho potom (r. 1108) vláčení na popraviště v domech zjímání Vršovci na rozkaz Svatoplukův; a za nedlouho zas za všeobecného jásotu »ať žije otec vlasti« počíná tu vládu svoji pobožností v býv. kosteliku svatováclavském Soběslav I. z Moravy se vracející. Tudy vracel se také r. 1260 Otakar II. jako vítěz od Kressenbrunu do hradu královského, však osmnáct let později truchli tu zástupy nad smrtí padlého Otakara na Moravském poli. Mnohé truchlivé děje odehrávaly se tu za loupežení rot Braniborských a moru do roku 1283, kdy zas za jásotu vracel se tudy ze zajetí králevic Václav, jehož korunovace roku 1297 přioděla náměstí v roucho nejvyšší slavnosti. Pohnutlivé děje střídaly se tu nedlouho po tom, když Václavem III. zhynul poslední Přemyslovec a zápas o trůn volal sem čty Jindřicha Korutanského, Mišňany pod Aufensteinem i Němce pod Rudolfem. Klid nastal teprve r. 1310, když slavil tudy vjezd Jan Lucemburský s Eliškou Přemyslovnou. R. 1338 nařídil král náměstí toto vydlážditi a r. 1340 zavedeno tu poprvé na rozkaz jeho meteni. Však syn jeho králevic Karel nemohl se ubytovati na zanedbaném hradě a sídlil na Starém Městě. Však Karel zvelebil hrad i Malou Stranu a doba jeho, doba blahobytu a míru zove se »věkem zlatým«. R. 1378 lkal tu lid nad smrtí Karlovou. V Chrámu svatomikulášském kázával Kunrát

Waldhauser, r. 1360 Karlem povoláný. R. 1394 vyzbrojený lid malostranský i staroměstský táhl na hrad pražský, aby Václava IV. bránil proti šlechtě. Divoký pouliční boj rozehrál se tu po smrti Václavově r. 1419, v dýmu požárů zapadla mnohá drahocenná památka věku minulých a náměstí zpola opuštěného města zarůstalo travou; teprve v polovici 15. věku povznadlo se zas město ze ssutin. Doba Vladislava II. byla tu svědkem krvavých poprav lidu vzbuřeného proti uherské družině králově, která v městě násilnosti se dopouštěla. R. 1483 nové vzbuření obrátilo se proti konšelům katolickým, kteří spikli se proti utrakvistům; tehdy starý purkmistr Pipernásek a krejčí Tomek na náměstí, kde šibenice a pranýř stávaly, byli odpraveni. Obrovským požárem r. 1541 domy na náměstí zůstaly ušetřeny. R. 1611 duněla tu půda vpádem Pasovských, s nimiž rozjítřil se tu prudký pouliční boj, — boj o majestát a korunu Rudolfa II. — kterou několik neděl později přijal Matyáš, po němž korunován Ferdinand II. Však r. 1619 spikli stavové evangeličtí uváděli tudy na hrad Bedřicha — zimního krále. Strašlivý byl tu den 8. listopadu 1620, kdy prchající vojsko stavovské s křikem dralo se tu k Starému Městu, kdy pak druhého dne zaujalo ta místa vítězné vojsko císařské. Až do konce třicetileté stídal se tu často výjevy vojenské a válečné, až r. 1648 vpádem Švédů ukončeny. R. 1628 spalovány tam pod šibenici luteránské a českobratrské knihy lidu odebrané. Po válce třicetileté častěji pak střídaly se tu slavnosti dvorské, až morovými ranami r. 1680, 1713 a 1714 rušný život tu

skoro utichl. Tu před oltáříkem polním na místě, kde stojí sousoší sv. Trojice, sloužila se mše. R. 1720 zaskvělo se náměstí ve slavnostním osvětlení při příležitosti svatořečení Jana Nepomuckého. A zas v letech čtyřicátých stol. 18. střídaly se výjevy válečné — 1741—1743 okupace francouzská, a po slavné korunovaci Marie Terezie (1743) vpád Prusův (1744), kteří 26. pros. obyvatelstvem pronásledování odtud utíkali. Však r. 1756 oblehli znovu Prahu a pumy padaly až na toto náměstí; obležení učinila konec bitva u Kolína. — V 70. letech min. stol. postavil tu div. ředitel Brunian dřevěné divadlo, v němž

dával česká představení po několik let. — Po spojení měst pražských pod jedním magistrátem utichl politický ruch na ulicích, až r. 1848 rozložilo se tu zas vojsko, ze Star. Města vypuzené. Posledně r. 1866 zaujali tu gener. komando Prusové. Potom konalo se tudy slavnostní přenesení korunovačních klenotů z Vidně a na dolním náměstí odhalen pomník Radeckého. — (Velmi pěkné vyličení dějin těchto s mnohými ilustracemi Vikt. Olivy najdeš obsírněji ve spisu »Malá Strana« — díl II. Malebných cest po Praze od Edv. Herolda a J. Heraina. Nakladatel F. Topič.). —

Jak pohnuté a rušné jsou dějiny tohoto střediska života malostranského, tak po stránce umělecké i historické zajímavý jsou jeho domy, z nichž většina ještě prozrazuje svůj starobylý ráz. Znešvařením náměstí je tou dobou průlom učiněný do ulice Karmelitské místem, kde stával

pivovar u zlatého klíče, jehož dvůr náležel k nejmalebnějším zákoutím Prahy a měl býti zachován, což by rozšířením průchodu se bylo podařilo. V domě tom bydlel na poč. 17. století

franc. dobrodruh Bassompierre, věrný soudruh pověstného maršálka Ruesswurma, na starom. radnici popraveného. — Jedná se o to, aby nehezky průlom vhodně byl maskován.

Domy s podloubím od Mostecké ulice vzhůru až k průlomu u klíčů částečně jsou zmodernisovány, nicméně ještě starobylého rázu naprosto nepozbyly; je mezi nimi starý patricijský dům u *Petržilků* (č. 272) a bývalá radnice (č. 271).

Dům u Petržilků (č. 272), jež bohatá rodina Petržilků držela do r. 1608, smutně proslul vzniknutím požáru r. 1503, jenž 60 domů malostr. strávil. Byla tu první kavárna, jež veliké návštěvě se těšila. R. 1826 měl tu atelier sochař *J. Medřický* a r. 1875 zemřel zde *dr. Vil. Peters*, předseda spolku čes. lékařův.

Bývalá radnice (čís. 271). Když

stará radnice při bouři husitské r. 1419 (stávala při kostelu sv. Mikuláše) zničena byla požárem. zřízena zde »nová radnice« malostranských, v níž bývala i různá podzemní vězení. Ku konci 17. stol. byl maj. domu malíř *Jakub Steinfeld*, od něhož pocházejí fresky na klenbě chrámu u Voršilek (z r. 1702).

Pod podloubím nad průlomem u klíčů bývaly v 17. a 18. stol. krámy voňavkářů a stoly antikvářů, jež se tu až do poč. nyn. věku držely. Hostinec u Glaubiců, dosud tu trvající, je typem starých, útulných hostinců malostr. Pod loubím tím raněn byl za vpádu Pasovských vůdce Matyáš z Thurnu.

Z domů toho pořadí zajímá nás zvláště nynější »Zemský dům« a dům »u třech korun«.

Zemský dům byl od konce 16. stol. *palácem* Vchynských čili jak později se psali *Kinských*, v němž tehdy Jan Jiří se svou manželkou Estherou z Taunů vedl život velice rozmarilý. Později, když sídlil tu Radslav Kinský, byl před domem (1604) polním maršálem Ruesswurmem přepaden při dostaveníčku italský dobrodruh hrabě Belgioso a zabit. Ruesswurm za to na radnici staroměstské popraven. Radslavův bratr Vilém zahynul v Chebu s Valdštynem a jeho jmění skonfiskováno. Dostalo se později hrab. Ludvíku *Hartigovi*, jenž palác v renaiss. slohu přestavěl a vzácné sbírky v něm snesl. Za okupace francouzské 1741 sídlil tu hrabě Bavorský, Karlem Albertem za českého místodrž. ustanovený. 29. ledna 1742 porádal tento v paláci i na náměstí nádhernou slavnost na oslavu zvolení Karla německým císařem. Po okupaci vrátila se sem ovdovělá hrab. Hartigova, jejíž syn Ludvík byl výstředník, známý také tím, že v zámku Kysiblu dal do sálu, ověšeného skvostnými benátskými zrcadly, přivésti býka, jenž vy-

děšen zrcadla rozbil. Hartig zemřel pak v chudobě. V první pol. 18. stol. stal se majitelem svob. p. Parish ze Senftenbergu, rodem Angličan, jehož potomci drží velkostatek Žamberk. Od něho měl v paláci svobodný byt genialní samouk, později kustos musea král. čes. *August Corda*, rodilý z Liberce, jenž pohříchu zahynul na moři, vrací se z Texasu r. 1848, kamž byl jej kníže Frant. Colloredo-Mannsfeld vyzval. — Od roku 1873 jest maj. domu zemský výbor.

U třech korun nazván byl dům č. 260 vedle domu zemského, když za Rudolfa II. vystěhován byl z něho »starý špitál«. Býval majetkem *Jana Lóna z Erlsfeldu* (od r. 1608), rektora univ. a proslulého lékaře a spisovatele, ale také lakomce, jenž svým posluchačům na vysoký úrok půjčoval; až do r. 1826 bývala tu zastavárna. R. 1873 zemřel tu dr. *Matějka*, jenž sebral významnou sbírku zejména českých mincí, jež židem Hamburgem zakoup. a do Frankfurtu n. M. odvezena.

Západní stranu nám. zaujímá býv. *palác Liechtenštejnův* nyní *gener. komando* (34, str. 72). Na severní straně pak několik domů má svou zajímavost; tak roh do uličky zámecké č. 203, nyní ovšem už novostavba na místě domu, jenž r. 1620 skonfiskován Janovi z Mühlhausenu a dostal se Kapperovi z Kappersteinu, jednomu z jedenácti konfisk. komissarů, jenž při konfiskacích velké jmění si nakradl. Vedlejší

dům *lékárníka Fragnera* stojí na místě býv. domů Lobkovických, jež až do r. 1888 měly podobu z časů Rudolfa II. Majitelem domu byl od r. 1541 Ladislav starší z Lobkovic, bratr Jiřího, jenž v Kladsku byl vězněn a v Lokti 1697 popraven; Ladislav

obhajovav jej, musel na dlouhá léta voliti dobrovolné vyhnanství. Proslulá byla Eva dcera Jiřího svou vzdělaností a dětinnou láskou, která 13 let s otcem vězení sdílela a apologii otce svého v Leydenu tištěnou sepsala.

V tom pořadí domův kromě místodržitelství zajímá nás zvláště ještě rovní dům u *Montagův* a dům *Sternberský*.

Dům u Montagův, dříve *Smířických*, vystavený na místě domu,

v němž před požárem r. 1541 bydlel Viktorin, syn Jiřího Po-

děbrada, pamětihodným je jak svým zevnějškem tak i tím, že r. 1618 stala se tu úřada pánů českých ve příčině svržení mistodržících.

Dům druhdy Šternberský (č. 7.) pův. Guttentejnský (na baště,) z něhož vyšel požár r. 1541, pa-

mátný je jako sídlo rodiny Šternberků z poč. 19. stol., v němž založena společ. vlasteneckých přátel umění (obrazárna), společnost českého musea. Zde také seznámil se se Šternberky František Palacký.

Z náměstí malostranského mohli bychom různými směry dojít k zajímavým bodům; na př. v l. ulici Karmelitskou k Újezdu, nebo přes Tržiště do ulice vlaské (pal. Lobkoviců) nebo v pr. na nám. Valdštýnské k četným palácům.

Tyto směry stihneme však při jiných tratích, i odebereme se směrem hlavním na Hradčany.

Možno dáti se buď v pr. na Pětikostelní nám. (budova sněmovní), do malebné ulice Thunovské (paláce Thunovské (47, 48, str. 75) a tudy vzhůru na zámecké schody, což je sice cesta nejkratší, ale také nejpríkrější. Delší a pohodlnější cesta vede nás vzhůru ulicí Nerudovou (druhdy Ostruhovou a původně Krokevní zvanou) podle rodného domu *ř. Nerudy* (pamětní deska) do malebné končiny, z níž v pravo vede pohodlný příjezd na hrad královský po úpatí *paláce Svarcenberského*, ku předu pak stará cesta nejvyš malebnou partií přes *Radnické schody* a dále v l. *Hluboká cesta* podél zahrad klášterních na *Strahov*.

Ulice Nerudova náleží k nejzajímavějším ulicím pražským, jak starobyloú výstavností svých budov, tak i památností mnohých. Hned při vstupu v pr. na rohu do ulice Zámecké bývala po staletí *„královská česká dvorní lékárna u Černého orla“* (teprve v tomto stol. do prot. nároží přenesená), a výše nad domem tím spatřujeme několik zdobných, většinou barokních domů: č. 206, v němž při vstupu na schody spatřuje se krásná mříž z pol. 18. stol.; č. 207, nad jehož barokním přízemkem vznáší se bohatá fačada rokoková; č. 209, jehož bar. fač. nese motivy rokokové; č. 210 s pěkným štukovým vlysem a orámováním, kdež bývalo v 17. a 18. století sídlo houslařské rodiny Edlingerů, jejíž výrobky *„Edlingerovky“* dodnes jsou váženy; č. 211, jež bývalo majetkem Valkouna z Adlarů, z jehož peněžité pokuty poběloh.

zakoupen bronzový krucifix na mostě Karlově; později patřil ten dům archit. Santinovi, jež mnoho kostelů v Čechách a na Moravě postavil; konečně nad bar. dom. č. 213 s reliefem sv. Jana Nepom. spatřujeme *palác Thunovský* (47, str. 75), původně Kolovratský, stavbu nejspiše Jana Ant. Luragha z poč. 18. stol. s krásným portálem, jež je dílem Mat. Brauna (orli vzati ze znaku Kolovratského). V paláci tom uměnímilovný hr. Frant. Thun, ředitel akademie um. výt. v l. čtyřicát, ch soustřeďoval umělecký a vědecký svět pražský; po něm hr. Bedřich Thun, zastance snah státoprávních, shromažďoval zde často konservativní šlechtu. U zajímavého *kostela u Kajetánů* (chrám P. Marie pod ochranou Božské Prozřetelnosti, č. P. Marie ustavičné pomoci, 92. str. 91) docházíme k pamětihodnému místu, kde stávala

r. 1711 pobořená původní brána Strahovská čili Černá; dříve než klášter a kostel stával tu velký dům pana Viléma Zajíce z Hasenburka. — Neméně zajímavá je i levá str. ul. Vystupující z nám. mal. podle gener. velitelství (v l. str. 72), bývalého paláce Liechtensteinského, za nímž bývala odevládna ulička, kde pomlázkové žily o velikonocích se prodávaly; nedaleko stihneme palác vymřelých hr. Morzinů (č. 256) r. 1670 z několika domů postavený a v l. 1714 barokním průčelím obnovený: portál je mistrovskou prací Ferd. Prokova a atletove mouřenini vzati jsou ze znaku Morzinovského; nad balkonem alleg. poprsí Den a Noc a nad hlav. římsou alleg. sochy Evropy, Afriky, Ameriky a Asie a nad střed. oknem I patra znak Morzinský. Palác přešlý na rod Černinský, byl v l. 70. shromazdištěm chabrusu ústaváckého, jehož hr. Morzin byl předsedou. — Výše stojící, dnes malý dům č. 248, býval v 17. a 18. stol. mnohem rozsáhlejší a proslulým hostincem u „Hansturků“ zvaným, v němž často cizí vyslanci a šlechtici sídlivali. Krásnými štukovými ornamenty a pěkně kovanou mříží vyniká dům č. 240; nedaleko nad ním č. 236 bývalo majetkem matky malíře Petra Brandla, jež tu r. 1700 zemřela, výše pak v domě 233 narodil se spisovatel Jan Neruda, jemuž tu 29. září 1895 zasazena pam. deska dle modelu V. R. Smolika v mědi tepaná Fr. Houdkem.

Z Malé Strany na hrad královský a Hradčany.

a) *Hlubokou cestou k Strahovu a přes Hradčany na hrad.* — V pokračování ulice Nerudovy vede vzhůru Úvoz, druhdy Hlubokou cestou zvaný, jímž brzy dospějeme k ohradě klášterní Strahovské zahrady a na Pohořelec před bývalou branou Strahovskou, kdež v l. nabízí se nám vstup do kláštera Strahovského (91, str. 66) s kostelem.

Ocitujeme se na Hradčanech, v městě založ. asi na poč. 14. stol. za Jana Lucemburského, ohrazeném i pěti branami opatřeném. Jedna z bran jeho byla Strahovská, nedávno sbořená a zbytek druhé zachován na Radnických schodech (viz níže). Karel IV. připojil k Hradč. Pohořelec i s Petřínem známou »hladovou zdi«. Město, jež hojně šlechtou i kněž-

stvem bylo osazeno, valně vzkvétalo; utrpělo však velice v bouřích husitských a zničeno bylo požárem r. 1541. Dnes vládne tu ticho, oživené jen ruchem kasárnickým. Teprve od vhodného spojení s ostatními městy pražskými a sloučení s okolím za sbořenými hradbami očekávají Hradč. své znovuvzkříšení.

Z Pohořelce od nových kasáren vede nás cesta v l. na Loretánské nám. kde v l. spatřujeme bývalý palác Černinský (28, str. 72) jednu z nejnádhernejších palácových staveb v Praze, bohužel proměnou v kasárny znešvařenou, v pr. pak Loretu (89, str. 66) památnou svým pokladem, zvonkovou hrou i svými ambity a svatyněmi. Obvykle jde se od tud ulicí Loretánskou na Hradč. nám., než dejme se raději mezi Loretou a klášterem ul. Kapucínskou do ul. Kanovnické ke pamětihodnému kostelu sv. Jana (72, str. 85) a okolo tohoto ulicí u kasáren do ul. Loretánské, kde na rohu sti-

hneme bývalý *palác Martinicův* (38, str. 74) nyní vojenskou nemocnici. Obešedše tuto přijdeme ul. Loretánskou na nám. Hradč. V l. hned spatřujeme palác Toskánský (49, str. 75), v pr. na nároží Radnických schodů někdejší faru u sv. Benedikta později radnici Hradčanskou (51, str. 75), za níž stojí dosud *kostel sv. Benedikta* (60, str. 66 a 81) pocházející z dob založení Hradčan. Z domů a paláců vroubícih tiché nám. Hradčanské vynikají na konci v l. (směrem ku hradu král.) bývalý *palác Šternberský* (43, str. 74), nyní ústav slepcův, v němž na poč. t. století uloženo bylo české museum a vedle něho hned *palác arcibiskupský* (23, str. 71), naproti pak v pr. bývalý palác Rožmberský nyní *Schwarzenberský* (44, str. 74). Prostřed náměstí pak sloup P. Marie se sochami sv. Patronů českých, dílo J. Prokova.

b) *Radnickými schody na Hradčany a na hrad král.* Z konce ul. Nerudovy, kde druhdy říkalo se »na Dlažení« vedou v l. vzhůru Radnické schody. Úpatí těchto schodů i ony samy s celým tím svým okolím tvoří jeden z nejpůsobnějších, nejmalebnějších koutů Prahy, o němž prof. dr. Ambros se vyslovil, že ani Řím nemá tak krásného místa.

Cestu tuto volí, kdo nechce jíti na Strahov. Vystoupiv nahoru k býv. radnici Hradčanské (51, str. 75) může zajíti v l. k Loretě a dáti se dál jako výše při a) nebo hned přes náměstí jíti ku hradu.

c) *Z ulice Nerudovy* (druhdy Ostruhové), od konce jejího, druhdy »na Dlažení« zvaného vede v pr. sjízdná cesta pro povozy po úpatí paláce Schwarzenberského (v l.), projektovaná za Ferdinanda III. r. 1638, provedená však teprve r. 1660 za Leopolda I. Santinim de Bosi. Vede přímo na Hradč. nám. ke konci Zámec. schodů a k hlavnímu vjezdu otvírajíc krásný pohled na Malou Stranu.

d) *Novými zámeckými schody.* Z nám Pětikostelního od budovy sněmovní úzkou a malebnou ulici Thunovskou nebo z Malostr. nám. přímo od gener. vel. uličkou zámeckou přijdeme na mohutné schodiště, jež vede nás v l. podle malebných skupin domů, mezi nimiž vyniká nejprve palác druhdy pánův z Hradce, později Slavatův a posléz *Thunův Děčinských* (47, str. 75), nad ním pak klášter druhdy Theatinův nyní Redemptoristů s kost. sv. Kajetána; v pr. brzy spatřujeme vysokou zeď, za níž nachází se část zámeckých sadův, druhdy »rajská zahrada« zvaných a na jejímž počátku spatřuje se vížka se štíhlou střechou

měděnou, bývalá to „věž trubačská“, kde se troubívalo, když král zasedal k tabuli. Na konci schodů stojí socha sv. Filipa Nerejského od Jana Prokova z r. 1715, postavená nákl. hr. Frant. Voračického z Paběnic. —

Hrad královský.

Vystoupíme na horní okraj *nových schodů zámeckých*, odkudž malou poboční brankou vstoupiti lze do I. nádv. hradního. Kdo však vejíti chce vchodem hlavním, zabočí na tiché nám. Hradčanské, jež od hlavního nádvoří dělí želez. mříž se sochami Platzerovými na kamenných sloupcích.

Dějiny hradu královského. — Klid nerušený vládne v residenci králův českých, zřídka jen zavládne tu život pestřejší za přítomnosti některého člena rodiny panovnícké. Nebývalo ovšem tak za časů dřívějších, kdy již před tisíciletím usídlili se zde Přemyslovci a budovali první chrámy a kláštery, aby tu také složili své hlavy — mezi prvními sv. Lidmila a sv. Václav. Odtud na »hrad sv. Václava« konány hojné poutě. A brzy stal se hrad pražský nejen střediskem knížectví pražského, nýbrž hlavou celé země, sídlem biskupství a r. 1086 viděl první korunovací krále českého Vratislava II. A viděl hrad ten ve stol. XII. smutné rozbroje Přemyslovcův až do nastoupení Přemysla Otakara I., obnovitele říše české. I povznášel se hrad král. k lesku nebývalému za Václava I., jenž dal milem opěvaný Rajský dvůr přistavil, i za Otakara II., jenž celý hrad mocně opevnil hradbami s 22 věžemi, z nichž některé dodnes se zachovaly. Nešťastný konec Otakarův i hradu královskému přivodil dobu úpadku za hrabivého Oty Braniborského, než za Václava II. nastává tu zas skvělý život královské residence. Však po vymření Přemyslovců zase rádi v hradu a v svatyních jeho cizí námezdníci a za krále-tuláka Jana Lucemburského pustne hrad tou měrou, že kralevic Karel vracaje se r. 1333 do vlasti, nemohl se tu ani usídliti a hledá útulek ve dvoře

královském na Starém Městě. Za to brzy péci jeho pozvedá se hrad z kruté zanedbanosti své; Karel buduje nový palác královský po vzoru Louvru pařížského, klade základní kámen domu svatovítského a biskupství pražské povyšuje na arcibiskupství. Hrad pražský stává se slavným střediskem císařství německého a římského, neboť hlavu Karlovu zdobi pět korun panovníckých (česká, německá, vláská, římská a arelatská). A sotva kdy spatřil hrad náš panychydy velkolepější a truchlivější jako nad úmrtím velkého Karla 1378. Ač mnoho lesku zmizelo s Karlem, přece i za Václava IV., jenž pokračoval v stavbě domu svatovítského, často bývalo tu hlučno a slavno, Teprve Zikmundovi, druhému synu Karlovu, náleží čest, že správně sídlo královské i svatyně jeho hrubou svatokrádeží; sotva viděl hrad náš korunovace smutnější, jako byla téhož Zikmunda r. 1420, téhož roku, kterého lid pražský v zuřivosti náboženské dokonál zkázu Vyšehradu. Tyž osud r. 1421 hrozil i hradu pražskému a chrámu svatovítskému a jen statečnou obranou sladovníků pražských byl odvrácen. Však hrad osířel; králové, pokud v zemi dleli, sídlili na Starém Městě a arcibiskupský stolec nebyl obsazen. Teprve zas Vladislav II. r. 1484 na hradě se usídlil. Smutná je doba jeho panování, nicméně z časů jeho zůstala hradu skvělá památka v t.

Vladislavský sál.

zv. Vladislavské části (nynější svatovítský, chrám sv. Jiří i klášter. kos tel Vše ch Svatých, vzaly zanechal skvostné práce své ve za své z velké části i desky zem-slohu pozdní gothiky. Než nové ské a zůstala státi jen Vladislav-období rozkvětu nastalo za Fer-ská část hradu. A smutné pak dinanda I., jenž tu obvyklé měl doby viděly tyto zříceniny, když sídlo, zřídil zahradu královskou r. 1547 pochována u sv. Vita Anna se skvostným letohradem královny Jagellonská, manželka Ferdinan-Anny (Belvedere), postavil i ne-dova a týž potlačiv odboj stavův, daleký letohrádek Hvězdu. Však s moci válečnou přitřhl na Hrad-za vlády jeho r. 1541 postihlo hrad čany, aby zde protivníky své sou-pražsky neštesti kruté, větší všech dil; tehdy města pražská i mnoho předešlých i pozdějších; požárem jiných zbaveno práv i majetku vzniklým na Malé Straně obrácen a 22. srpna byl hrad královský v ssutiny palác královský, dóm svědkem krvavého snému, před

nímž čtyři vlnníci: Václav Pěti-
peský, Bernart Borchovec, Jakub
Fikar, primas staroměstský, a Vá-
clav z Jeleni byli popraveni. —
Ferdinand staral se pak o znovu-
postavení hradu a tu právě v nové
části siň německá a španělská
z těch časů pocházejí. Novým le-
skem obklopen hrad královský za
Rudolfa II., kdy stal se podruhé
střediskem velké říše a nádhер-
ného dvora, na němž scházeli se
vyslanci všech zemí, umělci i učenci
i mnozí dobrodruzi prosluli. Ru-
dolf II. odstranil poslední stopy
hrozného požáru a shromažďoval
v síních hradních i v Belvederu
velevzácné sbírky. Však rozbroje
politické období tomu slavnému
záhy učinily konec; vpád Pasov-
ských způsobil svržení Rudolfa
s trůnu, jenž bezmocným vztekem
šlel v Belvederu, zatím co Matyáš
(1611) ve hradě korunován. Matyáš
přispěl k dobudování hradu — ale
přenesením sídla svého do Vídně
zadal mu ránu dosud nezacelenou.
Hrad náš přestal od těch časů býti
residencí královskou, byl sídlem
jen mistodržících. 23. května 1618
svržení mistodržící královští Mar-
tinic a Slavata s pisářem Fabri-
ciem do Jeleního příkopu (viz též
str. 185) odbojnými stavy evange-
lickými. Na krátko zaskvěl se hrad
ještě jednou leskem královským,
když náčelník evangelické unie
německé — zimní král Bedřich
s velkou slávou sem uveden a ko-
runován. Však vandalsky pusto-
šili Bedřichovi námezdníci hrad
i chrám svatovitský a za nedlou-
hého hanebně odtud prchali po bitvě
bělohorské.

Vězení hradská, jmenovitě
v Bílé Věži, přeplněna proskribo-
vanými rebelly ze stavu panského,
později i městského, kteří pak
21. června 1621 na náměstí staro-
městském dokonali. A od těch časů
Bavoři, Sasové v r. 1648 konečně
i Svědové loupili poklady hradu
královského a do širého světa je

roznegli. Osířel hrad nadobro a
zavládlo na něm ticho hřbitovní,
ač zůstával hrad sídlem úřadův
nejvyšších a sněmů zemských. Až
r. 1741 bylo tu opět hlučněji, kdy
dal se tu korunovati na krále Če-
ského odpůrce Marie Teresie Karel
Albert Bavorský, za krátko však
jako předeek jeho Bedřich Falcký
ustoupiti musil přemoci a r. 1743
korunována tu Marie Terezie. Však
již rok na to roztahovali se zde
Prusové a za hanebný svůj tehdy
útěk vymstili se 13 let později kru-
tým bombardováním hradu, způ-
sobivše v chrámu svatovitském,
v paláci královském i v zahradě
královské škod nesmírných. Za
Marie Terezie, v domě druhdy Ro-
žmberském, zřízen ústav šlechtic-
čen a pořízeny pak ještě opravy,
jimiž hrad nabyl nynější podoby,
však Josef II. chtěl z něho učiniti
kasárny, nedal se korunovati a kle-
noty korunovační odvezl do Vídně.
Však od úmyslu svého ustoupil
před veřejným míněním, nicméně
úřady nejvyšší do hradu se již ne-
vrátily; konala se tu však r. 1791
korunovace Leopolda II. — první
průmyslovou výstavou evropskou
v Praze (v Klementinu) oslavená
a po brzké jeho smrti korunovace
Františka I. V l. třicátých t. st.
bydlel tu nějaký čas vypuzený
franc. král Karel X. R. 1835 konala
se tu poslední korunovace krále
českého Ferdinanda V. — jenž,
vzdav, se trůnu po r. 1848 zvolil
hrad za tiché sídlo své až do
smrti. Sněmové čeští posléz také
odstěhovali se do podhradí malo-
stranského (po r. 1848) a tichá ná-
dvoři a nádherné sály hradu oživi
dnes jen, když náhodou zavítá sem
některý člen rodiny panovnické,
nebo když ve dnech památných lid
český hrne se k svatyním věko-
vým, nad nimiž velechrám svato-
vitský, arcidílo Matyáše z Arasu
a Petra Parlěře hrdě se povznáší,
spěje k svému ukončení.

Památnosti hradu královského. (Viz str. 62). Hlavním
vchodem z nám. Hradčanského přes prostranství, kde
býval široký hradební příkop, vstupujeme do I. nádvoří,

jež obklopují stavby dokončené za času Marie Terezie. Dorrickým portálem Skamosiho z r. 1614 zdobeným erby zemí koruny české, císařství něm. a král. uher. dostaneme se do II. nádvoří, v němž v pr. stojí *zámecká kaple*, rovněž za Marie Terezie vystavěná a r. 1854 cis. a králem Ferdinandem V. opravená; na zevní straně její ve výklencích sochy sv. Petra a Pavla a v kapli socha sv. Jana Nep. vesměs od Em. Maxe; obraz na hl. oltáři od K. Balka (bratra F. X. Balka), fresky na stropě a stěnách od Kandlera. V l. na nádvoří zdobná *kašna s vodometem*, dílo sochaře Heidelbergera z r. 1681.

V této části hradu přístupny jsou obecenstvu dva skvostné sály; *německý a španělský*; nutno však jíti na III. nádvoří a vejíti do vchodu proti soše sv. Jiří odkudž některý z přítomných sluhů provede krásnou chodbou příčného křídla až k dotýcným sálům, nalézajícím se nad Jelením příkopem a nad průchodem z II. nádv. (v l.) na Prašný most. V ostatních místnostech této části hradu posledně trvale sídlil Ferdinand V. se svou chotí povoláve sem často professory vys. učení pražského i hudební umělce (Smetanu, Škrapu, Skuherského).

V jejíž části tohoto křídla vedle průjezdu spatřujeme dvě kory, představující Minervu a Mer-kura. *Sál španělský*, jemuž říkávalo se »na novém paláci«, rovněž jako menší »*sál německý*«, druhdy pokladni komorou král. (kunstkomo-rou) zv., pocházejí z dob Ferdinanda I.; konávaly se v nich slavnosti dvorské; Rudolf II. uložil v nich velkou část skvostných svých sbírek, jichž cena na 34 mil. K nyn. peněz se páčila. Nynější úprava něm. sálu porizena dle návrhů arch. Ferstla, španělského dle návrh. arch. Kirschnera.

V nádvoří III. ocitujeme se před **velechrámem svato-vítským** (114, str. 101 zevrubný popis), před nímž na tarasu poutá pozornost naši socha sv. Jiří (176 str. 127). Proti soše vstup do již. křídla, kde přebýval v l. třicátých vypuzený král. franc. Karel X., v l. 70. pak korunní princ Rudolf v místnostech, jež v r. 1866 okupoval gener. štáb pruský. Lze odtud dojíti chodbou v l. do nejstarší Vladislavské části hradu, k níž však je také přístup přímo z nádvoří proti chrámu. Tu vedou nás dvěře z neúhledné celkem před-síně hned do nádherného

sálu Vladislavského mistrovské klenby a rozměrů znač-

ných. (Délka 74 m, šířka 18, výška 14 m), v němž gotika s renesancí se slučují. Klenby jeho znamenitě jsou ozvučné.

Zbudován za Vladislava II. Benešem z Loun byl tehdy průcho-
dlštěm do nejvyšších a nejdůleži-
tějších úřadův královských i úřa-
dův říše německé (za Ferdinanda I.,
Maximiliana a Rudolfa II.) a do
sněmovny král. českého a zemí
koruny české. Říkalo se tu tehdy
»na paláci« i dostavovali se sem
i mnozí zvědavci a mivali tu stán-
ky své i obchodníci se zbožím
vzácnějším. Odbývaly se tu také
všelike slavnosti, zábavy dvorské
a rytířské — takže i koňmo sem
přijížděli po »schodech jezdeckých«,
dosud zachovaných, jež rovněž
nádhernou klenbou se vyznamená-

vají. Také se tu holdovalo králům
nově korunovaným, posledně ještě
Leopoldovi II. a Ferdinandovi V.

Tu také Ferdinand I. držel
svůj krutý soud nad stavy a městy
českými r. 1547, dav tehdy zástupce
Pražanů v sousední soudně svě-
tnici zavřítí a hrdá klenba sálu
Vladislavského zhlížela na ochu-
zení a pokoření měst pražských,
z kteréhož se tato dosud cele ne-
povznese k slávě bývalé.

R. 1848 měl se tu konati první
zase sněm zemský, pro který již
dřevěná nyní zde stojící galerie
postavena byla, však pro události
svatodušní s něho sešlo.

Ze sálu Vladislavského vstupuje se do staré světnice
soudné čili do staré sněmovny, místnosti menší, ale ještě
významnější a důležitější nežli sál Vladislavský.

Stavby je současné se sálem
Vladisl., však klenby, možno-li
ještě umělejší a krásnější. Ve vý-
klencích stěn spatřují se tu ne-
vkusně zabilená poprsí nejspíše
Vladislava II. a Beneše z Loun.
Z nov. doby spatřují se tu podo-
bizny Marie Teresie a manžela je-
jího Františka Lotrinského, Jo-
sefa II. a Leopolda II. Složeny jsou
tu prapory dobrovolnických sborů,
jež za válek franc. vedením arcik.
Karla vlast chrániti měly. Spatřuje
se tu také starobylá mapa král.
Čes. a hrabství Kladského z r. 1720.
Ve skřini zasklené uloženy pra-
pory stavu panského a rytířského
od korunovace Ferdinanda V. Za-
řízení síně datuje se z dob sněmů
stavovských 1627—1847. Z nábytku
jmenovité stůl a židle vkusnou
práci se honosí. V siní té přecasto
rozhodovaly se osudy vlasti a ná-
roda českého na sněmech a soudech
nejvyšších. Zejména držán tu r.
1547 Ferdinandem I. proslulý »sněm
krvavý« (str. 181). Tu r. 1593 držán
obstrukční sněm, zmařený vede-
ním Jiřího Popela z Lobkovic, jenž
za to pak těžce pykal (viz str. 176).
R. 1603 vystupuje na sněmě Václav
Budovec z Budova jako vůdce
stavů evangelických, z jichž bouř-

livých sněmů r. 1608 a 1609 vyšla
volba defensorů a vydání pověst-
ného majestátu Rudolfa II. I v l.
1610—11 shlížela světnice ta na
spory jejich s Rudolfem, až r. 1611
byla svědkem volby Matyášovy a
pádu Rudolfova. R. 1615 učiněna
tu památná usnesení na ochranu
jazyka a národa českého proti ci-
zím vlivům a r. 1617 zvolen tu za
zástupce Matyášova Ferdinand
Styrský (II.).

Tu také zahájeno vzbouření
stavův proti těmž Ferdinandovi
vyhozením místodržicích r. 1618 ze
sousední kanceláře královské a
volbou 30ti direktorův, kteří často
pak svolávali stavy do světnice
soudné, také k osudné volbě Be-
dřicha Falckého r. 1619 i r. 1620,
kdy konal se tu sněm poslední za
starého zřízení zemského; až r.
1627 sešel se tu první sněm na zá-
kladě Ferdinandem II. obnoveného
zřízení zemského, jemuž přezděno
»sněm tichý«.

A sněmů takových byla řada
dlouhá, až r. 1790 opět vzchopili
se stavové k činu energičtějšímu.
Však války a doba absolutismu
umrtvily tento hlas: teprve od r.
1842 počal se v světnici soudní
ozývatí odpor vydatnější až do r.

1847, kdy konalo se poslední se- které doby stichla světnice soudní
zení sněmu postulatového, od nadobro.

Spatřujeme ve světnici soudní několik schodů vedoucích na kathedru, za kterou ve stěně dvojí dvěře železné vedou do *staré síně desk zemských* (průvodčí obyčejně sem neza- vádění i nutno o to požádati; návštěva je vděčná). Jsou zde celkem čtyři síně; v I. spatřuje se prastará, dřevěná skříň s pěknou řezbou polychromovanou, v níž druhdy kvaterna uschovávána; hned za vchodem viděti erby a jména úředníků soudních z r. 1605, z nichž erb i jméno mistopísaře Bohu- slava z Michalovic na nám. starom. odpraveného jsou zabíleny; v síni II., největší, celý strop pokryt jest jmény a erby úřed- níkův bývalých desk zemských; spatřují se tu obrovská sta- robylá kamna; v síni III. do níž vstup hájí erby úředníků už z doby obnoveného zřízení (1629), spatřují se dvě staro- bylé skříně práce velmi úhledné. K síni té přiléhá pokojík s erby úředníků z r. 1737, v němž do nedávna býval cho- ván archiv svatováclavský a část archivu korunního (nyní v archivu zemském), některý čas i klenoty korunovační.

Síň I. jest ještě zbytek míst- mínají na pohromy, jakými stižen
ností nejstarších; ostatní ukazují byl majetek národa za Ferdinan-
již na obnovení po požáru r. 1541. da I. a II. po bitvě u Mühlberka
Pozoruhodny jsou také četné dvě- a po bitvě bělohorské, kdy tolik
ře všech těchto místností tu dře- jmění českého uchváčeno a roz-
vořezbou, onde ozdobnou práci dáno cizincům.
kovanou. Místnosti ty živě upo-

V jižním křídle staré části hradní, do kteréhož přijdeme chodbou z jihozápadního rohu sálu Vladislavského, přístupny jsou bývalé kanceláře královské — sídlo nejvyššího druhdy kancléřství král. českého, později (od dob Matyášo- vých) úřadovna místodržících; ve vlastní kanceláři (v míst- nosti 2.) to bylo, co ve středu 23. května r. 1618 místo- držící král. Jaroslav z Martinic a Vilém Slavata z Chlumu se sekretářem Filipem Fabriciem od stavů evangelických oknem byli vyhozeni do Jeleního příkopu — čímž zahájeno vzbouření, zakončené tak truchlivě bitvou bělohorskou. — Na místě tom v příkopu Jelením dosud zachovány jsou dva pís- kovcové pomníky událost tu připomínající. —

V poschodí vyšším nad kanceláří královskou zachována je starobylá *síň dvorské rady říšské* (omylem bývá uváděna za kanc. královskou z níž místodr. byli vyhozeni).

Spatřuje se tu pěkný starobylý dola II. do Karla VI., dřevěný nábytek, obrovská kamna kachlová model habitu herolta a j., také pěkné práce, štítový dřevěný z korun. dvěře pro práci ozdobnou zaslu- slavnosti Maxmiliána a Rudolfa II., hují pozornosti. Dvě podobizny podobizny králův českých od Ru- postav v živ. vel. tu visící neprá-

vem za vyhozené mistodržící se vzpoury stavovské vyslýchala. Zde uvádějí. — Zde to bylo, kde *komisise exekuční po bitvě bělohorské* také 19. června 1821 vynesena byl krutý rozsudek nejen nad nimi, své porady konala a účastníky ale i nad celým národem českým.

V severním křídle Vladislavské části hradu, do něhož vstoupí se dveřmi z předsíně šálu Vladislavského, nalézají se světnice Zelená (průvodčí uvádějí sem jen na zvláštní požádání).

Dnes velká síň, všech ozdob zbavená, však památná v ohledu historickém, zejména z konce 16. a poč. 17. stol., kdy shromažďovali se tu stavové evangeličtí k poradám, rovněž jako delegáti zemí přivtělených na sněm přicházející, vyšší úředníci při těchto soudech poslové stavův a mocnářů cizích a p. Světnice ta byla také místností *král. soudů komorních a manských soudů dvorských*. V původní podobě zachována je při ní nízká malá komnata s pěknou klenbou síťovou, již patrně nejvyšší úředníci při těchto soudech zaměstnaní používali. —

V přízemí pod sálem Vladislavským nachází se celé bludiště místností, z nichž některé z nejstarších dob stol. 13. pocházejí. Mezi nimi nalézají se *místnosti soudu apellačního*, Ferdinandem I. zřízeného, v nichž Chodové svou při prohráli; pak *kuchyně královská* a mnohé místnosti, jichž za žaláře se používalo.

Vězněn byl tu za Václava IV. práva outprného, v nichž trpěli Jan z Pomuku, za Ferdinanda I. příslušníci stavů za Ferdinanda I. kolik set měšťanů pražských a (viz sněm krvavý, str. 181 a 184) venkovských, bývaly tu i mučírny a t. d.

Nežli opustíme třetí nádvoří hradní, zajdeme po prohlídce chrámu svatovítského do *uličky Vikárské*, za ním ležící, obývané hlavně hodnostáři a služebníky velechrámu (tu také proslulá hospůdka »na Vikárce«, k níž táhne se Svat. Čecha historie pana Broučka). Z uličky té v čís. 38. (n. 4.) je přístup k Bílé věži (nesprávně Mihulka zv. 2, str. 58). V ulici té také spatřuje se staré *děkanství* chrámu svatovítského, v němž uložena bývala bohatá knihovna kapitoly.

Z ul. Vikárské za chrámem svatovítským k východu přijdeme na *náměstí svatojiřské*, jež v l. zdobí dvě nové stavby: *probošství* a *dům kanovníků* (tento na místě bývalé dělo-lijny), vystavěné dle návrhu arch. Jos. Mockra. Socha sv. Václava na nároží od L. Šimka. K v. proti chrámu svatovítskému spatřujeme památnou basiliku sv. Jiří (75, str. 86), nyní za účelem restaurace uzavřenou a k J. uzavírá prostranství kostel Všech Svatých (118, str. 110), jenž s bývalým palácem Rožmberským (46, str. 74), nyní *Tereziánským ústavem šlechticů* přiléhá k Vladislavské části hradu královského.

Podle chrámu svatojiřského stejnojmennou uličkou přijdeme k bývalému *klášteru svatojiřskému* (75, str. 86) a podle něho do bývalé *uličky Zlaté*, nyní *u Daliborky* zvané. Do uličky této vybíhá v l. věž do uličky hranatá, na zad do Jeleního příkopu okrouhlá, nejspíš věž dlužníků, na niž jméno „*Mihulky*“ se přenáší. Spokojivše se malebným pohledem do této uličky, vrátíme se do uličky svatojiřské, na jejímž konci v pr. spatřujeme pamětihodný *palác Lobkovicův* (36, str. 73), v l. pak bývalý *úřad purkrabský*, sídlo druhdy první osoby po králi v zemi.

Vchází se vraty z ul. svatoj. | správa statků zemských, nalézá se dosud v l. patře sň s nástavení, vlastně jen zbytek již | stropní malbou soudu Salamouna, v níž konaly se *soudy purkrabské*; z předsíně její vedly druhdy dvěře k t. zv. *schodům krvavým*, kde prý popravy se vykonávaly. Ve vězeních purkrabských, zejména po obdobích 1547 a 1620 mnoho vězňů bylo umístěno.

V samém dvoře purkrabském (v pr.) stojí *Černá Věž*, (4) jejíž význam na str. 59 jest vysvětlen. Mezi domkem k Č. V. přistaveným v pr., a domkem (v l.), jenž na místě části purkrabství stojí, projdeme k pamětihodné *Daliborce* (5, str. 59), již prohlídku nejstarších částí hradu ukončíme.

Kdo nemíní navštívit Belvedere, po případě zahradu královskou, opustí zde hrad královský východem východními nejstarším vůbec v celém hradě. Cesta dolů vede starým, zámeckými schody nebo starou cestou zámeckou pod Brusku, není však nikterak pohodlná, aniž poskytuje příjemné vyhlídky. Spokojíme se raději vyhlídkou z prostranství před vchodem hradním (v l. domek ústavu dospělých slepců) a vrátíme se hradem zpět do l. nádvoří, kde průjezdem v pr. přes *Prašný most* (v pr. vyhlídka do Jeleního příkopu, v l. příjezd ke Španělskému sálu) projdeme na býv. hradby Mariánské.

Jelení příkop, v němž již ve | Borneo. — V l. od Praž. mostu 14. stol. bývali lvi chováni, pro- | vystavil Rudolf II. velkolepou sň turnajovou (nyní voj. jízdná). U této budovy bývala král. ba- | žantnice. chován byl také blboun (Didus) | dnes již vyhynulý pták ostrova

Popoředše kousek dále, nalézáme v l. vchod do ovocných sadů v příkopě Jelením, z nichž malebné pohledy na Hradčany, jmenovitě na Nový Svět s Loretou se naskytují, v pr. pak uzavřený vchod do královské zahrady, do níž je přístup jen na zvláštní žádost u hejtmanství zámeckého. —

Královská zahrada prostírá se odtud až k letohrádku Belvederu nad Jelením příkopem; založ. byla Ferdinandem I., k nejskvělejšímu rozkvětu přivedena Rudolfem II., jenž tu stvořil park květinový, po celém světě proslulý. — Skvostná renes. stavba pohřbíchu zanedbané *mičovny* (str. 69), znamenitá *fontana Jarošova* (str. 61), *Belvedere* jsou v ní vynikající památky po Ferdinandu I. Rudolf II. zřídil tu oranžovnu a fíkovnu a obrovské skleníky a zavedl sem proslulý vodovod z Liboce. Za Josefa I. (1709) provozovány v mičovně vlaské opery. Za Karla VI. postavena tu velká aréna k provozování výprav. opery J. Fuxe »*Constanza e l'ortezza*«; bylo v ní místa pro několik tisíc osob. I později se tu hry podobně provozovaly.

Než zahrada neušla mnohemu spustošení. R. 1743 tábořili v ní Francouzi a Bavoři a r. 1757 Bedřich II. bombardováním zničil největší část jejich ozdob, zapálil divadlo, poškodil mičovnu, sochy, besidky, gloriety obrátil vssutiny aid. V nynější stav uvedena opravami za Leopolda II.

Podle vchodu do zahrady král. vystoupíme na bývalé hradby Mariánské, na nichž rozkládá se před námi nová c. k. *škola kadetní*; podle hradby král. zahr. v pr. stínným stromoradím za 10 min. přijdeme k letohrádku *Belvederu* (1, str. 57); po prohlídce jeho sejdemo *sady Chotkovými* na silnici od Brusky (brány) vedoucí. Možno sice sejíti dolů rychle hlubokým úvozem, než krásného pohledu na hrad královský užije, kdo dá se silnicí.

V místech, kde tato silnice překročuje ústí Jeleního příkopu, nalezena byla při trhání břidličnatých skal t. zv. *kolonie Zippe*, t. j. shluk vápencový prostřed břidlic, nazvaný tak Barrandem proto, že vápenec obsahoval mladší zka-menělou zvířenu (pásma E) než okolní břidlice (pásma D₄).

V ulici pod Bruskou nalézáme se opět na území Malé Strany; podle kasáren a *ústavu slepých* (Tympanon nese relief od Jos. Maxe »Syn Tobiašův vrací otci svému zrak«). Kaple vyzdobena je freskami od Kandlera a Lhoty dle nákr. Führichových, chová sochu arch. Rafaela od Em. Maxe a poprsí zakladatelů Al. Klara a jeho manželky), přijdeme k ul. (v 1.), vedoucí k řetězové lávce, po které přejdeme opět na Staré Město na *nábřeží Rudolfovo*. Zde v l. spatřujeme *dům umělců Rudolfinum* 163, str. 120) v pr. býv. akademii umění, naproti pak v čele novou budovu *umělecko-průmyslového musea* (152, str. 119). —

Trať svou ukončíme v Josefově — jenž právě následkem assanace nalézá se v přerodu. Staré ulice mizí, nové povstávají. Dáme se od uměl.-prům. musea třídou Josefovskou do Rabinské (v 1.), která dovede nás k staré radnici židovské (55, str. 80), staronové synagoze a starému hřbitovu židovskému (13, str. 63).

Máme-li pak ještě dosti času, dojdeme třídou Josefskou do ul. Dušní ke kostelu sv. Ducha (64, str. 82) a Dušní

ul. v l. ke kostelu sv. Kříže Větš. (85, str.) a ke klášteru Milosrdných s nemocnicí (109, str. 100) a odtud v pr. ul. u Milosrdných na nám. Anežské k památnému klášteru sv. Anežky (56, str. 80), kde nyní opravy se podnikají a v pr. k sv. Haštalu (68, str. 83), odkudž přes Dlouhou tř. dostaneme se do třídy Eliščiny a touto k Prašné Bráně, odkud jsme vyšli. --

Trať I. b. Státní nádr. (v ul. Hyberské). Žižkov.

Od státního nádr. v l. prodlouženou ulicí Hyberskou dospějeme za chvíli k rozhraní mezi Prahou a Žižkovem, kde možno přestoupiti na trať Žižkov—Vršovice. Cestou v pr. viděti v postranní ulici »Grand hôtel«, zakoupený českou spořitelnou pro akademický útulek německých studentů, v druhé příčné ul. v pr. (Sadová tř.) budova řed. st. drah.

Trať poul. dráhy vede nás v l. podle nádr. státní dráhy (v l.) přímo pod vrch

Žižkov, druhdy Vítkov zvaný, proslulý vítězstvím Jana Žižky nad Sigmundem r. 1420. Nyní zřízeny na vrcholi městské sady s procházkami a restaurací; projektován je tu Žižkův pomník; podjezdem pod viadukty dráhy vstupujeme do hlavní třídy předměstí

Žižkova, jež patří mezi nejmladší města pražská a honosí se neobyčejně rychlým vzrůstem své populace, čítajíc na 70.000 obyv. K nejvýstavnějším budovám města (nový kostel sv. Prokopa a realné školy) vede elektr. dráha Vršovicko-Žižkovská. Trať, kterou se ubíráme, vede nás do středu města a tímto k restauraci Bezovce a hřbitovům Olšanským. — Jinak znám je Žižkov dobře zařízeným chovem vepřového dobytka p. Stomeho a starou továrnou na zápalky firmy Bellot a sp.

Trať II. Křižovatka Josefské nám. X Prašná Brána.

a) Směr: *Národní Divadlo — Františkův most — Újezd — Petřín — Strahov — Malá Strana.*

Od Prašné brány vede nás trať po Příkopě podle paláců Živnostenské a Zemské Banky, Národopisného musea a výstavy a tržnice vzorků domácího průmyslu (obě v paláci hr. Sylva-Taroucy č. 12) na dolní konec Václavského nám. u Můstku, kde bývala (počítaje od Prašné brány) druhá brána Starého města. S pohledem v l. na mohutný prospekt Vá-

Prašná brána.

clavského náměstí s korunou jeho budovou musea král. českého, vstupujeme do užší ulice Ovocné, v níž v pr. je vchod do *staroměstské tržnice* (168, str. 121).

Nejdeme-li ulici Ovocnou, zavede nás úzká ul. v l. na náměstí Jungmannovo (druhy Frantiskánské), kde zajímá starobylá stavba chrámu *P. Marie Sněžné* (83, str. 91) se svými pohnutlivými dějiny, při níž v býv. budově školní umístěna je stálá *výstava školská a sbírka Komenského* (93, str. 55) a před níž spatřujeme pomník *Jos. Jungmanna* (177, str. 127.)

Obě cesty svedou nás do třídy Ferdinandovy, kde v pr. ulice *Perlová* naznačuje třetí místo brány v býv. hradbách staroměstských.

V třídě, před námi se otvírající, není tak historických památností, jako mohutných, v Praze nejvýnosnějších domů, v l. dům *Portheimův*, v pr. nároží do *Perlové ul.* a *Platýs*

Než *Platýzem* jako domem průchodním projíti lze na starodávny uličkou podle něho vrátíme se do *Uhelný trh*, kde nalézá se stálá výstava a tržnice řemesl. výrobků a odkud i vejíti lze do pamětihodné ulice *Michalské* (str. 166), nebo v l. dáti se ulicí *Martinskou*, kde spatřuje se zbytek zrušeného kostela sv. Martina (str. 95); tr. Ferd. proti renomované restauraci u *Choděry* a dojdeme na křiž. elektr. drah v ulici *Spálené*, odkud lze se odebrati na *Vyšehrad*, *Smíchov* neb *Vinohrady*.

U Perštýna stojíme na místě, kde v býv. hradbách staroměstských stávala brána *Zderazská*. Přišlo se touto přes Perštýn k nám. druhdy Filipa a Jakuba se stejnojmenným kostelem (str. 82), nynějšímu nám. Betlemskému, kde stávala již se zemí srovnaná *kaple Betlemská* (str. 82) s domem *Husovým*. Je tu také jeden dům označen pamět. deskou Husovou, však mylně (viz str. 82. a 125.). Pamětihodno zůstává náměstí dnes zřizujícím se zde *průmyslovým museem* z nadání Anny a Vojtěcha Náprstkových (str. 47).

Třída Ferdinand. v dalším svém postupu vede nás podle moderních nevýznamných budov *k policejnímu ředitelství* (v pr.), v jehož pozadí v ul. Bartolomějské spatřují se zbytky bývalého *Konviktu* 58, str. 81) a chrám Bartolomějský a budují se nové trakty centrály policejní; v l. naproti polic. řed. vidíme klášter Voršilek s kostelem (117, str. 110), dále v pr. palác *České Spořitelny* (165, str. 120) a na konci v l. monumentální stavbu

Národního Divadla (129, str. 114 a 136).

Odtud otvírá se nám rozkošný pohled přes ostrov Střelecký na Petřín a popojdeme-li kousek v pr. na nábreží, velkolepá panorama Malé Strany a Hradčan s Vltavou, mostem Karlovým přepnutou v popředí. Na nábreží možno prohlédnouti si též pomník cis. Františka I. (str. 124). Ulici Karoliny Světlé (býv. Poštovskou) podle polic. ředitelství sejdem zachvilí k památné romanské kapli Sv. Kříže (84, str. 89 a 162) a dál podle nové budovy vyšší průmyslové školy půjdeme až na nábreží, kde v l. spatřují se vedle staroměstské

vodárny Královské lázně (str. 19), v nichž také Havlíček mival svou redakci a v pr. býv. pal. Colloredo-Mannsfeldův, nyní zemská šermírna. Ulička v pr. zavede nás k tiskárně Haasovské, nalézající se ve spustošeném goth. chrámu býval. *kláštera sv. Anny* (str. 64).

Od Nár. Div. v l. několik min. stihneme most, vedoucí na nejpeknější pražský ostrov *Žofín* s láznemi parními a slatinnými (str. 19), restaurací, v létě s plavárnou a t. d.

Trať naše vede nás přes nový kamenný most Františkův, zbudovaný na místě mostu řetězového. S jednotlivých bodů jeho naskytuje se malebný pohled zpět na skupení Nár. Divadla a na skupení u staroměstského konce mostu Karlova (Mostecká věž, věž vodáren, kostel sv. Františka a Křižovníků ze skupení jeho nejnápadněji vynikají).

Přicházíme na Újezd, kde kousek cesty v pr. stihneme uličku (v l.), vedoucí na Nebozízek k stanici lanové dráhy.

V sadech na Nebozízkou přis pěkným pohledem do zahrady jemná rest. s krásnou vyhl. na Kinské, na Smíchov a Košíře. Nebo Prahu. Vystoupiti možno výše na bastion, kde vyhl. je dokonalejší

Petršina s kostelem sv. Vavřince (113, str. 101), památný popravami Vršovců, s kaplí Božího Hrobu, s rozhlednou a restaurací, s dioramou kl. Čes. turistů, představující boj se Švédy na mostě Karlově r. 1648 od bratři Liebscherů a s bludištěm.

Rozhledna zbudovaná o kon-
strukci železné, přístupna je po
schodech neb výtahovadlem, po
celý den v létě, za příznivého po-
časí i v zimě (o svátcích a v ne-
děli). Za os. 40 h, děti 20 h. S po-
užitím výtahovadla 1 K, děti 60 h.
V neděli a ve svátek ceny sníženy.
Panoramou kruhovou viz v příloze.
Na rozhledně dějí se pozorování
meteorologická. Zejména rozhled
ke Středohoří je půvabný. (Příloha.)

Sestup mezi zahradami, kryjícími vrch Petršina (v l. Strahovská, v pr. Lobkovická) podle křížové cesty, jejíž nyní již zašlé obrazy malovány dle návrhů Führichových, cestou dosti nepohodlnou do ulice Vlaské k palácům *Lobkovickému* (35, str. 73) a níže *Schönbornskému* (45, str. 74), odkudž přes tržiště dostaneme se do centra Malé Strany (str. 174).

Traf II. b. Prašná Brána. Poříč. Museum města Prahy. Karlín.

Na Josefské náměstí vstupující máme před očima obraz, který za nedlouho velkým podlehne změnám.

V l. bývalý dvůr královský, pozdější seminář, pak v kasárna a posléz školu kadetní proměněný, je již vyprázdněn a za nedlouho budovy moderní zaujmou jeho místo. Podobně má se státi s protějším Novým Ungeltem, jehož předek empirového slohu kryje bývalý klášter Hybernů s hlav. celnici a finanč. úřady. Snad těmi místy půjde i nová ulice směrem k státnímu nádraží, možná příštímu centrálnímu nádraží Prahy.

Okolo kostela sv. Josefa (76, str. 87) vstupujeme do třídy na Poříčí, jež připomíná jméno bývalé osady německé, spějeme k rozhraní obce pražské a karlínské, na němž v místě bývalých hradeb městských spatřuje se dnes v pr. úhledný malý sad s *museem města Prahy* (150, str. 45 a 119) a pomníkem vojinů padlých r. 1848, v l. pak *nádraží dráhy severozápadní* (154, str. 119) se zdobným průčelím.

Cestou po třídě Poříčské ne-
místi Petrské a ulice Petrská se
naskytuje se kromě řady menších zajímavým *kostelem sv. Petra* (105
a větších hotelů nic zvláště zaji-
mavého, stranou však v l. leží ná-
str. 98).

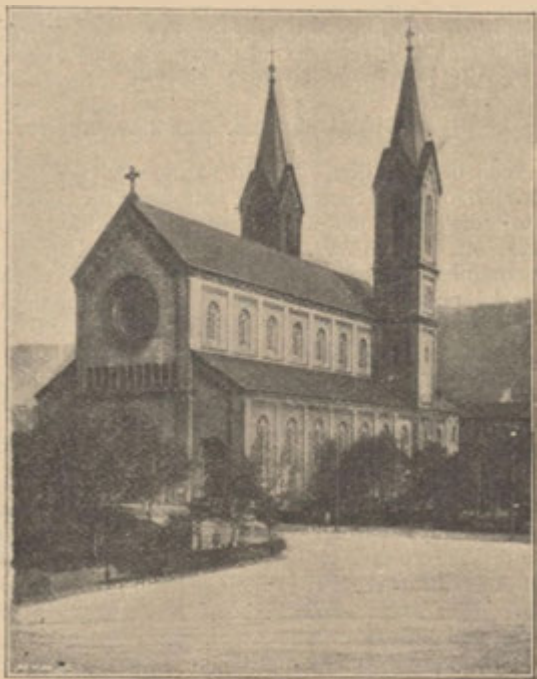
Před bývalou branou Poříčskou na t. zv. špitálském poli rozkládá se dnes místo

Karlín (r. 1890 měl 21.540 ob.), zvané tak od r. 1817, kdy bylo tu jen několik domův. Město nemohlo se v posled-

ních letech rozšiřovati, až nyní zakoupením pozemků invalidovny získalo novou plochu zastavovací. Ulice jsou osvět. elektrickým světlem.

Hlavní třídou královskou vede nás trať podle výstavné budovy

Občanské záložny (vyst. dle Brabce a vyzdobené sochami od plánů arch. Bauma, stavitelem Čapka a malbami od Schaiwla).

Chrám sv. Cyrila a Methoděje v Karlíně.

pod viadukt státní dráhy, kterýž město v celé šíři protíná a dále na náměstí Jungmannovo, kde v pěkně hleděných sadech spatřuje se zeleným pozadím Žižkova zdobený chrám sv. Cyrila a Methoděje (141, str. 116). Na tomtéž nám v domě u města Petrohradu má sídlo své komisse pro ka-

nalisování Vltavy. Za kostelem pak *radnice* s alleg. výzdobou od Čapka, budova *realky* a *obec. i měšť. škol.*

Pokračováním hl. třídy, z níž je přístup *k přístavu Karlínskému* na Vltavě, k převozu do Holešovic (k ústř. jatkám) a k nákl. nádr. i zast. severz. dráhy na ostrově Rohanském, dospějeme na konec města, kde na prostranství bývalé voj. střelnice, voj. cvičiště a pozemků invalidovny spatřuje se zrušený hřbitov evangelický (kde odpočívali Pavel J. Šafařík a kněz Aug. Smetana), dále

sady s pomníkem zákopníků, uto-
nulých za povodně r. 1891 *a spom-*
níkem *hrab. Strozziho a s invali-*
dnou, založ. Karlem VI., však nedostavěnou dle plánů původ-
ních (str. 64).

Trať III. a. Státní nádraží. Smíchov. Košíře.

Trať vede nás pouliční drahou skrze ulici Dlážděnou na nám. Havlíčkovo (dříve Senovážné), jemuž panuje úhledná zvonice svatojindřišská a jehož ozdobou jsou budovy *Plodinové bursy* (127, str. 112) a *hypoteční banky* (str. 112).

Je to náměstí četných velkých comptoirů obchodních a sídlo české pojišť. banky Slavie. Hned za ním u ulice Jerusalemské, jež je sídlem staré nakladatelské firmy F. Šimáček a kde má stavěti se nová synagoga, spatřujeme *kostel sv. Jindřicha* v malém sadě (74, str. 85) s obecnou školou v pozadí. Za touto školou v ul. Půjčovni nalézá se c. k. zastavárna, druhdy známé *Stögrovo divadlo* v Růžové ulici, kde se v l. padesátých česká představení dávala.

Ulicí Jindřišskou podle pal. hr. Harracha (v l.) a budovy *c. k. ředitelství pošt. telegrafů* (str. 120) přijdeme na oživenou křižovatku ve středu Václavského nám. Jeden roh její do ul. Jindřišské (v pr.) tvoří zdobný palác pojišťovny *Assicurazioni-Generali* (123, str. 111), jeden roh do ul. Vodičkovy (v l.) tvoří *dům arch. Wiehla* v čes. renaissanci s malbami dle návrhů Mik. Aleše provedenými, druhý roh do téže ul. (v pr.) tvoří budova, v níž nalézá se c. k. st. návladnictvo a jež zajímavá je sporem o dědictví mezi c. k. erárem finančním a dědici po mecenáši B. Schnellovi (Ústř. Maticí Školskou).

Ulicí Vodičkovou podle výstavních a zábavních *novoměstských sálů* (v pr. ul. a dům Palackého) a podle *vyšší dívčí školy* (v l.) a palácových domů arch. Hlávky (v pr., kavárna akademická) přijdeme až pod památnou věž *radnice novoměstské* (52, str. 76), naproti níž (v l.) spatřuje se dům u Hopfenštoků se zdobným portálem, dílem Prokova v domě

tom narozeného (pam. deska); vedlejší nároží je pěkná gotická novostavba.

Cesta vede nás v pr. do ulice Lazarské, v jejíž středu v pr. spatřujeme palácový dům *Domácnosti* (obr. na str. 143.), v l. pak ulička, vedoucí k býv. *kapli sv. Lazara* (str. 89), zatím již sbořené. Překročíme křižovatku v ulici Spálené (v l. staveniště budov tresního soudu) do ulice Myslíkovy.

V pr. ulici Černou dojiti možno přes Opatovickou ul. (zde bývala ves Opatovice) do Jirchář ke kostelu *sv. Michala* (100, str. 96). Rovněž v pr. ulici Pštrosovou přijde se ke kostelu *sv. Vojtěcha* (116, str. 110) a do assanační čtvrti svatovojtěšské, jež novým nábrežím k Vltavě má býti ukončena.

V l. odbočuje ul. Zderazská na Zderaz, kde bývala druhdy ves v pěkné poloze nad Vltavou s letohrady a lázněmi královskými. Z těch časů zbyl tu ještě kostelík

sv. Václava (112, str. 101) a z pozdější doby *svatováclavské lázně*, památné shromážděním r. 1848 a později jako fyziologický ústav Purkyněv. Na l. spatřuji se nedostavěné části *probošství křižovníků* s červ. hvězdou, za nimiž kryje se zruš. *kostel sv. Petra* (104, str. 98). Naproti bývala trespnice *svatováclavská*, na jejímž místě rozkládají se moderní domy (dům českosl. obch. akad., Česk. výr. spolku ženského a j.). — Zruš. *kostel sv. Karla Bor.* viz str. 87.

Ulice Myslíkova, v níž na pr. stával dům, kde žili *Fr. Lad. Čelakovský* a *dr. Jos. Čejka* (pamětní deska na novostavbě) přijdeme k malebným *mlýnům šitkovským* a zabočíme v l. na *nábřeží Palackého* s domem č. 1897, kde žila *Žofie Podlipská* (pam. deska) a kde sídlí *Jar. Vrchlický*.

Výhled v pr. na Smíchov sbíhá k *Žofinského* a *Židovského* v popředí. V l. výhled na nově budovanou čtvrt Zderazskou a později na malebnou partii s kostelem na tamní i se zelenými břehy ostrovu *Slovanech*.

Nábřežím dospějeme k *mostu Palackého* (148, str. 117), od něhož v l. tvoří se náměstí *Palackého*, na němž položen byl již zákl. kámen k pomníku *Palackého*.

Most poskytuje nám jednak proti vodě do kraje, ztrácejícího krásný výhled po řece dolů přes se v mlhavě dálce, jež v l. vroubí ostrovy k mostu Karlovu s nádh. Podskalské s korunou kláštera a chrámu na *Slovanech* a hranou panoramou *Petřina* a *Hradčan* v l. a vřidným obrázkem náš. s pozadím zašlé slávy starobylého plavky s mlýny *Šitkovskými* a *Vyšehradu*, v pr. lázně a stanice přístavištěm parolodí v pr., jednak parol. a za mostem příst. vorový.

Přešedše most ocitujeme se v moderním průmyslovém Smíchově (viz trať VIII.), jehož hlavní třídu překročíme a dostaneme se na *třidu Plzeňskou* (v l. proslulé továrny *Ringhofrovy*). V třídě této od první stanice v l. vede ul. *Mozartova* k ville *Bertramce* (str. 57), v pr. pak vzhůru *Sokolskou* ul. přijdeme k novému zdobnému kostelu *arch. Gabriela* a na silnici *Bělohorskou* vedoucí ku „*Francisko-Josefinu*“ (str. 20) a okres. nemocnici; *Plzeňskou* třídou dále

stihneme k pamětihodnému, zrušenému již *hřbitovu Košířskému* (133, str.) a dále podle několika zahr. hostinců na *Klamovku*.

Druhdy soukromý park, nyní kde pravidelné koncerty se konají. — velká zahr. restaurace s pěknými procházkami a stinnými partiemi.

V někdejší košířské vile *Kavalírce* zřídil dr. Stan. Černý sanatorium pro léčení lupusu a rakoviny; na úpatí návrší k ústavu náležející zahrady restaurována a rozšířena *kaple* z min. stol. pocházející.

Od Klamovky v l. odbočuje silnice, která za 20 min. dovede nás do *Bulovky*, hlinišť proslulých četnými nálezy diluv. kostí. Erární silnice podle Klamovky vede nás do lučnatých poloh statku *Cibulky* (v l.) jež rovněž jako dále ležící louky Motolské prosluly zajímavou květenou. V Motole u malebné diabasové skály s křížem tato trať končí.

Trať III. b. Státní nádraží. Poříč. Severoz. nádraží. Štvanice. Holešovice.

Vystoupivše ze stát. nádraží do ul. Havlíčkovy, stojíme právě proti domu (Hotel Royal), v němž ¹⁹7. r. 1856 *Karel Havlíček* zemřel (deska pamětní). Cesta v pr. vede nás na Poříč a Poříčím v pr. k Severoz. nádr. (viz str. 119) a museu král. hl. města Prahy (str. 45 a 119).

V l. podle nádraží přes Těšnov dojedeme za krátko na nový (prozatímní) most, jenž přes cípy ostrovů Rohanského (seřaďovací nádraží a skladiště) a Korunního vede na ostrov Štvanici a dále přes Vltavu do Holešovic.

Ostrov Štvanice, druhdy také 1041 Jindřich III., pod Vítkovem *Velké Benátky* zv., je z největších, položený, spojení s vojskem marale také nejnižších ostrovů pražských, takže mnoho povodněmi trpí. Přes to je také nejstarším obořel tudy Prahu Svatopluk, chtěje ostrovem pražs., a ve válečných dobách tudy Prahu Svatopluk, R. 1109 Vladislav I. na planině u Holešovic porazil Vyprechta Grojského, jenž spěchal na pomoc Bořivojovi; vítěz přebrodiv Vltavu u Štvanice bral se pak k Vyšehradu, z něhož Prahy se zmocnil. R. 1142 přechal tudy Znojemský kníže Konrád po marném obléhání hradu pražského před pronásledujícím jej Vladislavem II. R. 1249 postupovala přes Štvanici vojska Buby. Přes Štvanici udržoval r. Václava I. proti synu jeho Ota-

karovi, jenž vlády se byl zmocnil. Ve 14 stol. rozšiřovaly se na Štvanici zelinářské zahrady osadníků Poříčských. R. 1401 přebrodil se tudy s markrabími mišenskými Rubrecht Falcký, spojený s nespokojenými čes. pány proti Václavu IV. Za marného obležení padly tehdy všechny stromy na Štvanici za palivo pod kotle vojenské. 1420 tábořili tu pod Žižkou Táboři, kteří odtud několik úspěšných výpadů proti Zikmundovi učinili k Ovenci a Břevnovu a pak na Vítkov ustoupili, kde Zikmund je následovavši byl poražen; tehdy na útěku mnoho Zikmundových křižáků ve Vltavě utonulo a Zikmund sám s Letné přihlížel k této své porážce a štvanici svých vojsk. Přes Štvanici táhlo krátce před bitvou lipanskou vojsko pan-ské na pomoc městu Starému proti Novoměstským a v těch časech naposled táhla tudy jízda saská a mišenská na pomoc Albrechtovi proti Táborům. V 16. stol. poprvé nazývá se ostrov Velkými Benátkami (proti malým Ben., jak slul ostr. Střelecký) a bývala tu hojně navštěv. krčma s veř. zahradou, v níž v létě vždy v neděli střelba ku ptáku se provozovala. R. 1611 hájili tu Pražané brod Vltavský proti Pasovským v Bubnech tábořivším. Od 16. stol. měli Staroměstští na ostrově, jenž městu tehdy náležel, vlastní prachárnu (výrobu i sklad, přenesený sem z věže Prašné v ul. Celetné) a zřízena tu pak i prachárna vojenská. Obě zapáleny r. 1648, když zásoby střeliva před Svědy do města uchráněny. Vojenská byla znovuzřízena a vyletěla několi-krát do povětří; zrušena za Jo-

sefa II., kdy nová zřízena ve Hvězdě. Za moru r. 1680 tábořilo na Štv. vojsko, jehož tu nicméně mnoho pomřelo. Na konci 17. stol. počaly se tu odbývat štvanice se zvířaty. Za války o dědictví rakouské 1741—42 opět použili brodu Sasové, aby tudy města se zmocnili. Za kruté zimy r. 1742 nezůstal na Štvanici (ani v král. Oboře) ani jediný strom a také ohrada cirkus, střelnice i všechna stavení spálena. Brodu u Štvanice užil ku přechodu též Fridrich II. r. 1744; tehdy spustošeno i to, co ještě zbývalo, mlýny i mosty na Štv. vedoucí spáleny. Město utrpělo tehdy na 10 mil. škody a bylo nuceno ostrovy své prodati. Prodána i Štvanice, kde znovuzřízen cirkus, střelnice atd. Štvanice r. 1805 zakázány. Brod, jenž po tisíciletí byl důležitým přechodem strategickým, zničen byl povodní r. 1784; potom zařídil tu knih-tiskárň. Schönfeld kromě papírny i letohrad s parkem, s taneční síní a letním divadlem zvaný »Růžodol«, nejoblíbenější místo Pražanů. Posledně osvědčila se strateg. důležitost Štvanice za revoluce r. 1848. Tudy přispěli tehdy husaři Windischgrätzovi a tudy také ze St. a Nov. Města na Mal. Stranu dostal se Windischgrätz, odvážeje si seboumrtvolu knežny, v Celetné ulici zastřelené i těžce raněného syna. Ostrov, mnohonásobně povodněmi zpustošený, v posledních letech stal se opět majetkem obce pražské; kromě restaurací bývají tu často hosty kočovné karavany divokých a polo-divokých národů, z jara (o velkonočních) koná se lidová slavnost a pod. —

Prívoz, jenž na místě bývalého brodu byl zřízen, nahrazen právě prozatímním dřevěným mostem, jenž v kamenný se má proměnit. Ten vede nás do Vltavské ul. v Holešovicích, odkudž v pr. nedaleko je do *ústř. jatek* (str. 116) nebo elektr. drahou dojeti lze do *elektr. centrály* neb k *přístavu Holešovickému*. —

Trať IV. a. Prašná Brána. Václavské nám. Museum král. čes. Vinohrady—Nuselské schody (nádraží). Nusle.

Sledující od Prašné brány trať II. (str. 189) až k ulici na Můstku, obracíme se tuto v l. širokým boulevardem *Václavského nám.* vzhůru, majíce před sebou imposantní pohled na budovu *musea král. českého* (149, str. 33, 117, 162).

Náměstí honosí se řadou moderních domů a paláců: *Politiky*, palác *Assicurazioni-Generali* (123, str. 111) hotel arcivévody Štěpána, v pr. dům *Všeob. záložny* (č. 10.) v baroku od arch. Dlabáče s plastikami od Šalouna, *obchodní dům* č. 12. od arch. Kotěry s plastikami od Pekárka a Nováka, na rohu ul. Vodičkovy nízký dům s věží ze sporného dědictví po rytmistrovi Bergrovi (Matice Ústř.), dům *arch. Wiehla* s malbami od Aleše, výše sídlo rady zemědělské a starodávné hostince u Primasů a na Košíku (tento v moderním domě). Naproti v l. v ul. Mariánské »Nár. Listy.«

Na náměstí stávala až do r. 1879 jezdecká *socha sv. Václava* (nyní u proboštství na Vyšehradě, sem je určena socha od J. Myslbeka), u které r. 1848 scházel se často lid český za zpěvu národ. písní. 19. března 1848 sloužil při ní arcibisk. Schrenk mši u přítomnosti poslanců, ubírajících se k Ferdinandovi Dobrotivému do Vídně a po jich návratu 27. března zpíváno tu *Te Deum*, 4. června t. roku konal tu Samatovič bohoslužbu pro Jihoslavy, k slov. sjezdu se dostavivši a 11. června sloužil tu farář Arnold mši, po které lid táhl do Celetné ulice, kde srážkou s vojskem zahájena krvavá revoluce svatodušní. I později šuměl kolem této sochy probuzený život národní.

Ulicí Mezibranskou v pr. podle míst, kde na bývalých hradbách stávala česká arena, dospějeme do ulice Žitné, kde stávala Žitná Brána.

Odbočkou v pr. Sokolskou třídou podle *domu Sokola pražského* a vodojemu pražského dospějeme k nové české dětské nemocnici a na Karlov (78, str. 87), k blízké nové porodnici (159, str. 120) a k sv. Apolináři (57, str. 81). Kdo nechce vrátiti se, může tudy sejiti do Slupi ke klášteru *Alžbětinek* a ústavu choromyslných s kost. P. Marie (96, str. 95) a vrátiti se přes náměstí Karlovo; nebo jíti od Karlova ulicí u Karlova k pamětihodnému Dienenhoferovu letohrádku *America* (1 a str. 57) (sochy odtud přeneseny v nov. době do městského musea), k ústavům *české lékařské fakulty* v ulici Kateřinské; v téže ul. v l. *ústav choromyslných* s pamětih. kost. sv. Kateřiny (80, str. 83) a dále podle všeob. nemocnice s kaplí a ústavy něm. fak. lékařské na Karlovo nám.

Hlavní směr trati vede nás do třídy Havličkovy a touto v pr. přes Tylovo nám. čistě moderní čtvrtí k nuselským schodům, vedle nichž v pr. nalézá se Chmelův velkozávod uzenářský »na Zvonarce«.

Nuselskými schody sestoupí se k vinohradskému nádraží dráhy Frant. Josefa k Vídni a Linci, české dráhy záp. k Plzni, Rakovníku a Protivínu a dráhy pražsko-duchcovské k Mostu a Duchcovu. —

Kdo dojel až sem, může se vrátiti přes Karlov kamž dostane se ulici Koubkovou od předposl. stanice elektr. dráhy nebo krat-
čeji spojovacím mostem přes sil-
nici nuselskou od ulice Klicperovy
(jenž jest projektován). —

čejí spojovacím mostem přes silnici nuselskou od ulice Klicperovy (jenž jest projektován). —

Trať IV. b. Prašná Brána. Eliščina třída. Most Františka Josefa. Letná. (Lanová dráha). Holešovice-Bubna. Král. Obora. Troja. (Bubeneč. Bruska).

Od Prašné Brány nebo z Josefského nám. od zdobné čelkárny, jež je zároveň přepínací stanicí elektrickou, vede nás trať podle bývalého hradebního obvodu Starého města třídou Eliščinou k řetězovému mostu císaře Františka Josefa.

V místech, kde ústí Dlouhá třída, bývala jedna, na konci tř. Eliščiny druhá brána městská; z Eliščiny tř. v l. vstup na tuto otevřeli řezníci pražští Janu Lucemburskému, jenž tak hravě opanoval město. Prostréd třídy je stan. při ulici Klementské, odkud podle evangel. kostela sv. Kle-

menta (str. 88) přijde se na nový prozatímni most na Štvanici (str. 196); z Eliščiny tř. v l. vstup na František, kde nové nábreží se buduje a kdež nedaleko v býval. kláštere sv. Anžky shledati lze nejstarší památky (str. 80) slohu goth. v Praze.

S mostu naskytuje se skvostný pohled na Hradčany s Petřínem v pozadí a akademií hr. Straky na úpatí v popředí. Za mostem krásné stráně Letné vybízejí k procházce pěkně zřízenými sady kor. prince Rudolfa s restaurací (též v l. od mostu nad Vltavou rest.).

Pod mostem zasluhuje povšimnutí pražská lososnice; při normálním stavu vody viděti, že celý jez na hřebeni zahrazen je mřížkou. Losos táhnoucí proti vodě buď na tuto mříž naráží a v ní se chytí, častěji ale podle ní pluje až k vratům, u nichž prudký proud srazí jej do lapáku vedle splavu vrat vorových zřízeného.

Na stráž letenskou možno vystoupiti též drahou lanovou a stihnouti nahoře dráhu elektrickou, která v malé chvíli zaveze nás do král. Obory k letohrádku místodržitelskému. Před vjezdem do král. Obory *akademie umění*, stavba arch. Roštlapila z r. 1899.—1901.

Stráž letenská, hlavně břidlicemi zahořanskými (Dd.) tvořená, pokryta byla druhdy vinicemi: pak spustla a teprve v 60. letech 19. věku proměněna v sady. Stával tu letohrad hr. Valdštýna »Belvedere«, tam, kde nyní stojí restaurace. R. 1743 byl Francouzi do povětří vyhozen. Poblíž bašty XIX. stojí pavillon knížete Hanavského, sem z jub. výstavy r. 1891 přenesený, jenž velkolepý pohled na

Prahu poskytují. V sadech obelisk české mládeže, závodistiště a v pokorunního prince Rudolfa. Na pláni zadi přečerpací stanice s věží. letenské hřiště spolku pro hry

Obloukem po dole dovede nás trať elektrická podle některých továren novou čtvrtí pražskou, zvanou

Holešovice-Bubny, jež měla koncem r. 1900 31.512 obyv., k druhému vchodu do král. Obory. Velký pražský pivovar, ústřední jatky. Elektr. centrála. Výstaviště. Přístav na Vltavě. Městská plynárna.

Král. Obora (Stromovka) bývala za Ferdinanda I. oborou, tvořivší již ode dávna v těchto místech rozsáhlý les, sáhající na jedné straně až po Petřín, na druhé až po Hvězdu a Sárku. Při ní ležela vesnice Ovenec a tudy mnohé útoky nepřátel braly se od strany Hradčanské k brodu u Štvanice a naopak (viz str. 196). R. 1804 proměněna purkrabím hr. Chotkem ve veř. park, jímž je dosud. Bývalý lovcův zámek gothický ze 16. stol. je nyní letním sídlem místodržitelův.

V dolní části býval v kotlině, kde nyní malý rybník se spařuje, velký rybník, z Vltavy štolou le-

ženskou za Rudolfa II. napájený. Stola ta dosud existuje a rozšířila se nyní ve velký tunel kanalizační; plány její skvostně provedené, zmizely se sbírkami Rudolfovými a byly v novější době ryt. Lannou z Paříže opět do uměl. průmysl. musea přineseny. (Reprodukce v díle »Sto let práce«). Elektrická dráha jde až skoro k hlavní restauraci, vedle které náleža se tu ještě II. rest. vedle rozsáhlého výstaviště a československé vesnice (str. 113). Na výstavišti »panorama Maroldovy bitvy u Lipan« (má býti do města přeneseno) a za ním letní divadlo Uranie.

Projdeme-li podle I. restaurace král. Oborou hlavní silnici vyjdeme podjezdem dráhy k Císařskému mlýnu, k němuž ústilo nyní zasypané rameno Vltavy, obmykající tu ostrov Trojský. Stavbou zdýmadla mezi Trojou a Podbabou, jež samo stojí za podívanou, poměry ty valně se změnily.

Zdýmadlo sestává ze sklop-jezem propouštějí se zvláštním něho jehlového jezu, jímž vzedme komorovým průplavem postran- se voda o 1½—2 m nad nor. ální nim. Na druhé straně pak viděti hladinu, takže odtud vzednutí to je propust' v podobě dlouhého sáhá až do přístavu Holešovického splavu pro vory. V propusti vorové i vedle ní v hrázi pobřežní zřízeny jsou průplavy pro tažné ryby. jmenovitě lososy.

V Císařském mlýně za Rudolfa II. byl lázeňský dům s koupelnou na způsob jeskyně od stav. Antoního post. Nedaleko měl císař »zelený« rybníček se pstruhy a j. letohrádků a na ostr. Císařském rybami. Byla tu i brusirna draho-

chů, v níž umělci Hübel a Misoni často v přítomnosti Rudolfové pracovali. Přes ramena řeky spojen byl most s Trojou, kde bylo mnoho letohrádků a na ostr. Císařském chována pernatá zvěř k lovu.

Přes Vltavu dostaneme se nad zdýmadlem přívozem do Troje, sídla zemského pomologického ústavu s vinicemi a sady, kdež také za podívanou stojí zámek (str. 80), jedna z nejlepších a nejozdobnějších staveb K. Dienzenhofera. --

Trať V. Nádraží Františka Josefa. — Okružní dráha.

a) *Nádraží — Žižkov — Olšany.* b) *Nádraží — Vinohrady — Olšany a Vršovice.*

Vystupující z nádraží Františka Josefa, ocitujeme se na Sadové silnici, jež dělí nádraží od velkého městského sadu, v němž na konci v pr. zřízeno býti má činoherní české divadlo a na jehož konci v l. malebně se rýsuje museum české.

Sadovou silnici jde trať elektrické dráhy, jež v l. vede na Kr. Vinohrady k Olšanům a do Vršovic, v pr. na Žižkov. Přestoupením z ní lze ovšem dostati se u musea na trať do Stromovky, na Purkyňově nám. vinohr. na trať

Karlovo nám., Spál. ul. a Vyšehrad a přestoupením na konci Sadové silnice v pr. (u Bulhara) na trať Staré Město—Malá Strana, Smíchov — Štvanice—Holešovice, Karlin a Florenc—Vysočany.

a) *Žižkov — Olšany.*

V pr. podle městského sadu vede nás trať k ul. Bolzanově a na křižovatku u Bulhara.

Bolzanovou ul. v l. přijdeme (str. 112). V ulici Mariánské (za hned na nám. Havlíčkovo, kde v pr. stojí palác *hypoteční banky* »Grand Hotel«, ježž Česká spořitelna koupila pro mensu akademsvatojindřišskou a v pravo od ní v rohu nám. *plodinovou bursu*)

Od křižovatky zahýbá elektr. trať pod viadukt dráhy v pr. k městským *plynárnám pražským*, v jichž sousedství bývala do nedávna veřejná restaurační *zahradá rajská*, v které dnes zřízeny jsou školky a skleníky městských sadů. Podle plynáren vede nás trať k novému Žižkovskému *kostelu sv. Prokopa* (143, str. 117), za nímž v oblouku vzbudovaný Žižkovské střední a měšťanské školy, a za nedlouho staneme u vchodu *hřbitovů Olšanských* (str. 133) odkud podle vinohr. pivovaru dojedeme do Korunní třídy vinohradské k národnému domu a kostelu sv. Lidmily.

b) *Král. Vinohrady — Olšany.*

Od nádraží Františka Josefa vede nás trať v l. podle nového *německého divadla* (130, str. 115) k budově *musea král. čes.* (149, str. 117), kolem níž dostaneme se na hlavní křižovatku

Král. Vinohradů, města vyrostlého za posledních třicet let a čítajícího dnes přes 53.000 ob. Široké třídy s moderními činžáky. Jen Hálkova tř. má před domy zahrádky.

Na svazích k Nuslím a Vršovicům villové čtvrtě (jiná projektována nad býv. Kanálkou). Reálné školy a gymnasium, okr. hejtm. Z tov. závodů: Prokopcova tov. na mlýnské stroje, Maršnerova na orient. cukroviny. Chmelova na uzenářské zboží, akc. pivovar.

Trať vede nás třídou Palackého podle výstavné budovy *Vinohradské záložny* (plastiky nad portálem od Poppa) na náměstí Purkyňovo se sady, radnicí, kostelem sv. *Ludmily* (142, str. 117) a *Národním domem* (132, str. 115). Od Nár. domu táhne se velký prospekt Korunní třídy *k akc. měšť. pivovaru* s dvěma velkými zahradními restauracemi (na Feslové, koncerty, zimní kůželník, k továrnám Prokopcově a Maršnerově, poblíž nichž nalézájí se remise dráhy, řeznická tržnice na maso a hřiště. Dál vede trať *k hřbitovům Olšanským* (str. 133) a podle nich opět přes Žižkov k nádraží Frant. Josefa, odkud jsme vyšli.

Trať VI. Spálená ulice. Karlovo nám. Vínohrady. Vršovice.

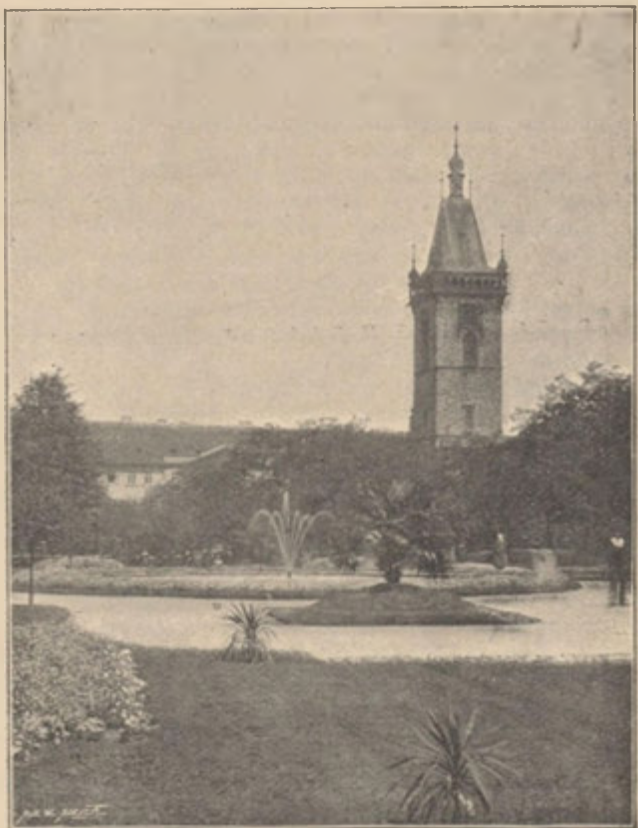
Spálenou ulici od Perštýna, kde v staroměstských hradbách bývala brána Zderazská, vede nás trať podle *ulice Purkyňovy* (v l. pamětní desky Purkyňova a Manesova) ke kostelu sv. *Trojice* (111, str. 101), jenž za nedlouho bude uvolněn i naskytne se volný výhled v l. na palácový dům *Domácnosti* v ulici Lazarské, z níž odstraněny jsou bývalé masné krámy. Konec ul. v l. do Karlova nám. zaujímá novostavba budov trestního soudu.

Karlovo náměstí honosí se nejkrásnějšími sady Prahy, v nichž na straně k novoměstské věži kryje se *pomník Hádkův*, na straně protější *pomník Roetzlův*. V l. podle pomníku Hádkova přetíná sad přechod do ulice Žitné, jež druhdy branou byla zakončena (v ní československý pensionát pro dívky a budova ošetřovatelek červ. kříže).

Karlovo náměstí patří mezi nej památnější místa v Praze. Již nem tím nazývány byly císařské ve 12. stol. konaly se tu sobotní trhy. Po způsobu obecním stál zde praněř a konány zde popravy zločinců. Později toto prostranství nazývalo se »rynk Novoměstský«, »rynk hořejšího města«, »veliké či novoměstské tržiště« a teprve později »dobyčí trh«. Po věsti daleko rozšířené nabylo tržiště za Karla IV. každoroční zlatý kříž ozdobený perlami a drašlavností, při níž zde bývaly lidu hým kamením, do něhož bylo vlo-

ukazovány »svátosti říšské«. Jmé-
nem tím nazývány byly císařské
říšské klenoty a svate ostatky,
totiž zlatá koruna císaře Karla
Velikého, sukně jeho bílá, modrá
a hnědá se skvostnými ozdobami
ze zlata a pere, plášť jeho vyší-
vaný obrazy dvou lvů a drahými
kameny, zlaté říšské jablko s kři-
žem, skvostné rukavice, stříbrné
žezlo, prsten se drahým kamením,
zlatý kříž ozdobený perlami a dra-
slavností, při níž zde bývaly lidu hým kamením, do něhož bylo vlo-

ženo kopí, kterým Spasitel byl
 proboden i jeden hřeb, kterým
 přibit byl a jiné posvátné a sta-
 rožitné věci. Říšské tyto svátosti
 byly na květnou neděli dne 21.
 chtěl, aby lid měl nadále příle-
 žitost svátosti ctiti. Den svátosti
 stal se tím hlučnou poutí, ku které
 přicházeli zástupové ze všech
 zemí koruny sv. Václavské i ze

Ze sadů na Karlově náměstí. Pohled k býv. radnici novoměstské.

května 1350 z Bavor do Prahy
 přenešeny a přes »Novoměstské
 tržiště« s nevidanou slávou ne-
 šeny a lidu ukazovány. Karel IV.
 říše, ano ze všech zemí křesťan-
 ské Evropy a to v takovém množ-
 ství, že bylo třeba vždy činit
 zvláštní opatření, aby veřejný po-

rádek se v Praze zachoval. Přítoky se opakovaly až do válek husitských, načež zanikly. Prostřed bylo tolik poutníků v Praze, že se nám. od r. 1393 stával kostel *Bochleba* v městě nedostávalo. Aby *žihovo Těla*, náleževší mezi nejzajímavější stavby pražské (str. 82); mohli, byla slavnost ta později v něm zazděna byla kompaktně, prodloužena na 8 dní. Slavnosti nyní v čes. museu umístěná.

Podle trati elektr. dráhy vzhůru mineme v pr. ul. Zderazskou a za ní výstavný *dům dvor. stav. Tereby* se skvostnou alleg. malbou Ad. Liebschera, znázorňující pouť ke koruně české, za příležitosti vystavování svatých ostatků na tomto náměstí; jednotlivé figury znázorňují všechny tehdejší stavy národa; v poschodí IV. viděti znaky koruny české z dob Karla IV. Nároží do ul. Resslovy tvoří *česká polytechnika* (167, str. 121), s níž souvisí býv. ústav pro vysl. kněžstvo a kostel *sv. Karla Bor.* (167, str. 87).

Zde trať obrací se v l. přes nám. do ulice Ječné, na jejíž nároží v pr. vidíme *kostel sv. Ignacia*, souvisící s bývalou kolejí jezuitskou, nyní nemocnicí vojenskou, v l. pak zříme na rohu Vodičkovy ul. *věz novoměstskou*, jediný zbytek staré *radnice* (52, str. 76).

Ulice Ječná vede nás na křižovatku ul. Stěpánské, kde v l. spatřujeme pamětihodný chrám *sv. Štěpána* (110, str. 100) s kaplí rotundovou *sv. Longina* (88, str. 89) v pr. pak ústavy medic. fakulty něm. univ. v ulici Lipové.

Konec ul. Ječné (v níž nalézá se ještě česká vyšší realka, v pr.) a z níž zajíti lze i na *Karlovo* (viz str. 87) tvoří v pr. bývalé bojiště z doby Soběslava II. (1179), kde stával na místě zahrady, konec ulice tvořící kostel *sv. Jana*, na paměť Soběslavova vítězství postavený.

Ulice uzavřena byla druhdy Slepou branou, na jejíž místě prostírá se nyní malé nám. *Komenského* s pěkným výhledem k vinohradskému kostelu sv. Ludmily, podle něhož trať dráhy elektr. zahybá v pr. do třídy Palackého, vedouc nás podle vinohr. polic. komisařství a okres. soudu (na nám. Purkyňově se přestupuje) do

Vršovic, druhdy zboží něm. křižovníků od sv. Benedikta v Praze, nebo v l., Korunní tř. k Olšanům.

Trať VII. Spálená ulice. Karlovo nám. Vyšehrad (nádraží), Pankrác.

Sledující trať tuto z počátku stejně jako trať VI. až k budově české polytechniky, ubíráme se odtud rovněž dále na konec náměstí, kde v pr. viděti něm. dětskou nem., v l. ústav hluchoněmých v býv. *domě Faustově* (7, str. 60), se

vchodem ke kostelu sv. *Jana na Skalce* (71, str. 85), proti němuž malebně se vztýčuje chrám a *klášter na Slovanech* (Emausy, 108.b, str. 99).

Sestoupivším s vrchu Slovanského, otvírá se v l. přes *botanické zahrady* univerzitní malebný pohled na *starou porodnici u sv. Apolináře* (57, str. 81), dále pak pohled na ulici na Slupi s klášterem *Alžbětinek* (str. 65) a kostelem *P. Marie Zvěstování* (96, str. 95). Proti nám čelí kaple sv. *Bartoloměje* ve stejnojmenném chudobinci městském (138, str. 81). Dál běříme se třídou Vyšehradskou, z níž odbočiti možno v pr. na Výtoň a shlédnouti zbytky staré *radnice Podskalské* (str. 76).

Překročivše pak Botič, proslulý svou vodou zapáchající a do nekonečna se vlekoucí záležitostí úpravy a překlenutí jeho toku, staneme na malém náměstí Vyšehradském před bývalou radnicí, od níž v pr. stojí hostinec u Lumíra v místech, kde druhdý stával kostel *Pokory Panny Marie č. sv. Alžběty*, jenž teprv r. 1776 se sesul. Na konci nám. v l. malá slepá ulička naznačuje místo, kudy jezdívало se do hradu. Tu vedle někdejšího děkanství, v němž *Vinařický* bydlel a zemřel, stávala starodávná románská *kaple sv. Markéty*. Průchodem býv. radnice možno přímo se odebrati na hradiště Vyšehradské.

Radíme voliti tuto cestu a zpět sestoupiti pak druhou stranou branami ve zdech citadely. Skrovné jsou dnes již památky, kterými Tě vítá staroslavný Vyšehrad. Naplnilo se proroctví Lumirovo, jež tak pěkně vyjádřil Julius Zeyer:

Bylť lidu mému jarem Vyšehrad,
to jaro zašlo smrtí Libuše,
a město založené věstkyní,
jež dole z ranni páry téměř své
tak hrdě pozvedá, jest budoucnost,
již první den teď vzchází úsvitem —
O lide můj, buď jara pamětliv,
a nezapomeň jeho slaviků!
„Vyšehrade, zachváti tě čas,
tvé zlaté símě v rum se obrátí,
krok cizince se vryje s posměchem
v ten svatý prach, jenž zbude z reků tvých,
tvá sláva ale přece nezhasne,
stín Libuše se vznáší nad tebou,
a dokud hvězdy budou plát,
zvuk toho jména nepomíne v dým.

Neni tu již památky po staro-Nazývalť se hrad stoličný zprvu slavném sídle panovníků českých. Chrást, později za Libuše Libín, kteří již před Libuší tu byli na-teprve Premysl nazval jej Vyšestolování a pak až do století X. hrad. K Vyšehradu táhne se řada

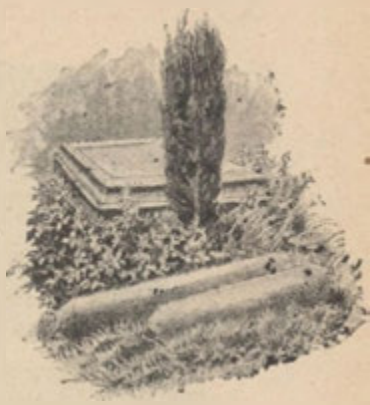

Vyšehrad. Ilustrace z díla »Malebné cesty po Praze« II.
(nákl. F. Topiče v Praze).

zkazek a pověstí, jež skvostně a na stolec knížecí tam dosazen. zbásnil ve svém »Vyšehradu« Jul. Mnoho bouří přeneslo se přes Zeyer. Tu prý také ukryt je zlatý téměř Vyšehradu. R. 1003 uhájili poklad Libušin a pod skalou na se tu věrní Boleslava Ryšavce dně Vltavy leží zlaté lože Libu- proti polskému Boleslavu Chra- šino. Ač Libuše založením hradu brému. V 11. a 12. století mnohe Pražského Vyšehradu soupeře tu odehrály se zápasy mezi Pře- myslovci, však slavnou dobu za- Přemyslovec uznáván byl za pána znamenává Vyšehrad z časů prv- země, jenž byl v držení Vyšehradu ního čes. krále Vratislava II., jenž

tu kolleg. chrám sv. Petra a Pavla s kapitolou založil, v němž byl i pochován. Sem často přicházela vdova jeho Svatava s palmou míru, smířujíc rozvadené syny své. I ona spočinula v posvátné půdě Vyšehradu, jako syn její Soběslav I. a následníci jeho Vladislav II. a Soběslav II., kníže české, poslední z Přemyslovců, jenž tu r. 1180 pochován. Vítězky jeho sok Fridrich, jenž na čas kvládě se dostal, zle poškozoval Vyšehrad a kapitolu, dokud prý sv. Petrem za krivdy ty nebyl zbičován. Kapitolu Vyšehr. má dosud v menší pečeti obraz tohoto bičování. Pozdější panovníci zanedbávali Vyš. a spustlý palác daroval Jan Lucemburský děkanovi Držislavovi, aby jej pobořil a staviva jinam upotřebil. Tehdy Eliška Přemyslovna často zde hledala útěchy u probošta, bratra svého Jana. Syn její Karel IV. zvelebil Vyš., opevnil jej hradbami i nový palác vystaviv. Obnovena tu tehdy i *Neklanka*, věž Neklanem již založená, v níž nalezaly se podobizny všech předchozích panovníků českých, a dle níž prý později Staroměstští věž radnice své zbudovali. Pod hradem bývala ves Psáře, v níž tehdež čtyři chrámy stávaly, po nichž rovněž není památky. Z Vyšehradu konal se pohřeb Karlův a také mrtvola Václava IV. zdespočinula, než na hrad pražský byla přenesena. Však bouře husitské nepřetrval Vyšehrad. Po Zikmundově porážce 1. listopadu 1426 na pláni Pančrácské vedrala se sem chátka, demolovala palác, částečně i hradby a chrámy, vydrancovala svatyně i komnaty královské. V bouřích těch vzala za své i ves Psáře. Vyšehrad ochuzený a oslabený čtvrt Vyšehrad, od r. 1884 s Prahou spojená.

děbradského, jenž tudy se zmocnil Prahy. Ještě jednou neušel Vyšehrad drancování — za vpádu Pasovských r. 1611. Tehdy vydrancovány i hrobky královské. Co zde ještě zbylo, pobořeno r. 1622 vojáky, kteří na rozkaz Ferdinanda II. přišli Vyš. opevňovati. Za Ferdinanda III. měl celý Vyšehrad znovu býti jako hrad vybudován — zatím došlo jen k novému jeho rozkopání, stržení jeho zbytků, jichž tu ještě bylo a k vystavění některých hradeb pevnostních a bran. Ze starých budov zbyl tu jen chrám. valně znešvařený, kaple sv. Martina a děkan-

Čertův sloup.

Průchodem v radnici vystoupíme podle bašty sv. Petra přímo ku brance, jež vede nás na *hřbitov Vyšehradský*, (str. 207), památné pohřebiště dnův nynějších. Na něm stojí i kapitolní chrám *sv. Petra a Pavla* (106, str. 98), valně již opravený, k jehož úplné dostavbě se právě přikročilo. Před hřbitovem směrem ku Praze spatřuje se úhledná budova nového

probošství, zbudovaného r. 1873 proboštem Václavem Štulem dle plánů Jos. Niklasa; zdobou jeho je gothická *arkýřová kaple sv. Klementa* s obrazy sv. Klementa a sv. Václava od J. Hellicha. Před proboštvím postavena jezdecká *socha sv. Václava*, neumělé dílo Jiřího Pendela z r. 1678; socha tato stávala na Václavském nám., až do r. 1879, kdy sem byla přenesena (viz str. 198).

Poblíž hlavní brány „Čertův mši doslouží a když prý prohrál, *Sloup*“, jenž býval dříve na hřbi- sloupem mrštil, až střechu i strop tově vedle chrámu, a o němž po- chrámu prorazil. Sloup ležel vko- věst dí, že byl čertem přinesen. stele až do r. 1787. Sloup je nej- Ten prý se vsadil, že dříve se spíše pozůstatek původní román- sloupem z Říma se vrátí než kněžské stavby.†

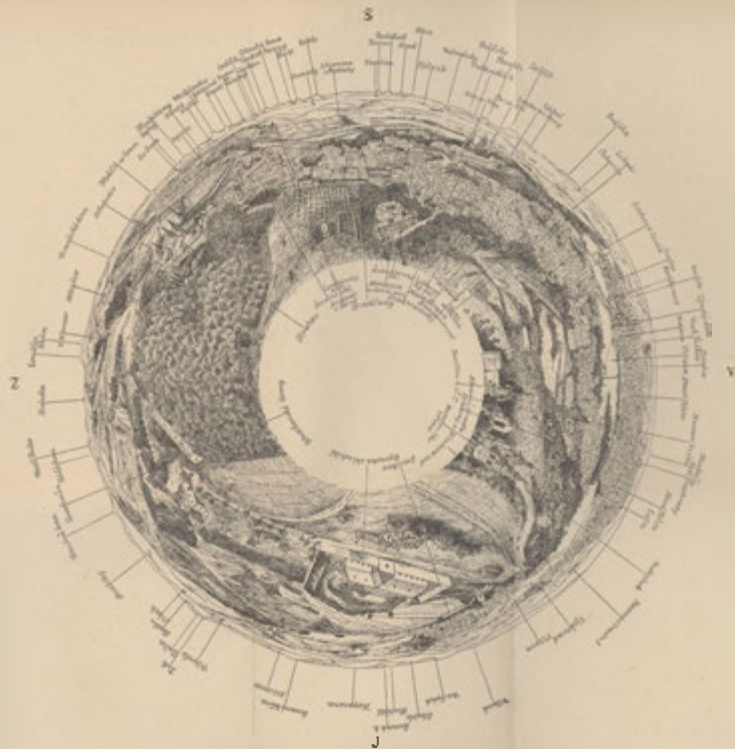

Zbytek brány Karlovy.

(Ukázka z ill. Ed. Herolda »Maleb. cest po Praze.« Nákl. F. Topič.)

Nejstarší chrám *sv. Klementa* stával asi tam, kde nyní na západní straně kapitolního chrámu stojí kaple sv. Ludmily; při něm stávala někdy až do 14. stol. *kaple sv. Maří Magdaleny*. — Vojenská zbrojnice, vystavená většinou z kamenů paláce Karlova obklopuje nádvoří, na němž stával královský palác Přemyslovcův a palác Karlův. —

Z vlastní citadelly č. tvrze Vyšehradské vstupuje se na předhradí branou Leopoldovou, zvanou francouzskou,

Vyhlička z rozhledny na Petříně.

kteřou však nestavěli Francouzové r. 1742, nýbrž která stála již někde o pol. století dříve, jsouc zbytkem opevňovacích prací z konce 17. a poč. 18. stol.

Mezi touto branou a baštou brada Vyšehradu se zmocnilo; někdy sv. Anežky nad Podolím na druhé straně brány nad Nubou byla v starších hradbách branka, slemí je bašta sv. Rocha. kterou r. 1448 vojsko Jiřího Podě-

Na předhradí samém spatřuje se čásť bývalé brány Karlovy, znamenité stavby, jež devíti vížkami byla zdobena.

Karel IV. při zřízení a ohrazení Nového Města ohradil i Vyšehrad a pevnými branami opatřil. Tato brána je zbytek starého toho opevnění.

Z předhradí vychází se na *planinu Pankráckou* poslední branou Tábořskou (také Novou zv.), jež pochází ze 17. stol. Vracejíce se předhradím dáme se za branou Leopoldovou silnicí dolní podle památné kaple sv. Martina, nejstaršího pozůstatku bývalého Vyšehradu (99, str. 96) a kaple P. Marie ve hradbách, jejíž věžku zdobí pěkně kovaný kříž s českým lvem a moravskou orlicí, k bráně, jež v hradbách tvrže prolomena byla r. 1840 a vede přímo do ulice města Vyšehradu.

Od silnice proti kapli sv. Martina odbočuje cesta k domům kanovníckým, mezi nimiž hlavně vyniká děkanství se vzácným archivem kapitoly (15.000 listin a 491 pergamenů). Při nejstarším domě kanovníckém spatřuje se apsida, jež je zbytkem kaple sv. Vavřínce, připomínané již r. 1328.

Kaple P. Marie ve hradbách Nyní kapitolou jest obnovena. pochází z poč. 18. stol. a bývala Stojí nedaleko míst, kde bývalo při ní poustevna. Od času Jonášova náměstí starého Vyšehradu s kosefa II. byla proměněna v chlév. stelem Stěti sv. Jana.

Sešedše do města stihneme brzy na pr. dolů přes Botič vedoucí uličku podle spustlé nyní zahrady Přemyslovky, nad níž vystupující zdi se střílnami jež jsou rovněž zbytkem opevnění Karlova.

Na protější straně za Botičem pod hradbami Nov. Města prostírá se zahrada *Folimanka*, známá jako naleziště mnohých zajímavých rostlin (bývala vinicí, v níž i mnohé rostliny vzácné se pěstovaly). —

Trať VIII. Západní nádraží (Smíchov). Újezd. Malá Strana Akademie hr. Straky. Ústřední jatky. Centrála.

Trať elektr. dráhy vede nás z nádraží západního na Smíchov, jež nalézá se nedaleko nového vorového přístavu na král. louce do hlavní Smíchovské třídy Švarcenberkovy.

Královská louka, druhdy zá-|lebné skály Vyšehradské, na druhé
vodiště pražské, přes níž pěkná|pak směrem toku Vltavy vzhůru
vyhl. na jedné straně je na ma-|k Zlíchovu, Bráníku a Chuchli.

Smíchov, město před bývalou branou Ujezdskou, nejstarší
předměstí pražské, jež za posledního sčítání mělo přes
47.000 obyv. Sídlo čilého průmyslu; velkozáводы Ring-
hořovy (výroba vagonů), proslulý akc. pivovar, (tov. na
kartouny zanikla), tov. na porcelán, sklárny, velký lihovar
(na půdě Zlíchova).

Byla tu asi za dávná již sbořen. Slula pak osada ta Smi-
osada, jejíž zbytek — románský kov po měšťanu Janu Smikov-

Fontána z paláce Slavatova.

kostelík Filipa a Jakuba z po-|k Zlíchovu se táhnoucích budo-
čátku 13. století — nedávno|vány již v 16. st. četné letohrádky;
byl terč při zkušebné střelbě z děl.

Třída Svarcenberkova vede nás podle akc. pivovaru (v l.)
na křižovatku, z které v l. vede trať do Košíř, v pr. přes
most Palackého do Prahy. Rovně dále třídou Kinského k Smi-
chovské radnici (v l.) a nové *basilice sv. Václava* (145. str.
117). Minuvše dále v l. smíchovské *divadlo u Libuše* a v pr.
malé náměstí Jakubské, kde do nedávna stával starodávný
kostelík sv. Jakuba, dospějeme na pěkně se utvářející pro-
stranství na úpatí Petřína; v l. vzhůru pnou se jeho svahy
se *zahradou Kinských* (str. 145) a s hladovou zdí Karlovou,

ském, jenž tu v 15. století
mnoho pozemků získal. Však
již v 16. stol. místo Smikov
obecně říkalo se Smíchov. Za
dob Karlových vzniknul tu roz-
sáhly a nádherný klášter kartu-
ziánský, který však v bouřích
husitských vzal úplně za své;
zvala se pak po něm brána
pozdější Ujezdská Kartouz-
skou. V druhé pol. 16. stol.
pozemky druhdy kláš. staly
se majetkem staroměstských
a mnohých soukromníků; jed-
ním z nich byl měšťan Urban
Pfefferkorn, jehož majetek r.
1620 přešel v ruce *Viléma Sla-
vaty*, jenž si tu palác vystavěl.
V něm zřízena byla v novější
době kartounka. — Zachován
z něho jen krásný portál na
nábřeží Ferdinandovu a *zdobná
kašna*, nyní na prostranství
před Albrechtovy kasárny
přenesená. V četných zahra-
dách planiny a na stráních

v pr. nové kasárny Albrechtovy se sadem, zdobeným fontánou paláce Slavatova.

V l. podle zahrady Kinských břešla i na silnici bělohorskou přijde se ke klášteru sv. Srdce (viz str. 195), v pobočné Husově Ježišova a ku kostelu arch. Ga. třídě smíchovské gymnasium.

Druhdy uzavřeno bylo prostranství směrem ku Praze branou újezdskou, již zbořenou; hned za místem, kde stávala, stojí v pr. rožní dům, v němž padesát téměř let bydlel v 3. patře Jáchym Barrande.

Přišel do Prahy v l. třicátých věnoval. Sbírky ty obsahovaly s Karlem X. jako jeho tajemník, také mnoho cizích zkamenělin, jež zůstal zde již, sbíraje pilně zka- Barrande výměnou za české získal meněliny útvaru silursk., o němž od učenců celého světa. Paměti vydal velkolepé dílo, jež dokončili jeho posvěcena jest jedna siň převzalo museum král. Českého, v museu čes. na Václ. nám. (Barrandyž byl jemu své velecenné sbírky randeum).

V l. kryjí nám úpatí Petřína neúhledné kasárny újezdské (v pr. ulice k novému kamennému mostu Františkovu), za nimiž hned vede ulička k stanici lanové dráhy na Petřín a vchod ku sadům na Nebozízkou.

Z Újezdu přicházíme do ul. Karmelitské, v které upoutá nás (v l.) kostel P. Marie Vítězné se svými katakombami (95, str. 94); dříve již mineme v pr. ul. Harantovu, příchod k paláci Nosticovu (41, str. 74), později v l. Tržiště (příchod k paláci Schönbornovu a Lobkovicovu) a průlomem domu u Klíčů (str. 175) dostaneme se na pamětihodné náměstí malostranské (str. 174). V témže směru dále pokračující vstoupíme do ulice Tomášské se starobylými domy a na nám. Valdštýnské, v pravou palácovou čtvrť malostranskou.

V l. hned palác Auerspergův (24, str. 71), v pravo palác Valdštýnův (s proslulou zahradou 50 str. 75), před námi palác Ledebourův (33, str. 72) a v ulici Valdštýnské proti paláci Valdštýnovu v l. palác Hanavský (30, str. 72) a Fürstenberský (s proslulou zahradou 29, str. 72).

Ulice Tomášská (druhdy pí- učenci, mezi nimi náš Nejedlý, secká zv.) vyniká starobyl. domy lidumil Krombholz a j. Rohový umělecké výzdoby i domy paměti- dům (u třech čápů) do náměstí, hodnými. Tu hned pamětní deskou druhdy majetek a sídlo appelač- ního rady Birelliho, jenž ostře po- a zemřel skladatel Tomášek, po- soudil učitelskou činnost jesuitů, němž zemřel tu i komoří hr. Rud. byl již od r. 1389 pivovarem kon- Vratislav ■ později obratný ve- ventu sv. Tomáše však v l. 1419 dutní kreslíř, pens. okr. hejtman a 1541 vyhořel.

Morstatt (kresby jeho v č. museu). Náměstí Valdštýnské hlavně Dům u zlatého jelena s kamennou uvedenými paláci jest obklopeno sochou sv. Huberta byl ode dávna (viz citované stránky). V domě sídlem útulné vinárny, v níž na č. 152 zemřel r. 1870 hrabě Fran- poč. 19. stol. scházeli se mnozí tišek Thun, vynikající mecenáš

umění, v němž zejména akademie|chrámu svatovítského horlivého
umění a spolek pro dostavění|spolupracovníka ztratily.

Z ulice Valdštýnské vystoupíme na prostranství před
ústavem slepých pod Bruskou, jež překročíme a podle trati
elektr. dráhy běheme se ulicí u Akademie hr. Straky (120,
str. 111) na silnici Letenskou. Tato vede nás podle plováren
a zrušené kaple sv. Maří Magdaleny (97, str. 95) k ústí
tunelu bývalé Rudolfovy školy letenské (str. 200), nyní
hlavního odvodu kanalizačního, ku stanici dráhy lanové pod
Letnou (v pr. restaurace). Sledující třídu Bělského až k roz-
větvení trati, dáme se v pr. ulici Vltavskou k Ústředním
jatkám (str. 116) a pokrač. v plánu ještě nezakresleným
k elektrické centrále (str. 115) aneb od rozv. v 1. třídou
Bělského ku *Král. Oboře* (str. 200).

Rejstřík věcný.

Adresář kr. hl. města Prahy 28
Akademie hr. Straky 111, 212
Akademie obchodní 111
Akademie umění výtvar. 111, 199
Almanach kr. hl. města Prahy 28
Amerika 57, 198
Apollo 141
Archiv kapitoly Vyšehr. 209
Archiv zemský 25, 34, 161
Arkýřové kaple 64, 79, 208
Assicurazioni-Generali 111, 194
198
Athletové 142.

Banka hypoteční 112, 194
Banka zemská 112, 161, 189
Banka živnostenská 113, 161, 189
Banky 22
Basilika sv. Jiří 86, 161, 186
Basilika sv. Václava 210
Bašta sv. Rocha 209
Belvedere 57, 161, 188, 199
Bertramka 57, 161, 195
Beseda Měšťanská 141
Beseda Umělecká 142
Besedy pražské 142
Betlemská kaple 82
Bicyklisté 142
Bílá Hora 58
Bílá věž 58, 183, 185
Blázinec 20

Bludiště 192
Bradáč 58
Brána francouzská 208
Brána Karlova 208, 209
Brána Leopoldova 208
Brána Prašná 164, 189, 192, 198, 199
Brána Tábořská 209
Brána Zderazská 191
Brandl 178
Brány pražské 59
Bruska 188, 199
Bubeneč 199
Bubna 199
Bulovka 196
Bursa plodinová 112, 165, 194
Bursy 24.

Centrála elektrická 115, 162, 163,
197, 212
Cesta křížová 192
Cibulka 196
Corda 176
Cukrářské závody 18.

Časopisy 28
Černá věž 59, 187
Čertův Sloup 207, 208
Československá vesnice 113
Čitárna akad. 142
Čitárna žensk. výr. sp. 163
Čitárny 29, 161.

Daliborka 59, 161, 187
 Děkanství (hradě) 186
 Děkanství Vyšehr. 209
 Dějiny hradu králov. 180
 » Karlova nám. 202
 » Malého nám. 169
 » Malé Strany 172
 » malostr. nám. 174
 » Prahy 157
 » prostr. u Křižovníků 170
 » rynku starom. 167
 » Šmichova 210
 » Stvanice 196
 » Vyšehradu 205
 Deska pam. Čejky Jos. 123, 195
 » » Čelakovs. L. 123, 195
 » » Čermáka Jarosl. 123
 » » Douchy Frant. 123
 » » Háika Vítězsl. 125
 » » Havlička Bor. 125, 196
 » » Husa Jana 125, 191
 » » Manesa J. 129, 202
 » » Nerudy J. 129, 177
 » » Podlipské 129
 » » Prokova 130
 » » Purkyně 130, 202
 » » Senefeldra 131
 » » Tomáška J. 132, 211
 » » Zvonaře L. 133

Desky zemské 185
 Dětská nemocnice 20
 Diorama Kl. Č. T. 192
 Divadla 28, 136
 Divadla letní 140
 Divadlo Národní 114, 136, 161, 191
 Divadlo německé 115, 201
 Divadlo stavovské 60, 166
 Divadlo Stögrovo 194
 Divadlo u Libuše 140, 210
 Divadlo Varieté 115, 139, 140
 Dlažebné 32
 Dóm u sv. Víta 101
 Domácnost 14, 142, 195, 202
 Domovníci 32
 Domy kanovnícké (Vyšh.) 209
 Domy trhové 147
 Dráha lanová 191, 199, 211
 Dráhy pouliční 158
 Dražební síň 26
 Drožky 9
 Dřevořezby vynikající 104, 106
 Dům po ryt. Bergrovi 168
 Dům českosl. obch. akad. 195
 » Faustův 60, 204
 » Fragnerův 176
 » Husův 191
 » Kanovnícký 186
 » Krönův 166, 167

Dům lázeňský 173
 » mičový 166
 » národní (Vinohr.) 15, 141, 162, 202
 Dům Rottův 115, 170
 » Saský 60, 173
 » Sokola Pražského 198
 » Šternberský 177
 » Štorchův 115, 167
 » Táublovsky 61, 163
 » Terebův 204
 » u Hopfenštoků 60
 » u kličů 175
 » umělců viz Rudolfinum
 » u Montágů 60, 176
 » u Petržilků 175
 » u Štupartů 60, 165
 » u třech korun 176
 » Dům Viléma Zajíce 178
 » Wiehlův 115, 194
 » zemský 176
 » zemský sněmovní 61
 » žens. výr. spolku 115, 195
 Dvůr biskupský 173
 » Královnin 165
 » Králův 61, 165, 192
 » Opatovický 166
 » Týnský 61, 165
 » Vlachův 61.

Fesslová 141, 145, 202
 Fiakry 9
 Fidlovačka 144
 Filatelisté 144
 Filiálky cizích bank 23
 Folies Malice 140
 Folimanka 145, 209
 Fontána 61
 Fontána Jarošova 188
 Fontána Slavatovská 62, 211
 Footballisté 144
 Fotografové amatéři 144
 Francisco-Josephinum 20, 195
 Freimark 165.

Gener. velitelství 72, 176, 178
 Gothicko-románské stavby 55.
 Gothika 56.

Hluboká cesta 177
 Holešovice 199, 200
 Hostince 15
 Hostince zájezdni 14
 Hotely 13
 Hradčany 178
 Hrad královský 62, 162, 180
 Hrob sv. Jana Nepom. 106
 » J. Popela z Lobkovic 107

Hrob L. J. Šlika 107

» sv. Víta 105

» sv. Vojtěcha 110

Hry 142

Hřbitov Košířský 196

Hřbitov Vyšehradský 207

Hřbitovy 63, 133

Hřbitovy olšanské 162, 201, 202

Hřbitov židovský starý 162, 188

Hřiště 142, 144, 200

Hvězda 63

Hvězdárna 63, 162.

Chodové 186

Chorobinec městský 20

Chantanty 140

Chrám 162 (viz též kostely)

Chrám v Týně 92, 165

Chrám sv. Víta 183

Chudobinec sv. Bartol. 116, 205.

Invalidovna 64, 145, 194

Insertní kanceláře 28

Jatky ústřední 116, 197, 212

Jednota českosl. 142

Jednota filharm. 140

Jednota pro dostavení chrámu
svatovítského 102

Jednota průmysl. 142

Jídelny uzenářské 17

Jízda koňmo 144

Jízdní řady 28.

Kanceláře královské 185

Kaple 162

Kaple sv. Alžběty 80

» sv. Anny 104

» Arnoštova 105

» arcibiskupská 104

» arkýř., viz arkýřové kaple

» sv. Bartoloměje 205

» Betlémská 82, 191

» Božího Hrobu 82, 192

» cisařská 105

» sv. Cyrila a Metoděje 104

» Černínská 104

» Hasenburská 110

» sv. Jana Křtitele 105

» sv. Jana Nep. 106

» Kinských 104

» sv. Klementa 88, 208

» sv. Kosmy a Damiana 89

» sv. Kříže 191

» sv. Lazara 89, 195

» sv. Longina 89, 204

» Lohkovická 107

» P. Marie ve hradbách 209

» sv. Markéty 205

Kaple sv. Martina 96, 209

» Martinická 107

» sv. Máři Magdaleny 95,
106, 208, 212

Kaple Moravská 104

» Navštívení P. Marie 106

» Nejsv. Trojice 105

» Kaple Nostická 104

» sv. Ondřeje 107

» památné 80

» Perštejnská 104

» Saská 106

» sv. Silvestra 106

» Šternberská 106

» sv. Václava 101, 107

» Valdštynská 106

» sv. Vavřínce 101, 209

» Vlaská 110

» Vlašimská 106

» u Černého anděla 82, 166

» zámecká 183

» sv. Zikmunda 104

» zrcadlová 111

» Zvěst. P. Marie 106

Karlín 192

Karlovo 64, 198, 204

Karolín 64, 88, 162

Kašna Krocínova 166

Kasárny Albrechtovy 210

Katakomby 64, 162

Kavalírka 196

Kavárny 17

Kepler 170

Klamovka 141, 145, 196

Klementinum 67, 162 170

Klášteř Alžbětinek 65, 205

» Anenský 64

» sv. Anežky 65, 189, 199

» anglických panen 65

» sv. Anny 191

» Augustiánů 65

» Benediktinek 65

» Benediktinů Beuron-
ských 65

Klášteř Dominikánů 65

» Františkánů 65

» sv. Havla 65

» Hybernů 65, 165

» Johaniťů 66

» Kajetánský 66

» Kapucínů 66

» Karmelitánů 66

» Karmelitek 66

» Křižovníků 66

» Milosrd. Bratří 66, 189

» Milosrd. Sester 66

» Minoritů 66

» na Slovanech 205

Klášter Pavlanský 166
 » Redemptoristů 66, 179
 » Sv. Srdce 67
 » svatojiřský 187
 » škol. sester 67
 » Tertianek 67
 » Voršilek 67, 191
 Kláštery 64, 162
 Kliniky 19
 Klub přírodov. 142
 Klub Společenský 142
 Klub Slovanský 142
 Knihovna čes. musea 29, 162, 163
 » císařská 29
 » jedn. průmysl. 29, 163
 » městská 29, 163
 Knihovna musea Náprstkova
 29, 162, 163
 Knihovna mus. uměl.-prům. 29, 162
 » rady zeměd. 29, 163
 Knihovny 29, 162
 Knihovny odborné 30
 » soukromé 30
 » spolkové 30
 Komora obchodní 28
 Kolej Jesuitů 66
 Kolleje 165
 Kolonie Zippe 188
 Komando generální 72, 176, 178
 Komise exekuční po bitvě bě-
 lohorské 186
 Komora umrlců 133
 Kompaktáta 38, 204
 Koncerty 140
 Konsuláty 25
 Konvikt 191
 Kopmanka 165
 Kostel sv. Alžběty 80
 » sv. Anežky 80
 » sv. Apolináře 81, 198, 205
 » sv. Bartoloměje 81, 191
 » sv. Benedikta 81, 179
 » Božího Těla 82, 204
 » sv. Cyrila a Methoděje
 82, 116, 193
 Kostel sv. Ducha 82, 188
 » sv. Filipa a Jakuba 82
 » sv. Františka Ser. 82, 170
 » arch. Gabriela 116, 195
 » sv. Havla 83, 166
 » sv. Haštala 83, 189
 » Ignáce z Loyoly 83, 204
 » sv. Jakuba 84
 » sv. Jana 204
 » sv. Jana Hradč. 85, 178
 » sv. Jana na Bojišti 84
 » sv. Jana na Skalce 85, 205
 » sv. Jana Nep. 85

Kostel sv. Jiljí 85, 170
 » sv. Jindřicha 85, 164
 » sv. Jiří (viz Basilika)
 » sv. Josefa 87, 173, 191
 » sv. Kajetána 179
 » Kajetánský 87
 » Kapucinský 87
 » sv. Karla Bor. 87, 204
 » Karla Vel. a Nanebevz.
 P. Marie 87
 Kostel sv. Kateřiny 88, 198
 » sv. Klementa 88, 199, 208
 » sv. Linharta 169
 » sv. Ludmily 90, 117, 202
 » P. Marie konec mostu 90
 » P. Marie na Karlově 198
 » P. Marie Nanebevz. 91
 » P. Marie pod ochranou
 božské Prozřetelnosti 91.
 Kostel P. Marie před Týnem 92,
 165
 Kostel P. Marie Sněžné 91
 » P. Marie Vítězné 94, 211
 » P. Marie Zvěstování 95
 » sv. Martina 95
 » Matky Boží 173
 » sv. Michala 96, 166, 169,
 185
 Kostel sv. Maří Magdaleny 95
 » sv. Mikuláše 96, 97, 166,
 174
 Kostel sv. Kříže 99
 » sv. Kříže Nalezení 89
 » sv. Kříže většího 89, 189
 » Na Slovanech 99
 » sv. Petra 98, 192
 » sv. Petra na Zderaze 195
 » sv. Petra a Pavla 98, 207
 » sv. Prokopa 117, 201
 » Pokory P. Marie 205
 » sv. Salvatora 99, 167, 170
 » sv. Šimona a Judy 100
 » sv. srdce Ježíš. 100, 117
 » sv. Štěpána 100, 104
 » sv. Trojice (u Trinitárů)
 101
 Kostel u Kajetánů 87, 91, 177
 » sv. Václava 101, 117
 » sv. Vavřince 101, 192
 » sv. Vojtěcha 110, 195
 » sv. Voršily 110
 » Všechn Svatých 110, 186
 Kostelík sv. Jana na zábradlí 85
 » sv. Jana Křt. 84
 » sv. Kosmy a Damiana 89
 » P. Marie Poustev. 90
 » sv. Pankráce 98

- Kotce 166
 Kříž na mostě Karlově 128
 Kuchyně královská 185

 Lávka řetězová 117
 Lázně 18
 Lázně královské 68
 Lázně léčebné 21
 Lázně svatováclavské 195
 Léčebné ústavy soukromé 21
 Lékaři specialni 21
 Lékaři zubní 22
 Letná 141, 199
 Letohrádek královny Anny (viz Belvedere)
 Letohrádek místodržicích 200
 Levnější hotely 13
 Literární pomůcky v Praze 29
 Loreta 69, 89, 162, 163, 178, 187
 Louka královská 210

 Medailony českých králů 113, 119, 127
 Merkur 142
 Městské úřady samosprávné 25
 Mičovna 69, 188
 Mihulka 186, 187
 Milič z Kroměříže 170
 Mincovna 69, 166, 167
 Místodržitelství 26
 Mlýn Cisařský 200
 Mlýny 69
 Mlýny šitkovské 195
 Most Frant. Josefa 117, 199
 Most Františkův 117
 Most Karlův 69, 171
 Most Palackého 117, 195
 Most Prašný 187
 Motol 196
 Musea 33, 162
 Museum historicko - archaeologické kr. hl. města Prahy 45, 119, 162, 163, 192
 Museum král. Českého 33, 117, 162, 163, 198, 201
 Museum národopisné 43, 162, 163, 189
 Museum obchodní 51
 Museum průmyslové 47, 119, 161, 119
 Museum technologické 162, 163
 Museum umělecko - průmyslové 191, 162, 163, 188
 Malá Strana 171.

 Nábřeží Palackého 195
 Nábřeží Rudolfovo 188
 Nádraží 7, 119

 Nádraží dráhy severoz. 119, 192
 » Frant. Josefa 201
 » státní 194, 196
 » státní dr. 164, 189
 » západní 209
 » vinohradské 199
 Nalezinec 21
 Náměstí Hradčanské 178
 » Josefské 189
 » Jungmannovo 190
 » Karlovo 202
 » Komenského 204
 » Linhartské 170
 » malostranské 211
 » Pětikostelní 177
 » Staroměstské 166
 » svatojiřské 186
 » Váciavské 198
 » Valdštynské 211
 Na paláci 184
 Náprstkovo mus. viz mus. prům.
 Národní Jednota Pošum. 142
 Národní Listy 198
 Národopisné mus. viz mus. nár.
 Nebozízek 145, 191
 Nemocnice 20
 Nemocnice dětská 20, 120, 198
 Nemocenské pokladny 28
 Nový svět 187.

 Občasné výstavy umělecké 54
 Občerstvení v nádraží 8
 Obědy 16
 Obchodní a živnost. komora 28
 Obchodní museum české 51
 Oblíbené české hotely 13
 Obora Král. 141, 145, 199, 200
 Obrazárna Nostická 53
 » Strahovská 54
 » v Rudolfinu 162, 163
 Obrazárny 52, 162
 Obrazoborství Bdř. Falckého 106
 Okolí Prahy 29
 Olympia 140
 Orfeum 140
 Orloj 71, 78, 167
 Orloj Heinzův 166
 Ostrov Korunní 196
 » Rohanský 196
 » Štřelecký 146
 » Štvanice (viz Štvanice)
 » Žofinský (viz Žofín)
 Ostrovy 141.

 Paláce 71, 162
 Palác arcibiskupský 71, 179
 » kníž. Auersperga 71
 » hr. Buquoye 71, 173

Palác Ciam-Gallasův 71, 170
 » Colloredo-Mansfeldův 72
 » Černinský 72, 178
 » Fürstenberský 72
 » Hanavský 72
 Palác kn. Kinských 72, 166, 167, 176
 Palác Kolovratský 72
 » Ledebourův 72
 » Lichtenštejnský 72, 176
 Paláce Lobkovicův 73, 162, 163, 187, 192
 Palác maltézských převorů 74
 » Martinicův 74, 179
 » Morzinův 74, 178
 » Nosticův 74
 » průmyslový 122
 » Rožmberský 74, 179, 186
 » Schönbornův 74, 192
 » Schwarzenberský 74, 177
 » Slavatovský 74
 » hr. Sylva Taroucy 74, 189
 » Sternberský 74, 179
 » Thunovský 75, 177, 179
 » Thunů Děčins. 75
 » Thunů Žehušických 75
 » Toskánský 75
 » Valdštyňský 75, 161
 Památnosti historické 55
 Památnosti hradu Král. 182
 Památné chrámy 80
 Památnosti Prahy 28
 Památnosti umělecké 55
 Pamětní deska, viz desky pamětní
 Panorama 54
 Panorama Hradčan 171, 191, 199
 Panorama Maroldovo 161, 200
 Panorámy 162
 Pantheon musejní 35, 188
 Pantheon vyšehradský 134
 Pavillon kníž. Hanavského 194
 Pensionaty 14
 Perštýn 191
 Petřín 192, 211
 Pivovar pražský 200
 Pivovar vinohradský 202
 Pivovarské restaurace 16
 Plácek Mariánský 170
 Platýz 190
 Plovárny 18
 Plynárny pražské 201
 Pneumatická pošta 27
 Pohlednice 29
 Pohořelec 178
 Pojišťovna městská 120, 166, 167
 Pojišťovny 24

Pokoje v soukromí 12
 Policejní ředitelství 26
 Poliklinika 19
 Politika 198
 Pomník Brownův 123
 » Colloreda-Wallse 123
 » Františka I. 124
 » Háika Vítězsl. 125, 202
 » Husa Jana 125, 166
 » Jungmanna Jos. 127, 190
 » Karla IV. 127, 170
 » mistodržčích 129
 » Palackého 129
 » Radeckého 131, 174
 » Roetzlův 131, 202
 » hr. Strozziho 194
 » vojinů 132
 » zákopníků 194
 Pomoc lékařská 19
 Poprsí Alžběty Cisařovny 123
 » Alžběty Pomoř. 122
 » Anny Falcké 122
 » Anny Svidnické 122
 » Matyáše z Arrasu 122
 » Arnošta z Pardubic 122
 » Balbina 122
 » Barranda 122
 » Beneše Krabice 122
 » Beneše z Loun 122
 » Blanky 123
 » Bolzana 123
 » Božetěcha 123
 » Brandla 123
 » Buška 123
 » Cyrilla sv. 123
 » Čecha Svatopluka 123
 » Dienzenhofera 123
 » Dobrovského 123
 » Erbena 123
 » Elišky Přemyslovny 123
 » Frant. Josefa 124
 » Goethea 125
 » Hájka z Libočan 125
 » Hanky 125
 » Hollára 125
 » Holubce 125
 » Husa 125
 » Chlumčanského 125
 » Jana z Jenštýna 125
 » Jana Lucemburského 126
 » Jana Tyrolského 127
 » Jiřího Poděbrad. 127
 » Johanky 127
 » Jungmanna 127
 » Karla IV. 127
 » Kinského Rud 127
 » A. Klara 188
 » Klebelsberga 127

Poprsí Klicperry 115, 127
 » Kocha-Vaňky 127
 » Kolára J. J. 115, 127
 » Kollára J. 127
 » Kolovrata Ant. 127
 » Kolovrata Hanuše 127
 » Kolovrata J. 127
 » Kornela 133
 » Kotlika 127
 » Krameria 127
 » Krejčího 127
 » Ludmily 128
 » P. Marie 129
 » Mozarta 129
 » hr. Neuperka 129
 » Očka z Vlašimi 129
 » Palackého 129
 » Parléře 129
 » Pelzla 129
 » Presla Svatopluka 130
 » Prokopa sv. 130
 » Prokova 130
 » Puchmayera 130
 » Purkyně 130
 » z Radče Václava 131
 » Reinera 131
 » Resslera 131
 » Schillera 131
 » Smetany B. 131
 » Šafaříka P. 132
 » Škroupa J. 132
 » Šternberga K. 132
 » Šternberga Fr. 132
 » Štítného 132
 » Tovačovského 132
 » Tyla 115
 » Veitha A. 132
 » z Veleslavína Daniela 132
 » Vladislava II. 132
 » Vocela J. 132
 » Vrchlického 132
 » Zippea 133
 » Žerotína 133

Porodnice 20, 120, 205

Poříč 192, 196

Posluhové 9

Pošta a telegraf 127, 120, 194

Potravní daň 8

Poutě pražské 144

Pouliční dráhy 9

Povozy 9

Praha (pohled na město) 156

Prahy obraz nejstarší 104

Prameny nákupu 147

Prameny poučení 33

Prameny zábavy 33

Prašná věž č. brána 58

Probošství (Hradč.) 186

Probošství křižovníků 195

Probošství vyšehrad. 208

Prokov 179

Průvodci cizinců 12

Přemyslovka 209

Příkop 165

Příkop Jelení 145, 187

Příkopy 189

Přístav Holešovický 199

Přístav Karlínský 194

Přístav vorový 209

Přístavy 120

Pšrosska 146

Půjčovny knéh 30.

Radnice Hradčanská 75

Radnice Karlínská 194

Radnice Malostranská 76, 175

Radnice Novoměstská 76, 194

Radnice Podskalská 76, 205

Radnice Staroměstská 76, 162,
163, 166, 167

Radnice židovská 80, 188

Radnické schody 177, 179

Refektář (Klementinum) 162

Rejsek Matyáš 166

Relief Cyrilla a Methoděje 123

Relief Huberta sv. 125

Relief Kristus Petrovi klíče ode-
vzdává 98

Relief od Myslbeka 117

Reliefy na nár. div. 115

Relief Pád prv. rodičů 129

Relief Rudolfa II. 131

Relief Syn Tobiášův vrací otci
zrak 188

Reliefy od Šimka 117

Relief Založ. Kláš. Zbrasl. 133

Relief Založ. čes. univ. 133

Relief Zvěst. P. Marie 133

Relief Žehnající Kristus 96

Renaissance 56

Restaurace 15

Ringhofer 195

Románské stavby 55

Rozhledna 155, 162, 192

Rudolfínům 120, 188.

Ředitelství policejní 191.

Sad městský 145

Sad Poříčský 145

Sady Chotkovy 145, 188

Sady Jungmannovy 145
 Sady na Nebozízkú 145, 191, 211
 Sady na Karlově nám. 145
 Sady Vinohradské 146
 Sady Žižkovské 146
 Sady Žofinské 146
 Sál Vladislavský 183
 Sál německý a španělský 183
 Sály novoměstské 140, 141, 194
 Sanatoria 21
 Sanatorium pro léč. rakoviny 196
 Sazby povozné 10, 11
 Sbírka Komenského 161, 190
 Sbírky společnosti vlast. přátel umění 52
 Sbírky veřejně přístupné 33
 Seminář 120
 Senefelder 131, 166
 Schody jezdecké 184
 Schody krvavé 187
 Schody nuselské 199
 Silnice pod Letnou 212
 Silniční mýto 32
 Síň desk zemských 185
 Síň dražební 165
 Síň dvorské rady říšské 185
 Sině zpěvní 140
 Sklad školních knih 26
 Slamník 144
 Slavie 194
 Slavnosti pražské 144
 Sloup mariánský 166
 Sloup P. Marie 179
 Směnárný 25
 Smíchov 210
 Sněmy zemské 184
 Sněmovna stará 184
 Sokol 120
 Sokol Pražský 142
 Soud appellační 183
 Soudy komorní a zemské 186
 Soudy purkrabské 187
 Socha sv. Anny 122
 » sv. Antonína 122
 » Apolla 122
 » Archaeologie 122
 » Arnošta z Pard. 122
 » Astronomie 122
 » Atlanta 122
 » Augustína sv. 122
 » Austrie 122
 » Botaniky 123
 » Bruncvikova 123
 » Cyrilla a Methoděje 123
 » Čechie 123
 » Den a Noc 123
 » Doby křesť. a pohan. 123

Socha Dobročinnosti 123
 » Drama 123
 » Ethnografie 123
 » Elišky Přemyslovny 123
 » Ferdinanda I. a III. 123
 » Filipa Benicia 124
 » Fil. Nerejského 124, 180
 » Filologie 124
 » Filosofie 124
 » Františka sv. Borgiaše 124
 » » sv. Seraf. 124
 » » I. 124.
 » Geologie 125
 » Geografie 125
 » Heraldiky 125
 » Historie 125
 » Ivona sv. 125
 » Jana sv. Křtitele 126
 » » z Mathy 126
 » » sv. z Nepom. 126, 183
 » Jiří sv. 127, 183
 » Jiřího z Poděbrad 127
 » Josefa sv. 127
 » Judy Tadeáše 127
 » Kajetána sv. 127
 » Komenského 127
 » Kraju českých 127
 » Kráasy 127
 » Křištofa sv. 127
 » Kristova 127
 » Labe a Vltavy 128
 » Lásky k přírodě 128
 » Lásky k minulosti 128
 » Leopolda II. 128
 » Leop. hr. z Thunů 128
 » Lobkovice Bohuslava 128
 » Ludmily sv. 128
 » Lumíra 128
 » P. Marie 129
 » Clama Martinice 129
 » Merkura 129
 » Mikuláše Tolent. 129
 » Mineralogie 129
 » Moudrosti 129
 » Mythologie 129
 » Nadšení 129
 » Nebezpečí 129
 » Numismatiky 129
 » Obětavosti 129
 » Obchodu 129
 » Ohně 129
 » Ochrany 129
 » Palackého 129
 » Pilnosti 129
 » Poesie 129
 » Prókopa sv. 130
 » Přemyslu 130
 » Přemysla Otak. II. 130

- Socha Přemysla Oráče 130
 » Přírody 130
 » Přírodovědy 130
 » Psyche 130
 » arch. Rafaela 188
 » Spitihněva 131
 » Sigmunda 131
 » Sporivosti 131
 » studenta 131
 » Sudičky 131
 » Fr. Šternberga 131
 » Thuna Leop. 132
 » Umění 132
 » Ušlechtilost 132
 Socha sv. Václava 110, 132, 170, 186, 198, 208
 Socha Václava IV. 132
 » Víta sv. 132
 » Vlast 132
 » Voda 132
 » Vojtěcha sv. 132
 » Vzduch 133
 » Záboje 133
 » Země 133
 » Zemědělství 133
 » Zoologie 133
 Sochy Andělu 122
 » Mus deviti 129
 » sv. Petra a Pavla 183
 » Platzrovy 180
 » Světloňošů 132
 Sousoší Barbory, Markéty a Alžběty 122
 Sousoší Bernarda a P. Marie 123
 » Ctirada a Sárky 123
 » Dominika sv. a Tom. 123
 » Františka Xavers. 124
 » Genia hosp. a prům. 124
 » Herkula 125
 » Ignáce z Loyoly 125
 » Kosmy a Damiána 127
 » Libušina proroctví 128
 » Lumírovy písně 127
 » Lutgardy sv. 128
 » Lva s geniem 128
 » P. Marie 129
 Sousoší Norberta, Václava a Sigmunda 129
 Sousoší Opera 129
 » Praha 130
 » sv. Trojice 132
 Sousoší Vinc. Ferr. a sv. Prokopa 132
 Sousoší sv. Víta 132
 » Život a Smrt 133
 Společnost pro pěst. zahrad 148
 Spolek akad. čten. 142
 » arch. a inženýrů 142
 Spolek pro komor. hudbu 140
 » výr. ženský 147
 Sport 142, 144
 Spořitelna česká 120, 191
 » městská 120, 166
 Spořitelny 23
 Stálá výstava a tržnice řemeslných výrobků 28
 Stálé výstavy umělecké 54
 Steinfeld 175
 Strahov 177, 178
 Stravování 14
 Stromovka viz Obora Královská
 Světnice soudná 184
 » zelená 186
 Synagoga staro-nová 188
 Synagogy 100, 162
 Šerm 144
 Šimáček F. 194
 Škola kadetní 188
 » letenská 200
 » průmysl vyšší 191
 » Týnská 167
 » vyšší dívčí 194
 Školy 121
 Škréta Karel 165
 Šmerhof 167
 Štola letenská 212
 Štvanice 141, 146, 196.
 Tandlmark 166
 Tarmark 166
 Technika 121, 204
 Technologické museum 51
 Telefon 27
 Telegraf 27, 120
 Templ 165
 Těšnov 196
 Toileta v nádraží 8
 Trať okružní Prahou 160
 Trať komunikační 158
 Trh kurný 170
 » ovocný 165
 » svobodný 165
 » uhelný 190
 Trhy 147
 Trhy vánoční a j. 144
 Triforium u sv. Víta 108
 Troja 200
 Trojice Sv. 174
 Tržnice 147
 » starom. 121, 166, 190
 » vzorků dom. prům. 189
 Třída Dlouhá 199

Třída Eliščina 199
 » Ferdinandova 191
 » Havličkova 198
 » Husova 170
 » Josefovská 188
 » Korunní 202
 » Plzeňská 195
 » Sokolská 198
 » Švarcenberkova 210
 Turisté 144

Ubytování v městě 12
 U Glaubiců 175
 U Hansturků 178
 Újezd 191
 U Křižovníků 170
 Ulice Celetná 165
 » Dušní 183
 » Hybernská 164, 189
 » Ječná 204
 » Jindřišská 194
 » Kanovnická 178
 » Kapucínská 178
 » Karlova 170
 » k mostu 173
 » Karmelitská 211
 » Karoliny Světlé 191
 » Lázeňská 173
 » Lazarská 195
 » Loretanská 178
 » Mariánská 178
 » Melantrichova 166
 » Michalská 166
 » Myslikova 195
 » Nerudova 177
 » Palackého 194
 » Purkyňova 202
 » Rytířská 166
 » Spálená 195, 202
 » Tomášská 211
 » Vodičkova 194
 » Železná 166

Ulička Templová 165
 Ulička Vikářská 186
 Ulička Zlatá 187
 U Matky Boží na Louži 170
 Umělecko prům. museum, viz
 musea

Ungelt nový 57, 192
 Ungelt starý 165
 Uranie 140
 Úrazová pojišťovna 28
 Úřad purkrabský 187
 Úřady 25
 Úřady finanční 26
 Úřady politické 26

Úřady samosprávné 25
 Úřady soudní 26
 Ústav slepců 21, 188
 Ústav slepých 212
 Ústav Tereziánský 186
 Ústavy peněžní 22
 Ústavy pro hluchoněmé 21
 Ústavy pro slepce 21
 Ústavy universitní 121
 Ústavy úvěrní 22
 U Stolice královské 167
 Ústr. Matice Šk. 142
 Útrata 18
 U zlatého klíče 175

Varietě 139, 140
 Velkopřevorství maltézské 173
 Venkovská piva 16
 Veřejné knihovny 29
 Veřejné ústavy zdravotní 20
 Veřejné záchodky 32
 Veslařství 144
 Věž bílá, viz Bílá věž
 Věž černá, viz Černá věž
 Věž mostecká 162, 170
 Věž novoměstská 204
 Věž trubačská 180
 Věž vodárny Vinohr. 162
 Vinárny 17
 Vinohrady 201
 Vitkov 189
 Vladislavská část hradu 183
 Vodárna staroměstská 121
 Vodárna vinohr. 162,
 Vrchní zemský soud 26
 Vršovice 204
 Všeobecná nemocnice 20
 Výbor zemský 25
 Výrobní spolek ženský 22
 Výstava řemesl. výr. 163
 Výstava školská 161, 163, 190
 Výstavy 162, 190
 Výstavy různé 55
 Výstavy umělecké 52
 Výstaviště 122
 Vyšehrad 205
 Vývozní kancelář 28
 Vývozní spolek 28
 Vzdělávací ústavy 30
 Waldhauser 174.

Zábavy 28
 Záchranná stanice 19.
 Zahrada botanická 144, 205

Zahrada Fürstenbergova 145
 » Jesuitská 145
 » Kanálská 145
 » Kinských 145, 210
 » Královská 145, 187, 188
 » Lobkovicova 145
 » Měšť. piv. Vinohr. 145
 » Rajská 146, 201
 » seminářská 146
 » Schönbornova 146
 » společnosti pro pěstování zahrad 146
 Zahrada Strahovská 146
 Zahrada Valdštyňská 146
 Zahrady 162
 Záložna svatovácl. 170
 Záložna Vinohr. 202

Záložny 23
 Zálož. Obč. Karl. 193
 Zámecké schody 179
 Zámek v Troji 80, 200
 Zastavárny 24
 Zasýlatelé 12
 Zavazadla 8
 Závodiště 142
 Zemědělská rada 28
 Zemský soud 28
 Zderaz 195
 Zdymadlo u Troje 200
 Zpropitné 32
 Zvonařka 198
 Ženský výrob. spolek 142
 Žižkov 189
 Žofín 146.

Rejstřík jmen umělců, spisovatelů a j.

Agost 90
 Achtermann 106
 Aleš 112, 115, 121, 194, 198
 Amort 135
 Antoni 200
 Arbes 97
 z Arrasu Matyáš 56, 69, 87, 102
 Assano 98.

Balk 63, 91, 97
 Balšánek 29, 45, 119
 Barák 134
 Barrande 34, 40, 211
 Barvitius 110, 117
 Bathory 104
 Bavor z Hustiřan 59
 Bayer dr. F. 42
 Bayer dr. Edv. 42
 Beckovský 83
 Bendl 104, 106, 135
 Beneš-Třebízský 135
 Bergler 110
 Bergmann 78
 Biderle 90
 Biese 100
 Birelli 211
 Bittnerová 135
 Blodek 135
 Bohuslav Hasišt. 166
 Böhlm 132

Bolzano 134
 Bořický 133
 Brand 53
 Brandl 53, 84, 86, 87, 88, 90, 95, 106, 110, 178
 Bratři z Klusenberka 127
 Briekci 108
 Braun 71, 74, 78, 101, 107, 125, 128, 132
 Braun maršál 72
 Brauner 135
 Brožík V. 35, 115
 Brueghel 53
 Bruxelles 65
 Budovec z Budova 61, 184

Cahera 94
 Callot 91
 Campagnola 53
 Canevalli 110
 Canon 78
 Canova 130
 Caracci 53
 Carrati 72
 Cimprecht 85, 95, 100
 Clam Martinic 35
 Corda 41, 176
 Cornelius 52
 Cranach 53, 97

Čapek 59, 95
 Čech Svat. 36, 156
 Čejka 134
 Čelakovský 36, 134, 195
 Čenský 114
 Čermák 53, 104, 130, 134
 Čížek L. 45, 119, 134

Dalibor 60
 Dalimil 36
 Daniel Adam z Velesl. 36
 Daniel, řezbář 105
 Defregger 53
 Dessauer 73
 Dědřich Pražský 52
 Dienzenhofer 56, 57, 64, 65, 80, 85, 88, 95, 96, 97, 98, 101, 200
 Dobrovský Jos. 34, 36, 73
 Doucha 135
 Dlabach 198
 Dudych 135
 Dürer 53, 54, 90
 Dvořák 80, 123
 Dyck van 53

Ebert Eg. 73
 Edlinger 177
 Ehrenberger 135
 Eim 135

- Erben 133
 Eva z Lobkovic 176
 Fanta J. 61
 Fellner 115
 Ferdinand V. 34
 Fiala 100
 Fialka 121
 Filipek 135
 Fischer z Erlachu 56,
 71, 84, 85
 Folkmann 112, 113
 Frič, dr. Ant. 41, 42
 Frič Jos. 134
 Frič J. V. 135
 Friedl 115
 Friedländer 135
 Fügner 120, 135
 Führer 108
 Führer 53, 105, 132.
 Gartner, varhanář 108
 Geertgen 52
 Gelder 53
 Gossaert 52
 Grégr Jul. 134
 Grien 53
 Gunc 62, 102.
 Habsburkové 102, 106
 Hafenecker 62, 102
 Hager 97, 100
 Hähnel 127
 Hájek z Libočan 36
 Hálek 135, 202
 Hallmann 118, 123, 125,
 130
 Halwachs 81, 84
 Hammel Mat. 73
 Hanka Vác. 34, 135
 Hansgirk 135
 Hanus 78
 Häring 99
 Harrach 83
 Hartig 176
 Havlíček 134, 164, 196
 Havlíček, sochař 119
 Heintsch 81, 84, 85
 Hellich 81, 83, 86, 94,
 95, 96, 99, 133
 Helmer 115
 Hennevogel 97
 Herain 29, 175
 Hergesell 113, 118, 122,
 124, 125, 129
 Hering 80
 Herold 29, 175
 Herolt z Ovestenberku
 66
 Heřman 96
 Hess 85
 Hiebel 88
 Hilbert 102
 Hlávka 120
 Hněvkovský 112, 134
 Hollar 53
 Holárek 113
 Holbein 53
 Holub dr. E. 43
 Hošek 120, 130
 Hübel 200
 Huml Mat. 77
 Hus 36, 82, 191
 Hýbl 134
 Hynais V. 35, 115.
 Chadt 102
 Chelčický 36
 Chittusi 135
 Chlumčanský Vác. 34.
 Jablonský 101, 130
 Jäckl 70, 122, 123
 Jan z Dražic 106
 Jan z Hradce 95
 Jansa V. 29, 54
 Jaroš Tom. 61, 188
 Jechenthal 112
 Jelinek Edv. 135
 Jireček J. 135
 Jiří Lobkovic -176, 184
 Jiří Poděbradský 76,
 104, 168
 Jobst 114
 Jungmann J. 36, 134
 Jurkovič 114.
 Kadlik 36
 Kafka J. 28, 29, 42
 Kalina 134
 Kalley Edm. 60
 Kamenik Petr 102
 Kandler 63
 Kaňka 88
 Karel IV. 36, 57, 59, 64,
 65, 69, 81, 82, 87, 91,
 95, 98, 99, 102, 104
 Keck 84
 Kepler 170
 Kern 90
 Kheil N. M. 43
 Kinský hr. Rud. 34
 Klebelsberg 34
 Klicpera 134
 Klouček 112, 121
 Klusáček 112
 Knöchl 53, 100
 Knüpfer 53
 Kodíčil 100
 Kohl J. 71, 97, 122, 129
 Koch-Vaňka 34
 Kolár 135
 Kollár J. 36
 Kolovrat Kr. hr. H. 34
 Kolovrat Krak. Jan 34
 Kolovrat Liebštejnský
 34
 Komenský 36
 Korybutovič 168
 Kořínek Fr. 72
 Kotěra 198
 Koula J. 61, 113, 114
 Koželuh 108
 Kracher 97
 Král z Dobré Vody 113
 Kramerius 134
 Kramolín 88, 91, 97
 Kranner 94, 102, 105
 Krocín 167
 Krolmus 135
 Krombholz 211
 Krejčí Jan 34
 Kříženecký 114
 Kunz 90
 Kvasnička 119, 132.
 Lagno Franc. Ferabosco
 de 57, 63
 Lauermann 91, 95, 97
 Lauffer 53, 57, 104
 Leitner 72
 Levý 105, 116, 123, 129,
 133, 135
 Liebscher 54, 113, 115,
 204
 Lichtenreiter 110
 Lichtenštejn 72
 Lindner 135
 Liška 53, 78
 Liška Kr. 83 110
 Lhota 57, 88, 94, 105, 106,
 117
 Lohelius 91
 Longin 95
 Loragho 56, 62, 72, 75,
 83, 102
 Lounský Beneš 56
 Löwi, hvězdář 63.
 Mádl 29
 Maixner 53, 70, 79, 89,
 98, 110, 116
 Maixner K. 134

- Makovec 114
 Manes 53, 78, 83, 116, 117, 134, 202
 Manes O. 134
 Mann 101
 Marek A. 135
 Marini 75
 Marold 54, 122, 135, 200
 Marschal 43
 Mařák Jul. 35, 40
 Mašek 135, 112
 Matějka 176
 Max Em. 63, 70, 71, 91, 94, 95, 105, 123, 124, 127, 128, 129, 131, 132
 Max Jos. 71, 78, 123, 124, 127, 129, 130, 131, 132, 135
 Mauder 117, 125, 130, 132, 135
 Maulpertsch 66
 Mayer 122, 127
 Mayer Oldř. 71
 Medřický 175
 Mendeln ze Salcpurku 71
 Menzl 133, 115, 118, 123
 Mikovec 133
 Milič 67, 97, 170
 Millet 53
 Miseroni 200
 Mocker 29, 83, 98, 100, 102, 104, 105, 106, 107, 117
 Molitor 85, 98
 Morales 89
 Morstadt 211
 Mozart 57, 91, 195
 Müller 96, 135
 Münzberger 78, 122
 Mužik 135
 Myslbek 105, 115, 116, 117, 120, 123, 127, 124, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 198.
 Náprstek Vojt. 47, 49, 119
 Náprstková A. 135
 Nebeský V. B. 134, 135
 Neera 53
 Nejedly J. 134
 Němcová 135
 Neruda 135, 177
 Neuherz 91
 Neuperk hr. 34
 Neureutter 135
 Nobile 78
 Nostic Fr. hr. 60
 Novák, stříbrník 106
 Novák 198
 Novák T. 135.
 Ohmann 111
 Orsi 83.
 Palacký Frt. 34, 35, 36, 194
 Parlér 56, 69, 87, 102, 108
 Pašek z Vratu 169
 Pečírka 134
 Pekárek 198
 Pendel 129, 132
 Pešina z Čechorodu 105
 Peterle 100
 Peters 175
 Petrarka 106
 Pflieger 133
 Pflug z Rabštejna 72
 Piacetti 85
 Pichl 135
 Pirner 117
 Platzer 62, 69, 91, 97, 127, 129
 Počta dr. F. 42
 Podhajský 114
 Podlipská 135
 Polívka 111, 113, 120
 Popelik 89
 Popp 34, 35, 113, 115, 118, 119, 121, 122, 125, 127, 128, 129, 132, 202
 Prachner 128, 133
 Prášil 122
 Presl J. Sv. 34, 133, 134
 Procházka 112, 113, 118, 122, 124, 125, 129, 130, 132, 133
 Prokop sv. 111
 Prokopec 135
 Prokov 122, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 132
 Prokov Ferd. 60, 70, 71
 Prokov J. F. 83, 84, 85
 Přemyslovci 105, 106
 Puchmajer 134
 Purkyně J. Ev. 135, 202
 Purkyně Karel 36, 135.
 Quarinoni 105
 Quast 105
 Quitainer 83, 129.
 Raab 81, 83, 91, 97
 Rakoczi 68
 Rašek K. 54
 Reiner 53, 81, 83, 84, 85, 86, 88, 90, 92, 98, 100
 Reiter 117
 Rejšek 53, 59, 94, 166
 Rembrandt 53
 Reni 75
 Rissi 110
 Roetzl 202
 Rokycana 94, 168
 Römer 116
 Roštlapil 111, 120, 199
 Rothmayer 91
 Roubalík 104
 Rous 118, 122, 125, 129
 Royt 118, 123, 129
 Ruben 131
 Rubens 53
 Rudl 117
 Rudolf II 182, 184, 200
 Ruffer 136
 Ruysdael 53
 Rynt 91.
 Řehoř 135
 Řihovský 112.
 Sadeller 104
 Sacheti 119
 Santini 126
 Scamosi 63
 Seeling 59, 80, 118, 122, 129, 132
 Seidan 57, 79, 118, 127, 129, 132
 Sequens 83, 96, 102, 104, 105, 106, 107, 116, 117, 135
 Scheffler 90
 Scheiwei 75, 83, 105, 110
 Schläffer 83
 Schlachter 101
 Schlimper 119
 Schnell 135
 Schöpf 85
 Schulz 33, 114, 117, 119, 120
 Schwanthaler 34, 35, 85, 118, 122, 123, 127, 128, 130, 132
 Siard-Nasecký 81, 85, 91
 Sixt z Ottersdorfu 59
 Siadkovský 134
 Smetana Aug. 83, 133, 138

- Smetana Bedř. 135
 Smil-Flaška 36
 Smolik 119
 Snyders 53
 Sochor 114
 Solimann 97
 Spatio 63
 Speciecasa 63
 Sprenger 100
 Staněk Boh. 87
 Stankovský 134
 Stark 120
 Steinfe d 175
 Steinfels 110
 Stella 57, 88
 Strachovský 59, 118, 122,
 124, 127, 128, 130, 134
 Stránský J. 34, 112, 118,
 119, 122, 123, 127, 130,
 132, 133
 Straširybka 78
 Sucharda 34, 111, 113,
 117, 120, 125, 127, 129,
 130, 133
 Suchardová 112
 Svátek 29
 Světlá 135
 Svoboda 53, 57, 133
 Swerts 104.
 Šafařík Pav. 34, 133, 134
 Šaff 118, 133
 Šaloun 118, 119, 133, 198
 Šimek 59, 80, 98, 102,
 104, 116, 117, 123, 127,
 128, 132
 Škoda 135
 Škréta K. 61, 83, 84, 85,
 90, 94, 97, 98, 100, 101
 Škroup 108
 Šnirch Boh. 34, 112, 113,
 114, 115, 116, 118, 119,
 122, 125, 127, 128, 129,
 131, 132, 134, 135
 Šohaj 135
 Špatný Fr. 134
 Špork Fr. 60
 Šrógl 43
 Štapfr K. 54
 Štěpánek 134
 Šternberk hr. Fr. 34
 Šternberk hr. Kašp. 40,
 41
 Štítný 36
 Štulc 135
 Šumavský 134
 Švábinský 112.
 Tábořský 78
 Teige 29
 Tennagel z Kempu 60
 Tereba 204
 Thiel K. 57
 Thun Frant. 211
 Tirol 63, 102, 104
 Toman dr. 80
 Tomášek V. 49, 133, 211
 Tovačovský 36
 Trenkvald J. 57, 105,
 116, 117
 Trevisano 83
 Tulka 114
 Tychon de Brahe 94
 Tyrš 135.
 Ullmann 116, 120, 121
 Urban 113, 117.
 Václav sv. 107
 Václav IV. 100
 Veith 34, 35
 Velenovský J. dr. 42
 Věšín 121
 Veyrych 114
 Veselý 88, 94
 Veselý J. 78
 Vinařický 105, 135
 Vitásek 108
 Vladislav I. 67
 Vlček J. 34, 118, 127,
 131, 132, 133
 Vocásko L. 54
 Vocel J. S. 34, 134
 Vojtěch sv. 110
 Vosmik 112, 116, 118,
 123, 131, 132
 Vrchlický 36
 Vratislav hr. Rud. 35
 Vratislav I. 34
 Vráz E. St. 43
 Vriese 125
 Vydra 134
 Vyhniš 135.
 Wachsmann 88, 89, 94
 Wagner 35, 114, 117,
 118, 122, 123, 124, 128,
 129, 131, 133
 Waldhauser 83, 94
 Weigl 115
 Wenzig 135
 Westonová, básnička
 65
 W ehl 120, 198
 Wildt 59
 Willman 83, 91
 Winter 165
 Wirch 71
 Wirth. stříbrník 106
 Wohlgemuth 63, 102
 Wolff Achil 112
 Wurzl 118, 129, 132.
 Zafouk 128, 133
 Závíš z Falkenštejnu 57
 Zelený 135
 Zeyer 135, 205
 Zikmund 135
 Zippe 34, 188
 Zit 135
 Zitek 75, 114, 120
 Zoubek 135.
 Žabka 117
 Želivský 76, 91, 100, 168
 Ženíšek Fr. 35, 75, 104,
 113, 115, 117
 Žižka Jan 36, 66, 168.

OBSAH.

Předmluva	3
Praha, její poloha a spojení	5
Oddíl I. Praktický rádce	7
1. Pokyny pro příjezd, ubytování, stravování a zaopatření vůbec	7
<i>a) Pražská nádraží</i>	<i>—</i>
Zařízení nádražní	8
Před nádražím (povozy)	9
Sazby za jízdy. Zasýlatelé Průvodčí	10—12
<i>b) V městě. Ubytování</i>	<i>12</i>
Hotely, pensiony atd.	13
<i>c) Stravování</i>	<i>14</i>
Restaurace	5
Pivnice a zahr. restaurace	16
Vinárny. jídelny uzenářů, kavárny	17
Závody cukrářské. Útrata v Praze	18
<i>d) Lázně a plovárny</i>	<i>18</i>
<i>e) Pomoc lékařská</i>	<i>19</i>
Záchr. stanice, kliniky	19
Nemocnice a j. ústavy	20
Ústavy humanitní a soukromé léčebné	21
Lázně. Lékaři speciální	21
Služba ošetřovatelská	22
<i>f) Ústavy peněžní, konsuláty, úřady, pošta atd.</i>	<i>22</i>
Banky a ústavy úvěrní	22
Spořitelny a záložny	23
Zastavárny. Pojišťovny. Bursy	24
Směnárný. Konsuláty. Úřady samosprávné	25
Úřady soudní a finanční	26
Pošta, telegraf a telefon	27
Instituce pro živnosti, průmysl, obchod a zemědělství	28
<i>g) Časopisy, oznámení, plakáty, pomůcky knihové a literární, knihovny atd.</i>	<i>28</i>
Veřejné knihovny a čítárny	29
Knihovny soukromé a p.	30
Půjčovny knih a hudebnin	—
Ústavy vzdělávací	—
<i>Různé poznámky. (Zpropitné, domovníci, záchodky)</i>	<i>32</i>

2. Prameny poučení a zábavy 33

<i>a) Musea, památnosti historické i moderní, pomníky a desky pamětní. Hřbitovy</i>	33
Musea a sbírky veřejně přístupné	33
Museum král. Českého (sbírky)	—
Archiv zemský	34
Českoslov. museum národopisné	43
Museum histor.-archaeol. král. h' města Prahy	45
České průmyslové museum Náprstkovo	47
Umělecko-průmyslové museum	51
České museum obchodní	—
Museum technologické	—
Obrazárny a výstavy umělecké	52
Obrazárna v Rudolfinu	—
Obrazárna Nostická	53
Obrazárna Strahovská	54
Stálé a občasně výstavy umělecké	—
Panorama	—
Výstavy různého druhu	55
<i>b) Památnosti historické a umělecké</i>	55
Abecední přehled (úplný) s vysvětlivkami	57
Kláštery	63
Most Karlův	69
Paláce	71
Radnice	75
Památné chrámy a kaple (v abec. pořadu dle názvu)	80
Basilika sv. Jirí	86
Karlovy	87
Loreta	89
Strahov	91
Chrám P. Marie před Týnem	92
Sv. Mikuláš na M. Straně	96
Na Slovanech	99
Synagogy	100
Sv. Štěpán	100
Sv. Vít	101
<i>c) Pamětihodné stavby a zařízení moderní</i>	111
(v pořadu abecedním).	
Akademie	111
Banky	112
Českoslov. Vesnice	113
Divadla	114
Kostely moderní	116
Mosty	117
Musea	117
Nemocnice. Přístavy	120
Rudolfinum. Spořitelny	120
Školy. Tržnice. Vodárny	121
Výstaviště	122
Pomníky, sochy a desky pamětní (v pořadu abecedním)	122

Hřbitovy	133
Hřbitov malostranský a evangelický, hřbitov olšanské 133, hřb. vyšehradský, smichovský, vinohr., evang. nový a židovský 135.)	
Divadla, orfeá, chantanty, koncerty, dostihy, jiné zábavy a zábavní místnosti	136
Divadlo národní, ceny míst	137
. hlediště, předplacení	139
Varieté — hlediště	139
Ostatní divadla, arény atd.	140
Koncerty umělecké a zábavné	140
Koncerty zábavné ve všed. dnech	141
Spolky a kluby	142
Sport a hry	142
Národní a lidové slavnosti	144
Zahrady a sady	144
3. Prameny obchodní a průmyslové	147
a) Tržnice, veř. trhy a trhové domy	147
b) Prameny nákupu pro nejdůl. druhy zboží u českých firem	147
Oddíl II. Putování po Praze	155
Praha, pohled celkový 156, dějiny 157, komunikační trať jako turistické tratě Prahou 158, okružní trať Prahou 160. Diarium a kalendarium přístupu do ústavů, sbírek etc. 161.	
Trať I a. Stát. nádraží v ul. Hyberské. Celetná ul. Staré Město. Karlův Most. Malá Strana. Hradčany. Ru- dolfinum. Josefov	164
Hyberská ul. 164. Brána Prašná. Příkop. Uličkou Templo- vou k sv. Jakubu a Týnským dvorem na starom. nám. 165. — Ovocným trhem do ul. rytiřské a ul. Melantricho- vou (odb. do ul. Michalské) a ulici Železnou na starom. nám. 165. Dějiny rynku starom. 166. Malé náměstí. 169. Náměstí Linhartské. Ulicí Karlovou k mostu Karlovu a Klementinu. 170. Dějiny prostranství u Křižovníků. 170. Malá Strana 171. Podhradí pražské (dějiny) 172. Ulici k mostu do ul. lázeňské a na náměstí 173. Dějiny nám. malostranského 174, jeho domy 175. Náměstí petikostelní a zám. schody. Ulice Nerudova a její domy 177. Z Malé Str. na král. hrad. Hlubokou cestou k Strahovu na Po- hořelec a podle Lorety k hradu 178. Radnickými schody, sjízdnou cestou z ulice Nerudovy a novými zámeckými schody 179. Hrad královský. Dějiny 180. Jeho památnosti 182. Sál španělský a německý, velechrám sv. Víta, socha sv. Jiří. Sál Vladislavský 183. Stará světnice soudní čili stará sněmovna a její dějiny 184. Stará síň desk zem- ských, kancelář král. a síň dvorské rady říšské 185. Světnice zelená, soud appelační, kuchyně král., ulička vikárská, Bílá Věž. děkanství, proboštství, basilika sv. Jiří, kostel Všech Svatých a palác Rožmburský (Terež. úst. šlechticů) 186. Klášter svatojiříský. Ulička zlatá. Palác Lobkovicův. Purkrabství a Daliborka. Černá Věž. Staré schody. Prašný Most. Jelení Příkop. Královská zahrada 187. Sady Chotkovy. Belvedere. Kolonie Zippe. Ústav slepých. Řetěz. lávka. Rudolfinum. Josefov 188. K Milosrdným, sv. Haštalu a klášteru sv. Anežky 189.	

Traf I b. Státní nádraží (v ul. Hyberské), Žižkov . . . 189
 Vrch Žižkov (Vítkov) a město Žižkov. Olšany 189.

Traf II. Josefské nám. Prašná Brána. a) Nár. divadlo. Františkův Most. Újezd. Petřín. Strahov. Malá Strana.

Příkop 189. Ovocná ul. Nám. Jungmannovo. Výstava školská a sbírka Komenského. Třída Ferdinandova. Platýz. Uhelný Trh. Výstava řemesl. výr. 190. Perštýn. Betlémské nám. Průmysl. museum. Kónvikt. Polic. řed. Čes. Spořitelna. Nár. Divadlo. Žofín. Most Františkův. Újezd. Sady na Nebozizku 191. Rozhledna. Křižová cesta. Malá Strana 192.

Traf II b. Prašná Brána. Poříč. Museum města Prahy. Karlín . . . 192

Josefské nám. Poříč. U sv. Petra. Nádraží severozáp. dráhy. Museum města Prahy. Karlín 192. Obč. záložna. Kostel sv. Cyrila a Methoděje 193. Přístav v Karlíně. Sady u invalidovny 194.

Traf III a. Státní nádraží. Smíchov. Košíře . . . 194

Nám. Havlíčkovo. Sv. Jindřich. Stögrovo divadlo. Pošta a telegraf. Václavské nám. Vodičkova ulice. Novoměstské sály. Novom. radnice 194. Lazarská ulice. Domácnost. Z Mysl. ulice do Jirchář a ku sv. Vojtěchu. Zderaz. Šitkovské mlýny. Nábřeží a most Palackého. Smíchov. Plz. třída. Bertramka. Kostel arch. Gabriela 195. Hřbitov košířský. Klamovka. Kavalírka. Sanatorium pro léčení rakoviny. Cibulka. Motol. Bulovka 196.

Traf III b. Státní nádraží. Poříč. Severozáp. nádraží. Štvanice. Holešovice . . . 196

Ulice Havlíčkova. Těšnov. Dějiny Štvanice 196. Přívoz a most přes ostrov. Holešovice 197.

Traf IV a. Prašná Brána. Václavské nám. Museum král. čes. Vinohrady. Nuselské schody (nádraží). Nusle . . 198

Můstek. Václavské nám. Museum. Sokolská třída. Karlov a sestup Vyšehradu. Havlíčkova třída. Zvonařka 198. Nuselské schody, vinohr. nádraží 199.

Traf IV b. Prašná Brána. Eliščina tř. Most Františka Josefa. Letná (lanová dráha). Holešovice-Bubna. Král. Obora. Troja. (Bubeneč, Bruska) . . . 199

Eliščina třída. K sv. Klementu a Štvanici. Na František. Most Františka Josefa. Pražská lososnice. Stráň letenská. Sady na Letné. Belvedere. Akademie umění 199. Holešovice-Bubny. Král. Obora. Panorama Maroldovo. Divadlo Uranie. Výstaviště. Českosl. vesnice. Císařský mlýn. Zdýmadlo u Troje. Troja. Ústav pomologický a zámek 200.

- Trať V. Nádr. Františka Josefa, Okružní dráha. a) Nádraží. Žižkov. Olšany* 201
 Sadová silnice. Bolzanova ul. Plynárny. Kostel sv. Prokopa. Hřbitovy olšanské 201.
- Trať V b. Král. Vinohrady. Olšany.*
 Sadová silnice. Něm. divadlo. Museum. Vinohrady. Nám. Purkyňovo (křížov. elektr. dráhy) 201. Nár. dům. Korunní třída. Vodárna. Feslová. Pivovar. Tržnice. Remizy elektr. drah. Olšanské hřbitovy 202.
- Trať VI. Spálená ulice. Karlovo nám. Vinohrady. Vršovice* 202
 Spál. ulice a Purkyňova. Karlovo nám. a jeho dějiny 202. Dům Terebův. Technika. Kostel sv. Ignacia a sv. Štěpána. Kaple sv. Longina. Ječná ul. Ke Karlovu. Nám. Komenského; trať do Vršovíc. 204.
- Trať VII. Spálená ulice. Karlovo nám. Vyšehrad (nádraží). Pankrác* 204
 Karlovo nám. Dům Faustův 204. Na Slovanech. Na Slupi. Chudobinec. Podskali. Vyšehrad město. Vyšehrad hrad a jeho dějiny 205. Hřbitov Vyšehradský. Chrám ssv. Petra a Pavla 207. Proboštství. Socha sv. Václava. Čertův Sloup. Brána Leopoldova 208. Brána Karlova a Táborská. Planina pankráčská. Kaple sv. Martina. Děkanství. Přemyslovka. Folimanka 209.
- Trať VIII. Západní nádraží (Smíchov). Újezd. Malá Strana. Akademie hr. Straky, Ústř. jatky. Centrála* . 209
 Královská louka. Vorový přístav 209. Smíchov. Dějiny jeho. Basilika sv. Václava. Divadlo 210. Zahrada Kinských. Jáchym Barrande. Sady na Nebozízkou. Ulice Karmelitská. Nám. malostranské. Ul. Tomášská a její domy. Náměstí Valdštýnské a jeho paláce 211. Ulice Valdštýnská. Pod Bruskou. Akademie hr. Straky. Silnice pod Letnou. Letenská štola. K ústř. jatkám a elektr. centrále 212.
- Rejstřík věcný* 212
Rejstřík jmen umělců, učenců, spisovatelův a j. znamenitých mužův v průvodci uvedených 222

Seznam vyobrazení.

	Str.		Str.
Museum král. Českého	33	Museum kr. hl. m. Prahy	119
„ Půdorys I. patra	37	„ Půdorys I. patra	46
„ Půdorys II. patra	41	„ „ II. patra	46
Museum národopis. půdorys	44	„ „ přízemí	47

	Str.		Str.
Rudolfinum	121	Kaple sv. Martina	96
" Půdorys přízemí	50	Chrám sv. Víta	109
" Půdor. obrazárny	52	" " Půdorys	103
Belvedere	58	Divadlo Národní	106
Brána Prašná	180	" " Z výzdoby lože	111
" " Znak král.	59	" " Hlediště	138
Fontána Jarošova	62	Sochy: Býk od Č. Vosmika	116
Fontána Slavatovská	210	Sv. Jiří	125
Refektář v Klementinu	67	Libušino proroctví	128
Míčovna	68	Průmysl od Hoška	130
Most Karlův	70	Spořivost od Suchardy	131
Hradčany	155	Pomník Hádkův	124
Kláster a Kostel Křižovníků	164	" Jungmanův	126
Starom. věž mostecká	171	Pantheon na hřb. Vyšehr.	134
Ložie v pal. Valdštýnském	172	Variété. Půdorys	139
Vladislavský sál	181	Domácnost	143
Orloj staroměstský	77	Chrám sv. Cyrila a Methoděje	193
Radnice staroměstská	79	Sady na Karlově nám.	203
Chrám P. Marie před Týnem	81	Vyšehrad	206
" " Půdorys	93	Čertův Sloup	207
Karlovy	88	Zbytek brány Karlovy	208

Orientační mapka komunikací pražských 159.

Přílohy: Plán města Prahy (v barevné reprodukci).

Rozhled kruhový s rozhledny Petřinské.

Vína beřkovická bílá a červená

výhradně z vlastních rozsáhlých vinohradů, vyznamenaná I. cenami
na různých výstavách tu- i cizozemská, lze obdržet

u ředitelstva vinařství knížete Ferd. z Lobkovic.

— v Dolních Beřkovicích u Mělníka. —

Detailní prodej vína lahvové, v Praze v Hybernské ulici
č. 12 (knížecí palác).

Vinárna v Praze na Havlíčkově náměstí č. 5.

Choděrvův velkorestaurant

v Praze, Ferdinandova třída č. 60.

Nejrozsáhlejší, nejúpravnější restaurač. místnosti ve středu města, s krásnou zahradou a skvělým osvětlením. Dostaveníčko pražské i venkovské intelligence Nejjemnější plzeňské pivo z měšťan. pivovaru přímo od čepu a z prvního pražského měšťan. akciového pivovaru »Prahan«. Exquisitní pokrmy v každé době, též i po divadle vždy čerstvá jídla. Slavnostní, svatební a příležitostné hostiny se upravují co nejlépe v cenách mírných. Všeobecně chvalná pověst Choděrova velkorestaurantu, jakož i zaručená vzorná obsluha doporučují závod ten co nejlépe. K hojně návštěvě uctivě zve

Telefon 301.

Václav Vacek, majitel.

Fotografický atelier
Josefa Fiedlera

Václav. nám. č. 24.

———— Založeno r. 1864. ————

Moderně a elegantně zařízený, opatřený ústředním topením. Odporučuje se jen k **uměleckému provedení všech prací v obor fotografie spadajících.**

Zvláštnost, chvalně známé platinotypie
úplně trvanlivé.

———— Ceny vesměs mírné. ————

OTOKAR TUČEK,
obchod plátenický
v Praze,

roh Rytířské ul. č. 962-I. »u dvou červených lvů«,
doporučuje

svůj hojně zásobený sklad

lněného a bavlněného zboží.

Hlavní sklad širtinku, kanafasu a látek sypkových.

Objednávky z venkova vyřizují se ochotně a správně.

Domácnost

první česká škola kuchařská

Založena r. 1885.

Telefon č. 2040.

●●● V PRAZE, Lazarská ul. 13. ●●●

VYUČOVÁNÍ nastoupiti lze
vždy 1. a 15.
v měsíci. — Pravidelný běh
vyučovací trvá 3 měsíce. Plat
za tu dobu činí 30 zl. — Ob-
širné vyspání přijímacích pod-
mínek zašle se na požádání
zdarma.

OBĚDY po 70 kr. a po zl. 1
(jednotlivé dlužno
dopoledne do 10 hod. objed-
nati). — V předplacení za 18 zl.
měsíčně.

VEČERE; čajové večírky, ká-
vové svačiny, jed-
notlivé pokrmy atd. dle před-
chozího objednání.

Pro hostiny, svatby, společenské večery, přednášky, atd. atd.

●●● NÁDHERNÁ DVORANA. ●●●

S krásnými vedlejšími místnostmi, jídelnou, salonem, ku-
řáckým pokojem atd.

Josef Pelikán

Praha-Karlín 368

továrna na zboží kovové a slévárna kovů

vyrábí a dodává předměty pro

instalaci vodovodů, plynovodů, pivních
tlakostrojů, parních vedení a elektri-
ckého osvětlování.

Hromadná výroba předmětů façonových, jako :
přesné šroubky, matice a pod. jak pro mechaniky
tak pro všechna průmyslová odvětví za pomoci
nejnovějších a nejdokonalejších odborných strojů
s pohonem elektrickým.

Ústav ku broušení, leštění a galvanisování kovů.

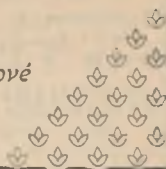
Ženský výrobní spolek český

v Praze, Spálená ul. 101.

Sklad lněného a bavlněného zboží.

Vlastní výroba prádla, celé výbavy hotové
i na objednávku.

Spolkové prapory a stuhy.

Založeno 1800.

Založeno 1800.

Fr. Řivnáč a syn

c. a k. dvorní kožešník a obchodník kožešinami

PRAHA,

Malá Karlova ulice čis. 151—I.,

doporučuje

svůj velký sklad hotových kožichů a zboží kožešnického, jakož i nejnovější letní a zimní čepice atd.

Veškeré druhy kožichů a zimních oděvů převezmou
se přes leto k opatrování.

Zal. 1888. První společenské závody s nábytkem! Zal. 1888.

Tržnice nábytku společenstva truhlářů v Praze odporučuje ct. P. T. obecnstvu, veled. duchovenstvu a vrchnostem své hojně zásobené závody všeho druhu moderního nábytku při nejlevnějším posloužení. Úplné výbavy pro nevěsty vždy v hojném výběru na skladě.

Sklady: PRAHA, Příkopy „N. Bazar“, Ovocný trh č. p. 957—I. o
PRAHA, Ferdinandova třída čis. 25 n. I. — Telefon č. 292.

Cenníky a rozpočty franko a zdarma.

ČESKÁ SPOLEČNOST . . PRO OBCHOD A PRŮMYSL

v Praze,
Ovocná ul. č. 18.

Velkozávod

výhradně látkami •
hedvábnými.

sametem

a plyšem.

Mimo to:
nejbohatší výběr diva-
delních šálů, hedvábných
zástěrek, hedvábných
šatku kapesních na hlavu
i na krik.

Crêpe de Chine
a hedv. gázy
hladké i vzorkové ve
všech barvách.

Vzorky na požádání zdarma
a franko.

Na kupeckém učilišti

ANTONINA SKŘIVANA

v PRAZE, Růžová ul. č. 8 n. (založ. r. 1856)

začíná denní vyučování v obou zemských jazycích *dvakrát* v roce, totiž: v prostřed měsíce září a začátkem měsíce března vyučování večerní však jen *jednou* v roce, totiž: začátkem měsíce října. Školní běh při vyučování denním skončí v 10 měsících, při vyučování večerním dle programu. Program a seznam školních knih posílá se ochotně na požádání.

MĚSTSKÉ

léčebné lázně slatinné a uhličitě

== na Žofíně ==

jsou otevřeny po celý rok a doporučují se pro všechny nemoce, při nichž se jich používati může. Poučení o lázních dostati lze u pokladny lázeňské a u vrátného v radnici.

Ordinující lékař jest denně dopol. od 9. do 10. hod. přítomen.

Tamtéž jsou pohodlně zařízené lázně parní a vaňové, v létě lázně říční a plovárna.

Svědomitá obsluha, výborná strava.

Léčební ústav

Praha, Kateřinská ulice 19.

Znamé, pohodlné a všestranně uspokojující zaopatření ope-
rovaných. — Ambulantní léčení orthopaedické a elektrinou.
Rozpouštění nádorků a skvrn elektrickým proudem. Manu-
elní i elektr. masáž. Léčení rheumatismů, neuralgii, neu-
rasthenie, nespavosti, bolení hlavy, ischias atd. v ordináč-
ních hodinách od 2—4 dopol. Rozmluvy od 9—10 dop.

Majitel: Dr. Skrbek.

VOLNÉ SMĚRY

UMĚLECKÝ MĚSÍČNÍK VYCHÁZÍ PÉČÍ
A NÁKLADEM SPOLKU VÝTVARNÝCH
- UMĚLCŮ „MANES“ ZA REDAKCE -
JANA KOTÉRY, JANA PREISSLERA, L. ŠALOUNA.

— ROČNÍK V. —

VYCHÁZÍ 15. KAŽDÉHO MĚSÍCE O TŘECH
TISKOV. ARŠÍCH S BOHATÝM OBSAHEM
TEXTOVÝM I OBRAZOVÝM. PŘEDPLATNÉ
NA ROK 12 K, POŠTOU 12.80, JEDNOTLIVÁ
ČÍSLA PO K 120.

NÁKLADEM „VOLN. SMĚRŮ“ VYŠLO:

ALBUM VOLNÝCH — SMĚRŮ. —

DVA DÍLY. KAŽDÝ O 24 LISTECH REPRO-
DUKČÍ DLE PRACÍ ČESKÝCH VÝTVARNÍKŮ.
VE FORMÁTĚ VELKÉHO KVARTU. KAŽDÝ
DÍL ZA 2 KOR. 40 HAL. 101101101101101101
— VKUSNĚ UPRAVENO. —

Nákladem knihtiskárny
Dra Edv. Grégra

v Praze, v Tûních čís. 8-II.

vyšlo:

KRÁLOVSKÉ POHÁDKY.

Veršovaná satyra dra B. Klusáčka
s uměl. pérokresbami K. L. Klusáčka.
Cena brož. K 6·80, skv. váz. K 8.—.

Dr. Z. Navrátil: A R C O,

klimatická léčebná stanice a průvodce
po Rivě a jezeru Gardském. Pro lá-
zeňské hosty a turisty. S mapkami
a vyobrazeními. Cena K 1·20.

Dr. J. E. Scheiner:

DĚJINY SOKOLSTVA. Cena K 1·20.

Ad. Mickiewicz:

**PAN TADEÁŠ, čili POSLEDNÍ ZÁJEZD
NA LITVĚ.**

Přel. El. Krásnohorská. Cena 4 K.
váz. 5·70 K.

POESIE FRANCOUZSKÁ NOVÉ DOBY

Přel. Jar. Vrchlický. Cena 2·40 K.
váz. 3·20 K.

~~~~~ Levné čtení pro lid! ~~~~~

MATICE LIDU

Za redakci odpovídá

Z. GRÉGR.

Ročně vyjde 6 knih, předplatné
na rok K 2.—, poštou K 2·20.

Celý průvodec

vydán bude v 18 dílcích
obsahujících :

- Díl   X. *Plzeň s okolím a Český Les.*
›   XI. *Střední Povltaví a Středočeské
      žulové pohoří.*
›   XII. *Českomoravská Vysočina.*
›   XIII. *Železné a Žďárské Hory.*
›   XIV. *Orlické Hory a Aderspášské
      skály.*
›   XV. *Hradec Králové s okolím a
      střední Polabí.*
›   XVI. *Lužické Hory a Ještěd.*
›   XVII. *Rudohoří a Poohří.*

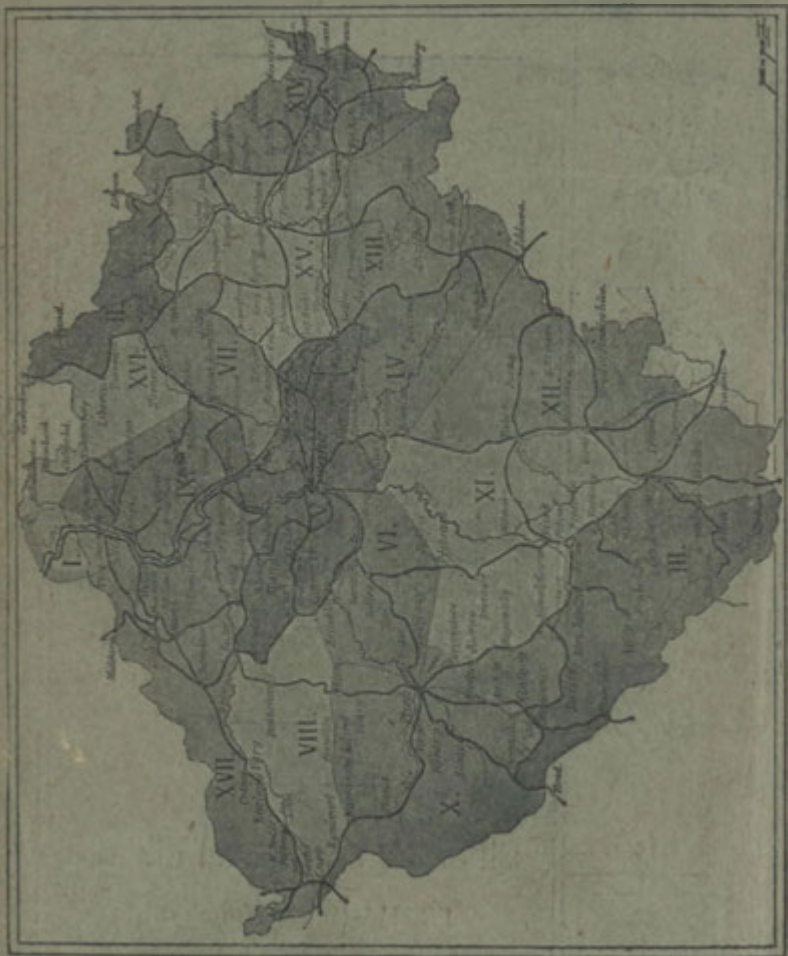
Na skladě u všech knihkupců.

Nakladem Dra ED. GRÉGRA knihtiskárny

PRAHA-II., v Tůních 8.

Mapka 18 obvodů Kafkova ilustrovaného průvodce
po král. Českém.

— Seznam a cenu dílků viz na předních —
— — — — stránkách obálky. — — — —

Reprezentace a rozvoj
PLAN
Královské Prahy, město

PRAHY

PŘEDMĚSTÍ

Československá Republika, Praha, Královské Prahy, město

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Mapa 1: 1:50 000

Seznam ulic, náměstí, mostů, ostrovů a sadů v Praze i na předměstích,

a okolních předměstí dle čísel

Seznam ulic, náměstí, mostů, ostrovů a sadů v Praze i na předměstích, a okolních předměstí dle čísel

1. ulice	2. ulice	3. ulice	4. ulice	5. ulice	6. ulice	7. ulice	8. ulice	9. ulice	10. ulice	11. ulice	12. ulice	13. ulice	14. ulice	15. ulice	16. ulice	17. ulice	18. ulice	19. ulice	20. ulice	21. ulice	22. ulice	23. ulice	24. ulice	25. ulice	26. ulice	27. ulice	28. ulice	29. ulice	30. ulice	31. ulice	32. ulice	33. ulice	34. ulice	35. ulice	36. ulice	37. ulice	38. ulice	39. ulice	40. ulice	41. ulice	42. ulice	43. ulice	44. ulice	45. ulice	46. ulice	47. ulice	48. ulice	49. ulice	50. ulice	51. ulice	52. ulice	53. ulice	54. ulice	55. ulice	56. ulice	57. ulice	58. ulice	59. ulice	60. ulice	61. ulice	62. ulice	63. ulice	64. ulice	65. ulice	66. ulice	67. ulice	68. ulice	69. ulice	70. ulice	71. ulice	72. ulice	73. ulice	74. ulice	75. ulice	76. ulice	77. ulice	78. ulice	79. ulice	80. ulice	81. ulice	82. ulice	83. ulice	84. ulice	85. ulice	86. ulice	87. ulice	88. ulice	89. ulice	90. ulice	91. ulice	92. ulice	93. ulice	94. ulice	95. ulice	96. ulice	97. ulice	98. ulice	99. ulice	100. ulice

Pamětihodnosti Prahy.

1. pamětihodnost	2. pamětihodnost	3. pamětihodnost	4. pamětihodnost	5. pamětihodnost	6. pamětihodnost	7. pamětihodnost	8. pamětihodnost	9. pamětihodnost	10. pamětihodnost	11. pamětihodnost	12. pamětihodnost	13. pamětihodnost	14. pamětihodnost	15. pamětihodnost	16. pamětihodnost	17. pamětihodnost	18. pamětihodnost	19. pamětihodnost	20. pamětihodnost	21. pamětihodnost	22. pamětihodnost	23. pamětihodnost	24. pamětihodnost	25. pamětihodnost	26. pamětihodnost	27. pamětihodnost	28. pamětihodnost	29. pamětihodnost	30. pamětihodnost	31. pamětihodnost	32. pamětihodnost	33. pamětihodnost	34. pamětihodnost	35. pamětihodnost	36. pamětihodnost	37. pamětihodnost	38. pamětihodnost	39. pamětihodnost	40. pamětihodnost	41. pamětihodnost	42. pamětihodnost	43. pamětihodnost	44. pamětihodnost	45. pamětihodnost	46. pamětihodnost	47. pamětihodnost	48. pamětihodnost	49. pamětihodnost	50. pamětihodnost	51. pamětihodnost	52. pamětihodnost	53. pamětihodnost	54. pamětihodnost	55. pamětihodnost	56. pamětihodnost	57. pamětihodnost	58. pamětihodnost	59. pamětihodnost	60. pamětihodnost	61. pamětihodnost	62. pamětihodnost	63. pamětihodnost	64. pamětihodnost	65. pamětihodnost	66. pamětihodnost	67. pamětihodnost	68. pamětihodnost	69. pamětihodnost	70. pamětihodnost	71. pamětihodnost	72. pamětihodnost	73. pamětihodnost	74. pamětihodnost	75. pamětihodnost	76. pamětihodnost	77. pamětihodnost	78. pamětihodnost	79. pamětihodnost	80. pamětihodnost	81. pamětihodnost	82. pamětihodnost	83. pamětihodnost	84. pamětihodnost	85. pamětihodnost	86. pamětihodnost	87. pamětihodnost	88. pamětihodnost	89. pamětihodnost	90. pamětihodnost	91. pamětihodnost	92. pamětihodnost	93. pamětihodnost	94. pamětihodnost	95. pamětihodnost	96. pamětihodnost	97. pamětihodnost	98. pamětihodnost	99. pamětihodnost	100. pamětihodnost